

การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม
“ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ ART FOR ALL”

นางสาวลลิตา จิตต์การุญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION FOR SHARED UNDERSTANDING AMONG PEOPLE WITH
AND WITHOUT DISABILITIES IN “ART FOR ALL CAMP”

Miss Lalita Jitkaroon

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art (Communication Arts) Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการ
และคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์
ART FOR ALL”

โดย

นางสาว ลลิตา จิตต์การุญ

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พัทธนี เขยจรรยา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.นิษฐา นุ่นเกษม)

ลลิตา จิตต์การุญ : การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่าน
สื่อกิจกรรม "ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All". (COMMUNICATION FOR SHARED
UNDERSTANDING AMONG PEOPLE WITH AND WITHOUT DISABILITIES IN "ART FOR
ALL CAMP") อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 313 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม "ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All"
ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ.2552 และ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการ
กับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม "ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เดิมรักด้วยรอยยิ้ม" ปี พ.ศ.2552 ใช้วิธีการวิจัย
เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารค่าย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 และใช้การสังเกต
กิจกรรมการจัดค่ายทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งคนไม่พิการและ
คนพิการ 4 ประเภท คือ คนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางแขนขา และ คนพิการทางปัญญา

ผลการศึกษาพบว่า ในกระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ศาสตราจารย์
ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ผู้ริเริ่มค่าย ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและการบริหารจัดการทรัพยากรค่ายในฐานะที่
เป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร (S-M-C-R-E) สามารถแบ่งได้ 3 ช่วงเวลา ดังนี้ ช่วงที่ 1 (ช่วงก่อนการริเริ่มจัดค่าย)
เป็นการรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่าย ด้านศิลปะ ด้านคนพิการ และด้านการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบ
ด้านผู้ส่งสาร (S-Sender) เพื่อการขับเคลื่อนโครงการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกใน
ประเทศไทย ช่วงที่ 2 (ช่วงการจัดค่าย ครั้งที่ 1-3) เป็นการพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้าน
ช่องทางการสื่อสาร (C-Chanel) และเนื้อหาสาร (M-Message) รวมถึงการคัดเลือกและจัดกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย
ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านผู้รับสาร (R-Receiver) อย่างเป็นทางการ ช่วงที่ 3 (ช่วงการจัดค่ายครั้งที่ 4-11) เป็นช่วงที่การ
ประเมินผลการจัดกิจกรรมภายในค่ายโดยคณะทำงานค่ายเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านผลของ
กระบวนการสื่อสาร(E-Effect) และมีการประกันคุณภาพค่าย ซึ่งเปรียบเสมือนปฏิกิริยาตอบกลับของกระบวนการสื่อสาร
(Feedback) ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง

สำหรับผลการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อ
มวลมนุษย Art for All พบได้โดยสรุปใน 4 มิติ กล่าวคือ คนพิการเข้าใจตนเอง คนพิการเข้าใจคนไม่พิการ คนไม่
พิการเข้าใจตนเอง และ คนไม่พิการเข้าใจคนพิการ ซึ่งเกิดจากการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมอย่างเข้มข้นของ
คณะทำงานค่าย โดยใช้การสื่อสารในรูปแบบจำลองเชิงพิธีกรรมเป็นหลัก ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย 3 ขั้นตอน
คือ ขั้นตอนที่ 1 กิจกรรมก่อนจัดค่าย คณะทำงานให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม
คณะทำงานและอาสาสมัครในฐานะผู้ส่งสารในการจัดกิจกรรมค่าย ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมระหว่างจัดค่าย แบ่งเป็น 2
กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมพื้นฐาน เช่น กิจกรรมฐานเรียนรู้ศิลปะ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการ
สื่อสารที่ใช้สื่อมากกว่าหนึ่งประเภท เพื่อเติมเต็มอวัยวะรับสารที่ขาดหายไปของคนพิการ เช่น การใช้สื่อภาพและ
เสียง ประกอบกับสามภาษามือ เป็นต้น และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อส่งเสริม
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมหลังจัดค่าย มีการประเมินผลโดย
คณะทำงานค่ายและการประกันคุณภาพการจัดค่าย สำหรับผลสืบเนื่องจากค่าย มีการสืบทอดเครือข่ายคณะทำงาน
และเครือข่ายผู้ร่วมค่าย เหนือสิ่งอื่นใด ความสำเร็จของการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยเกิดจาก "หัวใจที่ไม่พิการ"
ซึ่งแสดงออกผ่านความเข้าใจและความเอื้ออาทร

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต .....ลลิตา จิตต์การุญ.....
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2553.....

5184724028 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEYWORDS : ART FOR ALL CAMP / PEOPLE WITH DISABILITIES / SHARED UNDERSTANDING

LALITA JITKAROON : COMMUNICATION FOR SHARED UNDERSTANDING AMONG PEOPLE WITH AND WITHOUT DISABILITIES IN "ART FOR ALL CAMP". ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR KANJANA KAEWTHEP, Ph.D., 313 pp.

The objectives of this research were to study the creation process of Art for All camp as an activity media from 1997 – 2009 and to study the communication process for shared understanding among people with and without disabilities in "Art for All Camp" 11th in 2009. The study employed the qualitative research methods. The data collection methods were documentary analysis, non-participant observation, participant observation as well as in-depth interview with key informants who were people with and without disabilities.

The study found that, to initiate "Art for All camp" as an activity media, Prof. Dr. Channarong Pornrunroj as an initiator gave the necessity of "resourcing and managing the elements of communication or S-M-C-R-E". The findings divided into three periods. The first period (before starting the 1st camp), camp initiator chose personal media and their social networks in the field of art, people with disabilities and camp activities as the sender element (S), to create the first art camp for people with and without disabilities in Thailand. The second period (the 1st- 3rd camp), camp staffs developed a model of accessible camp activity as the message element (M) and the channel element (C) for participants with and without disabilities. Moreover, camp staffs gave the importance to a systematic process of selecting and organizing camp participants as the receiver element (R). The third period (the 4th-11th camp), Art for All camp were evaluated by camp staffs more systematically as the communication effect element (E) including a camp quality assurance as communication feedback leading to the continuous improvement of Art for All camp.

The results of communication for shared understanding among people with and without disabilities in "Art for All camp" revealed in four dimensions which were people with disabilities understood themselves, people with disabilities understood others, people without disabilities understood themselves, people without disabilities understood others, through the intensively planned camp activities by mainly using Ritualistic Model of Communication as the following three steps. The 1st step, pre-camp production process, camp staffs emphasized on communication for shared understanding among camp staffs and volunteers as the senders in communication. The 2nd step, camp production process divided into two main groups of activities: basic activities and daily life activities. In basic activities such as art activities, group activities etc., camp staffs used at least two media together to recover the function of communication organs of participants with disabilities for example using an audio-visual media with a sign language interpreter. Daily life activities were planned to encourage social-interactions among people with and without disabilities. The 3rd step, post-camp production process, camp staffs employed both the internal camp evaluations and the quality assurance. The outcomes created the networks of camp staffs and the networks of camp participants. On top of these the success of Art for All camp depended on "the heart without disabilities" through understanding and care.

Department : Public Relations ..... Student's Signature Lalita Jitkaroon
 Field of Study : Development Communication ..... Advisor's Signature Kanjana Kawthep
 Academic Year : 2010 .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตรพัฒนการ โดยผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2551 และทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต ครั้งที่ 3/2553 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนาแก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษา กรุณาสละเวลาอบรมปมเพาะลูกศิษย์คนนี้ด้วยความเมตตา ให้โอกาสผู้วิจัยได้เรียนรู้เพื่อเข้าใจความหมายที่อาจารย์กล่าวไว้เสมอว่า วิทยานิพนธ์เปรียบเสมือนหินลับมีด และนักวิจัยเปรียบเสมือนมีดที่ถูกลับนั้นเป็นอย่างไร

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะผู้ริเริ่ม และประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art For All ที่กรุณาให้ผู้วิจัยได้ศึกษาสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชนในฐานะห้องเรียนธรรมชาติ และได้เรียนรู้เข้าใจถึงคำว่า ก้าวข้ามขีดจำกัด ทั้งได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ด้วย

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พัชนี เขยจรรยา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาชี้แนะแนวทางการศึกษา และ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเติมเต็มความสมบูรณ์ครบถ้วนของวิทยานิพนธ์นี้

ขอบพระคุณสมาชิกค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน คณะทำงาน อาสาสมัคร รวมถึงน้องเยาวชนหู เยาวชนตา เยาวชนแขนขา เยาวชนปัญญาและเยาวชนไม่พิการ ที่เปรียบเสมือนครูให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรียนรู้จนสามารถทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้

ผู้วิจัยได้มีโอกาส มีเวลา มีกำลังใจ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจนสามารถทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ ด้วยความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขของ คุณพ่อ นายแพทย์ละลิว และ คุณแม่ภรรณิกา จิตต์การุญ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณด้วยความซาบซึ้งอย่างอย่างยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
กรอบในการศึกษา.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน..	16
แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการและการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการ.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
แหล่งข้อมูล.....	57
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	58
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	64

บทที่	หน้า
4 กระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่าย.....	71
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All”	72
ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552.....	83
5 กระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรมค่าย.....	145
ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All เต็มรัก ด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552.....	146
6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	276
สรุปผลการวิจัย.....	277
อภิปรายผล.....	289
ข้อเสนอแนะ.....	306
รายการอ้างอิง.....	307
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	313

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	สื่อกิจกรรมค่ายกับคุณลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรม.....	17
2.2	การเปรียบเทียบการบริการคนพิการแบบการสงเคราะห์ฟื้นฟูสมรรถภาพ และการเสริมพลังอำนาจ.....	35
4.1	แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552.....	80
4.2	แสดงจำนวนเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All จำแนก ตามความพิการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552.....	81
4.3	ภาพรวมการสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย.....	93
4.4	มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย.....	129
4.5	มาตรฐานที่ 1 การเตรียมงาน.....	132
4.6	มาตรฐานที่ 2 ปัจจัยนำเข้า.....	133
4.7	มาตรฐานที่ 3 การบริหารจัดการในค่าย.....	134
4.8	มาตรฐานที่ 4 การจัดการเรียนการสอน.....	135
4.9	การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย.....	136
4.10	สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7.....	138
4.11	ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน.....	138
5.1	ภาพรวมการสื่อสารก่อนการจัดค่าย.....	155
5.2	แผนการดำเนินงานก่อนจัดค่าย.....	109
5.3	ภาพรวมการสื่อสารระหว่างจัดค่าย.....	185
5.4	แสดงผลการประกันคุณภาพค่าย.....	264
6.1	สรุปการสื่อสารก่อนการจัดค่าย.....	284
6.2	สรุปการสื่อสารระหว่างจัดค่าย.....	285

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบในการศึกษาตามคำถามนำวิจัยข้อที่ 1.....	11
1.2	กรอบในการศึกษาตามคำถามนำวิจัยข้อที่ 2.....	12
2.1	การนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	15
2.2	แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม.....	16
2.3	การสื่อสารในการสร้างผู้นำทางความคิด.....	25
2.4	สื่อกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติของเด็ก/เยาวชน.....	27
3.1	ผู้วิจัยร่วมฟังการสัมมนาระดับนานาชาติด้านการศึกษาพิเศษ.....	66
3.2 – 3.3	ผู้วิจัยได้ลองวาดภาพด้วย ปาก-เท้าและรับประทานอาหารโดยปิดตา...	66
3.4 – 3.5	การเข้าร่วมงานสัมมนาก่อนการจัดค่าย เปรียบเสมือนเหมือนการทดลองสนาม	67
3.6 – 3.7	การสัมภาษณ์วิทยากรในช่วงพัก.....	68
3.8 – 3.9	ผู้วิจัยร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง.....	68
3.10	การนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4.1	การรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย.....	84
4.2	การเตรียมตัวเดินทางไปค่าย.....	101
4.3	กิจกรรมบั้น.....	106
4.4 – 4.5	อาจารย์เชีย ไทยรัฐ และอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์วิทยากรค่าย...	107
4.6 – 4.8	กิจกรรมวาดภาพด้วยปาก – เท้า.....	107
4.9 – 4.10	กิจกรรมการเล่นดนตรีไทย.....	109
4.11 – 4.12	กิจกรรมมาลานูชาครู.....	111
4.13 – 4.15	พิธีมอบเกียรติบัตร.....	111
4.16 – 4.17	พิธีบายศรีสู่ขวัญ.....	119
4.18 – 4.20	ฐานกิจกรรมสวนสัตว์.....	120
4.21 – 4.22	กิจกรรมทำบุญตักบาตร.....	120
4.23	ภาพรวมการประกันคุณภาพค่ายและการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย	128
4.24 – 4.25	การใช้ป้ายติดที่กล่องพัสดุทุกใบ.....	141
4.26 – 4.27	การจัดระเบียบกล่องพัสดุที่ใช้ประจำแต่ละฐานกิจกรรม.....	141
4.27	กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย.....	142

ภาพที่		หน้า
5.1	ตราสัญลักษณ์ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์ Art for All ครั้งที่ 11 เดิมรักด้วยรอยยิ้ม.....	148
5.2	แผนผังการแบ่งฝ่ายของคณะทำงานค่าย.....	149
5.3	แผนที่ค่าย ณ วัดรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก.....	153
5.4 – 5.5	เอกสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมประกวดวาดภาพและวรรณศิลป์.....	160
5.6	การรับสมัครอาสาสมัครผ่านทางเว็บไซต์ มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์..	162
5.7	กำหนดการของฝ่ายอาสาสมัครที่แจ้งให้ผู้สนใจสมัครทราบก่อนสมัครเป็นอาสาสมัคร.....	163
5.8 – 5.9	ใบสมัครสำหรับอาสาสมัคร.....	163
5.10 – 5.11	บรรยากาศการปฐมนิเทศอาสาสมัคร.....	165
5.12 – 5.13	การแยกกลุ่มเพื่อแนะนำหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย.....	166
5.14 – 5.15	การฝึกภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลผู้พิการ.....	166
5.16 – 5.17	กิจกรรมการเรียนรู้ผู้พิการ.....	167
5.18 – 5.19	การดูงานบ้านเยาวชนพิการทางปัญญา.....	167
5.20 – 5.21	อาสาสมัครค่ายกำลังลงเวลาฝึกงานที่มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์.....	170
5.22	การทบทวนพันธกิจของ Art For All เดิมรักด้วยรอยยิ้มด้วยจิตอาสา.....	171
5.23 – 5.24	นำเสนอภาพรวมการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์ Art For All เดิมรักด้วยรอยยิ้มและผู้ประสานงานของแต่ละฝ่าย.....	172
5.25 – 5.26	การแบ่งกลุ่มแจกแจงหน้าที่ของอาสาสมัคร.....	172
5.27	อาสาสมัครได้ฝึกทำสัญลักษณ์ค่าย “เดิมรักด้วยรอยยิ้ม” เป็นภาษามือ	172
5.28	“ควงาน” อาสาสมัครในพิธีเปิด.....	173
5.29	ขั้นตอนการคัดเลือกและจัดการรายชื่อผู้ร่วมค่าย.....	175
5.30 – 5.33	บรรยากาศการจัดสัมมนา.....	183
5.34 – 5.36	การจัดแบ่งพื้นที่ในการลงทะเบียนสำหรับผู้ร่วมค่ายแต่ละกลุ่ม.....	188
5.37	ของใส่เอกสารและเอกสารที่เยาวชนจะได้รับ.....	189
5.38	ป้ายคล้องคอผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....	189
5.39 – 5.44	ป้ายชื่อคล้องคอของเยาวชน.....	190
5.45	ป้ายบอกสถานที่ที่เป็นอักษรเบรลล์สำหรับเยาวชนพิการทางสายตาสื่อสารกับเยาวชนพิการทางการได้ยิน	190

ภาพที่		หน้า
5.46	แผนผังที่นั่งในพิธีเปิด.....	191
5.47 – 5.48	นายกรัฐมนตรีกล่าวเปิดค่ายและมอบสัญลักษณ์ค่ายแก่ผู้แทนเยาวชน....	193
5.49 – 5.52	พิธีบายศรีสู่ขวัญ โดยมีล่ามภาษามือประจำอยู่ด้านหน้าเวที.....	194
5.53 – 5.54	รถบัสสำหรับเดินทางไปวังรี รีสอร์ท แต่ละคันจะมีป้ายบอกข้างรถ และ หมายเลขรถให้เยาวชนสังเกตเห็นได้ชัดเจน.....	197
5.55 – 5.58	ป้ายทางเข้าวังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก.....	198
5.59 – 5.66	บริเวณส่วนต้อนรับ.....	199
5.67 – 5.68	นิทรรศการโครงการศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All.....	200
5.69 – 5.70	ป้ายแสดงแผนที่บริเวณส่วนต้อนรับ.....	200
5.71	บรรยากาศภายในห้องกองอำนวยการ.....	200
5.72	ตารางกิจกรรมขนาดใหญ่เพื่อกำหนดการในแต่ละวัน บริเวณหน้า กองอำนวยการ.....	200
5.73 – 5.74	บรรยากาศบริเวณ โซนนวดไทย.....	201
5.75 – 5.76	พื้นที่ส่วนรับประทานอาหาร.....	201
5.77 – 5.78	บ้านพักเยาวชนที่มีการจัดทำทางลาดสำหรับเยาวชนที่ต้องใช้รถวีลแชร์	202
5.79 – 5.80	ห้องพยาบาลอยู่บริเวณเดียวกับบ้านพักเยาวชน.....	202
5.81 – 5.84	พื้นที่จัดกิจกรรม.....	203
5.85 – 5.86	Art For All Station เสียงตามสายช่วยสร้างบรรยากาศในการจัดค่าย ยังเป็นจุดสังเกตให้เยาวชนพิการทางสายตาคาดจำได้ว่าเข้าสู่พื้นที่จัด กิจกรรมค่ายแล้ว.....	204
5.87 – 5.88	บรรยากาศภายในห้องประชุมวังรี รีสอร์ท.....	204
5.89 – 5.90	การอำนวยความสะดวกสำหรับเยาวชนที่ใช้วีลแชร์.....	204
5.91 – 5.92	ภาพการจัดแถวในห้องประชุมวังรี รีสอร์ท.....	206
5.93 – 5.94	ภาพบรรยากาศในขณะจัดกลุ่ม มีทีมล่ามจะอยู่บนเวทีเพื่อให้สัญญาณ ล่ามจะใส่เสื้อสีที่สะดุดตา มองเห็นได้ชัดเจนแตกต่างจากทีมอาสาสมัคร.....	207
5.95 – 5.96	การสาธิตการนำทางเพื่อนที่พิการทางสายตา.....	208
5.97 – 5.101	ปฐมนิเทศในภายในพื้นที่จัดค่าย.....	209
5.102	สมุดบันทึกเยาวชน.....	210
5.103	การปฐมนิเทศแยกตามประเภทความพิการ.....	211

ภาพที่		หน้า
5.104	เยาวชนฝึกร้องเพลงโดยใช้ภาษามือ.....	211
5.105	การสื่อสารโดยใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท ในการจัดกิจกรรม.....	211
5.106 – 5.107	การสาธิตเกี่ยวกับความปลอดภัยในค่าย.....	212
5.108 – 5.109	พิธีเปิดค่ายวันแรกก่อนเริ่มต้นกิจกรรม.....	213
5.110 – 5.113	เยาวชนออกกำลังกายตอนเช้า.....	215
5.114 – 5.115	อาสาสมัครฝ่ายอาหารกำลังเตรียมอาหารให้เยาวชนแต่ละกลุ่ม.....	216
5.116 – 5.117	หลังจากรับประทานอาหารแล้วเยาวชนจะนำจานมาเก็บด้วยตนเอง....	216
5.118 – 5.119	เยาวชนนั่งสมาธิเตรียมพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมในแต่ละวัน.....	217
5.120	ประธานค่ายทักทายเยาวชนยามเช้าก่อนเดินไปฐานกิจกรรม.....	218
5.121 – 5.122	วงโยทวาทิตจากโรงเรียนในจ.นครนายก มาช่วยสร้างสีสันในกิจกรรม..	218
5.123	อาสาสมัครกำลังจัดเตรียมอาหารว่าง.....	219
5.124 – 5.125	เยาวชนไม่พิการ หรือ พิกัดแขนขาแต่ตามองเห็นได้ ก็สามารถเดินนำเพื่อนตาบอดได้เหมือนกัน.....	219
5.126 – 5.127	ถึงน้องจะขาพิการแต่เดินเองได้เดินนำเพื่อนๆไปก่อน ในขณะที่เพื่อนปัญญาพิการอยากอาสาช่วยจูงเพื่อนตาบอด.....	220
5.128 – 5.129	เด็กผู้หญิงเซ็นวีลแชร์หันหลังเพื่อไม่ให้เพื่อนกลัว แต่เด็กผู้ชายเซ็นวีลแชร์หันหน้า เพราะว่าตื่นเต้นดี.....	220
5.130 – 5.131	บางที่จูงมือกันเป็นคู่ก็สบายใจกว่าและ ปิดท้ายขบวนด้วยพี่เลี้ยงกลุ่ม..	220
5.132 – 5.134	น้องแวงและสมาชิกกลุ่มกำลังเดินข้ามร่องน้ำเพื่อเข้าไปยังฐานกิจกรรม.....	222
5.135 – 5.136	เยาวชนรับประทานอาหารเช้า โดยสมาชิกในกลุ่มจะคอยช่วยเหลือกัน.....	223
5.137	แสดงแผนผังในห้องนอนของเยาวชนหญิง กลุ่มที่ 7.....	224
5.138	แสดงแผนผังในห้องนอนของเยาวชนหญิง กลุ่มที่ 8.....	224
5.139 – 5.140	คณะทำงานและอาสาสมัครประชุมรวมแล้วจึงประชุมแยกแต่ละฝ่าย กรณีที่บางฝ่ายมีอาสาสมัครที่พิการทางการได้ยินก็จะมีล่ามแปลด้วย.....	228
5.141 – 5.142	เกียรติบัตรเรียงเป็นแถวจำนวนมากที่ประธานค่ายลงนามด้วยตนเองทุกใบ..	229
5.143	ห้องกองอำนาจการมีตารางสอนขนาดใหญ่ เพื่อแสดงกำหนดการกิจกรรมในแต่ละวัน.....	229
5.144 – 5.145	ผลงานเยาวชนในกิจกรรม ศิลป์ สร้างสุข.....	231
5.146 – 5.150	บรรยากาศฐานกิจกรรม เต็มสุขด้วยศิลป์.....	233

ภาพที่		หน้า
5.151 – 5.152	วิทยากรให้เยาวชนนิยามความหมายของกัณฑ์ก่อนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	234
5.153	ผลงานหลังจากเสร็จกิจกรรมแล้ว สามารถนำมาประดับตกแต่งในค่ายได้.....	234
5.154 – 5.155	บรรยากาศฐานกิจกรรมวาดการ์ตูน.....	236
5.156 – 5.157	บรรยากาศฐานกิจกรรม ดนตรีมีสุข.....	236
5.158 – 5.159	บรรยากาศฐานกิจกรรมประสมเสียงศิลป์.....	238
5.160 – 5.163	บรรยากาศกิจกรรมมหัศจรรย์กระดาษ.....	240
5.164 – 5.166	บรรยากาศฐานกิจกรรมปั้นดินปั้นคุณธรรม.....	241
5.167 – 5.170	บรรยากาศฐานกิจกรรม รู้ลึก นึก คิด.....	242
5.171	คณะนิสิตสัตวแพทย์.....	243
5.172 – 5.173	วิทยากรจากคณะสัตวแพทย์แนะนำเกี่ยวกับสัตว์ชนิดต่างๆ.....	244
5.174 – 5.175	วิทยากรจากคณะสัตวแพทย์ ดูแลเยาวชน.....	244
5.176 – 5.177	การจัดพาเรทรอบค่าย.....	244
5.178	หนึ่งในผู้ได้รับรางวัลจากการประกวดยิ้ม เจ้าของฉายา “ยิ้มถล่มโลก”..	248
5.179 - 5.185	บรรยากาศกิจกรรมสานสายใย.....	249
5.186 – 5.189	บรรยากาศกิจกรรมอ่าลาอาลัย.....	251
5.190 – 5.191	กิจกรรมทำบุญตักบาตร.....	252
5.192 – 5.193	การประกวดวาดภาพของนักเรียน จ.นครนายกในฐานะผู้เยี่ยมชมค่าย..	253
5.194 – 5.195	คณะลูกเสือที่มาช่วยอำนวยความสะดวกในค่าย.....	254
5.196 – 5.197	สื่อมวลชนที่เข้ามาถ่ายทำสื่อบูชาข่าวในค่าย.....	254
5.198	ผู้เยี่ยมชมค่ายสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน.....	254
5.199	กิจกรรมการแสดงสินค้าของชมรมคนพิการ จังหวัดนครนายก.....	255
5.200 - 5.201	กิจกรรมฐาน VVIP สำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย.....	255
5.202 – 5.207	บรรยากาศในพิธีปิดค่าย.....	256
5.208	เยาวชนนั่งรอผู้ปกครองมารับโดยตั้งแถวตามประเภทความพิการ มี ล่ามภาษามือคอยเรียกชื่อน้อง.....	258
5.209	ผู้ปกครองลงทะเบียนรับเยาวชนโดยนำหลักฐานไปรับเยาวชนมาแสดง	259
6.1	การรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย.....	278
6.2	กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย.....	281

ภาพที่		หน้า
6.3	ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบพิเศษที่ให้ความสำคัญกับ “การเลือกสรร” และ “บริหารจัดการ” องค์ประกอบการสื่อสาร.....	289
6.4	แนวคิดการเติมเต็มและการพัฒนาเพิ่ม.....	294
6.5	การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย.....	299

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากการที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ 3 ธันวาคมของทุกปี เป็น "วันคนพิการสากล" เพื่อเป็นการระลึกถึงวันครบรอบที่สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติมีมติรับแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ โดยกำหนดให้ พ.ศ. 2526-2535 เป็นทศวรรษแห่งคนพิการสากล ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการวางแนวทางให้ประเทศสมาชิกได้พัฒนาคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมโดยเน้นการป้องกันความพิการ การสนองความต้องการของคนพิการ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในทุกรูปแบบต่อประเทศกำลังพัฒนา ตลอดจนรณรงค์เรื่องสิทธิ และความเท่าเทียมกันในสังคมเพื่อคนพิการ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมคนพิการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตัวเอง การเพิ่มพูนสมรรถภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของคนพิการ และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ

สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - ESCAP) ได้ประกาศทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิกติดต่อกันถึง 2 ทศวรรษ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีความต่อเนื่องเพื่อให้คนพิการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม

ส่วนประเทศไทยนั้นมีการกำหนดพระราชบัญญัติเพื่อการพัฒนาสิทธิคนพิการ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 มีสาระสำคัญในการพัฒนาคนพิการไว้ในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคนพิการของไทย ซึ่งเกิดมาพร้อมกับกฎหมายด้านคนพิการของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ทวี เชื้อสุวรรณทวิ (2551 : 2-3) ได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของทั้งสามประเทศไว้ที่น่าสนใจว่า กฎหมายทั้งสามฉบับมีหลักการพื้นฐานสอดคล้องกันใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้คนพิการประกอบอาชีพหรือมีงานทำ 2) การมองเห็นคุณค่าของความเป็นคน และ 3) การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ อย่างไรก็ตามยังมีบางแง่มุมที่มีความแตกต่างซึ่งเป็น

ส่วนสำคัญหนึ่งที่ทำให้กฎหมายของไทยมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติล่าช้ากว่าทั้งประเทศ อังกฤษและสหรัฐอเมริกา นั่นคือ **อุดมการณ์และทัศนคติที่มีต่อคนพิการที่กฎหมายของไทย มองว่าคนพิการมีความเสียเปรียบในสังคม** เนื่องจาก **“ความพิการของเขาเอง” มิใช่ ความผิดของสังคม** ดังนั้น **สังคมจึงควรสงเคราะห์คนพิการด้วยจิตใจ “เมตตา สงสาร และมีจิตสำนึก มโนธรรม”** หมายความว่า หากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายไม่ถือเป็นความผิด และไม่ต้องรับโทษ แต่สำหรับกฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นแสดงให้เห็นว่า ความเสียเปรียบหรือด้อยโอกาสของคนพิการเกิดจากสังคมเป็นผู้กระทำ โดยเฉพาะการไม่ให้โอกาสหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ถือว่าขาดความรับผิดชอบร่วมต่อสังคม ซึ่งเป็นความผิดสมควรได้รับ บทลงโทษ ประกอบกับทิศทางในการช่วยเหลือคนพิการของไทยยังเน้นไปในทาง **“ช่วยเหลือและสงเคราะห์”** มากกว่า **“การพัฒนา”**

นอกจากนี้ ความคิดความเชื่อเดิมที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมาช้านานก่อนที่จะมีกฎหมายฉบับดังกล่าว ที่ว่าคนพิการไม่สามารถพัฒนาได้ โดยนางสาวเจนีวีฟ คอลฟิลด์ (Miss Genevieve Caulfield) หรือมักจะเรียกกันว่า **มิสคอลฟิลด์** สตรีตาบอดชาวอเมริกัน ผู้ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ซึ่งเป็นการริเริ่มจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในบันทึก เรื่อง อาณาจักรภายใน โดยเล่าถึงความพยายามในการจัดตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดในช่วงแรกไม่ได้รับการสนับสนุนอะไรจากรัฐบาลไทยเลย เพราะในสมัยนั้นการให้การศึกษาแก่คนตาบอดเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่น่าจะทำอะไรได้มากนัก จึงไม่สนใจที่จะส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอดมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งพูดว่า **“...สอนคนตาบอดหรือ ไม่มีทางสำเร็จแน่...ประชาชนจะไม่สนับสนุนโครงการนี้ ความคิดที่จะให้การศึกษาแก่คนตาบอดก็เหมือนกับพยายามจะสอนหนังสือให้แก่โต๊ะและเก้าอี้...”** (เยเนวีฟ คอลฟิลด์, 2531)

ในยุคแรกๆ **มิสคอลฟิลด์** จะต้องเดินทางไปเสาะหาคนตาบอดถึงบ้าน พยายามสืบเสาะหาคนตาบอดเพื่อขออนุญาตผู้ปกครองรับตัวมาเป็นศิษย์ แต่เนื่องจากความเชื่อของคนไทยในช่วงเวลานั้น หากครอบครัวไหนมีบุตรหลานเป็นคนตาบอด จะถูกปิดเงียบไม่ให้เป็นที่ลวงรู้ของเพื่อนบ้านเพราะถือว่าเป็นความอับอาย ดังนั้นการหานักเรียนของมิสเจเนวีฟ คอลฟิลด์ จึงประหนึ่งว่ากำลังค้นหาสิ่งของมีค่าเลยทีเดียวน แสดงให้เห็นถึง **ทัศนคติของคนในสังคมไทยในอดีตที่ว่า คนพิการไม่มีศักยภาพ จึงไม่ให้โอกาสในการศึกษา** ซึ่งเป็นความเข้าใจที่เป็นปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างงานวิจัยของ อัฐมา โภคาพานิชวงษ์ (2549) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนและเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย โดยมุ่งสำรวจและนำเสนอมุมมองที่ปรากฏเกี่ยวกับคนพิการผ่านเรื่องเล่า โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ความแตกต่างและอำนาจในการจัดการควบคุมทางสังคม เป็นแนวทางในศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สังคมยังคงมองความพิการไม่เปลี่ยนจากอดีต คือ มองความพิการเป็นภาพแทนของความสลดเวทนา ไม่ได้รับความเชื่อถือทางสังคม (Discreditable) และไร้ความสามารถในทุกทางผู้พิการควรอยู่ในพื้นที่เฉพาะ โดยเฉพาะผู้พิการบางประเภท เช่น ผู้พิการทางจิตและการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยการฟื้นฟูโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและการใช้ยาเป็นหลัก ผู้พิการส่วนใหญ่ยังถูกปิดกั้นจากสังคม ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง และไม่มีหลักประกันในชีวิต

เห็นได้ชัดเจนนว่า ไม่ว่าจะเป็นมุมมองทางกฎหมายหรือความคิดความเชื่อของคนในสังคมไทยล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคนพิการทั้งสิ้น จึงส่งผลให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านคนพิการในฉบับต่อๆมามีทิศทางในการพัฒนาที่ดีขึ้น ดังเช่นในแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน มีความสมดุลในการพัฒนาระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีการกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2550 - 2554 เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ 1) คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ 2) การมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ด้วยความเสมอภาคและสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค ด้วยการปฏิรูประบบบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3) การสร้างความเข้มแข็งให้คนพิการ องค์กรด้านคนพิการ และเครือข่าย ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในบริบทที่คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชน สังคมได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากแนวทางเวทนานิยม ที่เมตตาสงสารให้คนพิการเป็นผู้รับการสงเคราะห์ สุ่มิติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิคนพิการ (คณะกรรมาธิการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2550)

ดังนั้น การจะสร้างเจตคติใหม่ในสังคม โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากแนวทางเวทนานิยมที่เมตตาสงสารให้คนพิการเป็นผู้รับการสงเคราะห์ สุ่มิติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิคนพิการ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2550 - 2554) นอกจากการขับเคลื่อนทั้งจากองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนแล้ว ยังต้อง

อาศัย “กระบวนการสื่อสาร” ในการสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับคนพิการในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังเช่นตัวอย่างความพยายามของหน่วยงาน องค์กร รวมทั้งเครือข่ายคนพิการ ในการสื่อสารรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการ

ดังเช่นตัวอย่างของ รายการ “ตะลุยสิบทิศ” ซึ่งออกอากาศทาง TNN2 (UBC 8) ทุกวันอาทิตย์ เวลา 08.00-08.30 น. และ ออกอากาศซ้ำทุกวันอังคาร 17.00-17.30 น. ซึ่งรายการ “ตะลุยสิบทิศ” เรียกได้ว่าเป็นรายการแรก ในประเทศไทยที่ทีมงานผู้ผลิตทั้งหมดเป็นผู้พิการ และมีรูปแบบชัดเจนในการนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวในงานด้านคนพิการ วิถีชีวิตของคนพิการที่อยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี และยังมีมุ่งเน้นในการนำเสนอประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนพิการอีกด้วย โดย แพทย์หญิงวีรชรา รวีไพบูลย์ ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมสุขภาพคนพิการบอกเล่าถึงการเป็นหนึ่งในองค์กรผู้สนับสนุนรายการว่า

“...สังคมไทยยังมีมุมมองเรื่องคนพิการที่เกิดขึ้นตามจินตนาการไปต่าง นานา โดยเฉพาะเรื่องที่มาจากการบอกเล่า ล้วนสร้างทัศนคติที่ไม่ดี ให้เกิดขึ้นกับคนพิการ เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ส่งต่อกันมาหลายชั่วคน และความเชื่อที่ผิดๆเกี่ยวกับคนพิการเหล่านี้ก็ถูกส่งต่อซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยเฉพาะกับคนทำงานด้านสื่อเอง ที่ยังไม่ทราบว่าแท้จริงแล้วในโลกของคนพิการมีอะไรที่ซ่อนอยู่...” (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 27 ธันวาคม 2552 : หน้า 5)

นอกจากสื่อสารมวลชนในกระแสหลักที่มีความพยายามในการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวแก่ประชาชนแล้ว ยังมี “สื่อเล็กๆ” ที่ได้รับการยอมรับในด้านของประสิทธิผลการสื่อสารที่ชัดเจนในเวลาอันจำกัด ได้แก่ “สื่อกิจกรรมค่าย” เนื่องจากอาศัยคุณลักษณะที่โดดเด่นกว่าสื่ออื่นๆในการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ประสบการณ์จริงในพื้นที่ค่าย และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม อาทิเช่น

“ค่ายพิการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน” โดยเครือข่ายพุทธิกา ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่ไม่พิการได้เรียนรู้ และเข้าใจผู้พิการ ผ่านกิจกรรม ด้านศิลปะ กฎหมาย การจำลองสถานการณ์ความพิการ ฝึกดูแลผู้พิการ กิจกรรมสันตนาการ การล้อมวงสนทนา“โดยมีวิทยากรทั้งพิการ และไม่พิการคอยชี้แนะ ผลปรากฏว่า กิจกรรมต่างๆช่วยละลายกำแพงความไม่เข้าใจเรื่องความพิการ นำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติ ในการสงเคราะห์คนพิการให้หมดไป” (“แลกเปลี่ยน-รู้ความพิการ” สร้างสังคมมิติใหม่, 2552: 23)

“ค่ายวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนตาบอด” โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งเน้นให้โอกาสสำหรับผู้ที่มีความสนใจศึกษาต่อในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ณ องค์การพิพิธภัณฑิวิทยาศาตร์ เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนผู้พิการทางสายตาดำเนินการ จำนวน 23 คน ได้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐาน พร้อมทั้งเพิ่มทักษะและกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549: ออนไลน์)

จากตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในช่วง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ได้มีการริเริ่มกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนพิการในระดับประเทศเพิ่มขึ้น แต่ยังมีจำกัดเฉพาะกลุ่มคนพิการแต่ละประเภท กล่าวคือ มีการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนไม่พิการโดยมีวิทยากรเป็นคนพิการ หรือเยาวชนพิการโดยมีพี่เลี้ยงเป็นเยาวชนไม่พิการเท่านั้น เนื่องจากกิจกรรมค่ายสำหรับคนพิการนั้น ต้องมีความละเอียดอ่อนและมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การดูแลเป็นพิเศษสำหรับคนพิการแขน-ขา การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มคนพิการแต่ละประเภท ซึ่งต้องอาศัยความเสียสละ และความพร้อมในด้านสถานที่และงบประมาณพอสมควร รวมถึงข้อจำกัดในด้านการสื่อสาร จึงทำให้การจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการร่วมกับเยาวชนไม่พิการ ยังไม่ค่อยแพร่หลายในสังคมไทย ดังเช่นในตัวอย่างการศึกษา เรื่อง อุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับคนพิการ วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ, 2546: 75) ได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเดินทาง เป็นปัญหาถึง 78.9%
2. ด้านงบประมาณ เป็นปัญหาถึง 50.4%
3. ด้านการระบุความเป็นสมาชิก (Identification of members) ของประชากรกลุ่มพิเศษ เป็นปัญหาถึง 45.2%
4. ด้านผู้จัดและดำเนินการที่ไม่เพียงพอ เป็นปัญหาถึง 40.7%
5. ด้านอุปสรรคที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม (Architectural Barriers) เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุดคิดเป็น 32%

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง อุปสรรคในการจัดค่ายประการหนึ่ง ได้แก่ อุปสรรคเรื่องของการสื่อสารในกรณีที่มีการจัดค่ายระหว่างผู้พิการและผู้ไม่พิการ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาต่อว่า ในการจัดค่ายนั้นมีการใช้สื่อหรือกระบวนการในการสื่อสารระหว่างคนพิการและคนไม่พิการเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันได้อย่างไร

การจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการร่วมกันครั้งแรกในประเทศไทย มีชื่อ ว่า “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All” ซึ่งริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ที่เชื่อมั่นในการใช้สื่อศิลปะสำหรับพัฒนาเยาวชนที่มีพรสวรรค์ แม้ไม่เคยมีความรู้ความ เชี่ยวชาญด้านคนพิการมาก่อน แต่ก็สามารถจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการได้ สำเร็จ ในปี พ.ศ. 2542 โดยมีองค์หลักในการดำเนินงาน ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - ESCAP) กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ เปิดโอกาสให้เยาวชนไม่พิการและ เยาวชนพิการ ทั้งเยาวชนที่พิการทางหู เยาวชนพิการทางตา เยาวชนพิการทางแขนขา และเยาวชนพิการทางปัญญา มาใช้ชีวิตร่วมกันในค่ายศิลปะ และเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี กิจกรรมการแสดง กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมในชีวิตประจำวันเช่น การรับประทานอาหาร การ อาบน้ำ และการเข้านอน ที่เยาวชนทั้งพิการและไม่พิการทุกประเภทจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ภายใต้การดูแลของพี่เลี้ยงอาสาสมัคร ตลอดระยะเวลา 5 วัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ ควบคู่คุณธรรมให้กับเยาวชนทั้งไม่พิการและพิการทุกประเภท ให้สามารถก้าวข้าม กรอบความคิด และอุปสรรคทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้มีความเอื้ออาทร อดทน เสียสละและ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ และมิตรภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ในทุก สังคม ตามหลักปรัชญาของโครงการ คือ “การก้าวข้ามขีดจำกัด” ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิด “ห้า คน รวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ” โดยพิสูจน์ถึงความแตกต่างทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ที่สามารถหลอมรวม ให้กลายเป็นหนึ่งอัจฉริยะภาพ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ กล่าวคือ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งที่ไม่พิการและพิการ 4 ประเภท ประกอบด้วย เยาวชนพิการทางตา เยาวชนพิการทางหู เยาวชน พิการทางแขนขา เยาวชนพิการทางปัญญา รวม 5 คน ซึ่งเมื่อทำกิจกรรม โดยการใช้ชีวิตและ เรียนรู้ร่วมกันแล้ว ปรากฏว่าทุกคนต่างมีจิตใจช่วยเหลือเอื้ออาทรและทดแทนสิ่งที่เพื่อนขาดหาย ได้เป็นอย่างดี ดังเช่น เยาวชนพิการทางตาเป็นปากเสียง เยาวชนพิการทางหูเป็นตา เยาวชนพิการ ทางแขนขาเป็นสมอง เยาวชนพิการทางปัญญาใช้แรงกาย โดยมีเยาวชนไม่พิการทำหน้าที่ ประสานงาน ช่วยกันขับเคลื่อน เพื่อก้าวไปยังจุดหมายอย่างทัดเทียมกัน ดังคำประพันธ์ โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ที่เขียนไว้ว่า

หนึ่ง	ตาบอด	มองไม่เห็น	เป็นปากเสียง
หนึ่ง	หูหนวก	ไม่สำเนียง	เป็นตาให้
หนึ่ง	แมนขาต	แขน	และขาไป
	ขอมีส่วนร่วม	ร่วมใช้	สมองแทน
หนึ่ง	ปัญญาอ่อน	ก็ยั้ง	ช่วยได้
	ด้วยขอใช้	ร่างกาย	ไม่พักผ่อน
หนึ่ง	ประสาน	ประสาทสัมผัส	ตามครรถอง
	ให้เพื่อนมอง	มีจิตมั่น	เป็นหนึ่งในเดียว
	เมื่อทั้งห้า	ร่วมกัน	ริเริ่มสร้างสรรค์
	ชดเชยกัน	ในสิ่ง	เพื่อนขาดหาย
	ร่วมเป็นตา	เป็นหู เป็นปัญญา	เป็นร่างกาย
	สิ่งมุ่งหมาย	แม้แสนยาก	ย่อมเป็นจริง

การดำเนินงานของค่ายฯ ได้พัฒนาและประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า ทศวรรษ แม้จะมีบุคลากรประจำเพียง 6 คน แต่เมื่อรวมกับพลังความตั้งใจและความมุ่งมั่นของ กลุ่มอาสาสมัคร อันประกอบด้วย นิสิต นักศึกษา คณาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยภาคีรัฐและเอกชนจากทั่วประเทศ ที่ได้รวมพลังขับเคลื่อนมาโดยตลอด และมีได้ มุ่งหวังค่าตอบแทน นับเป็นการรวมกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาที่มุ่งมั่นและมุ่งหวังในการพัฒนาสังคม จนทาง องค์การสหประชาชาติยกเป็นโครงการตัวอย่างที่เป็น “Classic Case” ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2549)

นอกจากความโดดเด่นของค่ายฯ ในด้านของการมารวมกันระหว่างคนไม่พิการและคน พิการ กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจัดกิจกรรมค่ายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 มาจนถึงปัจจุบัน ในปีพ.ศ. 2552 ซึ่งมีการจัดค่ายประจำปีทั้งหมด 11 ค่ายด้วยกัน โดยค่ายประจำปีครั้งที่ 11 มีคำขวัญว่า “เติมรักด้วยรอยยิ้ม” โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 600 คน แบ่งเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มครูอาจารย์ กลุ่มคณะทำงาน กลุ่มวิทยากร และกลุ่มผู้ เยี่ยมชมค่าย นอกจากนี้ และยังมีผลต่อในระดับภูมิภาคต่างๆ โดยใช้กิจกรรมค่ายเป็น กิจกรรมหลักบูรณาการร่วมกับกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเสวนาวิชาการ การจัดประกวดวาด

ภาพ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจศึกษาในฐานะสื่อกิจกรรมที่มีศักยภาพในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเยาวชนพิการกับเยาวชนไม่พิการ และยังคงแสดงให้เห็นชัดเจนถึงกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชนที่มีข้อจำกัดในด้านการสื่อสาร เช่น เยาวชนพิการทางหูหรือเยาวชนพิการทางตา แต่สามารถร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในค่าย เห็นได้ว่าสื่อประเภทนี้เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการสื่อสาร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในสาขานิเทศศาสตร์เองยังไม่ปรากฏการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาสื่อค่ายกิจกรรมโดยเฉพาะ จึงน่าที่จะนำมาศึกษาในฐานะสื่อกิจกรรมเพื่อการพัฒนา

หากจะพิจารณาค่ายจากมุมมองทางด้านนิเทศศาสตร์แล้ว กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมค่ายในฐานะรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร จากองค์ประกอบดังนี้

ผู้ส่งสาร (Sender)	ก็คือ	ทีมงานที่จัดค่าย ได้แก่ คณะทำงานค่าย อาสาสมัคร
ผู้รับสาร (Receiver)	ก็คือ	เด็ก-เยาวชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกค่ายทั้งพิการและไม่พิการ
สาร (Message)	ก็คือ	ปรัชญา เนื้อหากิจกรรมต่างๆของค่าย
สื่อ/ช่องทาง (Channel)	ก็คือ	เครื่องมือ และวิธีการในการสื่อสารรูปแบบต่างๆในการจัดกิจกรรมค่าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า กระบวนการสร้าง “สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” มีลักษณะอย่างไร และเมื่อมีการพัฒนามาจนถึงค่ายครั้งที่ 12 แล้วในปัจจุบัน (พ.ศ. 2552) ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา) กระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” มีลักษณะอย่างไร ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้ คือได้ทราบกระบวนการสร้าง “สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2549 และทราบถึงกระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายที่จัดขึ้นสำหรับคนพิการและคนไม่พิการร่วมกัน หรือ และเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการศึกษากระบวนการใช้และพัฒนา “สื่อกิจกรรมค่าย” ในสาขานิเทศศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้าง “สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ.2549
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาระบบการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เป็นการศึกษาสื่อกิจกรรมค่าย จากมุมมองด้านนิเทศศาสตร์ โดยมีขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การศึกษา กระบวนการสร้าง “สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารค่ายย้อนหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ.2552 พบว่าการแบ่งช่วงเวลาในการศึกษา โดยใช้องค์ประกอบด้านการสื่อสารตามแบบจำลองการสื่อสาร (S-M-C-R-E) ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร ด้านเนื้อหาสาร ด้านสื่อ/ช่องทาง การสื่อสาร และด้านผลจากการสื่อสาร มาพิจารณา ร่วมด้วย สามารถแบ่งช่วงเวลาการศึกษาได้เป็น 3 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงเวลานั้นมีจุดเด่นในการศึกษา แต่ละองค์ประกอบของการสื่อสารแตกต่างกันไป ดังนี้

ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2542) เป็นช่วงก่อนเริ่มต้นการจัดค่าย เน้นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร

ช่วงที่ 2 การพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2544) เป็นช่วงเริ่มจัดกิจกรรมค่ายครั้งที่ 1-3 เน้นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาร สื่อ/ช่องทาง การสื่อสาร และผู้รับสารในการสื่อสาร

ช่วงที่ 3 การพัฒนาระบบการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2545 –พ.ศ. 2552) เป็นช่วงที่ผู้จัดค่ายได้มีการประเมินผลการจัดค่ายอย่างเป็นระบบ โดยเพิ่มการประกันคุณภาพการจัดค่าย ซึ่งเป็นการประเมินผลการจัดค่ายจากผู้ประเมินภายนอก ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง ในช่วงนี้จึงเน้นศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการวิเคราะห์ผลจากกระบวนการสื่อสาร และปฏิริยาตอบกลับจากกระบวนการสื่อสาร

2. การศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ซึ่งเป็นการจัดค่ายประจำปีครั้งที่ 11 ของ และครบรอบการริเริ่มการดำเนินงานของโครงการ “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ปีที่ 13 (เนื่องจากศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้ริเริ่มแนวคิดในการจัดค่าย ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2540 และได้จัดค่ายครั้งแรก ในปีพ.ศ. 2542) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาศึกษา ตามขั้นตอนการสื่อสารในการจัดค่าย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารก่อนการจัดค่าย ผู้วิจัยได้เริ่มต้นศึกษาเอกสารค่ายตั้งขึ้นตอนการเตรียมงานค่าย ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 และเริ่มสังเกตการณ์การเตรียมงานก่อนการจัดค่ายแบบมีส่วนร่วม ในฐานะอาสาสมัครค่ายฝ่ายวิชาการและนักศึกษารายวิชาศิลปะเพื่อมวลมนุษย ประจำปีภาคการศึกษาที่ 1/2552 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2552

ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ค่ายแบบมีส่วนร่วม ในฐานะอาสาสมัครค่าย “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ณ วังวี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก ระหว่าง วันที่ 3-7 กรกฎาคม 2552

ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารหลังการจัดค่าย ผู้วิจัยได้ศึกษากิจกรรมการสื่อสารหลังการจัดค่าย และศึกษาผลสืบเนื่องจากการจัดค่ายมาจนถึง การจัดค่ายประจำปีครั้งที่ 12 ในพ.ศ. 2553

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

สื่อกิจกรรมค่าย หมายถึง รูปแบบหนึ่งของสื่อที่มีลักษณะปลายเปิด (Open text) สามารถนำเอาสารใดๆมาใส่ก็ได้ ในที่นี้หมายถึง “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” โดยมีองค์ประกอบในการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

ผู้ส่งสาร ได้แก่ ทีมงานผู้จัด คณะทำงานค่าย อาสาสมัคร

ผู้รับสาร ได้แก่ เยาวชนที่เป็นสมาชิกค่าย มีทั้งเยาวชนพิการ 4 ประเภท ได้แก่ พิการทางการมองเห็น พิการทางการได้ยิน พิการทางด้านร่างกาย พิการทางสติปัญญา และเยาวชนไม่พิการ

สาร ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ ปรัชญาค่าย เนื้อหา ข้อคิดในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ทั้งกิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมพิเศษ ตั้งแต่ก่อนการจัดค่าย ระหว่างการจัดค่าย และหลังการจัดค่าย เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการ

สื่อ ได้แก่ เครื่องมือที่ทำหน้าที่ในการสื่อสาร” และ “ช่องทางในการสื่อสาร” ในการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ดังนี้

1. “เครื่องมือที่ทำหน้าที่ในการสื่อสาร” ได้แก่ บ้ายชื่อ บ้ายคล้องคออักษรเบรลล์ บ้ายบอกทาง แผนที่ ตารางกิจกรรม
2. “ช่องทางในการสื่อสาร” แบ่งเป็น พื้นที่ และ ช่วงเวลา ในการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้
  - 2.1 พื้นที่ ได้แก่ สถานที่จัดพิธีเปิดกิจกรรม ณ ห้องประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สถานที่จัดกิจกรรมค่าย ณ วังรีสุริยท จังหวัดนครนายก
  - 2.2 ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน กิจกรรมชีวิตประจำวัน และกิจกรรมพิเศษ

กระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่าย หมายถึง ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ของคณะทำงาน ประกอบด้วย การรวบรวมสื่อบุคคลและเครื่องใช้เพื่อจัดค่าย การพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย การพัฒนากระบวนการประเมินผลค่าย

การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน หมายถึง กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้พิการและผู้ไม่พิการ ที่มีเป้าหมายให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

คนพิการและคนไม่พิการ หมายถึง สมาชิกค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งแบ่งเป็น คนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางสายตา คนพิการทางแขนขา คนพิการทางปัญญา และคนไม่พิการ ทั้งนี้ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ใช้คำว่า เยาวชนหู เยาวชนตา เยาวชนแขนขา เยาวชนปัญญา และเยาวชนไม่พิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบกระบวนการสร้าง “สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2552 และทราบถึงกระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งสารสนเทศที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายที่จัดขึ้นสำหรับคนพิการและคนพิการร่วมกัน หรือ ผู้ที่มีศักยภาพต่างกัน และเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ

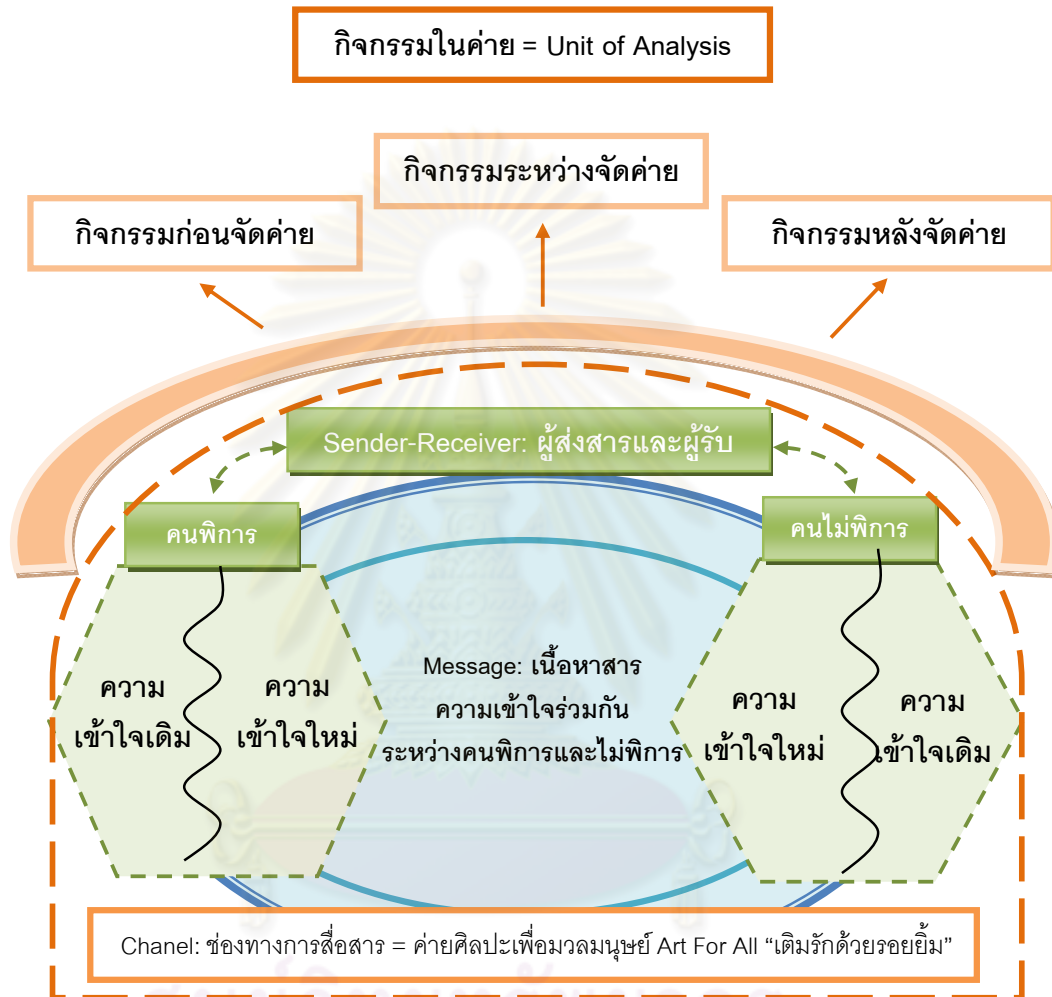
กรอบในการศึกษา

คำถามนำวิจัยข้อที่ 1 กระบวนการสร้าง“สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”
มีลักษณะอย่างไร

ภาพที่ 1.1 กรอบในการศึกษาตามคำถามนำวิจัยข้อที่ 1

คำถามนำวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการ กับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” มีลักษณะอย่างไร

ภาพที่ 1.2 กรอบในการศึกษาตามคำถามนำวิจัยข้อที่ 2

ศูนย์วิจัยทั่วไป
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการโดยใช้สื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All” เป็นการศึกษา “ค่าย” ในฐานะสื่อกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนามาเป็นแนวคิดหลักในการศึกษา และนำแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการและการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการ มาประกอบรวมทั้งมีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในสาขาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ และในสาขาการศึกษาพิเศษ ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและการสื่อสารผ่านสื่อกิจกรรมค่าย เป็นแนวคิดหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาจากมุมมองการสื่อสาร ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรมกับการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

- (1) แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม
- (2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความหมายร่วม

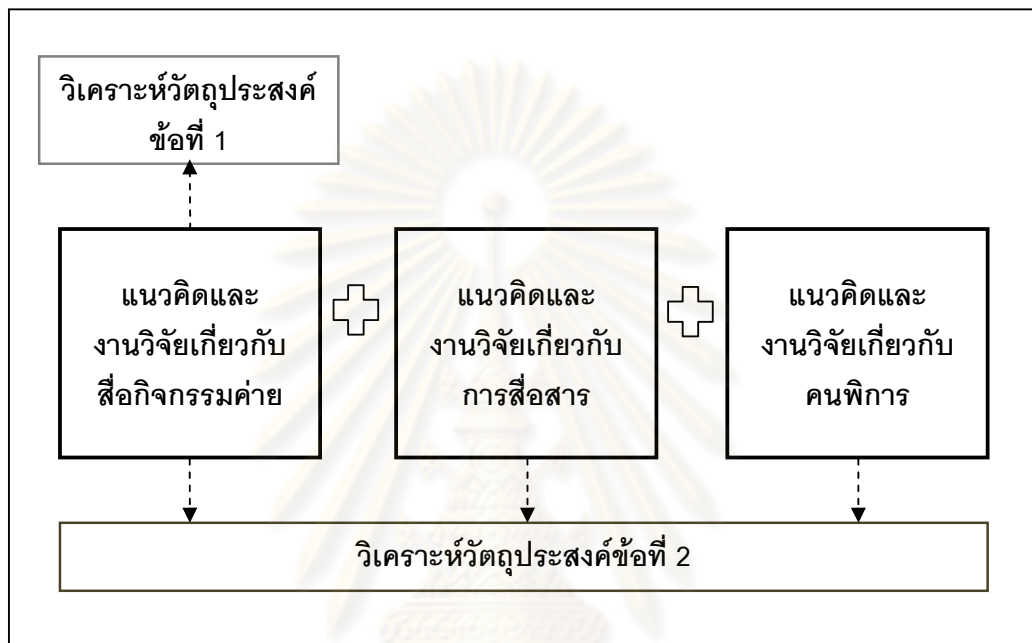
1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อกิจกรรมค่าย

- (1) “ค่าย” ในฐานะ “การสื่อสาร”
- (2) องค์ประกอบ/คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่าย
- (3) สื่อกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการและการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการ นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และศักยภาพในการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ของคนพิการ แต่ละประเภท แบ่งเป็น

- 2.1 แนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนันทนาการสำหรับคนพิการ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสำหรับคนพิการ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับสารสื่อสารระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ ในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ และสาขาการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการสื่อสารระหว่างคนไม่พิการกับคนพิการจากมุมมองการจัดการเรียนร่วมในสังคมไทย

ภาพที่ 2.1 การนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

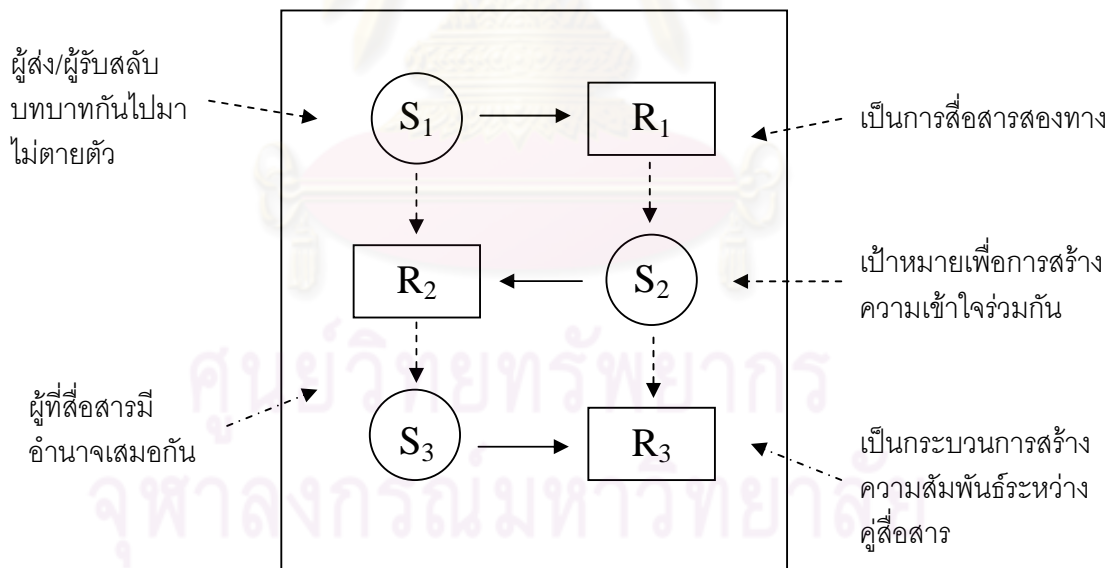
1.แนวคิดด้านการสื่อสารและการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นแนวคิดหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาจากมุมมองการสื่อสารผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรมกับการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

- (1) แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม
- (2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความหมายร่วม ดังนี้

(1) แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม

กาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้กล่าวไว้ว่า แบบจำลองเชิงพิธีกรรมเป็นการสื่อสารสองทาง และการเป็นผู้ส่งสาร/ผู้รับสารจะมีการสลับบทบาท (Role shifting) กันอยู่ตลอดเวลา รูปแบบที่เราคุ้นเคยก็คือ การพูดคุยสนทนาที่ผู้สนทนาต่างผลัดกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจร่วมกันในที่สุด

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม

อย่างไรก็ตามนักวัฒนธรรมศึกษาก็ได้ใช้คุณลักษณะต่างๆที่เป็นองค์ประกอบของคำว่าการสื่อสาร ซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารร่วมกันที่เป็นทางการ โดยมีลักษณะการสร้างอารมณ์ร่วมเปิดโอกาสให้ผู้สื่อสารมีส่วนร่วมโดยมีเป้าหมาย คือ การสร้างความหมายและความเข้าใจร่วมกัน

ทั้งนี้สื่อค้าก็สามารถจัดเป็นการสื่อสารเชิงพิธีกรรมเนื่องจากมี “คุณลักษณะ” (attribute) ที่สอดคล้องกับการสื่อสารเชิงพิธีกรรม ดังนี้ (กาญจนา,2552)

ตารางที่ 2.1 สื่อกิจกรรมค้ากับคุณลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรม

คุณลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรม	คุณลักษณะสื่อกิจกรรมค้า
1. เป็นรูปแบบของวัตรปฏิบัติที่แยกตัวและแตกต่างออกไปจากกิจกรรมปกติในชีวิตประจำวัน	1. กิจกรรมในค้าจะเป็นกิจกรรมที่แตกต่างจากการใช้ชีวิตประจำวัน และการไปค้าจะแยกออกไปจากชีวิตประจำวัน
2. การลงมือทำกิจกรรมจะมีแบบแผนขั้นตอนที่ค่อนข้างแน่นอน/เป็นทางการ (formalized)	2. การใช้ชีวิตในค้าจะถูกกำหนดจังหวะชีวิตที่แน่นอน (มีตารางกิจกรรม)
3. กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำจะเป็น “สัญลักษณ์” ที่มีความหมายอยู่ข้างหลัง	3. กิจกรรมต่างๆในค้า นับตั้งแต่พิธีเปิด/ปิด การมอบดอกไม้ การเล่นรอบกองไฟ การเล่นเกมประเภทต่างๆ มักมีความหมายอยู่เบื้องหลัง
4. กิจกรรมส่วนใหญ่มักเกี่ยวเนื่องกับการใช้อารมณ์ความรู้สึก (sensational)	4. กิจกรรมค้าจะสร้างอารมณ์ความรู้สึกแบบต่างๆ เช่น ผจญภัย ตื่นเต้น สนุกสนาน การใช้ความพยายาม ตีใจ เสียใจ ฯลฯ
5. มีการกำหนดตัวบุคคล บทบาท เวลา สถานที่ กิจกรรมที่จะทำอย่างแน่นอน	5. สื่อค้ามีการวางแผนและแบ่งบทบาทกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องไว้อย่างแน่นอน
6. เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าอันลึกซึ้งบางอย่างที่อาจจะสัมผัสได้ยากในชีวิตประจำวัน เช่น ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความสามัคคีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	6. กิจกรรมต่างๆภายในค้า รวมทั้งการสร้างบรรยากาศ มักจะโน้มนำไปสู่การกระตุ้นให้บุคคลได้แสดงคุณค่าอันลึกซึ้งออกมา

หากทีมงานผู้จัดค้ามีความเข้าใจว่า สื่อกิจกรรมค้านั้นเป็นการสื่อสารเชิงพิธีกรรม ความเข้าใจดังกล่าวก็จะช่วยให้ทีมผู้รับผิดชอบสามารถที่จะวางแผนให้การสื่อสารที่จะเกิดขึ้นภายในค้าสอดคล้องไปกับลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรมเพื่อได้ใช้ศักยภาพ/ประสิทธิภาพสูงสุดของการสื่อสารแบบนี้ เช่น หากทราบเรื่องความหมายและอารมณ์ความรู้สึกของสื่อกิจกรรมค้า การจัดพิธีเปิดและปิดค้าก็จำเป็นต้องมีและดำเนินการให้มีความหมายและเติมเต็มไปด้วยความรู้สึกของผู้เข้าร่วม เป็นต้น

(2) การสร้างความหมายร่วมกัน

ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีในกลุ่มสำนักปรากฏการณ์นิยม ของ A. Shutz และ Merleau-Ponty เพื่อนำมาอธิบายวิถีคิดและวิธีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการและคนพิการในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All ดังนี้

A. Shutz (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ,2544) กล่าวถึง ลักษณะพิเศษเฉพาะของการกระทำมนุษย์ คือ การกระทำที่มีความหมาย ซึ่งในระยะแรกนั้นคนอาจยังไม่เข้าใจความหมายที่กล่าวถึง เนื่องจากยังไม่ได้สร้าง “ระบบความหมายร่วมกัน” แต่เมื่อได้อธิบายหรือทำความเข้าใจเมื่อนั้นก็แปลว่าทั้งสองได้สร้าง “ระบบความหมายร่วมกันแล้ว” สังคมมนุษย์จึงมิใช่อะไรอื่นนอกจาก “ที่เก็บรวบรวมระบบความหมายร่วมกัน” (Shared Stock of meaning)

นอกจากการมีระบบความหมายร่วมกัน จะทำให้มนุษย์เข้าใจปรากฏการณ์สังคมแล้ว Shutz ยังได้นำเสนอมิติใหม่ของความหมาย คือ “การทำหน้าที่ของความหมาย” หมายถึง การทำหน้าที่กำหนดการกระทำของคนโดยเฉพาะในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างง่ายที่สุดคือการขับรถตามสัญญาณจราจร

Shutz ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องโลกที่ห่อหุ้มตัวมนุษย์เอาไว้ 2 ชั้น คือ โลกแห่งกายภาพและโลกแห่งความหมาย ในขณะที่โลกแห่งกายภาพนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อย แต่ทว่าโลกแห่งความหมายนั้น จะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แนวคิดดังกล่าวเป็นที่มาของหลักการสำคัญเรื่อง การสร้างความจริงทางสังคม

A.Schutz ได้ก้าวเข้ามาในเรื่องของ “การสื่อสาร” โดยเสนอว่า การสื่อสาร เป็นศูนย์กลางของประสบการณ์แห่งความเป็นจริง (Reality Experience) และเช่นเดียวกับ Merleau-Ponty ที่เสนอว่า เรื่องการสื่อสารเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม เฉพาะกาลเวลา

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม จะเป็นไปลักษณะเดียวกับเรื่องของภาษาตามแนวคิดของ Merleau-Ponty กล่าวคือ สังคมจะมีโลกร่วมกัน (Shared World) เหมือนกับที่มีคลังแห่งความหมายร่วมกัน (Stock of Shared Meaning) และ เมื่อปัจเจกบุคคลไปเรียนรู้ภาษามาจากโลกร่วมกันนั้น เขาแต่ละคนก็จะมี “โลกของฉัน” (My world) ที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกับคนอื่น ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะเฉพาะตัวด้วย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อกิจกรรมค่าย

ในการศึกษา “ค่าย” ในมุมมองด้านนิเทศศาสตร์นั้น ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- (1) “ค่าย” ในฐานะ “การสื่อสาร”
- (2) องค์ประกอบ/คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่าย
- (3) สื่อกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชน

(1) “ค่าย” ในฐานะ “การสื่อสาร”

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้กล่าวถึงการพิจารณา “ค่าย” จากมุมมองของนักนิเทศศาสตร์ไว้ว่า “ค่าย” สามารถรับรู้ให้เป็น “สื่อ” เป็น “สาร” และเป็น “การสื่อสาร” ได้แบบหนึ่ง และเมื่อพิจารณาค่ายในฐานะ “การสื่อสารประเภทหนึ่ง” เราก็สามารถจะมองเห็นคุณสมบัติอื่นๆของกระบวนการสื่อสารของค่ายได้ โดยในทางนิเทศศาสตร์ถือว่า เมื่อใด/สถานที่ใดที่มีการชุมนุมกันขององค์ประกอบ/ธาตุทั้งสี่อย่างครบถ้วน คือ ผู้ส่งสาร (Sender-S) / เนื้อหาสาร (Message - M) ช่องทาง/สื่อ (Channel-media - C) และผู้รับสาร (Receiver - R) ที่รู้จักในชื่อย่อว่า S-M-C-R เมื่อนั้น/สถานที่นั้น ก็จะเกิดการสื่อสารขึ้นมา

เมื่อนำเอาคุณสมบัติดังกล่าวมาแยกแยะดูกิจกรรมการจัดค่ายก็จะพบว่ามี การชุมนุมกันของธาตุทั้ง 4 ดังนี้คือ

- S (Sender) ก็คือ ทีมงานที่จัดค่าย
- R (Receiver) ก็คือ เด็ก-เยาวชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกชาวค่าย
- M (Message) ก็คือ เนื้อหากิจกรรมต่างๆของค่าย หรืออาจจะหมายถึงเนื้อหาความรู้ที่วิทยากรของแต่ละค่ายนำมาบรรยาย
- C (Channel) ก็คือ สถานที่จัดค่าย เวลาที่จัดค่าย รวมทั้งสื่อประเภทต่างๆ เช่น บอร์ด นิทรรศการ ฐานความรู้ฐานต่างๆ

จากการที่การจัดกิจกรรมค่ายในแต่ละครั้งมีองค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 4 อย่างมาชุมนุมกันอย่างครบครัน เราจึงอาจถือได้ว่า **การจัดกิจกรรมค่ายก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร**

(2) องค์ประกอบ/คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่าย

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้สังเคราะห์คุณลักษณะเบื้องต้นของสื่อกิจกรรมค่ายไว้หลายประการด้วยกัน ผู้วิจัยได้เลือกมาเป็นเป็นเกณฑ์ในการศึกษาพัฒนาการของสื่อค่าย และวิเคราะห์สื่อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ค่ายมีการวางแผนและบริหารจัดการในทุก ๆ องค์ประกอบ

ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมที่มีได้เกิดขึ้นตามยถากรรม หากแต่เป็นสื่อกิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนองค์ประกอบทุกส่วนเอาไว้ล่วงหน้า (planned activities) องค์ประกอบที่สำคัญๆของค่ายทุกประเภท ก็ได้แก่ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของค่ายซึ่งเป็นที่ผู้จัดคาดหวังให้ผู้เข้าร่วมได้รับหลังจากการเข้าร่วมค่ายพักแรม ซึ่งจะส่งผลมาถึงการระบุกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้รับผิดชอบค่าย จากนั้นก็เป็นองค์ประกอบเรื่องเวลาและสถานที่ การวางแผนเรื่องรูปแบบ/ประเภทและลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่จะใช้ การวางกฎระเบียบและมาตรการ/กลไกเพื่อรักษาความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน วิธีการติดตามประเมินผล เป็นต้น ซึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือ สื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อที่ต้องการการบริหารจัดการ (management) องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ยังได้กล่าวถึงตัวอย่างจากประสบการณ์ของโครงการการสื่อสารสุขภาพพบว่า จำเป็นต้องขยาย “หน่วยของการวางแผน” ให้กว้างขวางออกไปตามสภาพความเป็นจริงและเป้าหมายของโครงการ กล่าวคือ ถึงแม้กิจกรรมจัดค่ายจะมีกลุ่มเป้าหมายหลักอยู่ที่เด็กและเยาวชน แต่ทางโครงการฯก็เรียนรู้ว่า หากต้องการให้ประสิทธิผลที่เกิดจากการเข้าค่ายของเด็กมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ก็จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (stakeholder) ไม่ว่าจะเป็นครู/โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น วัด สถานีนามัย ฯลฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมค่ายด้วย ดังนั้น หน่วยของการวางแผนเรื่องแนวทางและขั้นตอนในการดำเนินงานจึงขยายเป็น 3 หน่วยคือ

หน่วยที่ 1 การวางแผนภายในทีมงานตนเอง

หน่วยที่ 2 การวางแผนระหว่างทีมงานผู้จัดกับกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยที่ 3 การวางแผนระหว่างทีมงานผู้จัดกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก

2) ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมที่มีปรัชญาและจุดมุ่งหมายบางประการที่แน่นอน

ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมที่มีปรัชญาและจุดมุ่งหมายบางประการที่แน่นอน คำว่า “ปรัชญา” ในที่นี้ หมายถึงประมวลความเชื่อของบุคคลซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติการต่างๆ หรือเป็นแนวอุดมคติในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้น สำหรับบุคคลหรือหน่วยงานองค์กรที่จะเข้ามาใช้สื่อกิจกรรมค่ายเพื่อประโยชน์อันใดอันหนึ่ง พวกเขาก็ต้องมีความเชื่อใน “ปรัชญาค่ายพักแรม” บางประการเป็นอันดับแรก มีผู้กล่าวถึงปรัชญาค่ายพักแรมไว้หลายแนวทาง แต่ทว่าจุดร่วมที่สามารถสรุปได้ก็คือ

“ปรัชญาการอยู่ค่ายพักแรม” หมายถึงกระบวนการพัฒนาชาวค่าย/สมาชิกค่ายทางด้านต่างๆตามเป้าหมายที่ต้องการด้วยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมของค่ายพักแรมที่เหมาะสม โดยการทำงานเป็นกลุ่ม ภายใต้การแนะแนวทางจากผู้ทำงานกับกลุ่มที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี” (เกื้อ แก้วเกต, 2531อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2552)

จากปรัชญาข้างต้นนี้จะเห็นว่า องค์ประกอบของปรัชญาในส่วนที่เป็นข้อความที่ขีดเส้นใต้นั้นโยงใยอยู่กับความเชื่อเบื้องต้นหลายประการ เช่น

- ความเชื่อที่ว่ามนุษย์เราทุกคนสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้
- ความเชื่อที่ว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงนั้นมีใช้การลงโทษ การควบคุม หรือการอบรมพร่ำสอน หากแต่เกิดจากการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมให้
- ความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้เป็นกลุ่มเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- ความเชื่อที่ว่า การมี “ผู้แนะแนวทาง” (mentor) ไม่ใช่ “ผู้พร่ำสอน” เป็นสิ่งสำคัญ และผู้แนะแนวทางนี้ควรผ่านการฝึกอบรมมา

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาความเชื่อดังกล่าวจะเป็นเครื่องชี้นำแนวทางในการปฏิบัติของผู้ที่รับผิดชอบงานค่าย

3) ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมที่มีเป้าหมายได้หลากหลาย

การระบุเป้าหมายของการจัดค่ายเป็นธงชัยนำทางขององค์ประกอบอื่นๆ เนื่องจากสื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อที่มีได้เกิดขึ้นตามยถากรรมหรือตามธรรมชาติ หากทว่าในการจัดค่ายแต่ละ

ครั้งจะต้องมีเป้าหมายที่แน่ชัด หากเปรียบเทียบกับการเดินทางก็เป็นเสมือนการเดินทางที่รู้จุดหมายปลายทาง ดังนั้น ความชัดเจนของเป้าหมายของการทำค่ายจึงเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด และตามหลักการของการสื่อสารแล้ว อย่างน้อยในทีมงานที่รับผิดชอบจะต้องมีความเข้าใจร่วมกัน (shared understanding) ว่าเป้าหมายของการจัดกิจกรรมค่ายในครั้งนั้นๆคืออะไร

เนื่องจากค่ายเป็นสื่อ**กิจกรรมประเภทปลายเปิด** (open text) ซึ่งหมายความว่า ค่ายจะมีเพียง “รูปแบบ” (form) ที่วางเอาไว้ให้ แต่ทว่าสำหรับ “เนื้อหา” (content) ที่จะนำมาใช้นั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปได้ เปรียบเสมือน “ขวดน้ำ” (form) ที่สามารถเปลี่ยน “น้ำ” (content) ที่อยู่ในขวดได้ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาค่ายจึงสามารถแปรเปลี่ยนไปตามความประสงค์ของผู้จัดทำค่าย

สำหรับค่าย Art for All เป็นค่ายสร้างทัศนคติดังเช่นในวัตถุประสงค์ของโครงการที่กล่าวไว้ว่า เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2551)

4) การแบ่งประเภทของกิจกรรมค่าย

อนек หงษ์ทองคำ (2525 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2552) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมหลักๆ ของการจัดค่ายพักแรมเอาไว้ดังนี้

3.1) กลุ่มกิจกรรมพื้นฐาน อาจประกอบด้วยกลุ่มกิจกรรมย่อยๆ เหล่านี้

- **กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์** เป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาความหมายเกี่ยวกับการสานสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกค่าย ในกรณีนี้ที่ผู้มาเข้าค่ายมาจากสถานที่ต่างกัน ดังนั้น ในช่วงแรกผู้นำกลุ่มจึงมักใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อการละลายพฤติกรรม (ice breaking) เพื่อลดกำแพงแห่งความแปลกหน้า สร้างการรู้จักและคุ้นเคยในท่ามกลางบรรยากาศที่สนุกสนานผ่อนคลาย
- **กิจกรรมการแสดง** กิจกรรมนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึก และความสามารถของตนเอง นอกจากนั้น เนื่องจากกิจกรรมในค่ายนั้นจะเป็น “กิจกรรมรวมหมู่” (Collective activity) ดังนั้น ความหมายของกิจกรรมนี้จึงเป็นการฝึกฝนการรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม การรู้จักแบ่งบทบาท การประสานงานกัน ฯลฯ ไปพร้อมๆ กัน

- **กิจกรรมพลศึกษาและนันทนาการ** เนื่องจากประวัติความเป็นมาของค่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อนของคนในอดีต เช่น การออกไปล่าสัตว์ การฝึกยิงธนู การโยนตัวจากที่สูง การปีนปายต้นไม้ ฯลฯ โดยที่กิจกรรมเหล่านี้สำหรับมนุษย์ในอดีตที่มีวิถีชีวิตอยู่กับการเข้าป่าล่าสัตว์เป็นอาหาร กิจกรรมที่ทำในเวลาว่างจึงเท่ากับเป็นการฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งกิจกรรมดังกล่าวก็ยังให้ความเพลิดเพลินทางจิตใจผ่อนคลายด้านอารมณ์อีกด้วย ปัจจุบันนี้ แม้ว่าวิถีการทำมาหากินของมนุษย์ยุคปัจจุบันอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะเหล่านั้นแล้ว แต่ทว่ากิจกรรมประเภทนี้ก็ยังสามารถให้คุณประโยชน์ในแง่การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพพลานามัย และการบำรุงจิตใจให้สดชื่น ในค่ายทุกประเภทจึงมักผนวกเอากิจกรรมประเภทนี้ไว้ด้วย

3.2) **กลุ่มกิจกรรมประจำวัน** เนื่องจากชาวค่ายพักแรมจะมีการมาอยู่ร่วมกันตลอดเวลาเป็นเวลาหลายวัน ดังนั้น จึงต้องมีกลุ่มกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมประจำวันอยู่กลุ่มหนึ่ง และถ้าแม้ว่า คนแต่ละคนอาจจะมีกิจกรรมประจำวันที่แตกต่างกันเมื่อก่อนมาเข้าค่าย แต่ทว่าเมื่อมาใช้ชีวิตร่วมกันในค่ายแล้ว กิจกรรมในชีวิตประจำวันนั้นจะต้องกลายเป็น “แบบแผนเดียวกัน/ทำเหมือนกัน” (Collective pattern) รวมทั้งกิจกรรมประจำวันนี้บางประเภทก็ยังคงถูก “ออกแบบ” ให้แตกต่างไปจากกิจกรรมในชีวิตประจำวันจริงๆ อีกด้วย

3.3) **กลุ่มกิจกรรมพิเศษอื่นๆ** เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามจังหวะและโอกาสต่างๆ เช่น การจัดงานปาร์ตี้ งานวันเกิดของสมาชิกค่าย งานออกร้าน งานตลาดนัดสี่อพื้นบ้าน งานทำบุญตักบาตร วันเทศกาลต่างๆ กิจกรรมพิเศษนี้มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้นของสมาชิกค่ายด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความเข้มข้น (intensive activity) เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องงานประเพณีต่างๆ โดยที่เหตุการณ์พิเศษนั้นจะเป็นเหตุการณ์จริงๆ หรือเป็นการสร้างเหตุการณ์/วันสมมติขึ้นมาก็ได้ เช่น วันน้ำมันหมดโลก วันที่ทุกคนพูดภาษาเดียวกัน ทั่วโลก เป็นต้น

5) เจ็อนไขของการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

ถึงแม้ผลการวิจัยจำนวนมากจะให้ข้อค้นพบว่า การใช้สื่อกิจกรรมค่ายในการพัฒนาหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นจะให้ผลลัพธ์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็ตาม (ดูในหัวข้อ “ประสิทธิผลของสื่อกิจกรรมค่าย”) ซึ่งคุณลักษณะเด่นข้อนี้เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ การฟังเทศน์ฟังธรรม การดูหนัง ฯลฯ แล้ว เราอาจสร้าง

ข้อสรุปได้อย่างมั่นใจว่า สื่อกิจกรรมค่ายสามารถจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายของการใช้สื่อได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สื่อกิจกรรมค่ายจะมีศักยภาพสูงในการใช้ แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึง “ธรรมชาติเฉพาะตัว” ของสื่อกิจกรรมค่ายว่า มีใช้สื่อที่สามารถดำเนินงานได้ตามยุทธศาสตร์และศักยภาพของสื่อประเภทนี้จะสามารถแสดงออกได้ก็ต่อเมื่อ “รู้จักวิธีใช้และใช้ตามกรรมวิธีหรือเงื่อนไขเบื้องต้นของสื่อ” เท่านั้น (Basic requirement)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เงื่อนไขเบื้องต้นของการใช้สื่อกิจกรรมค่ายก็คือ ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และต้องมีการบริหารจัดการในองค์ประกอบทุกส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่องค์ประกอบของ**ทีมผู้จัดค่าย** ก็ต้องเริ่มมีเงื่อนไขว่า ทีมจัดค่ายนั้นต้องเป็นผู้ที่มีใจรักค่าย มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของสื่อค่าย รวมทั้งยังต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการจัดค่าย ต่อจากนั้นทีมผู้จัดค่ายก็ต้องมีการวางแผนและ**บริหารจัดการองค์ประกอบส่วนย่อยอื่นๆ** ของสื่อกิจกรรมค่าย เช่น การบริหารจัดการกลุ่มคน (ทั้งพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ และสมาชิกค่าย) การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารจัดการสถานที่/วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการกิจกรรมและอื่นๆ เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ก็คือ เงื่อนไขของการใช้สื่อกิจกรรมค่ายที่จำเป็นต้องมี ดังนั้น เราจึงพบว่าแม้ว่าจะตระหนักดีถึงพลังและศักยภาพของสื่อกิจกรรมค่าย แต่หากขาดเงื่อนไขหรือความพร้อมเราก็ไม่อาจจะนำเอาสื่อกิจกรรมค่ายมาใช้ได้โดยง่ายหรือใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพได้

6) การประเมินผลค่ายโดยการวัดระดับของประสิทธิผลตามช่วงระยะเวลา

การวัดระดับของประสิทธิผลตามช่วงระยะเวลาและความตั้งใจของผู้จัดกิจกรรมโดยแบ่งผลที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 6.1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทันที และผู้จัดตั้งใจ (output)
- 6.2) ผลสืบเนื่องที่ตามมาภายหลังและผู้จัดตั้งใจ (outcome)
- 6.3) ผลกระทบที่ตามมาในระยะยาวและวงกว้าง และผู้จัดอาจไม่ได้ตั้งใจ (Impact)

ในที่นี้จะกล่าวถึงระดับของผลที่เกิดขึ้นในระดับผลลัพธ์ และผลสืบเนื่องของสื่อกิจกรรมค่าย

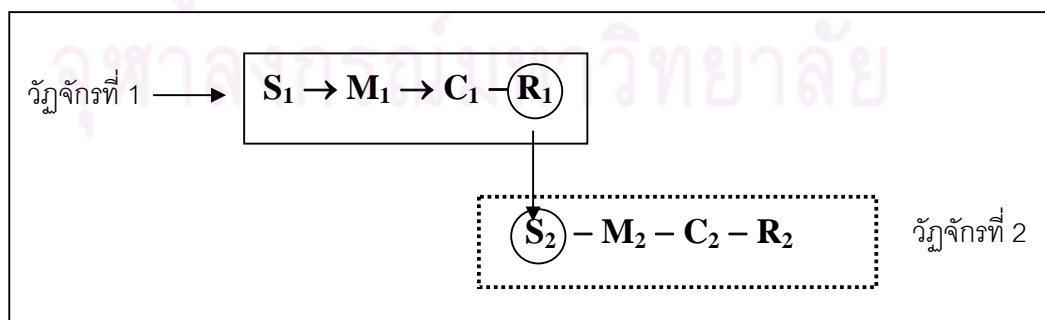
6.1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทันที ดังได้กล่าวมาแล้วว่า จากผลการวิจัยหลายชิ้นได้ให้ข้อสรุปที่ตรงกันว่า สื่อกิจกรรมค่ายนั้นสามารถให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทันที (output) อย่างค่อนข้างแน่นอน ตัวอย่างเช่น ค่ายสอนการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ให้แก่สมาชิกค่ายของโครงการ “การ

สื่อสารสุขภาพ” จะสามารถเห็นได้ภายในระยะเวลาของการจัดค่ายเลยว่า เด็กๆได้เปลี่ยนแปลงทักษะความสามารถทางการผลิตสื่อ จากที่ “ไม่เคยทำได้” มาเป็น “สามารถทำได้” และยังเป็นผลงานรูปธรรมที่จับต้องได้ (tangible) คือสามารถมีผลงานสื่อประเภทต่างๆมาแสดงได้จริงๆ ซึ่งทางผู้รับผิดชอบได้จัดกิจกรรมให้มีการเปิดแสดงผลงานเหล่านั้น (Display) มีการให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ซึ่งส่งผลย้อนกลับไปสร้างความภาคภูมิใจ การพัฒนาปรับปรุง การเรียนรู้ที่สูงขึ้นอีกด้วย

ผลลัพธ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างทันที่นี้ น่าจะเนื่องมาจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของสื่อกิจกรรมค่ายเองที่เป็นสื่อที่ต้องมีการวางแผนทุกอย่างล่วงหน้ามาก่อน (planned) ต้องมีการวางแผนเป้าหมายให้ชัดเจน มีการออกแบบกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปอย่างเข้มข้น (intensive) ภายในระยะเวลาที่แน่นอน (คล้ายๆการสื่อสารณรงค์) และมีชุดของกิจกรรมที่ร้อยเชื่อมกันตามหลักเหตุผล (Series of activities) ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้สื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันที่

6.2) ผลสืบเนื่องที่ตามมา (outcome) สำหรับผลสืบเนื่องนี้หมายถึงผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากที่กิจกรรมค่ายได้จบสิ้นไปแล้ว ปัจจุบันนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องผลสืบเนื่องที่ตามมามากนัก หากทว่า ผู้เขียนจะขอเสนอแนวคิดว่า การศึกษาผลสืบเนื่องของสื่อกิจกรรมค่ายนั้นอาจจะพิจารณาในแง่ไหนได้บ้าง ดังนี้

- การสร้าง “ผู้นำทางความคิด” (opinion leader) จากแนวคิดด้านนิเทศศาสตร์ **ผู้นำทางความคิด** คือผู้ที่เคยเป็นผู้รับสารในวัฏจักร/จังหวะแรกของการสื่อสาร แล้วได้พลิกบทบาทกลับมาเป็น “ผู้ส่งสาร” ในวัฏจักร/จังหวะที่ 2 ซึ่งหากอธิบายแบบง่ายๆก็คือ ผู้ที่เคยได้รับฟัง/ได้เห็น ได้ยิน หรือได้มีประสบการณ์แล้ว ก็นำเอาเรื่องราวดังกล่าว “มาบอกต่อ”

ภาพที่ 2.3 การสื่อสารในการสร้างผู้นำทางความคิด

ตัวอย่างรูปธรรมก็เช่น การที่ครูได้จัดให้เด็กๆ ได้มีโอกาสไปเข้าค่ายมาแล้ว กลับมาเล่าประสบการณ์ นำเอาสื่อที่เคยผลิตในค่าย เอารูปภาพจากค่ายมาเล่าให้เพื่อนๆ ในห้องเรียนฟัง เด็กที่มาเล่านั้นก็กลายเป็น “ผู้นำทางความคิด” ที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับเพื่อนคนอื่นๆ ได้สัมผัสกับเรื่องราวของสื่อกิจกรรมค่าย

นอกจากนี้ยังมี การสืบทอด “คนค่าย/ชาวค่าย/คนรักค่าย” สำหรับค่ายที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น “ค่ายสร้างคน” นอกจากผู้ที่เข้าค่ายจะได้ประสบการณ์ต่างๆ ติดตัวจากค่ายออกไปแล้ว สมาชิกค่ายบางคนก็อาจจะยังอยากจะขยับขึ้นมาเป็น “ผู้จัดค่าย” เสียเอง ซึ่งหากกล่าวในภาษาของนิเทศศาสตร์แล้ว ก็คือ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพของ “ผู้รับสาร” มาเป็น “ผู้ส่งสาร” (ตัวอย่างเช่น พัฒนาการของการจัดค่ายของอ.สมศรี) ในกรณีเช่นนี้ หากมีสื่อกิจกรรมค่ายใหม่มารองรับเช่น การจัดค่ายฝึกแกนนำ/ผู้นำ (Training of the Trainer - TOT) ก็จะสามารถสืบทอด “คณะผู้จัดค่าย” ได้ต่อไป

(3) สื่อกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติของเด็ก/เยาวชน

ปัจจุบันสื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่ใช้กับเด็กและเยาวชนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีมิติของความสนุกสนานเป็นส่วนประกอบหลัก สำหรับการเรียนรู้เป็นส่วนที่สอดแทรกเข้ามา ทำให้สื่อกิจกรรมค่ายกลายเป็นสื่อที่มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาศักยภาพของสื่อค่ายในการพัฒนาเยาวชน ดังที่จะแสดงผลต่อไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

1) **ธรรมชาติของสื่อกิจกรรมค่ายที่เน้นความสนุกสนานเป็นพื้นฐาน** ชูชีพ เยาวพัฒน์ (2543 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2552) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของการแสวงหาความเพลิดเพลินเจริญใจ หรือที่เรียกเป็นศัพท์วิชาการว่า “นันทนาการ” (recreation) ว่า ในอดีตนั้น คนโตๆ ที่เป็นผู้ใหญ่หรือหนุ่มสาวจะต้องประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ เช่น การล่าสัตว์ หาปลา ปลูกบ้าน ฯลฯ และเมื่อว่างจากภารกิจการงาน กิจกรรมที่มนุษย์ในอดีตจัดทำเพื่อการใช้เวลาว่างนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น การทำอาหารเพื่อล่าสัตว์และต่อสู้กับศัตรู และในเวลาเดียวกัน เด็กๆ ของชนเผ่าโบราณก็จะทำกิจกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่ แต่ทว่าด้วยจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ใหญ่ทำกิจกรรมในยามว่างโดยจุดประสงค์ก็เพื่อการดำรงชีพ แต่เด็กๆ จะประกอบกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น เนื่องจากชีวิตในวัยเยาว์นั้นยังห่างไกลจากเรื่องความรับผิดชอบและเรื่องหน้าที่ต่างๆ (ยังไม่มีภาระ) วัยเยาว์จึงเป็น “วันคืนแห่งความ

สำราญ” อย่างเต็มที่ กิจกรรมที่จะดึงดูดเด็กๆ/เยาวชนได้ จึงต้องมีองค์ประกอบของความสนุกสนานเป็นหลัก ซึ่งกิจกรรมค่ายก็เป็นไปตามหลักการนั้น

ภาพที่ 2.4 ค่ายกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติของเด็ก/เยาวชน

สำหรับรูปแบบของนันทนาการหรือการแสวงหาความเพลิดเพลินนั้นประกอบด้วย 3 รูปแบบหลักๆ คือ

- **การเคลื่อนไหวร่างกาย** เช่น การเล่นเกมกีฬา วิ่ง มวยปล้ำ ฯลฯ รูปแบบดังกล่าวนี้จะแปลงโฉมออกมาเป็นกิจกรรมการเล่นเกมที่หลากหลายในค่ายที่เด็กๆ ต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่างๆ การเคลื่อนไหวร่างกายนี้ นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้ว ยังสามารถฝึกทักษะหลายๆอย่างให้กับเด็กๆ เช่น การทรงตัวไม่ให้ล้ม ฝึกการฟัง (การให้สัญญาณจากกรรมการ) การพูด การมีสมาธิ ฯลฯ พร้อมกันนั้นก็เป็นการออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรงด้วย (น่าสังเกตว่าเด็กๆ ที่ไปค่ายจะใช้ชีวิตที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่าเวลาปกติในชีวิตประจำวัน)

- **รูปแบบของการประกอบพิธีกรรม การละเล่น และการร้องรำ** ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ก็จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นกิจกรรมพวกการแสดงที่อยู่ในค่าย

- **รูปแบบของการเล่าเรื่อง/นิทาน** การเล่าเรื่องหรือการเล่านิทานนั้นสามารถจะนำมาดัดแปลงเข้ากับกิจกรรมใหม่ๆ เช่น การแสดงละคร การทำบทพากย์วิดีโอตัดต่อ เป็นต้น

ในงานวิจัยของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2532 อ้างจากกาญจนา แก้วเทพ 2552) ได้สรุปผลการวิจัยจากการศึกษากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่ายในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับผู้บริหารจนถึงตัวเยาวชนที่เคยเข้าค่ายเองจำนวน 107 คน ข้อสรุปที่เด่นชัดก็คือลักษณะกิจกรรมในค่ายนั้นจะต้องใช้กิจกรรมนั้นแทนการเสริมกับความรู้ (Edutainment) จึงจะได้ผลดีที่สุด เพราะกิจกรรมนั้นแทนการจะทำให้เด็ก/เยาวชนสนใจและตั้งใจ แม้เมื่อผนวกความรู้เข้าไปด้วย เด็กๆ ก็จะไม่เบื่อหน่าย แต่กลับจะได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ไปพร้อมๆ กัน

2) **กิจกรรมหรือค่ายนั้นเป็นกิจกรรมที่แยกออกไป และแตกต่างจากกิจกรรมที่เคยทำในชีวิตประจำวัน** ความแตกต่างนั้นส่งผลขั้นต้นคือสามารถจุดประกายความสนใจและความตื่นตัวให้แก่เด็ก/เยาวชนได้เนื่องจากเด็ก/เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ยังมีประสบการณ์ในชีวิตที่จำกัด ดังนั้น เพียงแค่การไปจัดค่ายที่พักอยู่ริมชายทะเลจึงเป็นประสบการณ์แปลกใหม่ล่าสุดแล้วสำหรับเด็กๆ ชาวเขาที่ไม่เคยเห็นทะเล ความแปลกใหม่นี้จะทำให้พวกเขาเกิดคำถาม (inquiry) ได้อย่างมากมาย เช่น น้ำทะเลเค็มจริงหรือไม่ เค็มได้อย่างไร ใครเอาเกลือมาใส่ไว้ เป็นต้น ปริศนาดังกล่าวจะกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบ

และนอกเหนือจากความแปลกใหม่ที่ทำให้ตื่นตัวแล้ว ลักษณะของกิจกรรมในค่ายนั้นยังเป็น “ประสบการณ์ที่อยู่เหนือกว่าประสบการณ์ชีวิตปกติ” (extra-daily life experience) ตัวอย่างเช่น ในค่ายสื่อสร้างสรรค์สุขภาพ (สสส.) เด็กๆ จะได้มีโอกาสเป็น DJ. นักจัดรายการวิทยุ ได้จับกล้องถ่ายวิดีโอ ได้ตัดต่อภาพวิดีโอ แล้วอัดเสียงออกมาเป็นเรื่องราวแบบที่เด็กๆ เคยดูจากโทรทัศน์ เป็นต้น ประสบการณ์ที่เหนือกว่าชีวิตปกตินี้เป็นการขยายขอบฟ้าแห่งประสบการณ์ (horizon of experience) ของเด็กให้ขยายออกไป

3) **สื่อกิจกรรมค่ายนั้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ขยาย/ท่องไปในโลกกว้างให้แก่เด็ก/เยาวชน** ซึ่งตอบสนองความต้องการผจญภัยของเด็กๆ ดังเช่นที่ได้กล่าวแล้ว และการผจญภัยนี้มิใช่เป็นเพียง “ประสบการณ์ผ่านสื่อกลาง” (mediated experience) ดังเช่นเวลาที่เด็กอ่านการ์ตูนหรือนิยาย (เช่นเรื่อง แฮรี่ พ็อตเตอร์) หากทว่าเป็น “ประสบการณ์ตรง” (direct experience) เลยจริงๆ และการเผชิญหน้ากับประสบการณ์ตรงนั้นน่าจะได้สัมผัสกับมิติอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง

กว่าประสบการณ์ผ่านสื่อ ตัวอย่างง่ายๆก็เช่น ความกลัวที่เกิดจากการดูหนังผีกับการเจอผีจริงๆนั้น น่าจะแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน เด็กๆจึงต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างสูง

จากลักษณะประสบการณ์ที่แปลกใหม่/ผจญภัยนั้น การเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้านั้นอาจจะ เป็น “ทั้งการลองผิดและลองถูก” ซึ่งในชีวิตจริง เด็กๆอาจจะเผชิญกับปัญหาดังกล่าวอยู่แล้ว รายงานการวิจัยหลายชิ้นระบุว่า เด็กๆที่ทดลองอบายมุข (เช่น การทดลองดื่มเหล้าสูบบุหรี่) การใช้ ยาเสพติด การเล่นเกมพนัน ฯลฯ ส่วนหนึ่งนั้นเกิดมาจากความต้องการอยากผจญภัย/อยาก ทดลองประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ นั่นเอง หากแต่การลองผิดลองถูกดังกล่าวนี้เป็นไปอย่าง ธรรมชาติ และขาด “พี่เลี้ยงนำทางที่ถูกต้อง” (เด็กๆอาจจะไม่มี “เพื่อน” เป็นไกด์นำทางที่กำลังหลง ทางอยู่เหมือนกัน) แต่ทว่าประสบการณ์ในค่านี้นั้นจะเป็นไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า “ผจญภัย/ เสี่ยงภัยภายใต้การแนะนำของพี่เลี้ยงและตัวช่วย” จึงมีโอกาที่จะลองถูกได้มากกว่าลองผิด (หรือ ถึงแม้จะลองแล้วผิด ก็ไม่ส่งผลเสียหายต่อชีวิต)

4) **สื่อกิจกรรมค่ายช่วยขยายแวดวงกลุ่มสังคม/กลุ่มเพื่อนให้กับเด็ก** เนื่องจาก เด็กๆจะมีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และประสบการณ์ ด้วยลักษณะของการเป็นผู้เยาว์ กลุ่มสังคมในชีวิต ของเด็กๆจึงจำกัดอยู่เพียงในครอบครัว เพื่อนๆและครูที่โรงเรียนเท่านั้น ดังนั้น การเข้าค่ายจึงเป็น ช่วงเวลาที่เด็กๆจะได้รู้จัก “เพื่อนใหม่จากแดนไกล” รวมทั้งบุคคลอื่นๆที่อยู่ในค่าย เช่น พี่เลี้ยงซึ่ง มักจะกลายเป็น “ต้นแบบ” (Role model) หรือขวัญใจของเด็กๆไปโดยปริยาย

การพบปะกับบุคคลที่แปลกแตกต่างไปจากที่เคยพบเห็นเป็นประจำ ทำให้เด็กๆต้อง พัฒนา “ทักษะทางสังคม” ให้มากขึ้น และในการนี้ ผู้จัดค่ายสามารถจะออกแบบกิจกรรมเพื่อการ ขัดเกลาให้เด็กรู้จักอยู่ร่วมกับคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง รู้จักฝึกการอดกลั้น และรู้จัก กระบวนการตัดสินใจร่วมแบบประชาธิปไตย ไม่แก้ปัญหาคด้วยการใช้กำลังตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมที่มีการโหวตออกเสียงทุกครั้งที่ต้องมีการตัดสินใจภายในค่าย เป็นต้น

5) **สื่อค่ายเป็นภาพจำลองโลกใบเล็กๆของสังคมที่เป็นจริง** ก่อนที่เด็กๆจะเติบโต ออกไปพบกับโลกที่เป็นจริง หากเขาได้มีประสบการณ์มาเข้าค่าย เขาก็จะได้สัมผัสกับภาพจำลอง ของโลกใบเล็ก เช่น เขาจะได้สัมผัสกับการรู้จักบทบาท/ความรับผิดชอบไม่ว่าจะในฐานะของผู้นำ/ ผู้ตามก็ตาม ปัจจุบันนี้ในห้องเรียนของเรามักจะเน้นการทำงานเป็นรายบุคคล ความสำเร็จ/ความ ล้มเหลวจึงเป็นเรื่องเฉพาะตัว แต่ทว่ากิจกรรมในค่ายจะสอนให้เด็กๆได้เรียนรู้ว่า ความล้มเหลว ของเราคือความล้มเหลวของกลุ่ม ความสำเร็จก็เช่นเดียวกัน

นอกจากนั้น ในโลกปัจจุบัน ความสัมพันธ์แบบแข่งขันก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้ว เพราะในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นระบบธุรกิจ การเมือง กีฬา การศึกษา ฯลฯ ล้วนแต่

ต้องมีการแข่งขันทั้งสิ้น เพียงแต่มีคำถามว่า จะแข่งกับใคร (ตัวเอง/คนอื่น) จะแข่งขันอย่างยุติธรรม จะรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย มีน้ำใจนักกีฬา ฯลฯ หรือเปล่า ซึ่งบรรดากิจกรรมหลายๆประเภทในค่าย หรือวิธีการจัดแบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อยๆ แล้วก็จัดให้มีการแข่งขันกันนั้น ในด้านหนึ่ง กิจกรรมเหล่านี้ก็เปรียบเสมือน “สนามซ้อมเล็ก” ที่ซัดเกล้าฝึกฝนให้เด็กรู้จักกับการแข่งขันเพื่อเตรียมตัวออกไปอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง

6) สื่อกิจกรรมค่ายเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบความสนใจและความสามารถของตนเอง และยังมีโอกาสได้พัฒนาความสามารถดังกล่าวอีกด้วย เนื่องจากในชีวิตจริง เด็กๆมักจะถูกชักนำให้ต้องพัฒนาความสามารถไปตามที่ “ผู้อื่น” ต้องการ เช่น ต้องเก่งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ฯลฯ จนเด็กๆไม่มีพื้นที่ที่จะแสวงหาว่า เขามีความสนใจและความสามารถที่แท้จริงในแง่มุมใด หากทว่า กิจกรรมในค่ายนั้นจะมีลักษณะเป็น “กิจกรรมเปิดปลาย” (open-ended activity) และให้โอกาสเด็กในการเลือก (choice/option) ดังนั้น เด็กๆจึงมีอิสระที่จะแสวงหาว่า เขาสนใจในกิจกรรมอะไรและมีความสามารถในด้านไหน จากลักษณะของพื้นที่ที่มีอิสระเช่นในสื่อกิจกรรมค่ายนี้เองจึงมีผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของค่ายว่า เป็นช่วงเวลาและพื้นที่ที่เด็กจะได้ใช้และพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้มากที่สุด รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ (Self-development) ได้มากที่สุด (อ้างในสุพรรณณี, 2546)

7) สื่อกิจกรรมค่ายเป็นรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่สุดของแนวคิด “สาระ-บันเทิง” (Edutainment) ปัจจุบันนี้ในแวดวงนิเทศศาสตร์กำลังมีความสนใจรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิผลมากที่สุดต่อความรู้ ทศนคติ และการกระทำ (Knowledge-Attitude-Performance) ของบุคคลโดยเฉพาะกับเด็กๆ และได้มีข้อเสนอว่า รูปแบบการสื่อสารที่เป็นลูกผสมระหว่าง “การให้ความรู้” กับ “ความสนุกสนาน” (Education-Entertainment ---- Edutainment) นั้น เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพที่สุด และเราได้กล่าวมาแล้วว่า สื่อกิจกรรมค่ายนั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่สุดของการสื่อสารแบบสาระ-บันเทิง นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การจะใช้รูปแบบการสื่อสารแบบสาระ-บันเทิงนั้น ก็มีใช้การใช้อย่างตามยถากรรม หากทว่าจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้การสื่อสารแบบสาระ-บันเทิงพอสมควร เช่น ต้องรู้สัดส่วนที่พอเหมาะของ “สาระ” และ “บันเทิง” มิฉะนั้น ก็อาจจะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ ตัวอย่างเช่น ในการติดตามผลของการจัดค่ายสพส. เด็กบางคนแสดงความคิดเห็นว่า ผู้จัดค่ายเน้นหนักวิชาการมากเกินไปทำให้เกิดความตึงเครียด

2. **แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการและการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการ** นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และศักยภาพในการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ของคนพิการแต่ละประเภท แบ่งเป็น

- 2.1 แนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนันทนาการสำหรับคนพิการ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสำหรับคนพิการ ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ

ในการศึกษาสื่อกิจกรรมค่ายในการเยาวชนพิการร่วมกับเยาวชนปกตินั้น การผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการมาใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มผู้รับสารในแง่ของศักยภาพในการสื่อสาร เพื่อตอบคำถามในการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้สื่อค่ายกิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ความหมายของคนพิการ

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ม.ป.ป.) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม :ศึกษา กรณีกฎหมาย และกฎระเบียบ ที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพและมีความเห็นว่า ควรได้นำความหมายของบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ ตาม มาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มานิยามใหม่ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทุกประเภทความพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับบริการตามความจำเป็นและเหมาะสมในแต่ละประเภทความพิการและในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน และสามารถเข้ารับบริการได้อย่างทั่วถึง

โดยให้คำนิยามใหม่ว่า “คนพิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความพิการทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยความต้องการจำเป็นพิเศษอาจเป็นความต้องการจำเป็นพิเศษในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ซึ่งความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับคำว่า “Disability” ขององค์การอนามัยโลก และ “disabled persons” ของ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ที่ให้นิยามความหมายของคนพิการไว้ดังนี้

“ Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.”

(The Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006)

นอกจากคำนิยามที่ใช้เรียกคนพิการหรือความพิการที่หลากหลายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ควรจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ความบกพร่องหรือชำรุด (impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือมีความผิดปกติในโครงสร้างด้านหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ หรือสรีระวิทยาจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม ซึ่งหมายรวมถึง ความพิการของอวัยวะ ความสูญเสียหรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (body mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (mental function system) ด้วย เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งพร่ามัว หรือมองไม่เห็น แขนขาเป็นอัมพาต หูสูญเสียการได้ยิน อากาศทางจิต ทางประสาท เป็นต้น

ความเสียเปรียบหรือความบกพร่อง (handicap) หมายถึง ความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้ไม่อาจดำเนินชีวิตหรือแสดงบทบาทได้เหมาะสม จึงทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากกว่าบุคคลทั่วไป ในภาษาอังกฤษ คำว่า “handicap” มักจะใช้หมายถึงความเสียเปรียบที่เป็นอุปสรรค ทำให้มีความยากลำบาก หรือไม่สามารถกระทำการใดสิ่งหนึ่ง ในขณะที่คนทั่วไปสามารถทำได้โดยไม่เป็นปัญหา เช่น คนที่ขาพิการต้องนั่งบนเก้าอี้ล้อเข็นไม่สามารถขึ้นบันไดได้ด้วยตนเอง นอกจากจะมีคนช่วยอุ้มหรือยกขึ้น หรือจัดทำทางลาดเอียง (slope) ที่คนพิการสามารถเข็นเก้าอี้ล้อเข็นขึ้นไปได้ด้วยตนเองได้ หรือกรณีคนหูหนวกไม่ได้ยินเสียงและพูดไม่ได้ แต่ก็สามารถสื่อสารได้ด้วยการใช้ภาษามือ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ความเสียเปรียบหรือบกพร่องเหล่านี้สามารถชดเชยได้ด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม การหาเทคนิควิธีหรือการมีผู้ช่วยเหลือ เรียกว่าเป็นการให้แต้มต่อเพื่อขจัดอุปสรรคหรือความบกพร่องที่มี ความบกพร่องจึงหมายถึงสภาพที่เกิดจากมีความสามารถในการกระทำ (disability) บางอย่างเท่านั้น

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ความพิการในแต่ละประเภคนั้นมิใช่เป็นการบ่งชี้ว่าเป็นผู้เสียเปรียบหรือไร้ความสามารถทั้งหมด แต่ขึ้นอยู่กับสภาพของโอกาส และสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามในภาษาอังกฤษ ในวงการของคนพิการจะไม่ใช้คำเหล่านี้ แต่ใช้คำว่า Persons with disability หรือ disabled persons หรือ disabled people ซึ่งเป็นการเน้นความเป็นคนมากกว่า ความพิการ ซึ่งในภาษาไทยนั้นชัดเจนอยู่แล้วว่าหมายถึงคนซึ่งมีความพิการอยู่ด้วย

(2) แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

ทวิ เชื้อสุวรรณทวิ และคณะ (2551: 75 - 78) ได้นำเสนอการจัดแบ่งประเภทการช่วยเหลือและบริการคนพิการ ตามฐานคิด “วิธีการแก้ไขปัญหา” โดยอาจแบ่งเป็น

1) การสงเคราะห์ หรือการประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) หมายถึง การบริการช่วยเหลือคนพิการแบบชั่วคราว เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า คนพิการมีฐานะเป็นผู้ขอรับบริการการช่วยเหลือหรือฐานะต่ำกว่าผู้ให้ และมักเป็นการดำเนินงานบนฐานคิดปรัชญาการทำบุญกุศล เป็นการแบ่งปันของผู้มีจิตเมตตาสงสาร การทำบุญกุศลต่อคนพิการ (Philanthropy and Charity Basis) เป็นหลัก เช่น การบริจาคหรือการให้เงิน อาหารแห้ง ผ้าห่ม สิ่งของ รวมทั้งการให้เบี้ยยังชีพคนพิการ แม้จะดูเหมือนเป็นสวัสดิการ แต่ก็เป็นการสงเคราะห์ของรัฐต่อคนพิการ เป็นต้น แม้ว่าจะมีการให้เหตุผลว่าเป็นเพราะในสภาพความเป็นจริงคนพิการส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีความพิการรุนแรง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ แต่แท้จริงการช่วยเหลือบริการประเภทนี้มักมีรากเหง้าเกิดจากฐานคิดความเชื่อ ค่านิยมของสังคมหรือชนเผ่าที่มีต่อคนพิการ ว่ามีความแตกต่างจากคนปกติทั่วไป กึ่งมนุษย์หรือมิใช่มนุษย์ การบริการช่วยเหลือเช่นนี้มัก ไม่เป็นที่ยอมรับเชิงวิชาการ หรือ ค่านิยมสากลในปัจจุบันเนื่องจากมองว่าการช่วยเหลือดังกล่าวเป็นการกีดกัน กดขี่คนพิการ ตอกย้ำความไม่เท่าเทียม และดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2) การฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation Service) หมายถึง แบบแผนการบริการคนพิการที่เป็นองค์รวมและบูรณาการทางด้านการแพทย์ กายภาพ จิตสังคม และอาชีพ ที่ช่วยให้เสริมพลังอำนาจแก่คนพิการให้เต็มเต็มความเป็นบุคคล มีคุณค่าทางสังคม และสามารถดำรงอยู่มีปฏิสัมพันธ์อย่างเต็มศักยภาพในสังคมโลก

แม้ว่าการ ฟื้นฟูสมรรถภาพในความหมายนี้ มีความหมายเป็นการบริการแบบองค์รวม ซึ่งมิได้มีความหมายถึงการทำกายภาพบำบัด อาชีวะบำบัดเพื่อการฟื้นคืนของผู้ป่วยเรื้อรังเหมือนดังที่เคยเข้าใจโดยทั่วไป แต่ยังคงเป็นแบบแผนทางการแพทย์ (Medical Model) จึงเน้นบทบาทอำนาจของผู้ให้บริการ นักวิชาชีพ นักวิชาการ เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์

นักจิตวิทยา เป็นต้น มีอำนาจการตัดสินใจและกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนพิการ ทำให้บทบาทนักวิชาชีพจึงเห็นถือว่า “คนพิการ” ที่อยู่ในฐานะ “คนไข้” “ผู้รับบริการ” เท่านั้น ให้ความสำคัญกับการบำบัด รักษา เยียวยา การหายหรือลดความพิการหรือเป็นการขจัดความพิการ ออกจากตัวบุคคล และอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การให้บริการของโรงพยาบาล โรงเรียนการศึกษาพิเศษทั่วไป ศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ รวมทั้งการให้บริการโดยนักวิชาชีพ นักวิชาการ ที่ออกไปให้บริการคนพิการที่อยู่ตามบ้านหรือชุมชน เช่น การออกหน่วยแพทย์ พยาบาลเคลื่อนที่ การจัดหน่วยฯเทียมเคลื่อนที่ เป็นต้น

ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2551) ได้แสดงข้อสังเกตว่า แม้การบริการแบบสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ อาจแตกต่างกัน ในด้านผู้ให้บริการช่วยเหลือมีฐานะเป็นผู้ใญ่บุญหรืออาสาสมัคร และนักวิชาชีพตามลำดับ ตลอดจนจุดความลึกซึ้งของการให้บริการก็ตาม แต่ทั้งการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพมีสิ่งที่เหมือนกันคือ ส่วนใหญ่ฐานะของผู้ให้บริการจะเหนือกว่าคนพิการหรือผู้รับบริการ ความสัมพันธ์ของทั้งสองจึงเป็นแนวตั้งมากกว่าแนวราบ ไม่มีความเท่าเทียมกัน

3) การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) หมายถึง การมีส่วนร่วม การควบคุม การมีอำนาจในการตัดสินใจ การกำหนดทางเลือก และทรัพยากรให้แก่ตนเองของคนพิการ (Nosek,1992; Gutierrez,Parsons and Cox,1998;Wils,2001) โดยมีเป้าหมายเพื่อการจัดสรรอำนาจและการเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสียใหม่ เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ของบุคคลและสังคม การเปลี่ยนแปลงสำนึกสาธารณะและการบรรลุความต้องการของมนุษย์ และการนำไปสู่การปลดปล่อย (Emancipatory) ปราบจากกรกดทับ กดขี่ ซึ่งการบริการแบบนี้มีฐานคิดปรัชญา เป็นแบบแผนทางสังคม (Social Model) เน้นความเท่าเทียมในศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง

การบริการแบบที่ 2 และ 3 คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพและการเสริมพลังอำนาจแก่คนพิการ มีความแตกต่างจากแบบที่ 1 หรือการสงเคราะห์ กล่าวคือ เป็นการช่วยเหลือ บริการที่มุ่งการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง อย่างถาวรแก่คนพิการและมีเป้าหมายสูงสุดอย่างเดียวกัน คือ การทำให้คนพิการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพ แม้วิธีการและฐานะของผู้ให้บริการกับคนพิการอาจแตกต่างกันก็ตาม การบริการแบบที่ 2 การฟื้นฟูสมรรถภาพ และแบบที่ 3 การเสริมพลังอำนาจนี้อาจเรียกรวมว่า การบริการเชิงพัฒนา

ดังนั้น การบริการเชิงพัฒนา หมายถึง “การบริการช่วยเหลือ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่มีเป้าหมายการแก้ไขปัญหาระยะยาวหรือการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุรากเหง้าของปัญหา และนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมอย่างถาวรด้วยตัวเองของคนพิการเอง” ซึ่งได้เปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของการบริการคนพิการ 3 ประเภท ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 การเปรียบเทียบการบริการคนพิการแบบการสงเคราะห์ พื้นฟูสมรรถภาพ และการเสริมพลังอำนาจ

ประเด็น	การสงเคราะห์	การพัฒนา	
		การฟื้นฟูสมรรถภาพ	การเสริมพลังอำนาจ
ฐานคิดปรัชญา	คำสอนศาสนา เทววิทยา ความเมตตาสงสาร ใจ บุญ ใจกุศล	แบบแผนทางการแพทย์ ความชำนาญ ความ เชี่ยวชาญ	แบบแผนทางสังคม ศักดิ์ศรีสิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง
ญาณวิทยา วิธีการ แสวงหา ความรู้ ความจริง	คัมภีร์ คำสอนของ ศาสนา และศาสดา คือ ความรู้สูงสุด โดยไม่ต้อง พิสูจน์	ปฏิฐานนิยม และความ เป็นวิทยาศาสตร์ และ ปรนัย	มานุษยวิทยา ศาสตร์ แห่งการตีความอัตนัย
บทบาทผู้ให้บริการ	ผู้ใจบุญ ผู้ที่เหนือกว่า	ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ ผู้นำ ผู้ที่ เหนือกว่า	เพื่อนร่วมงานเท่าเทียม กัน
บทบาทของคน พิการ	ผู้รับการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ ผู้ที่ด้อยกว่า มี ภาวะพึ่งพิงสูง	ผู้รับบริการ คนใช้ ผู้ด้อย กว่า (บางแนวคิด) มีภาวะ พึ่งพิง	เพื่อนร่วมงานเท่าเทียม กัน
ทิศทาง ความสัมพันธ์	แนวตั้ง	แนวตั้งและแนวราบ ส่วนมากเป็นแนวตั้ง	แนวราบ
การแก้ไขปัญหา	รวดเร็ว แก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าระยะสั้น หรือ ขาดทรัพยากรในการ ดำรงชีพพื้นฐาน ยังไม่ พร้อมที่จะช่วยตัวเอง	เฉพาะรายและที่รุนแรง ซับซ้อน มีความลึกซึ้งใน การบริการ เป็นรูปธรรม ชัดเจนและเห็นผลเร็ว	แก้ไขปัญหาเชิง โครงสร้างอำนาจ การถูก กดขี่ ของคนพิการและ การแก้ไขปัญหาคาร ดำรงชีวิตระยะยาว
การใช้ทรัพยากร	ง่ายไม่ซับซ้อน ไม่ คำนึงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากนัก	มีความซับซ้อน เน้นการ วัดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต้นทุนสูง	เน้นอิสระ คล่องตัว ไม่ ซับซ้อน บางครั้งการวัด ประสิทธิภาพประสิทธิผล ลำบาก ต้นทุนต่ำ

ที่มา: ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ (2549;17)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนันทนาการสำหรับคนพิการ

ในการแบ่งประเภทผู้พิการประเภทต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ART FOR ALL โดยมีผู้พิการทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ ผู้พิการทางสายตา (คนตาบอด, เด็กตา) ผู้พิการทางการได้ยิน (คนหูหนวก, เด็กหู) ผู้พิการทางร่างกาย (คนขาขาด, เด็กแขนขาหรือเด็กวิลแชร์) ผู้พิการทางสติปัญญา (คนปัญญาอ่อน, เด็กปัญญา) เพื่อนำมาศึกษาในรายละเอียดต่อ

เจมส์ เอฟ เมอร์ฟี (James F. Murphy, 1980 , อ้างในประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ, 2546 : 74 - 75) ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของสิ่งกีดขวางการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่าง โดยได้กล่าวถึงเป้าหมายทั่วไปของการให้บริการด้านการใช้เวลาว่างภายใต้กรอบของความเป็นมนุษย์ (Humanistic Framework) 2 ประการ คือ

1. ต้องทำให้มีความเป็นไปได้ผ่านเหตุการณ์หรือชุดของประสบการณ์ ทำให้มนุษย์มีโอกาสในการแสดงออกอันจะช่วยให้บุคคลเจริญเติบโตและพัฒนาการไปอย่างสง่างามและอย่างมีคุณค่าในตนเองและพัฒนาสมรรถภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่ที่สุด
2. จัดสิ่งกีดขวางที่จะขัดขวางหน่วงเหนี่ยวหรือมีข้อห้ามที่จะทำให้พวกเขาไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่าง ไม่ว่าจะผ่านทางด้านเชื้อชาติ ร่างกาย และสังคม หรืออันเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางเพศ

จากแนวทางดังกล่าว ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ (2546) ได้กล่าวถึง คำแนะนำและเทคนิคในการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All ดังต่อไปนี้

(1) คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางสายตา

- 1) พยายามใช้ทุกสัมผัสในกิจกรรมนันทนาการ เช่น การใช้เสียง รส กลิ่น วัสดุ ที่มีผิวหยาบหรือละเอียดหรือมีลายจะช่วยสร้างความสนุกสนานให้ผู้เข้าร่วมเหล่านี้
- 2) เมื่อเดินกับคนตาบอดและต้องการความช่วยเหลือ ควรจะถามเขาว่าต้องการจะให้ช่วยอย่างไร วิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมากคือการให้คนตาบอดจับที่ต้นแขนเหนือข้อศอกด้านหลังออกไปทางด้านข้างเล็กน้อย การพูดจะช่วยขจัดปัญหาต่างๆ ออกไปได้

3) ต้องมั่นใจว่า คำแนะนำชัดเจนรัดกุมและรวบรัด (Clear and concise) และสำคัญการเคลื่อนไหวทางกาย พยายามให้คนตาบอดอยู่ให้ใกล้ชิดพอที่จะมองหรือสัมผัสการสาธิต ใช้การพูดอธิบายให้เห็นภาพในใจ

4) การนำเที่ยวชมบริเวณสำหรับเล่นและสำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นสิ่งสำคัญก่อนที่จะให้เข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมเดินสำรวจไปรอบบริเวณที่จะจัดกิจกรรมพร้อมกับผู้นำทางเพื่อที่พวกเขาจะได้รู้สึกสบายและเคยชินกับสภาพแวดล้อม แผนที่ชนิดสัมผัสและมีเครื่องหมายจะช่วยให้คนตาบอดรู้จักสถานที่ที่เขาเคยได้เคยได้ดีและเร็วขึ้น

คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางสายตาแสดงให้เห็นว่า ควรมีการออกแบบกิจกรรมให้ใช้ได้ใช้ทุกสัมผัส

(2) คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางการได้ยิน

1) เมื่อใดก็ตามที่มีคนพิการทางการได้ยินมาเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ควรจัดให้มีผู้แปลหรือล่ามมาอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร ทักษะภาษามือกับการสะกดด้วยนิ้วมือจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้มีอาชีพนันทนาการ สื่อท้ายสุดคือการเขียนข้อความที่ต้องการลงบนกระดาษ

2) เมื่อใช้ทักษะภาษามือกับการสะกดด้วยนิ้วมือ ควรสวมเสื้อผ่าหน้า ๆ และมีสีเข้มเพื่อให้ฉากหลังทำให้ภาพมีความชัดเจนขึ้น และต้องแน่ใจว่ามีแสงสว่างที่เพียงพอด้วย หากใช้ภาษาเขียน ให้ใช้คำสั้น ๆ ประโยคที่ชัดเจน และหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ยากๆ

3) เมื่อต้องทำงานกับเด็กพิการทางการได้ยิน ต้องเตรียมกิจกรรมที่หลากหลายไว้ให้มาก เมื่อต้องการรักษาความสนใจของเด็กๆ บางครั้ง อาจใช้วิธีการเปลี่ยนความสนใจด้วยกิจกรรมใหม่จะช่วยให้ได้มาก

4) เป็นเพราะผู้เข้าร่วมที่พิการทางการได้ยินจะไม่ได้ยินสัญญาณเตือนภัยต่างๆ (เช่น เสียงสัญญาณการจราจร หรือคำพูดตักเตือน

5) การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมบางอย่างอาจต้องมีโครงสร้างและการให้การปรึกษาแนะนำในระดับสูง

จากคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางการได้ยิน แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมควรมีล่ามภาษามือ มีการจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจของเยาวชน

(3) คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการที่มีความพิการทางสติปัญญา

1) เนื่องจากคนพิการทางสติปัญญา/หรือพิการทางการเรียนรู้มีพฤติกรรมและความสามารถในการทำงานของร่างกายแตกต่างและหลากหลายจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องนำความสามารถของแต่ละคนมาพิจารณาอย่างระมัดระวัง

2) ต้องมีการแบ่งแยกกิจกรรมให้เป็นส่วนที่สามารถจัดการได้และต้องจัดลำดับเพื่อให้การพัฒนาทักษะเป็นไปตามความก้าวหน้าด้วยความรอบคอบ การทำซ้ำในงานที่สำคัญจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี เมื่อไรก็ตาม ถ้าทำได้ ควรจัดให้มีการสาธิตเพื่อที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะได้ถือเอา (Model) เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป และต้องพยายามหลีกเลี่ยง การใช้ “คำสั่งหลายขั้นตอน” เมื่อต้องให้คำแนะนำแก่พวกเขา

3) กิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือและเป็นกลุ่มเล็กจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมสำหรับกลุ่มที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ต้องมีการปรับ

4) ใช้ภาษาพูดที่ชัดเจนและง่ายที่จะเข้าใจ จัดให้มีการให้คำแนะนำทุกกิจกรรมอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บ อย่างไรก็ตาม การให้ความระมัดระวังมิได้หมายถึงการปกป้องจนเด็กจะกระทำอะไรก็กลัวว่าเด็กจะได้รับอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บไปหมด

5) สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ส่วนมาก โดยเฉพาะกลุ่มด้อยความสามารถทางการเรียนรู้ กิจกรรมที่นำมาจะต้องรวมกิจกรรมที่ส่งเสริมความฉลาดไหวพริบ มีเหตุมีผล ส่งเสริมสัมผัสทั้งห้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สิ่งที่เป็นนามธรรมไม่มีตัวตนเป็นสิ่งที่ยากสำหรับกลุ่มที่จะทำความเข้าใจ ดังนั้น สิ่งที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นได้มักจะนำมาซึ่งความสำเร็จ เช่น ใบบรรองความสามารถ ความสัมพันธ์ของเด็ก หรือเหรียญคล้องคอเด็กในการแข่งขันกีฬาที่ให้กับผู้เข้าแข่งขันทุกคนทุกลำดับ เป็นสิ่งที่ควรนำมาใช้

จากคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการที่มีความพิการทางสติปัญญา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบกิจกรรม ที่มีตัวอย่างการสาธิตและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม มีการให้ช่วยเหลือกันเป็นกลุ่ม และเยาวชนสามารถทำเองได้โดยไม่เป็นอันตราย

(4) คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว

1) ความสามารถของผู้ที่มีความพิการทางการเคลื่อนไหวที่มีอย่างหลากหลายทำให้ผู้เกี่ยวข้องต้องหันมาให้ความสนใจต่อความต้องการของพวกเขาเหล่านั้นเป็นรายบุคคล

2) เป็นเพราะผู้ที่มีความพิการทางการเคลื่อนไหวได้รับการปกป้องจากทางบ้านมากเกินไป จึงควรจัดกิจกรรมที่ทำหาย แต่ปลอดภัยให้ โดยเน้นไปที่การทำงานหรือการเข้าร่วมอย่างอิสระ ส่งเสริมให้เพิ่มความพยายามในการควบคุมสภาพแวดล้อมของเขา ระหว่างกิจกรรม ต้องจำไว้ว่า กลุ่มที่มีความลำบากในการเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวที่มีปัญหาความยุ่งยากในด้านการทรงตัว

จากคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนั้น หนทางการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว แสดงให้เห็นว่า การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมในค่ายต้องคำนึงถึงการเคลื่อนไหวของเยาวชนโดยใช้รถวีลแชร์ด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสำหรับคนพิการ

การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการโดยใช้สื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการมาใช้ในการวิเคราะห์ ศิลปะในฐานะ “สาร” ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเยาวชนพิการและเยาวชนปกติร่วมกัน เพื่อตอบคำถามในการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้สื่อค่ายกิจกรรม ซึ่งหลักการใช้ศิลปะในการพัฒนาคนพิการของ Art For All นั้นได้ให้นิยามของความงามทางศิลปะ ว่าเป็นความงามที่สัมผัสได้โดยความรู้สึก ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนจริง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2549) โดยมีหัวข้อ ดังต่อไปนี้

2.3.1 คุณค่าของศิลปะสำหรับเยาวชน

ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2533) กล่าวไว้ว่า ศิลปะมีคุณค่าทั้งในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการและในแง่ของการบำบัดปัญหา ดังนี้

(1) คุณค่าในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ

คุณค่าในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ คือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และ อารมณ์ ดังนี้

1) **ทางด้านร่างกาย** กิจกรรมทางศิลปะช่วยสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กที่ชอบเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนอิริยาบถ และได้ฝึกหัดใช้กล้ามเนื้อมือ และสายตา และอวัยวะต่างๆทำงานประสานกันได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนานพอใจด้วย

2) **ทางด้านสติปัญญา** กิจกรรมทางศิลปะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กได้ด้วยการกระทำ ได้มีประสบการณ์ตรงด้วยตนเองในการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง สร้างสรรค์ แก้ปัญหาที่บังงานและวัสดุงานานาชนิด ซึ่งมีขอบข่ายกว้างขวางและแตกต่างจากกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านอื่นๆ การเรียนและประสบการณ์ของเด็กจึงมีชีวิตจิตใจและมีความหมายมากขึ้น เพราะเด็กได้มีโอกาสฝึกหัดและค้นคว้าความสนใจ ความสามารถและความถนัดของตัวเองด้วย

3) **ทางด้านสังคม** ศิลปะเป็นสื่อให้เด็กได้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับคนอื่น ทั้งในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน ซึ่งย่นย่อไปสู่การเพิ่มประสบการณ์การฝึกนิสัยและทักษะทางด้านสังคม รวมทั้งทัศนคติอันดีต่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้สนองความต้องการที่จะได้มีผู้ยอมรับเห็นความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะด้วยการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน

4) **ทางด้านอารมณ์** นับเป็นพัฒนาการด้านสำคัญที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากการส่งเสริมทางด้านศิลปะ เพราะศิลปะช่วยสนองความต้องการที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเกิดความสำเร็จก็มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน การแสดงออกโดยเสรีด้วยตัวเอง ย่อมทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคงและเกิดความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ รู้จักหาทางแก้ปัญหา พึ่งตัวเองและปรับตัวได้ดีในโอกาสต่อไป คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยิ่งปรารถนาอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน

ที่สำคัญคือ ศิลปะช่วยให้เด็กเกิดอารมณ์ชื่นชมซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว ทฤษฎีทางจิตวิทยาอธิบายว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสุนทรียะ ซึ่งเป็นทั้งอาหารตาและอาหารใจ ศิลปะศึกษาจะช่วยให้เด็กได้มองเห็นและชื่นชมในความงามที่เขาอาจไม่เคยรู้สึกมาก่อน เช่น สีพระอาทิตย์ตก สีท้องฟ้า เงามแดด หยาดฝน ต้นไม้ หรือความงามในรูปปั้น ของเล่น และสิ่งของต่างๆ ความงามนั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา แต่คนมักมองไม่เห็น ความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านั้นจึงก่อให้เกิดอารมณ์ชื่นชม ซาบซึ้งและเป็นสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าอย่างยิ่งต่อการมีชีวิตอยู่ในโลก โลกจะดูสวยสดงดงามน่าอยู่ และมีความหมายมากขึ้น สำหรับเด็กด้วยการพัฒนาอารมณ์จากศิลปะ

(2) คุณค่าของศิลปะในแง่การบำบัดปัญหา

เด็กทุกคนย่อมมีปัญหาและต้องการการปรับตัวในชีวิตของเขา สำหรับเด็กที่ปรับตัวได้ดี ศิลปะย่อมช่วยเปิดโอกาสให้เขาได้มีการแสดงตัวออกด้วยวิธีการต่างๆ ตามความต้องการและความสามารถของเขา แต่สำหรับเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวและต้องการหาทางออกศิลปะก็อาจทำหน้าที่เป็นยาบำบัดให้ได้ อย่างน้อยใน 3 ลักษณะ คือ

1) ศิลปะเป็นยาระบายอารมณ์ที่**เคร่งเครียด** ความโกรธ ความกลัว ความวิตกกังวล ความทุกข์เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดอารมณ์เครียดที่ต้องมีทางระบายออก การระบายอารมณ์มีทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เมื่อโกรธที่โดนเพื่อนล้อ ก็แสดงออกทางตรงโดยการชกต่อยได้ตอบกลับไป แต่การระบายออกทางตรงมักทำไม่ได้ หรือไม่เกิดผลดีต่อสังคมในบางครั้ง การระบายออกโดยทางอ้อมจึงทำได้มากกว่าซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน การระบายอารมณ์ด้วยวิธีการทางศิลปะนั้นเป็นทางออกอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด เพราะนอกจากจะได้ผลทางการผ่อนคลายอารมณ์แล้วยังมีผลทางด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ด้วย

2) ศิลปะช่วย**ขจัดความด้อย** เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกด้อย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความไม่สมปรารถนา การขาดความมั่นใจ ความขลาดอาย ความพิการหรือด้อยความสามารถ บางอย่างความด้อยย่อมทำให้เด็กหมดความสุข เกิดความไม่สบายและความคับข้องใจ กิจกรรมทางศิลปะเป็นวิธีหนึ่งที่บรรเทาทุกข์ดังกล่าวได้ เช่น เด็กที่ขลาดอายไม่กล้าแสดงตัว อาจแสดงความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตนเองออกมาด้วยการวาดรูป ปั้น ระบายสี ฯลฯ และเมื่อผลงานของเขาได้รับความสนใจจากเพื่อนและครู เขาก็จะค่อยรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีความสำคัญ และกล้าแสดงตัวได้มากขึ้น หรือเด็กที่อ่อนแอ พิการ์ แต่อยากเป็นคนแข็งแรงกล้าหาญ ก็อาจวาดรูปปั้นรูป สมมติตัวเองเป็นซูเปอร์แมน ซึ่งก็นับว่าได้ระบายความต้องการไปได้บ้าง ด้วยวิธีที่ไม่ทำ ความเดือดร้อนให้คนอื่นแต่สร้างความสบายใจให้ตนเองได้

3) ศิลปะช่วย**ทำความเข้าใจกับปัญหาและความต้องการของเด็กได้** กิจกรรมทางศิลปะเป็นวิธีอย่างหนึ่งที่ครู นักจิตวิทยา นักบำบัดทางจิตใช้เพื่อให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก ความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของเขาซึ่งมักปิดบังซ่อนเร้นไว้ใน รูปที่เด็กวาด งานปั้น ระบายสี และผลงานทางศิลปะของเด็กอาจให้ข้อมูลที่แสดงถึง Inner Self ของเขาได้มากกว่าลักษณะท่าที อากัปกริยาภายนอกของเขาเสียอีก กิจกรรมทางศิลปะจึงช่วยให้จับปัญหาและความต้องการของเด็กอันนำไปสู่ความเข้าใจที่จะแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น เช่น ในกรณีที่เด็กตั้งอจนผิดปกติ เกรี้ยวกร้าว รังแกเพื่อนอย่างไม่มีเหตุผล หรือเจ็บขยแยะ แยกตัวออกห่างจนผิดปกติ เป็นต้น

มีผู้กล่าวไว้อย่างเหมาะสมว่า ศิลปะเป็นภาษา เป็นการแสดงออก และเป็นเรื่องราวชีวิตของเด็ก เช่น เวลาเด็กสบายใจเขาจะวาดรูปดอกไม้ เวลาไม่สบายใจวาดรูปคนทำร้ายกัน ความยุ่งเหยิงหรือเครื่องบินทิ้งระเบิด เป็นต้น ศิลปะในทางบำบัดจึงมีคุณค่าในฐานะเป็นวิถีแห่งการผ่อนคลายอารมณ์และการแสดงความต้องการที่ลึกซึ้งในใจของเด็ก ศิลปะนั้นเป็นสมบัติของคนทั่วไป ไม่เลือกเพศ เลือกว่าวัย หรือชั้นวรรณะ คนทุกคนมีสิทธิที่จะสร้างสรรค์และชื่นชมศิลปะไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หรือมีขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างใด ในทำนองเดียวกันศิลปะก็เป็นสมบัติของเด็กทุกคน เด็กโง่หรือฉลาด สมบูรณ์ หรือทุพพลภาพ ร่ารวยหรือยากจน ย่อมมีความต้องการและความสามารถที่จะแสดงออก สร้างสรรค์และชื่นชมงานด้านศิลปะในระดับและรูปแบบต่างๆกัน ถ้าเขาได้มีโอกาสแสดงความคิดริเริ่ม ความรู้ ความชื่นชม และการสร้างสรรค์อย่างอิสระด้วยตนเอง และด้วยประการฉะนี้ ศิลปะย่อมส่งเสริมให้เด็กทุกคนเจริญอกงามได้ถึงขีดสุดยอดตามกำลังความสามารถของแต่ละคน

2.3.2 ทำไมต้องใช้ศิลปะพัฒนาคนพิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2549) ได้อธิบายถึง ความสำคัญของศิลปะในการพัฒนาคนพิการไว้ดังนี้

1. ศิลปะไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต ศิลปะไม่มีคำว่าถูกหรือผิด เพราะเป็นเรื่องความพอใจของแต่ละบุคคล ทั้งยังเป็นเรื่องราวของความละเอียดอ่อน ความละเอียดละไม การทำงานศิลปะจะช่วยลดความก้าวร้าว ภายในจิตใจและปรับพฤติกรรมช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความรอบคอบและเข้าใจในชีวิตมากขึ้น

2. ศิลปะไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพราะศิลปะจะก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์ ช่วยทำให้จิตใจเบิกบาน แจ่มใส แม้แต่ในผู้ป่วย ศิลปะสามารถช่วยบำบัดให้ผู้ป่วยลดความเครียดหรือความกังวลได้

3. ศิลปะเป็นเรื่องจินตนาการ ซึ่งโลกจินตนาการ แม้ไม่ตรงกับโลกแห่งความเป็นจริง เนื่องจากบางครั้ง มนุษย์จะมีความสุขกับการสร้างความฝัน หรือตั้งความหวังเอาไว้เพื่อเป็นพลังเสริมเพื่อช่วยผลักดันให้เกิดความมานะอดทนเพื่อสิ่งที่มุ่งหวัง

4. ศิลปะช่วยเสริมสร้าง และกระตุ้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากการทำงาน ของสมองซีกขวา โดยการหลั่งสารอะดรีนาลีนออกมาเพื่อให้เกิดความปีติสุข และเมื่อมนุษย์ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ จะส่งผลต่อการทำงาน ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นเป็นงานที่แปลกแตกต่างและเกิดมิติใหม่ในงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง

2.3.3 ข้อคำนึงในการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2549) ได้อธิบายถึง ข้อควรคำนึงในการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาคนพิการ ดังนี้

1. พิจารณาความเหมาะสมโดยทั่วไปของความพิการแต่ละประเภท ว่าเหมาะกับศิลปะประเภทใด เช่น คนตาบอดไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่ประสาทสัมผัสยังดีอยู่ และอาจดีกว่าบุคคลทั่วไป อาจเหมาะกับงานศิลปะประเภทงานที่ต้องใช้สัมผัส อาทิ งานปั้น งานประดิษฐ์ เป็นต้น

2. ปัจจุบันการเรียนร่วมควรคำนึงถึงบริบทของสภาพแวดล้อมในสังคม อาทิ เพื่อนร่วมชั้น ครู อาจารย์ หลักสูตร สถานที่

3. ใช้แนวคิดใหม่ที่จะนำเสนอคือ การร่วมเรียนโดยนำ 5 คนร่วมกันเรียน คือ การนำคนตาบอด หูหนวก คนพิการแขน/ขา คนพิการปัญญา และคนไม่พิการมาร่วมเรียน ร่วมใช้ชีวิตด้วยกัน เพื่อให้แต่ละคนช่วยเป็นตา เป็นหู เป็นแขน-ขา เป็นปัญญาแทนกันและกัน และรวมพลังกันขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ

2.3.4 หลักในการพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2549) ได้อธิบายถึง หลักการพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ ดังนี้

1. อย่าทำให้ศิลปะเป็นสิ่งที่น่ากลัว
2. ให้ความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ
3. ไม่วิจารณ์ผลงานจนเด็กเกิดความกลัว 'ไม่กล้าที่จะแสดงออก
4. สังเกตความพร้อมของแต่ละคน ความถนัด ความสามารถพิเศษหรือสิ่งที่แต่ละคนสนใจ
5. ยอมรับสภาพความเป็นจริง และพร้อมที่จะชี้แนะ
6. เปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสใช้อุปกรณ์และเทคนิคหลายรูปแบบ และมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ และปลูกฝังนิสัยที่ดีในการดูแลรักษาความสะอาด

2.3.5 พัฒนาการจากการสร้างสรรค์

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2549) ได้กล่าวถึง พัฒนาการของคนพิการจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ไว้ดังนี้

1. เกิดความบันเทิงใจ ผ่อนคลาย ศิลปะสามารถช่วยลดความเครียด หรือความกดดันได้ อาทิ เมื่อได้ฟังดนตรี ทุกคนจะรู้สึกสนุกสนานอยากลุกขึ้นมากระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะของดนตรีและในขณะที่กำลังสนุกสนานนั้น จะทำให้ลืมเรื่องทุกข์ใจได้

2. เกิดความเชื่อมั่นเมื่อสามารถทำได้ เช่น การวาดรูป หรือเต้นได้ตามจังหวะ และผลงานออกมาสวยงามมีคุณค่า จะทำให้เจ้าของผลงานหรือผู้แสดงเกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำได้ เกิดความกล้าแสดงออก ลดความเขินอายและการปลีกตัวออกจากสังคมและความเชื่อมั่นนั้นจะพัฒนาให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ

3. เกิดความภาคภูมิใจ ปีติสุขเมื่อสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับ ทำให้เกิดความอึดอ้อมใจและเกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ออกมาอยู่เสมอ

ดังนั้นการนำศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนพิการนั้น จะพบว่า ศิลปะสามารถพัฒนาศักยภาพในทุกด้านของคนพิการ อาทิ ด้านร่างกายช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อ ด้านความคิดการทำงานศิลปะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เหนือกว่าบุคคลทั่วไปได้ เช่น การวาดด้วยปากหรือด้วยเท้า ซึ่งในบางครั้งปรากฏออกมางดงามเหนือกว่าการวาดด้วยมือ นอกจากนี้ ศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจให้ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี

หากจะนำศิลปะมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับแนวความคิดบางอย่างในสังคมก่อน เช่น ในส่วนของคนพิการ จะต้องปรับแนวคิดของตนเองว่าคนพิการนั้นไม่แตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม ให้คนพิการพยายามอยู่ด้วยความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เสมือนกับประชาชนอื่น และไม่ควรรีกร้องสิทธิจนเกินเลย แต่ควรทำหน้าที่ของประชากรที่ดีกว่าคนที่ไม่พิการ แสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้สังคมตระหนักถึงความเสียสละและการเป็นผู้ให้ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม พร้อมทั้งประกาศออกไปให้สังคมรับรู้ว่าคุณพิการมิใช่ภาระสังคมอีกต่อไป

สำหรับคนในสังคมควรปรับแนวคิดว่า คนพิการก็มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างไปจากคนอื่น และมีใช้บุคคลที่น่ารังเกียจเป็นโรคติดต่อ หรือเป็นภาระของสังคม ควรเปิดใจยอมรับว่าคุณพิการนั้นมีอัจฉริยภาพที่ซ่อนเร้น และโลกของคนพิการมักมีเสน่ห์ชวนให้ทำการศึกษาวิจัย หากทุกคนในสังคมสามารถปรับแนวคิด และหันมาให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

จากทุกฝ่าย การนำศิลปะมาใช้ในการพัฒนา ศักยภาพคนพิการจะสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง และบังเกิดผลสูงสุด

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับสารสื่อสารระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ ในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ และสาขาการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการสื่อสารระหว่างคนไม่พิการกับคนพิการจากมุมมองการจัดการเรียนร่วมในสังคมไทย สามารถแบ่งได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

3.1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ ในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ และสาขาการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการสื่อสาร และความสัมพัทธ์ระหว่างคนไม่พิการกับคนพิการ และการจัดการเรียนร่วมในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

จิตติมา อิ่มอุดม (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติ : กรณีศึกษา โรงเรียนพญาไทและโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้เวลาอยู่ในสนาม 5 เดือน โดยเข้าไปเป็นครูช่วยสอนของโครงการของทั้ง 2 โรงเรียน ในการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากครูการศึกษาพิเศษ ครูชั้นเรียนปกติ ผู้ปกครอง เด็กพิเศษ และเด็กปกติ รวมถึงการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย และการนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า โครงการการเรียนร่วมของโรงเรียนพญาไท เน้นให้เด็กพิเศษสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระของคนอื่นในสังคม แต่ในการจัดชั้นเรียนพิเศษแยกจากชั้นเรียนปกติให้กับเด็กพิเศษ ทำให้เด็กพิเศษกับเด็กปกติได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากเด็กพิเศษทั้ง 58 คนจะเรียนอยู่ในห้องพิเศษตั้งแต่ ป.1-ป.6 เด็กพิเศษที่เรียนในห้องพิเศษในแต่ละห้องมีระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน เด็กจึงพัฒนาตนเองได้ไม่เต็มศักยภาพ ส่วนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเป็นรายบุคคลมีเด็กพิเศษในโครงการ จำนวน 11 คน ทำให้เด็กมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และรูปแบบในการจัดเป็นการเน้นให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้ได้

มากที่สุด ทำให้เด็กพิเศษมีโอกาสได้เรียนรู้สังคมของเด็กปกติ สำหรับค่าใช้จ่ายต่อเทอม ของเด็กพิเศษโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถมต้องเสียเงินเป็น จำนวน 36,000 บาทต่อเทอม ในขณะที่เด็กพิเศษของโรงเรียนพญาไทจะเสียค่าใช้จ่าย 7,000 บาทต่อปี จึงเป็นผลต่อกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนด้วย

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การจัดการเรียนร่วมระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ พบว่า การให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้ได้มากที่สุด ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่มได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านงบประมาณ และจำนวนผู้เรียน และการบริหารจัดการที่ดีด้วย

สารินี เกษมสันต์ ณ ออยุธยา (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาทัศนะของครูศิลปะและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา ทำให้ทราบทัศนะของครูศิลปะและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารในการเรียนการสอนศิลปะระหว่างผู้พิการและไม่พิการ ที่น่าสนใจดังนี้

ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดเนื้อหาหลักสูตร ควรเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว เรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย มีการจัดด้านสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ

ส่วนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นดังนี้คือ 1. ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรมีวุฒิทางศิลปะศึกษา หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษ, 2. ด้านผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษาควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ของกิจกรรมศิลปะ 3. ด้านเนื้อหาหลักสูตรรายวิชาศิลปะ ควรมีความสนใจ ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ, 4. ด้านวิธีการสอน ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะ การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้, 5. ด้านสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมห้องเรียนศิลปะควรมีสั่งอำนวยความสะดวก เสริมเพิ่มเติม

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การจัดการเรียนร่วมระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ พบว่า การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะควรให้ความสำคัญกับเนื้อหา และสื่อการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมได้ รวมถึงครูผู้สอนควรมีวุฒิทางการศึกษาด้านศิลปะหรือการศึกษาพิเศษด้วย

เกศกัญญา ชาญเชียวกอบกิจ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสื่อสารในการเรียนร่วมของเด็กตาบอดกับเด็กสายตาสายตาปกติในห้องเรียน" วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรพัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของครูที่สอนในห้องเรียนร่วม ศึกษาการปรับตัวของเด็กตาบอดในการเรียนร่วมกับเด็กสายตาสายตาปกติ ศึกษาการปรับตัวของเด็กสายตาสายตาปกติในการเรียนร่วมกับเด็กตาบอด รูปแบบการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participate) เป็นระยะเวลา 45 วัน ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการสื่อสารของครูที่สอนในห้องเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับเด็ก และการใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในการเรียนการสอน 2. การปรับตัวของเด็กตาบอดในการเรียนร่วมกับเด็กสายตาสายตาปกติจะปรับตัวได้เร็วหาก เด็กมีความสนใจในเนื้อหาวิชานั้นๆ มีเคารพศรัทธาอาจารย์ที่สอนและได้รับช่วยเหลือจากเพื่อนสายตาสายตาปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน 3. การปรับตัวของเด็กสายตาสายตาปกติในการเรียนร่วมกับเด็กตาบอด ขึ้นอยู่กับพื้นฐานครอบครัวสภาพแวดล้อม และการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนในการปรับตัวของเด็กสายตาสายตาปกติในการเรียนร่วมกับเด็กตาบอด

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การสื่อสารในการเรียนร่วมระหว่างเด็กตาบอดและสายตาสายตาปกติ พบว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ทักษะในการสื่อสารของครูผู้สอน การช่วยเหลือจากเพื่อน และพื้นฐานส่วนบุคคลของเด็กตาบอดเอง รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมและการเตรียมพร้อมในโรงเรียนด้วย

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเสมอภาคของโอกาสการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาและสังคมของคนพิการ : ศึกษากรณีคนพิการตาบอด วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อศึกษาปัญหาและการสนับสนุนของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาทัศนคติและการปรับตัวของเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในโรงเรียนที่เรียนร่วม การศึกษาใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ สังเกตและสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนร่วม และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานครและโรงเรียนที่มีโครงการเรียนร่วมจำนวน 4 แห่งในกรุงเทพมหานคร ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนปกติมีการยอมรับและช่วยเหลือในการเรียนแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน และครูสอนเสริมมีความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียนที่บกพร่องทาง การเห็น การสอนเสริม การผลิตสื่ออักษรเบรลล์ เป็นต้น แต่ยังคงขาดบุคลากรทางการศึกษาพิเศษที่พอเพียง และไม่มี

การอบรมครูผู้สอนทำให้ขาดทักษะในการสอนนักเรียนที่บกพร่องทางการเห็น งบประมาณก็เป็นปัจจัยสำคัญทำให้มีปัญหาด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจึงตามบทเรียนไม่ทัน แม้มีอุปสรรคในการเรียนร่วมแต่ส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติในทางบวก มีความสุขในการเรียน ต้องการเรียนร่วมต่อไป รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนและคิดว่าตนเองมีความสามารถ ที่จะเรียนร่วมได้ และพยายามปรับตัวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนเหมือนเพื่อนนักเรียนปกติ

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การจัดการเรียนร่วมระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการเรียนร่วม คือ การอบรมให้ความรู้ครูผู้สอนนักเรียนด้านการศึกษาพิเศษ รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการจัดการอุปกรณ์ นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่า แม้มีอุปสรรคในการเรียนร่วมแต่ส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติในทางบวก มีความสุขในการเรียน ต้องการเรียนร่วมต่อไป รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนและคิดว่าตนเองมีความสามารถ ที่จะเรียนร่วมได้ และพยายามปรับตัวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนเหมือนเพื่อนนักเรียนปกติ

สุพันธ์วิดิ ไวยรูป (2540) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติระดับอนุบาล วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในด้านการช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการเป็นที่ยอมรับของสังคมระหว่างเด็กวัยอนุบาล ที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ และระหว่างเด็กวัยอนุบาลที่มีความบกพร่องทางการเห็นกับครูผู้สอน และศึกษาถึงปัญหา ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาคือ เด็กวัยอนุบาลที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งเรียนในชั้นเรียนร่วม จำนวน 3 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นกับครูผู้สอน มีลักษณะเป็นไปในทางบวกสูง ครูทุกคนยอมรับและช่วยเหลือเด็กอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป อย่างไรก็ตามพบว่า ในห้องที่มีครูหลายคน ครูมีแนวโน้มจะเข้ามาช่วยเหลือเด็กทันทีที่เด็กทำได้ช้าหรือไม่ถูกต้อง แม้เด็กจะไม่ร้องขอและเด็กก็มีแนวโน้มจะขอความช่วยเหลือจากครูเท่านั้น 2. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นกับเด็กปกติ มีลักษณะทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ เด็กที่มองเห็นเลือนลางมีมนุษยสัมพันธ์ดีและเรียนร่วมเพียงคนเดียว ได้รับการยอมรับจากเพื่อนทั้งห้องตลอดภาคเรียน แต่สำหรับเด็กตาบอด 2 คน ที่เรียนร่วมในห้องเดียวกัน ไม่ได้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนบางคนเพราะมักแสดงพฤติกรรมแปลกๆ และมีความขัดแย้งกับเพื่อนสืบเนื่องจากการมองไม่เห็น ประกอบกับความไม่เข้าใจของเพื่อน แต่เมื่อเด็กเริ่ม

คุ้นเคยกัน เด็กปกติก็ค่อยๆ ยอมรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นมากขึ้น และเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นก็ได้รับการยอมรับจากเพื่อนทุกคน จนจบภาคเรียน แม้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น อยากร่วมกิจกรรมทุกอย่างในชั้น แต่ก็มีส่วนร่วมสูงเฉพาะกิจกรรมประเภทเคลื่อนไหวและไม่ใช้สายตาเป็นหลัก โดยมีโอกาสต่ำในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ใช้สายตาคือ กิจกรรมวงกลม และกิจกรรมกลุ่ม เพราะไม่ได้มีการปรับสื่อ ตำแหน่งที่นั่งของเด็ก ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีต่างๆ เพื่อทดแทนการมองเห็นของเด็ก 3. ปัญหาที่เกิดขึ้นและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ เด็กปกติไม่ได้รับการเตรียมให้เข้าใจธรรมชาติของเด็ก ที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ก็ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมในการเล่นและทำงานร่วมกับเด็กอื่น เด็กทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้รับการเจาะจงจัดโอกาสให้ได้เรียนรู้กันและกัน ในสถานการณ์ที่เป็นมิตรและครูผู้สอนเองก็ขาดความรู้ความสามารถในการส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็กทั้ง 2 กลุ่มในชั้นเรียนร่วม โดยเฉพาะการปรับสื่อสภาพทางกายภาพ และเทคนิคการสอนเพื่อทดแทนการมองเห็นของเด็ก สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว คือ ครูการศึกษาพิเศษมีภาระงานมากเกินไปจนไม่สามารถดำเนินการให้ความรู้แก่ครู และเด็กปกติ ตลอดจนช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้เท่าที่ควร

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การจัดการเรียนร่วมระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ พบว่า เยาวชนพิการและไม่พิการสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ โดยมีการปรับสื่อ ตำแหน่งที่นั่งของเด็ก ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีต่างๆ เพื่อทดแทนการมองเห็นของเด็ก และเด็กทั้งสองกลุ่มควรได้รับการเตรียมพร้อมมีการเตรียมพร้อมให้เข้าใจธรรมชาติของเพื่อนที่พิการและไม่พิการ อีกทั้งครูผู้สอนเองก็ควรความรู้ความสามารถในการส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็กทั้ง 2 กลุ่มในชั้นเรียนร่วม

แหวดาว ทองเจิม (2540) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กตาบอด : ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 56 คน ตลอดจนครูพี่เลี้ยงและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกตและบันทึกภาพถ่าย รวมทั้งการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกรณีอีก 5 คน ผลการศึกษาพบว่าการมองเห็นตนเองของเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ทุกคนคิดว่าคนในครอบครัวจะดูแลเอาใจใส่ตนอย่างดี เด็กที่อยู่กับญาติมองว่าความสุขในครอบครัวน้อยกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ แต่เด็กก็จะพยายามปรับตัวได้ การมองเห็นเองเกี่ยวกับเพื่อน เด็กต้องการมีเพื่อนทั้งที่เป็นเด็กปกติและพิการทางสายตา และคิดว่าเพื่อนที่ตนคบจะเป็นคนดีจะคบกันตลอดไป การมองเห็นเองเกี่ยวกับตนเอง เด็กมองว่าตนเองพิการและยอมรับในความพิการของตนเองได้ การมองเห็นเองในด้านสังคม เด็ก

จะให้ความสำคัญในสังคมมากเพราะต้องอยู่ ในสังคมตลอดไป สิ่งที่เด็กต้องการจากสังคม คือ เรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนตาบอด สำหรับโลกทัศน์ของเด็กในฐานะที่ตนเอง เป็นสมาชิกในสังคม เด็กเห็นว่าคนในสังคมยอมรับคนพิการมากขึ้น ให้ความช่วยเหลือเด็กพิการ และจะช่วยเหลือเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต สภาพแวดล้อมที่บ้านและที่โรงเรียนแตกต่างกันเพราะ สภาพแวดล้อมโรงเรียนเหมือนกัน แต่ที่บ้านต่างออกไป นอกจากนี้เด็กยังมีความรู้สึกนึกคิดและ จินตนาการเด็กจะเชื่อเรื่องความดี ความชั่ว และเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปศาสนาด้วย เชื่อเรื่อง บาปกรรม ว่าทำสิ่งไม่ดีไว้และมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อเยาวชน พิการ พบว่าการมองเห็นตนเองของเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ทุกคนคิดว่าคนในครอบครัวจะดูแลเอา ใจใส่ตนอย่างดี เด็กที่อยู่กับญาติมองว่าความสุขในครอบครัวน้อยกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ แต่เด็กก็จะพยายามปรับตัวได้

ศศิธร แก้วนพรัตน์ (2541) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสนับสนุนทางสังคมจากเครือข่าย ทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของ บิดามารดาเด็กออทิสติกของศูนย์สุขวิทยา จิต วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมจากเครือข่ายทางสังคมที่มีผลต่อ ความเครียดของบิดามารดาเด็กออทิสติกของศูนย์สุขวิทยาจิตมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการ สนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านบริการจากเครือข่ายทางสังคมของ บิดามารดาเด็กออทิสติก ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ด้าน ข้อมูลข่าวสาร และด้านบริการจากเครือข่ายทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของบิดามารดาเด็ก ออทิสติก โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บิดาหรือมารดาของเด็กออทิสติกที่เข้ามีส่วนร่วม ในโรงพยาบาลกลางวันของศูนย์สุขวิทยาจิต ระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ถึง 20 มีนาคม 2541 จำนวน 126 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า พบว่า การ สนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านบริการจากเครือข่ายทางสังคมที่บิดา มารดาเด็กออทิสติกได้รับ มีผลในเชิงบวกต่อความเครียด โดยทำให้ความวิตกกังวลลดลง เกิด ความเข้มแข็ง และปรับตัวต่อปัญหาที่เผชิญอยู่บิดามารดาของเด็กออทิสติกจึงมีความเครียดอยู่ใน ระดับน้อย

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ ความสำคัญของครอบครัวของเยาวชน พิการ พบว่าการสนับสนุนทางสังคมจากเครือข่ายทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของ บิดามารดาเด็กออทิสติกของศูนย์สุขวิทยาจิต พบว่าการสนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านบริการจากเครือข่ายทางสังคมที่บิดามารดาเด็กออทิสติก

ได้รับมีผลในเชิงบวกต่อความเครียด โดยทำให้ความวิตกกังวลลดลง เกิดความเข้มแข็ง และปรับตัวต่อปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ตามารดาของเด็กออทิสติกจึงมีความเครียดอยู่ในระดับน้อย

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารของคนพิการกลุ่มต่างๆ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของผู้พิการที่ขาดอวัยวะรับสารอย่างใดอย่างหนึ่งไป อันจะมีผลต่อรูปแบบการสื่อสาร หรือมีรูปแบบการสื่อสารเฉพาะ ได้แก่ ผู้พิการทางการมองเห็น และผู้พิการทางการได้ยิน ในสาขา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ และสาขาการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการสื่อสารเฉพาะของผู้พิการด้านอวัยวะรับสาร ดังต่อไปนี้

ทิตวัจน์ ณรงค์แสง (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการรณรงค์ให้ ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่เด็กหูหนวกโดยผ่านสื่อละครใบ้และสื่อละครใบ้ประกอบภาษามือ วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่องโรคเอดส์ และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนหูหนวก ก่อนและหลังการชมละครใบ้และละคร ใบ้ประกอบภาษามือ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 120 คน ซึ่งเป็นนักเรียนหูหนวกระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนเศรษฐเสถียร และโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ ในรูปแบบการ วิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimentation) ด้วยวิธี one-group Pretest-posttest design และทำ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ และการทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย (t-test) ซึ่งพบว่า ความคิดเห็นที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อสื่อละครใบ้และละครใบ้ประกอบภาษา มือ คือ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้และความสนุกสนานจากสื่อที่ตนได้รับ โดยสามารถเข้าใจ เนื้อหาได้ดี และส่วนใหญ่คิดว่ามีความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคเอดส์ดีขึ้น และคิดว่าสามารถอธิบายให้ เพื่อนเข้าใจได้ หากมีการเผยแพร่ในครั้งต่อไป

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การเปิดรับสารของเยาวชนพิการทางการได้ ยิน ทำให้ทราบว่า การสื่อสารกับคนหูหนวกโดยใช้ภาพ โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถรับ สารโดยใช้สายตา เช่น ละคร เป็นต้น และหากมีภาษามือประกอบจะช่วยให้คนหูหนวกมี ความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ดียิ่งขึ้น

ไววุฒิ วุฒิอรธสาร (2549) การศึกษาคำบรรยายที่เหมาะสมสำหรับการรับรู้ ภาพยนตร์ของคนหูหนวก วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำบรรยายที่มีผลต่อการรับรู้ภาพยนตร์ของคนหูหนวกและเพื่อเปรียบเทียบ

การรับรู้ภาพยนตร์ของคนหูหนวกจากภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายต้นแบบ 1 (มีคำบรรยายมากที่สุด) ภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายต้นแบบ 2 (มีคำบรรยายน้อยกว่าคำบรรยายต้นแบบ 1) และภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยาย เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปพัฒนา คำบรรยาย ในสื่อภาพยนตร์ให้เหมาะสมกับการรับรู้ของคนหูหนวก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) แบบ One Group Posttest Only Design มีรูปแบบการทดลองแบบ Static Group Comparison โดยการเปรียบเทียบการรับรู้ภาพยนตร์จากคนหูหนวกจากการชมภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายแบบเปิด (Open Caption) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 ระดับการศึกษา คือนักศึกษาหูหนวกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ และนักศึกษาหูหนวกระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ระดับการศึกษาละ 45 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 90 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบทดสอบภายหลังจากชมภาพยนตร์ที่เป็นตัวจัดกระทำ(Treatment) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว(One – Way Anova) และการทดสอบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกัน (t – test)กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหูหนวกระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาหูหนวกระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ภาพยนตร์แตกต่างกันเมื่อชมภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยายและภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายแตกต่างกัน ภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายต้นแบบ 1 ทำให้คนหูหนวกรับรู้ภาพยนตร์ได้ดีกว่าภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยาย คำบรรยายต้นแบบ 2 สามารถทำให้คนหูหนวกมีการรับรู้ภาพยนตร์ที่ดีที่สุด เพราะจำนวนคำบรรยายมีน้อย ทำให้ลดภาระการอ่านคำบรรยายลง

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ การเปิดรับสารของเยาวชนพิการทางการได้ยิน ทำให้ทราบว่า การสื่อสารสำหรับเยาวชนพิการทางการได้ยินโดยใช้สไลด์ หรือการฉายผ่านจอโทรทัศน์ ไม่ควรใช้คำบรรยายที่ยาวเกินไป เนื่องจากเป็นภาระในการอ่านของเยาวชน

ศศโสฬส จิตรวานิชกุล (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการเปิดรับสื่อของคนตาบอดในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจของคนตาบอด รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อแต่ละประเภท พบว่า สื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และเทปเป็นสื่อที่คนตาบอดเปิดรับมากที่สุด เนื่องจากเป็นสื่อเสียงที่สามารถเปิดรับได้จากการฟัง และมีความต้องการให้สื่อมวลชนคำนึงถึงการนำเสนอข่าวสารที่คนตาบอดเป็นผู้รับสารด้วย เพราะบางครั้งจะมีการพูดโดยมีภาพหรือตัวหนังสือประกอบทางโทรทัศน์ที่คนตาบอดไม่สามารถอ่านได้

เช่น “ส่งไปรษณียบัตรมาตามที่อยู่ของรายการด้านล่าง” ดังนั้นจึงควรมีการอ่านรายละเอียดที่อยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้สื่อมวลชนนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคนตาบอดเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องในสังคม ส่วนในด้านสื่อเฉพาะกิจนั้นควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับ และให้ทั่วถึงทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงมีการปรับปรุงคุณภาพของวัสดุให้สามารถ เช่นเอกสารที่เป็นอักษรเบรลล์ซึ่งต้องใช้การสัมผัส ถ้าหากวัสดุในการผลิตเป็นกระดาษที่ไม่มีความคงทนจะทำให้ความนูนของอักษรหายไปและทำให้ไม่สามารถสัมผัสเพื่ออ่านได้

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางวิเคราะห์การเปิดรับสื่อของเยาวชนพิการ จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่า การเปิดรับสื่อของคนตาบอดจะให้ความสำคัญกับการรับฟังเสียงมากที่สุด ดังนั้นในการสื่อสารผู้ส่งสารควรมีการบรรยายรายละเอียดหรือภาพประกอบด้วย และนอกจากนี้ในการใช้สื่อที่พิมพ์เป็นอักษรเบรลล์ซึ่งเป็นตัวนูนควรพิจารณาถึงคุณภาพของวัสดุที่ใช้เพื่อไม่ให้ความนูนของอักษรเบรลล์หายไป เนื่องจากคนตาบอดต้องใช้การสัมผัสในการอ่าน

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของคนพิการและยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านคนพิการ

อัฐมา โภคาพานิชวงษ์ (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนและเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย รายงานการวิจัยสนับสนุนโดย แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ มีเป้าหมายในการศึกษาคือ การสำรวจและนำเสนอมุมมองเท่าที่ปรากฏผ่านเรื่องเล่า โดยเน้นการใช้กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ ความแตกต่างและอำนาจในการจัดการควบคุมทางสังคม เป็นแนวทางในการถอดรู้ความคิดในชนบทเดิมเพื่อต่อรองหรือ นำเสนอสิ่งที่เป็น “ความรู้” หรือชุดของค่านิยม ความหมายที่คนพิการต้องการสื่อสารต่อสังคมเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้นจากการกักขังทางอัตลักษณ์ของการเป็น “ผู้ไร้ความสามารถ” จากการศึกษาพบว่า

1) สังคมยังคงมองความพิการไม่เปลี่ยนจากอดีต คือ มองความพิการเป็นภาพแทนของความสลดเวทนา ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือทางสังคม (Discreditable) และไร้ความสามารถในทุกทาง ผู้พิการควรอยู่ในพื้นที่เฉพาะ โดยเฉพาะผู้พิการบางประเภท เช่น ผู้พิการทางจิตและการเรียนรู้ จำต้องอาศัยการฟื้นฟูโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและการใช้ยาเป็นหลัก ผู้พิการส่วนใหญ่ยังถูกปิดกั้นจากสังคม ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง และไม่มีหลักประกันในชีวิต ในขณะที่ตัวผู้พิการเองมี

ทัศนคติต่อตัวเองและโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี แตกต่างกันไปตาม ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัวและสังคมผนวกกับสถานภาพความรู้และสภาพจิตใจของผู้พิการเอง ผู้พิการไม่สามารถข้ามพ้นความรู้สึกหดหู่และยอมรับความเชื่อว่าพิการแล้วไม่สามารถทำอะไรได้ ทำได้ก็ประสบความสำเร็จยาก แต่ก็มีผู้พิการส่วนหนึ่งพยายามพัฒนาศักยภาพที่เหลืออยู่ ไม่ได้ยอมจำนนต่อวิถีคิดและรูปแบบการจัดการทางสังคมดังกล่าว

2) สังคมสร้างความรู้ต่ออัตลักษณ์ “ความพิการ” และการควบคุมทางสังคม โดย

2.1 สร้างวาทกรรมที่ตอกย้ำว่า ความพิการเป็นสภาวะตายตัวของร่างกายที่สูญเสียความสามารถเหมือนตราประทับ (stigma) ที่ไม่มีทางแปรเปลี่ยนเป็นอื่นได้

2.2 ความพิการเป็นแหล่งของความเสื่อมทั้งในทางกายภาพ วัฒนธรรมและในทางสังคมการเมือง ดังนั้น คนพิการจึงมีสถานะไม่เท่ากับคนปกติ

2.3 สร้างให้เกิดความชอบธรรมในการจัดการต่อความพิการ โดยการสร้างความรับรู้และยอมรับว่าความพิการเป็นรูปธรรมของผลกรรมที่บุคคลได้กระทำไว้ ผู้พิการเป็นผู้ที่หมดความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้คนพิการจึงมีบทบาททางสังคมแบบพึ่งพาและถูกกำหนดจาก “คนอื่น”

2.4 ความพิการยังส่งผลกระทบต่อความสงบสุข มั่นคงของสังคม จึงควรจัดให้อยู่เป็นที่ เป็นทาง อยู่ในความควบคุมดูแลและจัดการจากคนไม่พิการ

3) อำนาจของ “ความรู้” ในการจัดการประเภททางสังคมและการจัดการต่อความพิการ ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของคนพิการ กล่าวคือ ความรู้ที่ขึ้นต่อผู้เชี่ยวชาญส่งผลให้ผู้พิการมีบทบาทเป็นเพียงผู้ถูกรักษาและฟื้นฟู หรือ object ในกระบวนการ อีกทั้งยังยึดความรู้ของแพทย์และผู้เชี่ยวชาญเป็นศูนย์กลางไม่เปิดพื้นที่ให้แก่ความรู้ชุดอื่นๆ เช่น ความรู้ของผู้พิการ และครอบครัวซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของการอยู่ร่วมกับความพิการ นอกจากนี้ อำนาจความรู้ในทางการแพทย์นำไปสู่การควบคุมอัตลักษณ์ของคนพิการ โดยการลดทอนคุณค่าในตัวตนของผู้พิการและการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ของคนปกติไปสู่อัตลักษณ์ของความพิการโดยสมบูรณ์ผ่านระบบและกระบวนการฟื้นฟูภายในสถาบันและความเป็นวิชาชีพ

4) การต่อรองความหมายจากความพิการ การต่อสู้เพื่อยืนยันความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ การต่อรองทางสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในกา กำหนดรูปแบบชีวิต การสร้างและแบ่งปันความรู้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพในฐานะของ subject ในกระบวนการรักษาฟื้นฟู ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการดำรง

ตนท่ามกลางสังคมที่แบ่งขั้วระหว่างความเป็น“ปกติ” และ “พิการ” โดยการต่อสู้ต่อรอง ใน 5 ลักษณะ คือ การนิยามความพิการเป็น “ความแตกต่าง” ที่ทดแทนได้โดยใช้ผัสสะที่แตกต่าง การทำให้เป็นปกติหรือการสร้างใหม่ของชีวิตที่เป็นปกติการเกิดใหม่ของตัวตนหรืออัตลักษณ์ การปกปิดความพิการและสร้างพื้นที่เฉพาะกลุ่ม และการนิยามความพิการเป็น “ความแตกต่างทางวัฒนธรรม”

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะต่อคนพิการ ผู้ทำงานเกี่ยวข้องและสังคม เป็นข้อเสนอแนะเชิงแนวคิด คือ สร้างวาทกรรมหรือความรู้ชุดใหม่ต่ออัตลักษณ์ความพิการที่อยู่บนพื้นฐานของการเชิดชูคุณค่า การเปลี่ยนมุมมองจากความเบียดเบียนพิการ มาสู่เชิงสร้างสรรค์ ปฏิเสธการมองคนพิการแบบเดิมๆ ที่ทำให้คนพิการตกอยู่ในภาวะจำนน ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้หลากหลายโดยเฉพาะความรู้จากประสบการณ์ เพื่อดึงความรู้มาอยู่ในมือตนเองมากขึ้นเพิ่มอำนาจในการต่อรองและการสร้างความเข้มแข็งแก่คนพิการ และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรต่อสู้เรียกร้องสิทธิ ความเท่าเทียมในฐานะพลเมือง ในเชิงบวก ต่อด้านการเลือกปฏิบัติ ค่านิยมดูถูกเหยียดหยามคนพิการทุกรูปแบบ โดยใช้กับมาตรการทางทางสังคมควบคู่กับการผลักดันมาตรการทางกฎหมาย เปลี่ยนภาพรับการรื้อรรับการสงเคราะห์มาเป็นการพัฒนาศักยภาพเพื่อพัฒนาตนเองของผู้พิการอย่างยั่งยืน อดรงคัดค้านการสร้างตราประทับความพิการ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม การรับรู้ต่ออัตลักษณ์ และวิถีปฏิบัติทางสังคมต่อคนพิการ อดรงค์สร้างความเข้าใจและตระหนักว่า ความพิการเป็นสภาวะที่ใกล้ตัว คนที่ไม่พิการจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเนื่องจากทุกคนมีโอกาสเป็นคนพิการได้ สร้างพลังอำนาจ การต่อรองทางสังคมให้กว้างขวางในลักษณะ “ชุมชนพิการ” หรือ “ชุมชนเรียนรู้” ซึ่งไม่แปลกแยกออกจากสังคมปกติ มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การถ่ายทอดเทคนิคความรู้ในการดูแลฟื้นฟูคนพิการ

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์แนวทางการต่อรองอัตลักษณ์ความพิการ ที่ได้ให้ข้อเสนอในการต่อรองความหมายจากความพิการ การต่อสู้เพื่อยืนยันความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ การต่อรองทางสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในกากำหนดรูปแบบชีวิต การสร้างและแบ่งปันความรู้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพในฐานะของ subject ในกระบวนการรักษาฟื้นฟู ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการดำรงตนท่ามกลางสังคมที่แบ่งขั้วระหว่างความเป็น “ปกติ” และ “พิการ” โดยการต่อสู้ต่อรอง 1 ใน 5 ลักษณะ คือ การนิยามความพิการเป็น “ความแตกต่าง” ที่ทดแทนได้โดยใช้ผัสสะที่แตกต่าง

ภัทรพร อ่อนไสว (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์สาขาวิชาสตรีศึกษา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการ ศึกษา ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการที่มีต่อตนเอง กลุ่ม และองค์กร ศึกษาความสัมพันธ์ของสตรีพิการ ที่มีต่อกลุ่มและองค์กรในการกำหนดยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหว ในการเพิ่มพลังศักยภาพของสตรีพิการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีบุคคลสำคัญในการศึกษา (Key Informants) คือ ผู้นำสตรีพิการ จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย แบ่งเป็น 3 ประเภทความพิการ คือ พิการทางการมองเห็น พิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมายและพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว กรณีศึกษาใช้นามสมมติ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ ผู้นำสตรีพิการ 9 ราย ระดับกลุ่ม เลือกศึกษา 1 กลุ่ม คือ ชมรมกลุ่มกัลยาณมิตร และระดับองค์กร เลือกศึกษา 3 องค์กร คือ องค์กรเพื่อผู้หญิงตาบอดในประเทศไทย องค์กรช่วยเหลือคนหูหนวกแห่งประเทศไทย และสภา เครือข่ายคนพิการแห่งชาติ โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกกับผู้นำสตรีพิการ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและองค์กร ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured questions) เป็น เครื่องมือในการสัมภาษณ์ โดยมีข้อสรุปในประเด็น ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวทางด้านทัศนคติ ได้เสนอแนวทาง ดังนี้ การพัฒนาศักยภาพของสตรีพิการต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทัศนคติของคนในครอบครัวและสังคม การพัฒนาทัศนคติของคนในสังคมทำได้จากการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการให้กว้างขวาง การเปลี่ยนทัศนคติแบบ “เวทนานิยม” เป็น “ศักยภาพนิยม”

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาประกอบการวิเคราะห์แนวทาง ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนพิการต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทัศนคติของคนในครอบครัวและสังคม การพัฒนาทัศนคติของคนในสังคมทำได้จากการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการให้กว้างขวาง การเปลี่ยนทัศนคติแบบ “เวทนานิยม” เป็น “ศักยภาพนิยม”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 – พ.ศ.2552 และ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” เดิม รักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Method) ตามแนวทางของปรัชญาและแนวคิดทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ที่มุ่งการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก สามารถนำเสนอการดำเนินการวิจัยได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
- 1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต
- 1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

แหล่งข้อมูลจากการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การดำเนินงานของโครงการ ผลการดำเนินงาน แนวทางการขยายผลของโครงการ และ ภาพกิจกรรมโครงการ จากเอกสารค่ายดังต่อไปนี้

- ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542)
- กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ(2543)

- การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ (2544)
- ศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2545)
- พลังแห่งศิลป์ (2546)
- ศิลปะเพื่อมวลมนุษย (2547)
- เอกสารการประกันคุณภาพค่าย ปี พ.ศ. 2548

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบ่งเป็น การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ดังนี้

(1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปเป็นอาสาสมัครในค่าย และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งสังเกตกิจกรรมการสื่อสารต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างจัดค่าย

(2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเข้าไปสังเกตการณ์การสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา แบ่งเป็น การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยตามโอกาสและความเหมาะสมควบคู่ไปกับการสังเกตวัจนภาษาระหว่างการพูดคุย ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ประเภทนี้เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย

(2) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วนตามที่ต้องการ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสังเกตการณ์ค่าย โดยใช้วิธีการ Snowball Sampling Technique นั่นคือ กลุ่มคนที่ศึกษาค่อยๆพอกพูนขึ้นเหมือนก้อนหิมะที่กลิ้งไปแล้วมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ (สุภาวงศ์ จันทวนิช, 2551) โดยใช้หลักความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง และความ

สะดวก เต็มใจในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ โดยเน้นให้มีความหลากหลายในแต่ละกลุ่ม ดังต่อไปนี้

(1) การเลือกกลุ่มคณะทำงาน ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มคณะทำงานตาม ฝ่ายและหน้าที่รับผิดชอบ / ประเภทความพิการ ดังนี้

ชื่อ	ฝ่าย/ตำแหน่ง	ความพิการ	การเก็บข้อมูล
ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์	ประธานค่าย	ไม่พิการ	สัมภาษณ์ สังเกต ฟังบรรยาย
คุณสมถวิล บุญน้อม	ฝ่ายอำนวยการ	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณอนุชาติ ปาละกะวงค์ ณ อยุธยา	ฝ่ายต้อนรับ	ไม่พิการ	ฟังบรรยาย
คุณอัศม์เดช พรอนันต์สกุล	ฝ่ายอาสาสมัคร	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณพิษมัย หงษาชาติ	ฝ่ายอาสาสมัคร	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณประพฤติ ลีลาฤทธิ์	ฝ่ายอาหาร	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณไศล วาระวรรณ	ฝ่ายพัสดุ สถานที่	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณอรุณ พุทธรสเจริญ	ฝ่ายเยาวชน	ไม่พิการ	สัมภาษณ์
คุณอานนท์ ศรีบุญโรจน์	มองเห็นเลือนราง	พิการ	สนทนากลุ่ม

(2) การเลือกกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยสังเกตการณ์ตามฐานกิจกรรมก่อนเพื่อให้สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายในด้านประเภทความพิการและไม่พิการ จากนั้นจึงสอบถามฝ่ายกิจกรรมหรือพี่เลี้ยงอีกครั้ง เพื่อยืนยันคุณสมบัติในการเป็นตัวแทนที่ดีของเยาวชนไม่พิการและพิการแต่ละกลุ่ม แล้วจึงค่อยเข้าไปพูดคุยกับเยาวชน ดังนี้

ประเภทความพิการ	ชื่อ	การเก็บข้อมูล
1) เยาวชนพิการทางหู	น้องแนนซี่	สัมภาษณ์ สังเกต สนทนากลุ่ม
	น้องยุพา	สัมภาษณ์ สังเกต
2) เยาวชนพิการทางตา	น้องฟลุค	สัมภาษณ์ สังเกต
3) เยาวชนพิการทางแขนขา	น้องแนน	สังเกต
	น้องจำ	สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม

ประเภทความพิการ	ชื่อ	การเก็บข้อมูล
4) เยาวชนพิการทางปัญญา	น้องแหว	สัมภาษณ์ สังเกต สันทนาการกลุ่ม
	น้องก้อย	สัมภาษณ์ สังเกต
5) เยาวชนพิการซ้ำซ้อน	น้องดาววัน	สังเกต
6) เยาวชนไม่พิการ	น้องหญิง	สัมภาษณ์ สังเกต สันทนาการกลุ่ม
	น้องแอม	สัมภาษณ์ สังเกต สันทนาการกลุ่ม
	น้องครีม	สัมภาษณ์ สังเกต สันทนาการกลุ่ม

(3) **การเลือกกลุ่มวิทยากร** ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากตารางสอนของวิทยากรก่อน เพื่อให้สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายในสาขาที่สอน เนื่องจากต้องใช้ทักษะในการสื่อสารกับผู้พิการแตกต่างกันไป จากนั้นจึงสอบถามคณะทำงาน เกี่ยวกับข้อมูลเรื่องของความพิการหรือไม่พิการ และประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรในค่ายแห่งนี้ เพื่อยืนยันคุณสมบัติในการเป็นตัวแทนที่ดีของวิทยากรอีกครั้ง ทำให้สามารถเลือกวิทยากรทั้งที่พิการและไม่พิการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ซึ่งการได้มีโอกาสสัมภาษณ์ทั้งวิทยากรพิการและไม่พิการทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจมุมมองของผู้พิการในฐานะผู้ส่งสารในกิจกรรมค่ายด้วย โดยแบ่งตามประเภทกิจกรรม ได้ดังนี้ 1) วาดภาพระบายสี 2) กิจกรรมปั้นและสื่อประสม 3) ดนตรี และ 4) วรรณศิลป์ ดังนี้

ประเภทกิจกรรม	ชื่อฐานกิจกรรม	ชื่อวิทยากร	ความพิการ/ไม่พิการ	รูปแบบการเก็บข้อมูล
กิจกรรมวาดภาพระบายสี	ศิลป์สร้างสุข	อ.เอกชัย วรรณแก้ว	พิการแขนขา	สัมภาษณ์ และสังเกตการจัดกิจกรรม
	แต้มสุขด้วยศิลป์	อ.สมวงศ์ ทัพพรัตน์	ไม่พิการ	
	ก้านั้นสร้างสุข	อ.พันธ์ชนะ สุนทรพิพิธ	ไม่พิการ	
	วาดการ์ตูน	อ.เชียว ไทยรัฐ	ไม่พิการ	
กิจกรรมดนตรี	กิจกรรมดนตรีมีสุข	อ.ยุทธนา ศรีมูลชัย	พิการการมองเห็น	สัมภาษณ์ และสังเกตการจัดกิจกรรม
	กิจกรรมผสมเสียงศิลป์	อ.วีรพงษ์ ทวีศักดิ์	ไม่พิการ	
กิจกรรมปั้นและสื่อประสม	ปั้นดิน ปั้นคุณธรรม	อ.เฉลียว นิลม่วง	ไม่พิการ	สัมภาษณ์ และสังเกตการจัดกิจกรรม
	มหัศจรรย์กระดาษ	อ.จักรพันธ์ ธนธีรานนท์	ไม่พิการ	

ประเภทกิจกรรม	ชื่อฐานกิจกรรม	ชื่อวิทยากร	ความพิการ/ไม่พิการ	รูปแบบการเก็บข้อมูล
กิจกรรมวรรณศิลป์	เติมรักด้วยวรรณศิลป์	อ.เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ไม่พิการ	สัมภาษณ์และสังเกตการจัดกิจกรรม
ฐานกิจกรรมพิเศษ	กิจกรรมสวนสัตว์	อ.นันทริกา ชันช้อย	ไม่พิการ	สังเกตการจัดกิจกรรม

(4) การเลือกกลุ่มครู – อาจารย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกณฑ์ในการรับสมัครคัดเลือกกลุ่มครู อาจารย์ จากคณะทำงานค่าย เพื่อให้มีความหลากหลายของกลุ่มครู ทั้งในแง่ของสาขาที่จบการศึกษา และการสอนในโรงเรียนสำหรับนักเรียนพิการหรือไม่พิการ ดังนี้

ครูที่จบสาขาศิลปะและการศึกษาพิเศษ และสอนนักเรียนพิการโดยตรง
ครูที่จบสาขาศิลปะและการศึกษาปกติ และสอนนักเรียนไม่พิการโดยตรง
ครูที่จบสาขาศิลปะ แต่ไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ และสอนนักเรียนพิการ
ครูที่ไม่ได้จบสาขาศิลปะ และไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ แต่ได้มาสอนนักเรียนพิการ

กลุ่ม	ชื่อ/โรงเรียน	รูปแบบการเก็บข้อมูล
ครูที่จบสาขาศิลปะและการศึกษาพิเศษ และสอนนักเรียนพิการโดยตรง	อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก	สัมภาษณ์ สังเกต สทนากลุ่ม
ครูที่จบสาขาศิลปะและการศึกษาปกติ และสอนนักเรียนไม่พิการโดยตรง	อาจารย์จากโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์	
ครูที่จบสาขาศิลปะ แต่ไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ และสอนนักเรียนพิการ	อาจารย์จากโรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล	

กลุ่ม	ชื่อโรงเรียน	รูปแบบการเก็บข้อมูล
ครูที่จบสาขาศิลปะ แต่ไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ และสอนนักเรียนพิการ	อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษา นครปฐม	สัมภาษณ์ สังเกต สทนากลุ่ม
ครูที่ไม่ได้จบสาขาศิลปะ และไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ แต่ได้มาสอนนักเรียนพิการ	อาจารย์จากโรงเรียนอนุบาล เชียงราย	

(5) การเลือกกลุ่มผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยสอบถามกลุ่มผู้ปกครองที่มาพร้อมค่าย และสามารถแบ่งกลุ่มผู้ปกครอง จากประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมค่าย ได้ ดังนี้

กลุ่มผู้ปกครอง	ชื่อ	การเก็บข้อมูล
กลุ่มผู้ปกครองที่เคยมาครั้งแรก	คุณแม่น้องก้อย คุณแม่น้องนนท์ พี่เลี้ยงน้องแวว	สัมภาษณ์
ผู้ปกครองที่เคยมาหลายครั้ง	คุณพ่อน้องก้อย	สัมภาษณ์

(6) การเลือกกลุ่มอาสาสมัคร ผู้วิจัยใช้การพูดคุย สัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการสอบถามข้อมูลกับอาสาสมัครกลุ่มต่างๆจากแต่ละมหาวิทยาลัย และให้อาสาสมัครแนะนำเพื่อนต่อไป เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทั้งด้านหน้าที่รับผิดชอบ/สาขาที่เรียน/ ประสบการณ์ในการเข้าร่วมค่าย กล่าวคือ

6.1) ฝ่ายที่รับผิดชอบ แบ่งเป็น ฝ่ายพี่เลี้ยง ฝ่ายผู้ช่วยวิทยากร ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายอาหาร ฝ่ายที่พัก ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายนำชม ฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายต้อนรับ

6.2) สาขาที่เรียน แบ่งเป็น กลุ่มที่เรียนสาขาการศึกษาพิเศษ และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนสาขาการศึกษาพิเศษ

ฝ่าย	ชื่อ (ความพิการ / ไม่พิการ)	สถาบันการศึกษา (สาขาวิชา)/หน่วยงาน	มาค่าย เป็นครั้งที่	การเก็บข้อมูล
พี่เลี้ยง	อู๋ (ไม่พิการ)	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (การศึกษาพิเศษ)	2	สัมภาษณ์, สังเกต
	แอม (ไม่พิการ)		2	สัมภาษณ์, สังเกต
	โอม (ไม่พิการ)		2	สัมภาษณ์, สังเกต
	จอย (ไม่พิการ)		3	สัมภาษณ์, สังเกต
ผู้ช่วยวิทยากร	ปาน (ไม่พิการ)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	2	สนทนากลุ่ม
	อ้อ (ไม่พิการ)	ประสานมิตร (นิเทศศิลป์)	1	สนทนากลุ่ม
	ตึก (ไม่พิการ)		1	สนทนากลุ่ม
	จิกกี้ (ไม่พิการ)		1	สนทนากลุ่ม
พัสดุ	ตี้ (ไม่พิการ)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศิลปศึกษา)	1	สัมภาษณ์
	เอ็ม (ไม่พิการ)	มหาวิทยาลัยสยาม	1	สัมภาษณ์
วิชาการ	มนต์ (ไม่พิการ)	นักวิจัย	2	สัมภาษณ์ สนทนา กลุ่ม
	เจ็บบ (พิการ)	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นิติศาสตร์)	1	สัมภาษณ์
	ลูกแพร์ (ไม่พิการ)	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นิติศาสตร์)	1	สัมภาษณ์ สนทนา กลุ่ม
อาหาร	ตา (ไม่พิการ)	เภสัชกร	1	สัมภาษณ์

(7) การเลือกกลุ่มผู้เยี่ยมชมค่าย หรือผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมค่าย โดยเน้นให้มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งวัตถุประสงค์ในการมาเยี่ยมชมค่าย ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมค่าย และ ประเภทความพิการ เป็นต้น

การมีส่วนร่วม/บทบาทในค่าย	ชื่อ	การเก็บข้อมูล
พยาบาลประจำค่าย จาก โรงพยาบาลจังหวัดนครนายก	คุณสุรัตน์ เรืองรุ่งโรจน์, คุณวิภา สวยรูป	สัมภาษณ์
เจ้าของโซนร้านนวดแผนไทย บริเวณ โซนต้อนรับ	คุณธรรณา จันทร์แจ่ม	สัมภาษณ์

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 3.1. การเตรียมตัวก่อนเก็บข้อมูลภาคสนาม
- 3.2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม
- 3.3. การเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4. การนำเสนอข้อมูล
- 3.5. การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การเตรียมตัวก่อนเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการเริ่มต้นศึกษาวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All” ซึ่งเป็นการศึกษาการสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรมค่ายนั้น ถึงแม้ผู้วิจัยจะมีประสบการณ์ตรงและความชื่นชอบเกี่ยวกับสื่อกิจกรรมค่ายมาก่อน แต่ในเรื่องเกี่ยวกับคนพิการ ผู้วิจัยมีความรู้ในประเด็นนี้น้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดค่าย ดังนั้น ก่อนการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการศึกษาข้อมูลในหลายด้าน ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การลงทะเบียนรายวิชาการศึกษาพิเศษเพิ่มเติม และการเข้าร่วมการอบรมสัมมนาด้านการศึกษาพิเศษ ดังนี้

(1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารสรุปเกี่ยวกับการจัดค่าย เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับความเป็นมาของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ART FOR ALL” ปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินการกิจกรรม ผลในการดำเนินกิจกรรม รวมถึงพัฒนาการของโครงการ ตั้งแต่เริ่มกิจกรรมในปี 2540 เป็นต้นมา ได้แก่

- ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542)
- กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ(2543)
- การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ (2544)
- ศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2545)
- พลังแห่งศิลป์ (2546)
- ศิลปะเพื่อมวลมนุษย (2547)
- และเอกสารการประกันคุณภาพค่าย ปี พ.ศ. 2548

(2) **สังเกตการณ์ในฐานะผู้ร่วมฟังบรรยายในชั้นเรียน** ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2552 ดังรายวิชาต่อไปนี้

2.1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ วิชาศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจภาพรวมของแนวคิดและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะเพื่อมวลมนุษยได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้ง ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสทำกิจกรรมในชั้นเรียนและสร้างความคุ้นเคยกับนิสิตปริญญาตรีที่มีความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในฐานะอาสาสมัครค่าย ซึ่งช่วยให้การเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อยยิ่งขึ้น

2.2) หมวดวิชาเลือก ของคณะครุศาสตร์ สาขาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานในด้านภาษามือ และอักษรเบรลล์ จากการเรียนในชั้นเรียนและการทำแบบฝึกหัด เช่น การฝึกบทสนทนาภาษามือ หรือ การจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่เป็นอักษรเบรลล์ ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจรูปแบบการสื่อสารของคนพิการทางสายตา และคนพิการทางการได้ยินมากขึ้น นอกจากนี้การได้เรียนกับอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้พิการทางสายตาและ ผู้พิการทางการได้ยิน ทำให้ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับบุคคลพิการเป็นอย่างดี

(3) **การร่วมฟังการสัมมนาด้านการศึกษาพิเศษ** ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเยาวชนพิการ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในค่ายได้ ดังนี้

3.1) การประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติด้านการศึกษาพิเศษ เรื่อง “Working with Students with LD and Transition Service” วันที่ 20 – 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 3.1 ผู้วิจัยร่วมฟังการสัมมนาระดับนานาชาติด้านการศึกษาศาพิเศษ

3.2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในฐานะอาสาสมัครค่าย ฝ่ายวิชาการ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถมีส่วนร่วมโดยตลอดในกระบวนการค่าย ดังต่อไปนี้

3.2.1 การเก็บข้อมูลในขั้นตอนก่อนจัดค่าย

(1) เข้าร่วมค่ายเตรียมความพร้อมสำหรับอาสาสมัคร (Pre-camp) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ และการทำงานร่วมกับผู้พิการ รวมถึงได้มีความคุ้นเคยกับคณะทำงาน และน้องๆอาสาสมัคร ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมการวาดภาพด้วย ปาก-เท้า และรับประทานอาหารโดยปิดตา ทำให้เข้าใจคนพิการทางสายตาในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนจัดค่าย ทำให้ผู้วิจัยสามารถวางแผนการเก็บข้อมูลในขั้นตอนระหว่างการจัดกิจกรรมค่ายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3.2-3.3 ผู้วิจัยได้ลองวาดภาพด้วย ปาก-เท้า และรับประทานอาหารโดยปิดตา

(2) ฝึกงานมูลนิธิ Art for All เพื่อเรียนรู้กระบวนการเตรียมงานค่าย และ เพื่อให้เข้าใจภาระหน้าที่ในการเตรียมงานของมูลนิธิ

(3) ร่วมประชุมการซักซ้อมความเข้าใจก่อนจัดค่าย เพื่อสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบของอาสาสมัคร ก่อนการจัดค่ายจริง

(4) เข้าร่วมการสัมมนาก่อนจัดค่าย ซึ่งมีการสาธิตการจัดกิจกรรมโดยวิทยากรและเยาวชน ทำให้ผู้วิจัยได้ทดลองสนามก่อนจัดกิจกรรมค่ายซึ่งพบว่า เยาวชนปัญญาต้องอาศัยสมาธิในการร่วมกิจกรรม แม้แต่การใช้อุปกรณ์บันทึกข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูปที่มีเสียงก็ทำให้รบกวนสมาธิของเยาวชนได้

ภาพที่ 3.4 - 3.5 การเข้าร่วมงานสัมมนาก่อนการจัดค่าย เปรียบเสมือนการทดลองสนาม

3.2.2 การเก็บข้อมูลในขั้นตอนดำเนินการจัดค่าย ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่อาสาสมัครฝ่ายวิชาการในการรวบรวมผลการประเมินค่าย และเก็บแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับเยาวชนเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เพราะ เยาวชนพิการมีข้อจำกัดด้านการอ่านและการตีความข้อความ นอกจากนี้การสังเกตกิจกรรมโดยใช้กล้อง หรือ กล้องถ่ายวิดีโอจะได้รับความสนใจจากเยาวชนมาก เพราะเยาวชนจะชอบถ่ายรูป การเริ่มต้นบทสนทนากับเยาวชนโดยการถ่ายรูปก่อนจะช่วยลดความประหม่าที่เยาวชนมีต่อผู้วิจัย แต่ในขณะเดียวกันการใช้กล้องถ่ายรูปที่มีเสียงขณะที่เยาวชนกำลังตั้งใจและมีสมาธิอยู่กับกิจกรรมนั้นๆ ก็ทำให้รบกวนสมาธิของเยาวชนได้

สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามในขั้นตอนดำเนินการจัดค่ายนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสสังเกตกิจกรรมตลอดการจัดค่ายทั้งแบบไม่มีส่วนร่วม เช่น การสังเกตกิจกรรมฐานเรียนรู้ขณะที่วิทยากรกำลังบรรยาย หรือ การสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกลุ่มต่างๆขณะร่วมกิจกรรม เป็นต้น รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมฐานต่างๆกับเยาวชน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น การสัมภาษณ์วิทยากรในช่วงพัก

ระหว่างฐานกิจกรรม หรือ การสัมภาษณ์กลุ่มเยาวชน ในช่วงพัก รวมถึงการมีโอกาสเยี่ยมเยียน เยาวชนในห้องพักด้วย

ภาพที่ 3.6 – 3.7 การสัมภาษณ์วิทยากรในช่วงพัก

ภาพที่ 3.8 – 3.9 ผู้วิจัยร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง

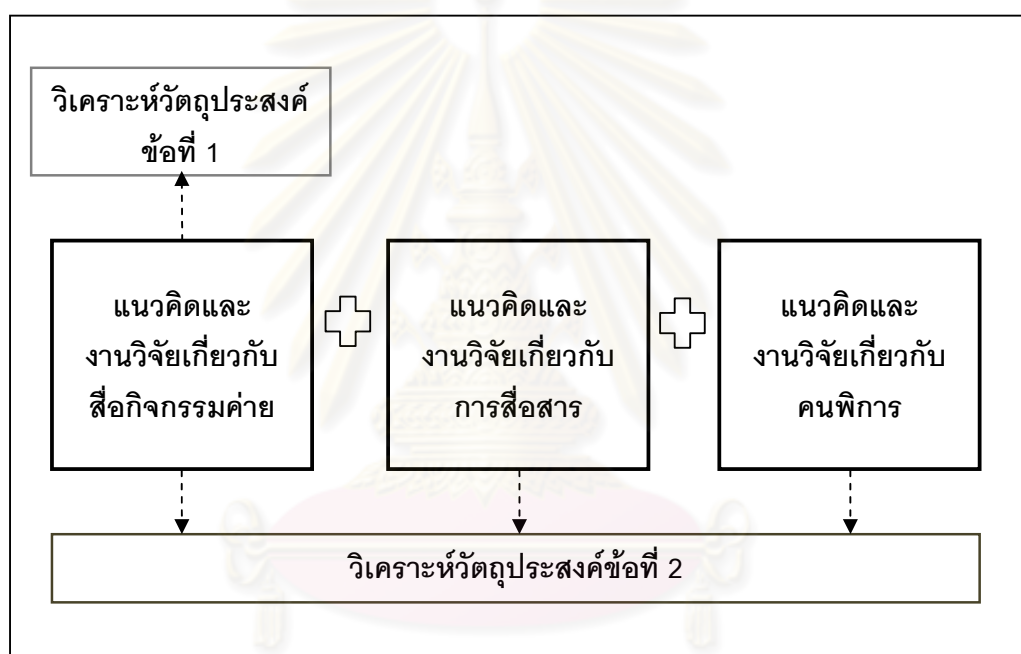
3.2.3 การเก็บข้อมูลในขั้นตอนหลังจัดค่าย ผู้วิจัยทำหน้าที่สรุปรวบรวมผลการ ประเมินค่าย ซึ่งเป็นกิจกรรมการสื่อสารหลังการจัดค่าย รวมถึงการศึกษาผลสืบเนื่องจากการจัด ค่ายประจำปีครั้งที่ 11 ที่ปรากฏในการจัดค่ายประจำปีครั้งที่ 12 ปีพ.ศ. 2553

3.3. การเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย ผู้วิจัยได้บันทึกภาพเคลื่อนไหวจำนวน 10 ม้วน ภาพนิ่ง ประมาณ 400 ภาพ บทสนทนาและการสัมภาษณ์ประมาณ 10 ชั่วโมง ซึ่งเป็นข้อมูลจำนวนมาก หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่าย ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเรียบเรียงโดยแบ่งตามลำดับเวลา ดังนี้

- (1) ขั้นตอนก่อนจัดค่าย
- (2) ขั้นตอนระหว่างจัดค่าย
- (3) ขั้นตอนหลังจัดค่าย

หลังจากการเรียบเรียงข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับสื่อกิจกรรมค่าย แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังแผนภาพ

ภาพที่ 3.10 การนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 และบทที่ 5 ต่อไป ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าอย่างสม่ำเสมอ
- (2) ผู้วิจัยทบทวนความถูกต้องและชัดเจนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียด หากมีประเด็นหรือข้อความใดที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมจนครบถ้วน
- (3) ผู้วิจัยได้เชิญศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย และตัวแทนคณะทำงานค่าย มาตรวจสอบความถูกต้องของการนำเสนอข้อมูลด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

กระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่าย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ.2552 และ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารค่าย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 และใช้การสังเกตกิจกรรมการจัดค่ายทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

สำหรับในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ส่วนตอนที่ 3 นั้น ผู้วิจัยจะขอนำเสนอในบทที่ 5 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นการจัดค่าย ได้แก่ เอกสารค่าย หนังสือพิมพ์ วารสาร ย้อนหลังตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552 เป็นเวลา 13 ปี และขอนำเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย หรือ Art for All” โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่

1. นิยาม ปรัชญา แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย
2. กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย
3. เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับศิลปะเพื่อมวลมนุษย

1. นิยาม ปรัชญา แนวคิดหลัก ของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

“ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” เป็นนวัตกรรมที่ริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เมื่อ ปีพ.ศ.2540 ซึ่งในขณะนั้นเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ด้วยความศรัทธาในพลังของศิลปะในฐานะ “สื่อเชื่อมโยงจิตใจของมนุษย์” ดังนี้

“...เนื่องจากศิลปะถือเป็นอีกหนึ่งภาษาที่เป็นสื่อกลางหรือสะพาน เชื่อมโยงจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยน มีศักยภาพทางสร้างสรรค์ อดทน เข้มแข็ง เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยการเปิดโอกาสให้คนพิการทุกประเภท ได้แก่ คนพิการทางสติปัญญา คนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางแขนขา รวมถึงคนไม่พิการ ได้เรียนรู้ร่วมกันในลักษณะการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิต เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งแนวทางการร่วมเรียนรู้ด้วย “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ถือเป็นมิติใหม่ทางการจัดการเรียนการสอน ที่มีลักษณะเป็นแบบการจัดการเรียนในลักษณะร่วมเรียนรู้ เรียกว่า “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2551)

จากการที่ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ได้ศึกษาในสาขาศิลปะมาตลอด โดยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาเอกด้านศิลปศึกษา จาก Illinois State University สหรัฐอเมริกา และทำงานด้านศิลปะ

ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ ระดับอาเซียน มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 ทำให้มีความศรัทธาเชื่อมั่นในธรรมชาติของศิลปะที่สร้างสรรค์โดยใช้ “จินตนาการในการก้าวข้ามขีดจำกัด” และในอีกทางหนึ่ง “ศิลปะก็เป็นสื่ออารมณ์ความรู้สึก” ที่เหมาะจะนำมาสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ อย่างไรก็ตามในการเรียนรู้ศิลปะนั้น จำเป็นต้องใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ในการรับรู้ภาพ เสียง สัมผัส ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับบุคคลพิการที่ขาดอวัยวะสัมผัสบางประการไป เช่น ตาในการมองเห็น หูในการได้ยินเสียง มือสำหรับจับดินสอหรือพู่กันในการวาดรูป ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนที่พิการและไม่พิการ จึงใช้แนวทาง “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มได้เติมเต็มอวัยวะสัมผัสของเพื่อนที่ขาดหายไปในการร่วมกิจกรรมที่เรียกว่า “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย หรือ Art for All” ซึ่งอาจอธิบายถึง นิยาม ปรัชญา และแนวคิดหลัก ของศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ได้ดังนี้

1.1. นิยามของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งใจ (2551) ได้เขียนอธิบายไว้ว่า “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย หรือ Art for All” หมายถึง ศาสตร์แห่งชีวิตในการใช้มนุษย์ต่างกระจกสะท้อนความคิดและจิตวิญญาณผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เพื่อการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ด้วยการหลอมรวมความต่างสานให้เกิดพลังสร้างคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ภายใต้ความเชื่อที่ว่าทุกคนเป็นคนดีมีคุณค่าและศักยภาพ สามารถพัฒนาได้ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่คุณธรรมอย่างมีความสุข เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคม

จึงได้ริเริ่มแนวคิด “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” มาใช้ในการพัฒนามนุษย์ โดยการนำ “ศิลปะ” เป็นเครื่องมือกล่อมเกลาจิตใจ ปลุกฝังและส่งเสริม คุณธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ก่อให้เกิด “สภาวะสะท้อนใจ” ด้วยการรวมบุคคลที่มีประสบการณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาที่แตกต่างกันมาเป็นกระจกเงาสะท้อนความคิดและจิตใจ สร้างความหลากหลายให้เป็นความงดงาม โดยการให้คนตาบอดทำหน้าที่เสมือนเป็นปาก-หู คนหูหนวกช่วยทำหน้าที่เป็นตา คนพิการด้านร่างกายเป็นปัญญา คนปัญญาอ่อนที่มีร่างกายสมบูรณ์เป็นเสมือนแขน ขาให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ผ่านการประสานของคนไม่พิการที่มีจิตเมตตา ถือเป็น การสร้างคุณค่าชีวิตให้กับทั้งคนพิการและคนไม่พิการในการที่จะยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

1.2. ปรัชญา“ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

“ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” มีปรัชญาว่า “ก้าวข้ามขีดจำกัด” เพื่อต้องการให้มนุษย์ข้ามผ่านขีดจำกัดหรือข้อจำกัดด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาของตนเอง รวมถึงข้อจำกัดอันเกิดจากปัจจัยภายนอก ทั้งนี้เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาศักยภาพ สามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาได้ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเอื้ออาทรและมีความสุข

1.3. แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย ได้แก่

- (1) การใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ให้มีความคิดสร้างสรรค์ควบคู่คุณธรรม ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีความสุข
- (2) มีกระบวนการพัฒนามนุษย์โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อหรือเป็นสะพานเชื่อมโยงความคิด ความรู้สึกระหว่างบุคคล โดยต่างเป็นกระจกสะท้อนซึ่งกันและกัน
- (3) จัดห้องเรียนคุณธรรมที่ไม่ต้องมีคำบรรยาย หากแต่ได้เปิดโอกาสให้มนุษย์ที่มีความแตกต่างทั้งทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจได้มีโอกาสร่วมเรียน ร่วมฝึกทักษะชีวิต รวมถึงพัฒนาคุณธรรม 9 ประการ คือ วินัย สติ กตัญญู เมตตา อุดม ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันพึ่งตนเอง และไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เรียกว่า “สภาวะสะท้อนใจ”

จากนิยาม ปรัชญา และแนวคิดหลักข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีมุมมองในการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการและคนไม่พิการใน 2 ด้าน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น คนพิการที่ขาดแขนขา สามารถใช้ปากวาดรูปได้ คนพิการที่ไม่ได้ยินเสียงแต่สามารถใช้มือสร้างสรรค์งานศิลปะได้ เป็นต้น และ 2) การเสริมเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ตัวอย่างเช่น คนพิการที่มองไม่เห็น แต่สามารถวาดรูประบายสี ตามแนวคิด 5 คนเป็นหนึ่งอัจฉริยะได้ โดยเสนอความคิดเห็นผ่านเพื่อนไม่พิการ เป็นต้น

2. กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย

กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย มีสาระสำคัญอยู่ 2 ส่วน ดังนี้

2.1.กิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All

กิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ดำเนินการโดย มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เป็นประธานมูลนิธิ เริ่มต้นดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2552) ประกอบด้วย กิจกรรมการเสวนา การประชุมวิชาการ การจัดค่ายประจำปี การจัดค่ายสวนภูมิภาค และการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คนพิการทุกประเภทและไม่พิการ ผู้ด้อยโอกาส ครู/อาจารย์ นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป สำหรับแนวคิด “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมค่ายของ Art for All โดยให้คนพิการทุกประเภทกล่าวคือ คนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวและทางสติปัญญา รวมถึงคนไม่พิการได้มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เปิดโอกาสให้คนที่ มีประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น มุมมองและทัศนคติ

สำหรับการวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา “กิจกรรมการจัดค่ายประจำปี” ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของมูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ.2552) รวมทั้งหมด 11 ค่าย ใช้เวลาจัดค่าย 5 วัน ในช่วงวันหยุดเช้าพรรษาและอาสาฬหบูชาของทุกปี ประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นวันหยุดราชการติดต่อกัน 4 วัน ทำให้นักเรียน ครูอาจารย์ อาสาสมัคร วิทยากร คณะทำงานทุกคนสามารถมาร่วมกิจกรรมค่ายได้โดยไม่ต้องลาหยุดเรียนหรือลาหยุดงานเป็นเวลาหลายวัน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่ตรงกับ “วันอาสาฬหบูชา” หรือ “วันพระใหญ่” นับเป็นโอกาสอันดีที่ผู้ร่วมค่ายทุกคนจะได้ทำบุญตักบาตรร่วมกัน

การจัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ทุกๆปี จะใช้สถานที่สำหรับจัดพิธีเปิดที่กรุงเทพมหานคร และจัดกิจกรรมค่ายที่ต่างจังหวัด ที่ผู้ปกครองสามารถรับส่งบุตรหลานได้สะดวก เพื่อจัดอุปสรรคในด้านการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนพิการ ดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All

ระหว่างวันที่ 23 - 27 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2542

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ ผังหวาน รีสอร์ท จ.กาญจนบุรี

ครั้งที่ 2 ค่ายศิลปะ Art for All

ระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543

ณ หอประชุมใหญ่ศูนย์วัฒนธรรมกรุงเทพฯ และ วังวิจิตรวิจิตร จ.นครนายก

ครั้งที่ 3 ค่ายศิลปะ Art For All

ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม ปี พ.ศ.2544

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ มวกเหล็ก พาราไดส์รีสอร์ท

จ.สระบุรี

ครั้งที่ 4 ค่ายศิลปะ Art for All : พลังแห่งศิลป์

ระหว่างวันที่ 23-27 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2545

องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ แก่งกระเจาน คันทรี่คลับ แอนด์
รีสอร์ท จ.เพชรบุรี

ครั้งที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All : ศิลปะสู่สังคม

ระหว่างวันที่ 8-12 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2546

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และมวกเหล็ก พาราไดส์รีสอร์ท

จ.สระบุรี

ครั้งที่ 6 ค่ายศิลปะ Art for All : All For Health

ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2547

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังวิจิตรวิจิตร จ.นครนายก

ครั้งที่ 7 ค่ายศิลปะ Art for All : สะพานสู่สันติภาพ

ระหว่างวันที่ 11-15 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2548

ณ ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ และแก่งกระเจานคันทรี่คลับ แอนด์ รีสอร์ท

จ.เพชรบุรี

ครั้งที่ 8 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 10 Art for All : ศิลป์ สร้างสรรค์ สันติสุข
ระหว่างวันที่ 6-11 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549
ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังวี รีสอร์ท จ.นครนายก

ครั้งที่ 9 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 11 Art for All กับชีวิตพอเพียง
ระหว่างวันที่ 27-31 กรกฎาคม ปี พ.ศ.2550
ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังวี รีสอร์ท จ.นครนายก

ครั้งที่ 10 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 12 Art for All : สะพานสู่สันติภาพ
ระหว่างวันที่ 16 - 20 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2551
ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
และอาราญาน่า ภูพิมาน รีสอร์ท แอนด์ สปา จ.นครราชสีมา

ครั้งที่ 11 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 13 Art for All : เติมรักด้วยรอยยิ้ม
ระหว่างวันที่ 3 - 7 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2552
ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
และ วังวี รีสอร์ท จ. นครนายก

จากข้อมูลในการเลือกช่วงเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งเปรียบเสมือน “ช่องทางในการสื่อสาร” (Channel) ในทางนิเทศศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า ผู้จัดค่ายมีการเลือกช่วงเวลาที่เป็นวันหยุดติดต่อกัน 5 วัน เพื่อให้ผู้ร่วมค่ายสามารถมาร่วมกิจกรรมได้โดยไม่ต้องลาหยุดงานหรือลาหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน ขณะเดียวกันผู้จัดค่ายได้มีการเลือกสถานที่จัดค่ายในจังหวัดที่ใกล้กรุงเทพฯที่ใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 3 ชั่วโมงเพื่อขจัดอุปสรรคด้านการเดินทางที่ยาวนานเกินไปซึ่งเป็นข้อจำกัดของเยาวชนพิการ ตามที่ วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ, 2546: 75) ได้กล่าวถึง อุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับคนพิการที่สำคัญอันดับแรก ได้แก่ อุปสรรคด้านการเดินทาง ซึ่งเป็นปัญหาถึง ร้อยละ 78.9

2.2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

นับตั้งแต่การจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All ครั้งที่ 2 ในปีพ.ศ. 2543 คณะทำงานค่าย ได้มีการจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ออกเป็น 7 หลักสูตร และกลุ่มผู้เยี่ยมชมค่าย 1 กลุ่ม (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย,2552) ดังต่อไปนี้

(1) **กลุ่มเยาวชน** ประกอบด้วย เยาวชนไม่พิการ และเยาวชนพิการ 4 ประเภท ได้แก่เยาวชนพิการทางสายตา เยาวชนพิการทางการได้ยิน เยาวชนพิการทางแขนขา เยาวชนพิการทางปัญญา จำนวนรวม 170 – 190 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) **การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน** เปิดรับสมัครเยาวชน อายุระหว่าง 14-25 ปี ที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถทางศิลปะ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเยาวชน ให้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการสร้างงานศิลปะจากศิลปินแห่งชาติ วิทยากรผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนใช้ชีวิตร่วมกัน โดยจัดแบ่งเป็นฐานกิจกรรมที่ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือกลุ่มเอกลาจิตใจ โดยให้เยาวชนหมุนเวียนเข้าฐานกิจกรรม สลับสับเปลี่ยนกันไป

2) **การพัฒนาทักษะเฉพาะสาขาในระดับสูง** เปิดรับสมัครเยาวชน อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ นฤมิตรศิลป์ ดุริยางค์ศิลป์ นาฏศิลป์ หรือวรรณศิลป์ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีทักษะและพื้นฐานด้านศิลปะให้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการสร้างงานศิลปะจากศิลปินแห่งชาติ วิทยากรผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาสู่ขั้นอาชีพ

(2) **กลุ่มครู ผู้ปกครอง** ประกอบด้วย ครูที่สอนวิชาศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม หรืองานศิลปะทัศนกรรมเป็นต้น ทั้งที่สอนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาให้แก่เยาวชนพิการและไม่พิการ และ ผู้ปกครองที่มีบุตร หลานพิการ หรือผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ จำนวนรวม 50 – 60 คน เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนสำหรับครูอาจารย์ศิลปะ และผู้ปกครอง โดยจัดให้หมุนเวียนเข้าไปศึกษาเรียนรู้และรับการถ่ายทอดเทคนิคการเรียนการสอน วิธีการทำกิจกรรมจากวิทยากรและคณะทำงานในแต่ละฐานกิจกรรม

(3) **กลุ่มวิทยากร** ได้แก่ ศิลปิน อาจารย์ทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ จำนวนรวม 180 – 200 คน ที่มีจิตใจเมตตา มีความมุ่งมั่นที่จะ “ร่วมเรียน” กับเยาวชนพิการและไม่พิการ รวมทั้งครู ผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม

(4) **กลุ่มอาสาสมัครนิสิตนักศึกษา** ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา อายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวนรวม 130 -150 คน ที่มีจิตอาสาในการจัดกิจกรรมค่ายๆ สำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ โดยผ่านกระบวนการคัดเลือก โดยการสอบสัมภาษณ์ สอบข้อเขียน ทั้งนี้ เพื่อสรรหา ผู้ที่มีความสมัครใจ ทำงานหนัก และได้รู้จักตนเอง และมีมุมมองเกี่ยวกับคนพิการ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อาสาสมัครทำงานหนัก ไม่มีรายได้ตอบแทน แต่มีที่พัก อาหาร และประสบการณ์ชีวิต

(5) **กลุ่มคณะกรรมการ** ได้แก่ คณะผู้จัดค่ายฝ่ายต่างๆและเจ้าหน้าที่มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All จำนวนรวม 80 – 100 คน

(6) **กลุ่มกลุ่มสาธิต** ได้แก่ เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี จำนวนรวม 15 – 20 คน โดยเปิดรับสมัครบุตรหลานของคณะกรรมการเพื่ออำนวยความสะดวกให้คณะกรรมการสามารถทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องห่าง บุตรหลานที่อยู่ที่บ้าน กลุ่มสาธิตจะมีตารางกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลาที่เข้าร่วมโครงการเพื่อสร้างความรัก ความชื่นชมในศิลปะแขนงต่างๆ เพื่อเป็นรากฐานในการเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(7) **กลุ่มสื่อมวลชน** ได้แก่ สื่อมวลชนแขนงต่างๆ จำนวนรวม 30 – 40 คน ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆภายในค่ายอย่าใกล้ชิด และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ผ่านสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

(8) **กลุ่มผู้เยี่ยมชมกิจกรรมค่าย** ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่สนใจชมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ประมาณ 3000 – 4000 คน โดยมีกิจกรรมที่จัดสำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย ประกอบด้วย กิจกรรมนำชมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All การประกวดวาดภาพระบายสีสำหรับนักเรียน การจัดเสวนาสำหรับผู้ปกครองและผู้สนใจ

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552

จำนวน ผู้ร่วมค่าย	ค่ายครั้งที่ (ปี พ.ศ.)										
	ค่าย 1 (2542)	ค่าย 2 (2543)	ค่าย 3 (2544)	ค่าย 4 (2545)	ค่าย 5 (2546)	ค่าย 6 (2547)	ค่าย 7 (2548)	ค่าย 8 (2549)	ค่าย 9 (2550)	ค่าย 10 (2551)	ค่าย 11 (2552)
เยาวชน ทั้งหมด	100	100	99	100	120	131	150	170	178	185	169
ครู ผู้ปกครอง	31	30	40	40	40	45	50	60	48	50	53
วิทยากร	16	36	45	57	45	58	70	80	95	120	109
อาสาสมัคร	17	31	40	58	40	115	120	120	85	72	136
คณะทำงาน	19	24	38	38	38	38	70	80	75	83	85
กลุ่มสาธิต	10	13	10	19	10	18	15	10	12	15	17
สื่อมวลชน	20	20	20	20	20	20	20	35	30	35	38
รวมเฉพาะผู้ ร่วมค่าย	213	254	292	332	313	425	495	555	523	560	607
ชาวต่างชาติ/ ผู้เยี่ยมค่าย	120	180	230	250	1200	2000	2600	3000	3000	3000	3000
รวมผู้เข้าร่วม ทั้งหมด	333	434	522	582	1513	2425	3095	3555	3523	3560	3607

ที่มา: มุลินนิคีศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ร่วมค่ายทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าจากจำนวนผู้ร่วมค่ายทั้งหมดในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มผู้เยี่ยมชมค่าย อาสาสมัคร วิทยากร และคณะทำงาน ส่วนกลุ่มเยาวชน ครูผู้ปกครอง และสื่อมวลชน เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เป็นที่รู้จักและมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี ส่งผลให้คณะทำงานค่ายต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการการสื่อสารที่เป็นระบบมากขึ้น

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All จำแนกตามความพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552

ผู้ร่วมค่าย	ปี พ.ศ.										
	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ตา	20	20	18	20	28	39	35	35	37	33	31
หู	20	20	17	20	20	24	25	30	34	34	26
ร่างกาย	20	20	21	20	20	24	22	25	29	40	30
ปัญญา	17	17	23	20	24	22	30	30	32	32	31
ซ้ำซ้อน	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ไม่พิการ	20	20	20	20	24	24	35	40	46	46	50
รวม	100	100	99	100	120	131	150	170	178	185	169

ที่มา: มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552

จากตารางที่ 4.2 แสดงภาพรวมว่าจำนวนเยาวชนพิการแต่ละประเภทเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่า ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ได้รับความสนใจจากเยาวชนพิการและไม่พิการ รวมถึงเป็นที่ยอมรับของครู ผู้ปกครองที่อนุญาตให้เยาวชนมาร่วมกิจกรรมค่ายเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นเยาวชนพิการซ้ำซ้อน ซึ่งมีความพิการมากกว่าหนึ่งอย่างในบุคคลเดียวกัน จึงมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายมากกว่าเยาวชนพิการกลุ่มอื่นๆ ดังจะเห็นได้ว่ามีเยาวชนพิการซ้ำซ้อนมาร่วมค่ายเฉพาะในปี พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2552 เท่านั้น

3. เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” สามารถสรุปเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับค่าย ตามลำดับดังนี้

ปี พ.ศ. เหตุการณ์สำคัญ

- 2542 เริ่มต้นจัดค่าย ศิลปะเด็กพิเศษ ครั้งที่ 1
- 2543 ตั้งมูลนิธิ Art for All โดยทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ใช้อาคารพาณิชย์เลขที่ 150 ซอยจุฬา 42 เป็นที่สถานที่ตั้งสำนักงานมูลนิธิ Art for All เพื่อขับเคลื่อนโครงการในปีต่อไป
- 2543 เปลี่ยนชื่อค่ายจากศิลปะเด็กพิเศษ เป็น ค่ายศิลปะ Art for All

- 2544 มีการประกันคุณภาพค่าย โดย ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล มาทำการประเมินคุณภาพการจัดค่ายในฐานะบุคคลภายนอกเป็นครั้งแรก
- 2545 ได้รับรางวัลหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส) จากสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งพิจารณาคัดเลือกผลงานดีเด่นระดับชาติ ของบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ
- 2545 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ พระราชทานภาพฝีพระหัตถ์ผูกด้วยใจเป็นสัญลักษณ์ค่าย
- 2548 จัดตั้งศูนย์ศิลป์เพื่อมวลมนุษย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศิลปะเพื่อมวลมนุษย์เป็นวิชาศึกษาทั่วไปของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เป็นสื่อกิจกรรมค่ายที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกในประเทศไทย และได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาตลอดจนถึงค่ายครั้งที่ 12 ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2553) โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี และเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการสร้างสรรค์กิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2552

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All” นี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ในฐานะที่ค่ายแห่งนี้เป็นค่ายแรกในประเทศไทยที่มีการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะผู้ริเริ่มค่าย ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการมาก่อน จึงนำสนใจศึกษาว่ากว่าจะมาเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน ผู้ริเริ่มค่ายและคณะทำงานได้มีกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมค่ายขึ้นมาได้อย่างไรบ้าง จนสามารถพัฒนาต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 ได้แก่ รายงานการประเมินค่าย ข่าว ภาพถ่าย และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ริเริ่มค่ายรวมถึงคณะทำงานที่ร่วมกิจกรรมค่ายมาตลอดตั้งแต่ ปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2552) สามารถลำดับกระบวนการพัฒนาศือกิจกรรมค่ายออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

- ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2542)
- ช่วงที่ 2 การพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2544)
- ช่วงที่ 3 การประกันคุณภาพค่ายและเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2552) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2542)

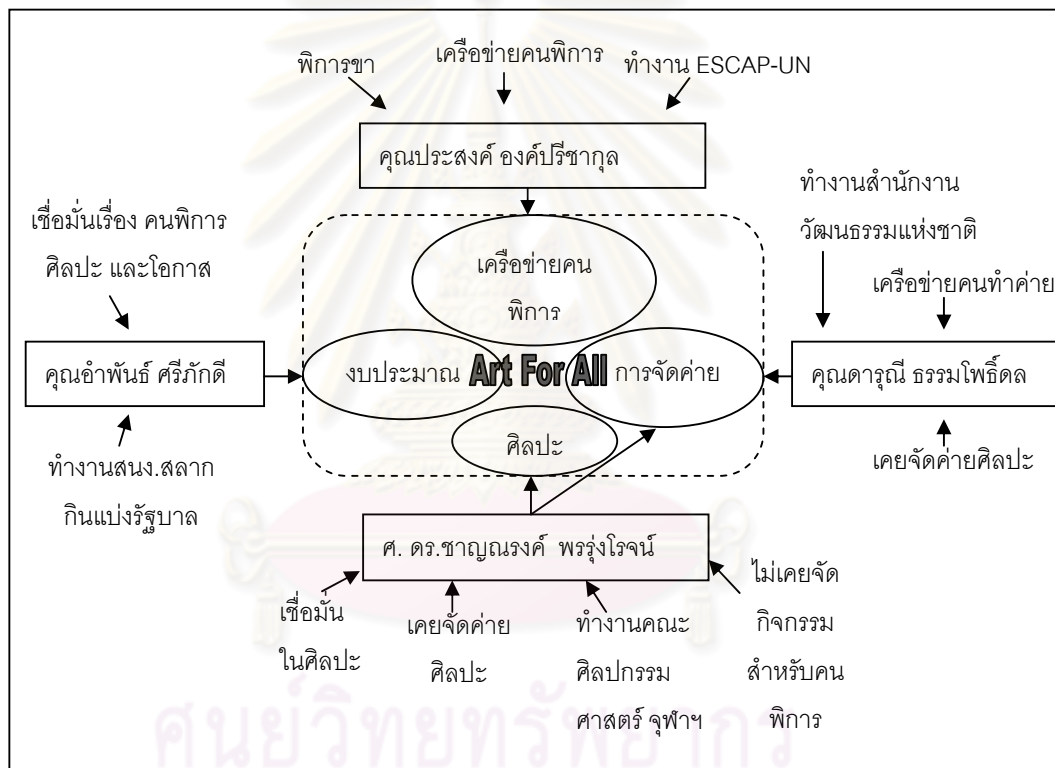
ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ซึ่งผู้จัดได้บันทึกเกี่ยวกับกรริเริ่มการจัดค่ายไว้ในเอกสาร 2 เล่ม ได้แก่ ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542) และ กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ(2543) ทำให้ทราบว่าจุดเริ่มต้นก่อนจะมาเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์นั้น เริ่มมาจากการพูดคุยและจุดประกายความคิดเกี่ยวกับการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการ จากเครือข่ายองค์กรพันธมิตรหลายฝ่าย ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (ESCAP: United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ดังนั้นการสื่อสารในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2542 นี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคณะทำงานค่ายซึ่งยังไม่ได้เริ่มต้นกิจกรรมค่ายในช่วงนี้

ผู้วิจัยจึงขอเสนอกระบวนการรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่าย ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

1. การสื่อสารเพื่อการรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย
2. การสื่อสารเพื่อการรวบรวมคณะทำงานและอาสาสมัครค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสื่อสารเพื่อการรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย

ภาพที่ 4.1 การรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย

จุดเริ่มต้นของการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All” ริเริ่มโดยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ในฐานะนักวิชาการด้านศิลปะที่มีประสบการณ์และความประทับใจจากการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะ” สำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ด้านศิลปะมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ผนวกกับความศรัทธาเชื่อมั่นว่า ศิลปะสามารถใช้เป็นสื่อในการพัฒนาเด็กและเยาวชนพิการได้ ถึงแม้ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนพิการโดยตรง ดังนี้

“...ด้วยประสบการณ์ในฐานะนักวิชาการศิลปะมากกว่า 10 ปี มีความประทับใจ ในกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ ในลักษณะการจัดค่าย ตลอดมา แต่ก็ยังเป็นกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีพรสวรรค์ด้านศิลปะทั้งสิ้น

แล้วก็มองว่า เด็กพิเศษ เป็นกลุ่มที่นอกจากจะด้อยโอกาสทางสังคมแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่น่าสงสารที่สุด สิ่งนี้เป็นเพียงความรู้ที่มีเกี่ยวกับคนพิการ แต่ด้วยความจริงใจและเจตนาอย่างแรงกล้า ที่จะสร้างสรรค์สังคมทั้ง ได้รับแรงเสริม ที่เข้มแข็งจากสำนักงาน ESCAP องค์การสหประชาชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จึงเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้สานฝันนี้สำเร็จ แม้ไม่ได้เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กพิเศษ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

แนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ได้รับการจัดประกายให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา โดยคุณประสงค์ องค์ปรีชากุล (พิการชา) จากเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ที่ได้มีโอกาสรู้จักศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์จากการทำงานร่วมกัน ในงานฉลองครบรอบ 50 ปี องค์การสหประชาชาติ ปี พ.ศ. 2538 จนพัฒนาเป็นการรู้จักส่วนตัว เนื่องจากมีรูปแบบการทำงานแบบถึงลูกถึงคนเหมือนกัน และเมื่อปี พ.ศ. 2540 คุณประสงค์ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ เกี่ยวกับโครงการขององค์การสหประชาชาติ ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการ เนื่องในทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ระหว่าง ปี พ.ศ. 2536-2545 จึงนำไปสู่การความคิดริเริ่มโครงการค่ายศิลปะสำหรับเด็กเยาวชนพิการขึ้นมา

“...จากการที่องค์การสหประชาชาติมีโครงการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์และสังคมให้กับประชาชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หนึ่งในนั้น เรื่องที่อาจารย์ชาญณรงค์สนใจ คือ **การพัฒนาศักยภาพและการผลักดันให้คนพิการมีส่วนร่วม มีสิทธิเสรีภาพ และมีความเสมอภาคอย่างเต็มที่** ซึ่งสอดคล้องกับตัวผมเองที่เป็นคนพิการ และมีคนอีกจำนวนมากทั้งคนพิการเองที่ยังไม่ทราบว่ากลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิกได้ร่วมลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยคนพิการที่กำหนดวาระไว้ระหว่างปี ค.ศ. 1993 – 2002 ในจุดนี้ได้หารือกันว่า ควรจะจัดทำโครงการที่ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประเทศอื่นสามารถจำลองไปใช้ได้

อาจารย์ชาญณรงค์นึกถึงการจัดค่ายศิลปะให้กับเด็กเยาวชนที่มีความพิการขึ้นมาเนื่องจากอาจารย์เคยมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้กับเด็ก

เยาวชนมาแล้วหลายกลุ่ม แต่ยังไม่เคยจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการเลย...”

(ประสงค์ องค์กรปรีชากุล อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากความคิดริเริ่มในการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษของศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ที่จุดประกายให้เป็นรูปธรรมโดยคุณประสงค์ องค์กรปรีชากุล ได้ขยายผลสู่คุณ ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้มีโอกาสร่วมงานกับศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ในการจัดค่ายศิลปะสำหรับเด็กเยาวชนที่มีพรสวรรค์ทางศิลปะมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2535 และในการจัดค่ายสำหรับเด็กพิการและไม่พิการนี้ คุณดารุณี ได้ทำหน้าที่ประสานงานโครงการจัดค่ายจนสำเร็จลุล่วง

“...ทุกปีจะมีค่ายสำหรับเด็กที่เรียนเก่ง มีพรสวรรค์ มีการแข่งขันทางศิลปะชิงรางวัล นั่นเป็นเด็กที่มีความพร้อมสมบูรณ์ แต่ไม่มีใครคิดหรือจัดค่ายเด็กพิเศษขึ้นมา รวมทั้งสนับสนุนให้เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างออกไปสู่ระดับอาเซียนด้วย...” (ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

ส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดค่าย คือ ด้านงบประมาณ ในการจัดค่ายปีแรกได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยคุณอำพันธ์ ศรีภักดี หัวหน้างานประชาสัมพันธ์ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นผู้ประสานงาน ด้วยมีโอกาสรู้จักศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ที่มาเป็นกรรมการตัดสินการประกวดตราสัญลักษณ์ 60 ปี ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และทราบเกี่ยวโครงการศิลปะ Art for All ประกอบกับคุณอำพันธ์ ในฐานะหัวหน้างานประชาสัมพันธ์สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้มีบทบาทในการจัดทำโฆษณาณรงค์ เรื่อง “ความหวัง” โดยมีศิลปินวาดภาพด้วยปากเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ทำให้คุณอำพันธ์มีความเชื่อมั่นเป็นทุนเดิมในเรื่องของความพยายาม ศิลปะ และ โอกาส จึงตัดสินใจนำเสนอโครงการดังกล่าวเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองสลาก

“...เมื่อคราวที่บ้านเราประสบภาวะเทวดาตกสวรรค์ใหม่ๆ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ทำสปอตโฆษณาให้กำลังใจออกมาชุดหนึ่งชื่อว่า โอกาสของชีวิต ซึ่งมีอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (ไม่พิการ) กับคุณทอง โคตรชมพู (พิการ) เป็นผู้นำเสนอ โดยเปรียบเทียบชีวิตกับงานศิลปะที่ต้องใช้ความมานะอดทน หะ จึงอยู่รอดและประสบความสำเร็จ ด้วยว่าตัวเอง(คุณอำพันธ์) นั้นมี

ความเชื่อมั่นเป็นทุนเดิมในเรื่องของความพยายาม ศิลปะและโอกาสว่าเป็น ปัจจัยสามประการที่ช่วยเพิ่มพลังชีวิตให้แก่ทุกคนได้

ยิ่งต้องนับเป็นโชคดีที่ได้มีโอกาสพบและรู้จักกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ที่มาร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดตราสัญลักษณ์ 60 ปี ของสำนักงานสลากฯ จึงได้สืบสานแนวคิดที่จะรวมปัจจัยทั้งสามนั้นเข้าด้วยกัน เป็นโครงการที่มีคุณค่าภายในชื่อภาษาอังกฤษว่า Art for All หลังจากนำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุน ท่านผู้อำนวยการสำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาล-คุณชัยวัฒน์ พสกภักดี ก็ตอบสนองเต็มที่...”(อำพัน ศรีภักดี อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

“...สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมโดยตลอดและถือเป็นนโยบายพร้อมที่จะให้การสนับสนุนและดำเนินการเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสตลอดจนผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาทุกประเภท ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับการดูแลเอาใจใส่และเกื้อกูลอย่างถูกต้อง...” (ชัยวัฒน์ พสกภักดี อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากการที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการศิลปะ Art for All หลังจากที่คุณอำพันได้พิจารณาเห็นแล้วว่า โครงการ Art for All เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิด ความเท่าเทียม ในโอกาสของการเรียนรู้ศิลปะ จึงนำเสนอโครงการดังกล่าว แก่คุณชัยวัฒน์ พสกภักดี ท่านผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อขอรับการสนับสนุน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักงานสลากกินแบ่งให้ความสำคัญเสมอมา ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณในปีแรก

ด้วยความร่วมมือจาก 4 องค์กรหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์กรสหประชาชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ที่มีความเข้าใจร่วมกันในเรื่อง ศิลปะ คนพิการ และการจัดกิจกรรมค่ายมาก่อน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนพิการ ตามเจตนารมณ์ของนโยบายแห่งชาติในการพัฒนาคนพิการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลแห่งความเสมอภาคของคนพิการตามที่รัฐบาลไทยรับรองในทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ปี ค.ศ. 1993 – 2002 (พ.ศ. 2536 –

2545) จึงนำไปสู่การขับเคลื่อนโครงการเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมค่ายสำหรับเด็กเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการเป็นครั้งแรกในประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปีพ.ศ. 2542 โดยใช้ชื่อว่า “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” (ก่อนจะเปลี่ยนชื่อเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์ Art for All ในปี พ.ศ. 2542)

2. การสื่อสารในการรวบรวมคณะทำงานและอาสาสมัครค่าย

หลังจากการประสานงานด้านองค์กัรพันธมิตรหลักในการสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” เรียบร้อยแล้ว ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ และผู้ประสานงานจากองค์กัรพันธมิตรทั้ง 3 ได้แก่ คุณประสงค์ องค์กรปรีชากุล คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล และคุณอำพันธ์ ศรีภักดี ยังได้เชิญชวนบุคคลรู้จักทั้งในด้านศิลปะ คนพิการ และการจัดค่าย เพื่อมาเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดค่าย ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542)ได้รวบรวมรายชื่อ คณะทำงานทั้งหมด 19 คน วิทยากร จำนวน 16 คน และ อาสาสมัคร 18 คน ในการจัดค่ายครั้งแรกไว้ ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะทำงานค่าย

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน	หน้าที่
1	ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ (ในขณะนั้น)	ประธานค่าย
2	สุทธาสิน วัชรบูล	สนง.คณะกรรมการ	ฝ่ายกิจกรรม
3	ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล	วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายกิจกรรม
4	สุรเดช วันทยา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ (ในขณะนั้น)	ฝ่ายสถานที่
5	ประสงค์ องค์กรปรีชากุล	UNESCAP	ฝ่ายพิธีการและรับรอง
6	วีณา วิศรุตวงศ์	UNESCAP	ฝ่ายทะเบียน
7	Yataka Takamine	UNESCAP	ฝ่ายวิชาการ
8	San Yuenwah	UNESCAP	ฝ่ายวิชาการ
9	กุลเรือง สายชุ่มอินทร์	UNESCAP	ฝ่ายที่พักและอาหาร
10	พูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล	UNESCAP	ฝ่ายพาหนะและประสานงาน ต่างประเทศ

11	อุรุษา อิศรสุขศรี	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายประสานงานวิทยากร ต่างประเทศ
12	สุรพล ชลวิไล	นายกสมาคมถ่ายภาพ แห่งประเทศไทย	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
13	อมรรัตน์ เทพกำปนาท	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
14	นาวาเอกณัฐ รัชกุล	กองทัพเรือ	ฝ่ายสันตนาการและรักษา ความปลอดภัย
15	ฉลาดเลิศ เปะเสนันท์	UNESCAP	ฝ่ายสันตนาการและรักษา ความปลอดภัย
16	Dr. Jonathan Capucino	แพทย์	แพทย์ประจำค่าย
17	นายแพทย์เจริญ ปฏิภาณเท วา	แพทย์	แพทย์ประจำค่าย
18	พนอม จันทนประยูร	พยาบาล	พยาบาลประจำค่าย
19	มุกดา ทุกุลพาณิชย์	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	เหรียญกษาปณ์

รายชื่อวิทยากร

ลำดับ	ชื่อ – นามสกุล	หน่วยงาน
1	ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล	อดีตคนบตี คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ
2	อาจารย์สวัสดิ์ ต้นติสุข	ศิลปินแห่งชาติ
3	อาจารย์สุชาติ วงษ์ทอง	ศิลปินอิสระ
4	อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์	ศิลปินอิสระ
5	อาจารย์โกวิท ชันธศิริ	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
6	อาจารย์สุชามาล เล็กสวัสดิ์	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
7	อาจารย์สุจินตนา สงวนหนู	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
8	อาจารย์สุรชัย เอกพลากร	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
9	อาจารย์สุรเดช วันทยา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10	อาจารย์ภัทราวดี มีชูธน	ศิลปินอิสระ
11	อาจารย์ศักดิ์ดา เอียว	(เขียน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ)
12	พ.ท.ต่อพงษ์ กุลครรชิต	ฝ่ายพัฒนาองค์การคนพิการสากลภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

13	ทงง โคตรชมพู	ศิลปินอิสระ
14	สมชาย ดวงแก้ว	ศิลปินอิสระ
15	สายฝน แก้วศรี	ศิลปินอิสระ
16	เทียนทอง ถิ่นเฝ้า	ศิลปินอิสระ

รายชื่ออาสาสมัคร

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล
1	นายณัฐชัย พรอนันต์สกุล	10	นายชาญวิทย์ ชีพสุทธา
2	นายมานะศักดิ์ พรอนันต์สกุล	11	นางสาวสมถวิล บุญน้อม
3	นางสาวเรศรา สมิตสิริ	12	นายธนาธิป วงศ์ภักดี
4	นายदनัย สรไกรกิติคุณ	13	นางสาวกฤตนี ดวงสิทธิรักษ์
5	นางสาวดิษยา ประกอบสันติสุข	14	นายมนตรี กระจ่างศรี
6	นางสาวปนัดดา เสาร์ชัชชาวลย์	15	นายต่อพงศ์ เสลานนท์
7	นางสาวอรอนงค์ วุฒิพิงศ์	16	นางสาวศรันยา หัซชะวณิช
8	นางสาวดลยา จินดาพงษ์	17	นายกิตติศักดิ์ เต็มทานาม
9	นางสาวพนิดา สารยศ	18	นายชาญวิทย์ ชีพสุทธา

สำหรับการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art For All ในปีแรกนั้น อาศัยเครือข่ายคนใกล้ตัวของ ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ มาเป็น “อาสาสมัคร” ผู้เป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างค่าย อาทิเช่น ครูโป่ง อนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ดังนี้

“...ผมทำงานอยู่กองเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเคยร่วมกิจกรรมกับอาจารย์ชาญณรงค์ในการสรรหาเด็กไปร่วมงานค่ายที่ฟิลิปปินส์ พอทราบเรื่องกิจกรรมค่ายศิลปะเด็กพิเศษก็ยินดีที่จะมาทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง...”
(อนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์)

นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ยังได้กล่าวถึงการรวบรวมเครือข่ายอาสาสมัครในปีแรกว่าส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งมาช่วยกันทำงานโดยใช้ห้องทำงานที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นที่เตรียมงานค่าย ดังนี้

“...ในการจัดค่ายครั้งแรกเรียกว่า เริ่มจากศูนย์ไม่มีอะไรเลย การจะติดต่อกะไรสมัยนั้นต้องให้พิมพ์ดีด ก็ต้องไปขอเจ้าหน้าที่คณะศิลปกรรมช่วยจัดการให้ กว่าที่จะจัดการไปได้ในแต่ละเรื่อง รวมถึงการขอสปอนเซอร์สนับสนุน ซึ่งยุคนั้นเป็นช่วงหลังพองสบู่แตกพอดี แต่ด้วยเราได้นำใจจากอาสาสมัครที่มาช่วยกันทำงานด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มาเตรียมงานกันอยู่นานกว่า 3 เดือน ทั่วๆไปที่ทุกคนเองก็มีงานประจำอยู่ แต่อาศัยว่าเคยทำงานค่าย หรือจัดกิจกรรมร่วมกันมาก่อนจึงคุ้นเคยกันดี แล้วก็ยังนิสิตนักศึกษาที่มาช่วยกัน สมัยนั้นเตรียมงานกันที่ห้องภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บริเวณ อาคารบรมราชกุมารี ชั้น 14 ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาเตรียมงานกันตลอด เริ่มจากศูนย์คิดอยู่อย่างเดียวว่า เราต้องทำได้ ทำได้ และทำได้ “ก้าวข้ามขีดจำกัด” พวกนี้ไปให้ได้ และก็สามารรถเกิดขึ้นเป็นค่าย Art for All ได้ในที่สุด...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ,บรรยาย, 8 มิถุนายน 2552)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All (ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2541) ของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ใช้เวลากว่า 2 ปี จึงจะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเด็กพิเศษครั้งแรกได้ ในปี พ.ศ. 2542 และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในองค์ประกอบการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร (Sender) ผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสารในการก่อตั้งค่ายครั้งแรกมีคุณสมบัติในด้านของประสบการณ์ค่ายคนพิการ และ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

ศาสตราจารย์ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ มีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ และเชื่อมั่นในศักยภาพศิลปะที่สามารถเป็น “สื่อภาษา” สำหรับมนุษย์ แต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการเพียงว่า เป็นกลุ่มที่น่าสงสารที่สุด จึงมีความคิดที่จะจัดกิจกรรมค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการ ประกอบกับการเป็นอาจารย์ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงสามารถประสานงานกับคณาจารย์ นิสิตนักศึกษาของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นกำลังสำคัญในการจัดค่ายได้

คุณประสงค์ องค์ปรีชากุล มีประสบการณ์ตรงจากการที่ตนเองเป็นคนพิการ (ขา) และทำงานในเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนคนพิการ จึงสามารถประสานงานด้านเครือข่ายคนพิการ

คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ประสบการณืจากการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการ ได้มาทำหน้าที่ประสานงานโครงการจัดค่ายจนสำเร็จลุล่วง

คุณอำพันธ์ ศรีภักดี จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพคนพิการ และเคยทำงานร่วมกับศิลปินวาดรูปด้วยปาก จึงได้ประสานงานในการขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมจากกองสลาก และ ประสานงานศิลปินพิการมาร่วมกิจกรรมค่าย

จึงสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารในการจัดค่ายเกิดจากการรวบตัวของผู้สงสารที่มีต้นทุนในด้านประสบการณืค่าย เครือข่ายคนพิการ และศิลปะ มาผสานความร่วมมือ เพื่อเติมเต็มซึ่งกันและกันจนสามารถขับเคลื่อนโครงการ “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ” (ชื่อเดิมก่อนจะเปลี่ยนเป็น “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”) ได้สำเร็จขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ

ช่วงที่ 2 การสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2544)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ซึ่งผู้จัดได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการริเริ่มในการจัดค่ายไว้ในเอกสาร 3 เล่ม ได้แก่ ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542) กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ(2543) และศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2544) ซึ่งเป็นการจัดค่าย ครั้งที่ 1-3 ดังนี้

ครั้งที่ 1 ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All

ระหว่างวันที่ 23 – 27 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2542

ครั้งที่ 2 ค่ายศิลปะ Art for All

ระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543

ครั้งที่ 3 ค่ายศิลปะ Art For All

ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม ปี พ.ศ.2544

การจัดค่ายทั้ง 3 ครั้งแรกนี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่แสดงถึงกระบวนการสร้างและพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยที่น่าสนใจศึกษา ในฐานะที่เป็นการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกในประเทศไทยโดยที่ผู้จัดกิจกรรมไม่มีความรู้หรือประสบการณืเกี่ยวกับคนพิการมาก่อน โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการนำเสนอ 2 หัวข้อตามลำดับดังนี้

1. กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 1)
2. กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 2-3) ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ภาพรวมการสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย

กิจกรรม	ช่วงสร้างต้นแบบการจัดค่ายฯ (ค่ายครั้งที่ 1)	ช่วงพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายฯ (ค่ายครั้งที่ 2 -3)
ขั้นเตรียมงานก่อนการจัดค่าย		
การวางแผน	วางแผนกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการอยู่ร่วมกันโดยเน้นความปลอดภัยและสุขอนามัย	การเปลี่ยนชื่อโครงการ
การประชาสัมพันธ์	จัดแถลงข่าวสื่อมวลชน	จัดสัมมนาวิชาการพร้อมกับแถลงข่าวสื่อมวลชน
การคัดเลือกผู้เข้าร่วมค่าย	-อาสาสมัครและวิทยากรมาจากการชักชวนผ่านเครือข่ายของผู้จัดค่าย (กลยุทธ์เชิงรุก) - จัดหลักสูตร 3 หลักสูตร	- มีการเปิดรับอาสาสมัคร (กลยุทธ์เชิงรับ) - จัดเป็นหลักสูตร 7 หลักสูตร
ขั้นจัดกิจกรรมค่าย		
พิธีเปิด	สัมมนาชาติและพิธีเปิด	พิธีเปิดและเพิ่มพิธีบายศรีสู่ขวัญ
การปฐมนิเทศ	ปฐมนิเทศในห้องประชุม ปฐมนิเทศนอกสถานที่	ปฐมนิเทศในห้องประชุม ปฐมนิเทศนอกสถานที่
กิจกรรมฐานเรียนรู้ภาคกลางวัน	ฐานปั้น ฐานวาด ฐานภาพพิมพ์ ฐานสื่อประสม	เพิ่มฐานกิจกรรมพิเศษ “สวนสัตว์”
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน	กิจกรรมการแสดง	กิจกรรมการแสดง
กิจกรรมโอกาสพิเศษ	ยังไม่มีกิจกรรมในโอกาสพิเศษ	เพิ่มกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา
กิจกรรมประจำวัน	เยาวชนแบ่งเป็นกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม โดยทุกคนช่วยเหลือกัน	เยาวชนแบ่งเป็นกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม โดยทุกคนช่วยเหลือกัน
การจัดพิธีปิด	กิจกรรมมาลาบูชาครูและมอบเกียรติบัตร	กิจกรรมมาลาบูชาครูและมอบเกียรติบัตร

ขั้นประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย		
การประเมินผล	ประเมินผลจากมุมมองของผู้จัดค่าย ผู้ร่วมค่าย และสื่อมวลชน โดยไม่มีเครื่องมือประเมินผล	- ประเมินผลจากมุมมองของผู้จัดค่าย ผู้ร่วมค่าย และสื่อมวลชน - ประเมินผลโดยใช้สมุดบันทึกเยาวชนและเครื่องมือประเมิน

1. กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 1)

ในกระบวนการสร้างต้นแบบการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารการจัด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ครั้งที่1 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 23 – 27 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และเมืองวานูวาทู จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยความร่วมมือของ 4 องค์กรหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณหลัก การจัดค่ายในปีแรกนี้มีผู้เข้าร่วมค่าย ประกอบด้วย คณะทำงาน 19 คน อาสาสมัคร 17 คน วิทยากร 16 คน ครู ผู้ปกครอง 31คน เยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการ 100 คน และ สื่อมวลชนอีก 20 คน รวม 213 คน โดยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2544) ได้เขียนบันทึกในฐานะผู้ริเริ่ม ไว้ว่า “การจัดค่ายครั้งที่ 1 นี้ เรียกได้ว่าเป็นค่ายต้นแบบในการจัดค่ายครั้งต่อมา” ผู้วิจัยจึงได้การนำเสนอกระบวนการสร้างค่ายครั้งที่ 1 โดยละเอียด ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย ได้แก่

- 1.1 การเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย
- 1.2 การจัดกิจกรรมค่าย
- 1.3 การประเมินผลและเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย

กระบวนการเตรียมงานก่อนจัดค่ายแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1.1.1 การวางแผนการจัดค่าย
- 1.1.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดค่าย
- 1.1.3 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 การวางแผนการจัดค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะประธานค่าย ได้กล่าวถึงความยากลำบากในการจัดค่ายครั้งแรก ที่ต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลายและแตกต่างกัน ได้แก่ เยาวชนไม่พิการร่วมกับเยาวชนพิการ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย ความคิด อารมณ์ และการศึกษามาใช้ชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งกลุ่มครูอาจารย์ ด้านศิลปะและวิทยาการชาวต่างชาติที่มาร่วมกิจกรรมค่ายแห่งนี้ ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มต้องอาศัยการเตรียมการทั้งสิ้น

“...การจัดค่ายศิลปะนั้นโดยปกติเป็นสิ่งที่ต้องเตรียมการด้วยความยากลำบาก แต่การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All ยิ่งเป็นการทำงานที่มีความยากลำบากเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า เพราะ จะต้องรวมเด็ก เยาวชนทั้งหลายทั้งที่ปกติ และเด็กที่แตกต่างต่างกันทั้งทางด้านร่างกายซึ่งมีความบกพร่องไม่เหมือนกัน แตกต่างกันในด้านพื้นฐานการศึกษา ด้านความคิด และอารมณ์มาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีครู – อาจารย์ผู้สอนศิลปะ มีกลุ่มชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเด็กพิเศษ หรือเป็นศิลปินที่คลุกคลีกับเด็กพิเศษ และการเชิญวิทยากรที่เป็นทั้งศิลปินและผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนศิลปะแขนงต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในค่ายศิลปะเด็กพิเศษแห่งนี้...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

สิ่งสำคัญที่ผู้จัดค่ายให้ความสำคัญในการจัดค่าย ถึงแม้จะใช้เวลาจัดค่ายเพียง 5 วัน แต่ทั้งอาสาสมัครและคณะทำงานทุกคน ต่างร่วมแรงร่วมใจ ใช้เวลาเตรียมงานกัน นานกว่า 3 เดือน นอกจากด้านความรู้ด้านศิลปะ และการใช้ชีวิตในค่ายแล้ว ยังเน้นเรื่องความปลอดภัยเป็นสำคัญ และความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายให้ค่ายครั้งนี้เป็นค่ายแห่งความสุข แสดงให้เห็นว่า สื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบพิเศษที่ต้องอาศัยการวางแผนและเตรียมการอย่างเข้มข้น ดังที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บันทึกไว้ในเอกสารค่ายครั้งที่ 1 “ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ดังต่อไปนี้

“...ในการดูแลและรับผิดชอบ ทั้งเยาวชนพิการ หุนนวก ตาบอด แขนขา สมอง ปกติ ครู-อาจารย์ศิลปะ เด็กพิเศษทั่วประเทศรวมทั้งชาวต่างชาติ วิทยากร และอาสาสมัคร สื่อมวลชน รวมถึงคณะกรรมการรวม 250 ชีวิต ทั้ง

ด้านวิชาการ นันทนาการ กีฬา อาหารการกิน การอยู่หลับนอน ซึ่งต้องถูก
 สุขลักษณะตามหลักอนามัย และที่สำคัญทุกคนต้องปลอดภัย แต่ที่สำคัญ
 ยิ่งคือ “ความพึงพอใจ” ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึง
 ความสำเร็จของการจัดเตรียมงาน...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542 : 234)

“...การจัดเตรียมค่ายชนิดที่กล่าวได้ว่าใช้ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้
 สำนึกจึงมีแต่เพียงคำว่า “ทำได้ ทำได้ และทำได้” เท่านั้น ด้วยเจตนาให้ค่าย
 นี้เป็นค่ายแห่งความสุขที่เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและรอยยิ้ม จึงบอกใจตนเอง
 เสมอว่า งานที่ท่วมท้นทั้งวันทั้งคืนนั้น สนุก สนุก สนุก สนุกมาก...”(ชาญณรงค์
 พรุ่งโรจน์, 2542 : 234-235)

นอกจากความยากลำบากของผู้จัดในการจัดค่ายแล้ว ความหวังใยของผู้ปกครองที่มีต่อ
 บุตรหลานพิการและต้องการดูแลเป็นพิเศษนั้นมากจนกระทั่ง ผู้ปกครองต้องขอสมัครเข้าค่ายเพื่อ
 ตามไปดูดูแลบุตรหลานด้วย แม้ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์จะปลอบใจให้ผู้ปกครองคลายความ
 กังวลหวังใยบุตรหลานได้ แต่กลับกลายเป็นความกังวลหวังใยของตนเองในฐานะผู้จัดที่เพิ่มขึ้น
 แทน ทำให้ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พยายามวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นไว้
 ล่วงหน้า ดังที่ได้เขียนไว้ในบันทึกความทรงจำของผู้จัด จากเอกสารการจัดค่ายครั้งที่ 1 ดังนี้

“...ตั้งแต่รับใบสมัครเข้าค่ายของเยาวชน ก็ได้รับโทรศัพท์พร้อมๆ
 กัน คือคุณพ่อคุณแม่หรือคุณย่าคุณยาย ขอสมัครไปดูแลเยาวชนด้วย
 เหตุผลต่างๆนานา อาทิ “เด็กไม่เคยไปเข้าค่าย” เด็กต้องรับประทานวันละ 4
 ครั้ง “เด็กต้องการการดูแลเป็นพิเศษ” เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงถึงความหวังใย
 ต่อมาระยะก่อนเข้าค่ายโทรศัพท์ก็ดังมากยิ่งขึ้น เหตุผลมีน้ำหนักมากขึ้น เช่น “ลูก
 ชักเป็นประจำ ลูกขาดยาไม่ได้แม้แต่มี้อเดียว ลูกไม่เคยอยู่กับคนแปลกหน้า...ก็
 ได้แต่ปลอบใจผู้ปกครองให้ลดความกังวล และความหวังใยในบุตร-หลาน
 ซึ่งได้ผล ในขณะที่ความกังวลและความหวังใยของตนเองนั้นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยเท่า
 ทวีคูณ จินตนาการไม่หยุดนิ่ง ผันเห็นภาพเยาวชนออทิสติกเริ่มออกวิ่ง เมื่อหมด
 ความสนใจในกิจกรรม หรือเยาวชนสมองออกวาดลวดลาย เป็นต้น ไม่ว่าเวลา
 ไต ยามใด เมื่อนึกถึงก็ต้องเป็นหวาดผวา ถ้าเป็นตอนกลางวันก็เป็นอัน
 ต้องหยุดงานอื่นที่กำลังทำอยู่หันมานั่งจัดการมองให้ทะลุมิติเพื่อป้องกัน
 ปัญหาไว้ล่วงหน้า ถ้าในยามค่ำคืนก็ต้องลุกขึ้นมาจดบันทึกสิ่งที่คิดสิ่งที

วันเกรง และสิ่งที่ไม่อยากให้เกิด เพื่อรู่่งเข้าจักได้หาทางป้องกันต่อไป
แต่หลาย....หลาย ค็นคิดจนอาทิตย์อุทัย..." (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542 :
 234-235)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบสาระบันเทิง ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนและการจัดเตรียมงานล่วงหน้า และหากเป็นการจัดค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการที่ต้องการการดูแลเฉพาะด้านยิ่งต้องมีการเตรียมการเป็นพิเศษมากกว่าการจัดค่ายเยาวชนปกติ โดยเฉพาะกิจกรรมชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร การรับประทานยา การจัดที่พัก เป็นต้น แสดงถึงการวางแผนการใช้สื่อที่ต้องมีเงื่อนไขในการดูแลสุขอนามัยสำหรับเยาวชนพิการเฉพาะด้านและต้องคำนึงถึงความปลอดภัยควบคู่กันไปด้วย

1.1.2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการจัดค่ายครั้งแรกว่า **"...มีการจัดแถลงข่าว ณ โรงแรมสยามซิตี ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนจำนวนหนึ่ง มีการส่งหนังสือประชาสัมพันธ์โครงการไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ..."** โดยมีเป้าหมายในการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การค่ายไปยังกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนพิการและไม่พิการ ครูอาจารย์และผู้ปกครอง รวมทั้งวิทยากรด้านศิลปะ ซึ่งจะกล่าวถึงการคัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมค่ายในหัวข้อต่อไป

1.1.3 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายว่า การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ในปีแรกเอสแคป องค์การสหประชาชาติได้ทำหน้าที่ประสานงานในการคัดเลือกผู้ร่วมค่าย ซึ่งคุณประสงค์ องค์ปรีชากุลในฐานะผู้จัดกิจกรรม จากเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ได้แสดงความตั้งใจในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกอย่างยุติธรรมที่สุด เพื่อให้เยาวชนทั้งที่พิการ และไม่พิการ จากทุกภาคของประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมค่ายครั้งนี้ ดังนี้

“...เมื่อเอสเคป ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการนี้อย่างเต็มตัวแล้วก็ได้เริ่มงานโดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆในการพิจารณาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่สุด โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนทุกประเภทอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค ทั้งเด็กพิการ และเด็กไม่พิการเลย ความสวยงามอยู่ที่เด็กเยาวชนสามารถเรียนรู้และประสานงานกันและกัน” (ประสงค์ องค์กรปรีชากุล อ้างถึงในชาญญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- (1) กระจายประเภทความบกพร่อง
- (2) กระจายเพศ
- (3) กระจายสถาบัน
- (4) กระจายภูมิภาค

การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- (1) กลุ่มเยาวชน ได้แก่ เยาวชนอายุระหว่าง 13 – 20 ปี จำนวน 100 โดยกระจายประเภทความพิการ กระจายเพศ กระจายสถาบัน และกระจายภูมิภาค
- (2) กลุ่มครูอาจารย์สอนศิลปะชาวไทย จำนวน 30 คน โดยใช้เกณฑ์การสอนในระบบหรือนอกระบบ กระจายสถาบัน ประสบการณ์การสอน ประเภทเด็กปกติ หรือเด็กพิเศษที่สอน เพื่อให้อาจารย์ได้นำความรู้จากประสบการณ์ค่ายไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม
- (3) กลุ่มวิทยากรชาวต่างชาติได้รับเชิญจากคณะผู้จัดค่าย และการสมัครโดยตรง จำนวน 14 คน จากประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก เนื่องจากในการจัดค่ายปีแรกเป็นการจัดสัมมนานานาชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กพิเศษ ได้เสนอขอความอภิปราย และยังได้เดินทางไปค่ายเพื่อสังเกตการณ์และแสดงความคิดเห็น รวมถึงร่วมกิจกรรมกับเด็กเยาวชน

จากแนวทางการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย แสดงให้เห็นถึงการวางแผนให้เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีความหลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนที่มีความแตกต่าง ทั้งด้านความพิการ เพศ สถาบัน และ ภูมิภาค ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างเท่าเทียมและเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ

ได้มาเรียนรู้ร่วมกัน เช่นเดียวกับครูอาจารย์ ที่มีความหลากหลายในด้านสถาบัน
ประสบการณ์สอน เป็นต้น

1.2 การจัดกิจกรรมค่าย

การจัดกิจกรรมค่าย แบ่งได้ 5 หัวข้อ ดังนี้

- 1.2.1 พิธีเปิดและการจัดสัมมนานานาชาติ
- 1.2.2 กิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมและนอกสถานที่
- 1.2.3 กิจกรรมชีวิตประจำวัน
- 1.2.4 กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน
- 1.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- 1.2.6 พิธีปิดและมอบเกียรติบัตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 พิธีเปิด และการจัดสัมมนาระดับนานาชาติ

ในการจัด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” คณะทำงานค่ายได้บันทึกเกี่ยวกับการจัดพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ที่เริ่มต้นจากงานสัมมนานานาชาติด้านการศึกษาพิเศษ โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสำหรับเด็กพิเศษมาเป็นผู้บรรยาย ในหัวข้อ “ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ณ ศูนย์ประชุมองค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ ได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2542) องค์ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการยังเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยและระดับนานาชาติ จึงได้รับความสนใจจากวิทยากรชาวต่างชาติมาร่วมด้วย ซึ่งศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะผู้จัดค่าย ได้มุ่งหวังให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ในการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิการต่อไปในอนาคต

“...การจัดโครงการค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All ขึ้นพร้อมจัดการสัมมนา เรื่องศิลปะกับการพัฒนาศักยภาพเด็กพิเศษและวิธีการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษจากประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และญี่ปุ่น เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจัดทำแนวทางการสอนศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษแต่ละประเภทต่อไป...เพื่อระดมทั้งความคิดและเตรียมความพร้อมในการสร้างองค์ความรู้ในการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ โดยวิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ตรงจากผู้เชี่ยวชาญ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ใน กรุงเทพธุรกิจ 1 กันยายน 2542)

หลังจากการสัมมนานานาชาติแล้ว ได้เริ่มต้นพิธีเปิดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” โดย รศ. เลิศ อานันท์นะ ได้บรรยายเรื่อง การเตรียมตัวให้พร้อมก่อนไปเข้าค่ายศิลปะ แก่เยาวชนพิการและไม่พิการ รวมทั้งผู้ร่วมกิจกรรมค่ายทุกคน โดยให้คิดเสมือนว่าค่ายเป็นเหมือนบ้านอีกหลัง และให้รู้จักใช้ศิลปะเป็นสื่อในการเปิดความคิดให้เป็นอิสระ พร้อมกับ กล่าวถึง หลัก 10ส ที่ควรปฏิบัติร่วมกันในค่าย ได้แก่ สร้างสรรค์ สื่อสาร แสวงหา สบายงาม สะอาด สิ่งแวดล้อม สนใจ เสรีภาพ แสดงออก สำเร็จ พร้อมทั้งให้ข้อคิดสอนใจ ปิดท้ายให้เยาวชนทุกคนมีความหวังในการดำเนินชีวิต ถึงแม้จะสูญเสียอวัยวะบางอย่าง แต่ยังมี “หัวใจ” ที่ไม่พิการ

“...การใช้ชีวิตในค่าย ขอให้ทำตัวให้เหมือนอยู่บ้าน และเปิดความคิด ให้เป็นอิสระ โดยใช้ศิลปะช่วยให้เรามีอิสระนั่นเอง...”

ขอให้พวกเราใช้ชีวิตอยู่กับความหวัง ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ แม้จะสูญเสียบางอย่าง แต่สิ่งที่ไม่สูญเสีย คือ หัวใจที่ไม่พิการ” (เลิศ อานันท์นะ, อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากการจัดพิธีเปิดสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากค่ายครั้งนี้เป็นการจัดค่ายครั้งแรก ดังนั้น การออกแบบเนื้อหากิจกรรมที่เริ่มต้นด้วยการสัมมนานานาชาติด้านการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นเรื่องความรู้ใหม่ในสังคมไทยและระดับนานาชาติ จึงสามารถสร้างความสนใจแก่ผู้ร่วมค่ายรวมทั้งวิทยากร และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและการศึกษาพิเศษในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายได้ นอกจากนี้ในการปฐมนิเทศ ยังมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจว่า ศิลปะในค่ายนี้ทำหน้าที่เป็นสื่อช่วยให้ทุกคนมีความเป็นอิสระ มิใช่เน้นที่ความสวยงาม และให้เยาวชนเกิดความรู้สึกร่วมกันว่า ทุกคนกำลังจะได้เริ่มต้นชีวิตในบ้าน Art for All หลังเดียวกัน **ด้วยสิ่งที่เหมือนกันคือ หัวใจที่ไม่พิการ**

ภาพที่ 4.2 การเตรียมตัวเดินทางไปด้วย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

1.2.2 กิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมและนอกสถานที่

(1) การปฐมนิเทศในห้องประชุม

หลังจากพิธีเปิดเสร็จสิ้นแล้ว ทุกคนเดินทางสู่ ฝั่งหวานรีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี และเริ่มต้นการปฐมนิเทศในห้องประชุม อาจารย์ชาตคุณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะประธานค่ายเปิดปฐมนิเทศโดยกล่าวเน้นให้ทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีกฎระเบียบร่วมกันในค่าย

“...ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แก้ไขปัญหา
ร่วมกัน และที่สำคัญ คือ สร้างสรรค์งานศิลปะที่มีความสุข สนุกและมีรอยยิ้ม...”
(ชาตคุณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542: 184)

กฎระเบียบร่วมกัน

(ชาตคุณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ตรงต่อเวลา

รักษาความสะอาดและทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นที่ เป็นทาง

เข้าแถวให้เป็นระเบียบตามลำดับก่อนหลัง

รับประทานอาหารให้หมด และนำภาชนะไปเก็บ

ห้ามทำลายทรัพย์สินและสิ่งแวดลอม
 เชื้อฟังอาจารย์พี่เลี้ยงและวิทยากร
 ไม่พูดคุยระหว่างวิทยากรสอน
 ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต
 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 มีความสามัคคีในหมู่คณะ
 พุดจาสุภาพและไม่กล่าวร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 ใช้ของอย่างคุ้มค่า

จากการปฐมนิเทศเกี่ยวกับข้อตกลงในค่าย แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสื่อกิจกรรม
 ค่ายที่เปรียบเสมือนสังคมาจำลองที่ทุกคนในสังคมาต้องเรียนรู้กฎระเบียบ และกติกาในการใช้ชีวิต
 ร่วมกัน เป็นการฝึกฝนเยาวชนทุกคนในค่ายให้รู้จักเคารพกฎกติกาของสังคมาต่อไป

หลังจากการปฐมนิเทศเกี่ยวกับข้อปฏิบัติร่วมกันในค่ายฯ แล้วศาสตราจารย์ ดร.ชาญ
 ณรงค์ ก็สอนผู้ร่วมค่ายทุกคนร้องเพลง 2 เพลง คือ เพลงสวัสดี ขอขอบคุณ ขอโทษ ซึ่งเป็นเนื้อหา
 พื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์ในสังคมาระหว่างเยาวชนทุกคนในค่าย พร้อมท่าภาษามือ
 ประกอบ สำหรับเยาวชนพิการทางการได้ยิน ซึ่งผู้ร่วมค่ายทุกคนทั้งที่พิการและไม่พิการจะเรียนรู้
 ท่าภาษามือไปพร้อมๆกัน และ เพลงคุณธรรมเด็กไทยซึ่งเป็นเพลงประจำค่ายที่นำหลักคุณธรรมมา
 ร้องเป็นเพลงเพื่อสอดแทรกการเรียนรู้คุณธรรมที่ผลิตเพลิดและสนุกสนาน ซึ่งจะใช้ในช่วงของ
 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ด้วย

เพลง สวัสดี ขอขอบคุณ ขอโทษ

เนื้อร้อง ผศ.ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2538)

สวัสดี ขอโทษ ขอขอบคุณ

ขอขอบคุณ ขอโทษ สวัสดี

สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ

ขอบคุณครับ ขอบคุณค่ะ

เพลงคุณธรรมเด็กไทย

เนื้อร้อง ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล

เด็กดีมีวินัย (ซ้ำ) สติมัน กตัญญู เมตตา อดทน

ชื่อลัตต์ยั ประหยัดทุกคน (ซ้ำ)
ขยันฟังตน ไม่เห็นแก่ตัว....”

จากการใช้สื่อเพลงที่สร้างความสนุกสนานในขณะที่เดียวกันก็สอดแทรกเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายที่เป็นสื่อแบบสาระบันเทิง ซึ่งผู้ร่วมค่าย (ผู้รับสาร) ได้เรียนรู้คุณธรรมและจดจำหลักปฏิบัติร่วมกันในค่ายด้วยความสนุกสนาน พร้อมกับใช้ท่าภาษามือประกอบ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้รับสารที่พิการซึ่งมีข้อจำกัดด้านการได้ยินด้วย

(2) การปฐมนิเทศค่ายนอกสถานที่

หลังจากกิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมแล้วก็เป็นกรการปฐมนิเทศนอกสถานที่ โดยอาสาสมัครจะแบ่งเยาวชนออกเป็นกลุ่ม เพื่อแนะนำสถานที่ต่างๆในค่าย ซึ่งการปฐมนิเทศนอกสถานที่ที่มีความจำเป็นสำหรับเยาวชนพิการอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเยาวชนตาที่จะได้มีผู้นำทางให้รู้จักสถานที่และจุดสำคัญต่างๆในค่ายโดยรอบ ก่อนเริ่มกิจกรรมตามกำหนดการค่ายต่อไป

“...ที่ทีมงานเด็กฯแบ่งเยาวชน 100 คน ออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อแนะนำให้รู้จักสถานที่ต่างๆในค่าย คือ กองอำนวยการอยู่บริเวณบ้านคูบัว บ้านพักเด็กอยู่ที่บริเวณบ้านล้อมบึง โดยหน้าห้องพักของเด็กมีอักษรเบรลล์ติดอยู่เพื่อให้เด็กพิการทางตาตรวจสอบรายชื่อได้ถูกต้องว่าพักอยู่ห้องใด และบ้านพักหลังริมสุดของบ้านล้อมบึง เป็นห้องพยาบาล โดยมีพยาบาลจากโรงพยาบาลไทรโยค และนายแพทย์โจนาธาน คาบูซิโน จากฟิลิปปินส์เป็นแพทย์ประจำค่ายซึ่งเยาวชนอุ่นใจได้เพราะทีมแพทย์และพยาบาลพร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมปฐมนิเทศนอกสถานที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการ ที่ต้องมีการแนะนำสถานที่และจุดสำคัญต่างๆ ที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงบริเวณห้องพยาบาลที่มีแพทย์และพยาบาลประจำค่ายเพื่อดูแลเยาวชนโดยตลอด

1.2.3 กิจกรรมชีวิตประจำวัน

ในการจัดค่ายครั้งแรก กิจกรรมชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ต้องวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบซึ่งกิจกรรมชีวิตประจำวันในค่ายครั้งที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) กิจกรรมออกกำลังกาย (2) กิจกรรมรับประทานอาหาร และ (3) การจัดที่พัก ดังนี้

(1) **กิจกรรมออกกำลังกาย** “เริ่มต้นตั้งแต่ 6 โมง เยาวชนมาตามนัดอย่างพร้อมเพียง ต่างได้ขยับแขนขา บิดเอวบิดไหล่ ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยมีกลอง ฉิ่ง ฉาบ เคาะให้เสียงจังหวะกับเสียงร้องของพี่ที่ทีมงานที่มีพี่เดวิด (ต่อพงศ์)เป็นต้นเสียง” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(2) **กิจกรรมรับประทานอาหาร** เด็กๆร่วมรับประทานอาหารกันตรงเวลา พวกที่นั่งรถวีลแชร์ เพื่อนๆก็ช่วยกันเข็นรถ เมื่อถึงเวลาเข้าร่วมกิจกรรมในห้องประชุมเกริงกระเวีย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของรีสอร์ทนับ 10 คน ยืนรอที่จะช่วยยกรถวีลแชร์ของเด็กๆทั้งตอนเข้าห้องประชุมและหลังเลิกกิจกรรมทุกวัน(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(3) **การจัดที่พัก** ถึงแม้กิจกรรมค่ายจะดำเนินการผ่านไปแล้วครึ่งวัน ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ในฐานะผู้จัดค่ายยังคงมีความห่วงกังวล ถึงการใช้ชีวิตในห้องนอนของเยาวชนที่แตกต่างกัน

“...เมื่อไปถึงค่ายนั้นในคำคืนแรกไม่ได้หลับเลย ในขณะที่วันต่อมา ไม่อยากหลับ ที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากในคำคืนแรกเมื่อล้มตัวลงนอนจิตก็ครุ่นคิดถึงเด็ก/เยาวชนแต่ละห้องที่ได้จัดกลุ่มละ 5 คนต่อ 1 ห้องว่าจะอยู่กันอย่างปกติสุขไหมจะมีใครรังเกียจใคร หรือใครวิวาทหรือขัดแย้งกับใครหรือเปล่า ที่สำคัญสื่อสารกันได้และเข้าใจกันได้ดีหรือไม่ รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพที่ได้มีการจัดเตรียมแพทย์และพยาบาลไว้ตลอด 24 ชั่วโมง สำหรับห้องพิเศษอีก 5 ห้องที่ไม่สามารถบรรจุบุคคล 5 ประเภทได้ จึงเหลือเพียง 3 ประเภท 5 คน คือหู ตา และสมอง จินตนาการที่ชัดเจนถึงแต่ละห้องทั้ง 20 ห้องเสร็จสมบูรณ์ก็สว่างพอดีได้เวลา 6.00น. พร้อมออกไปร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย การได้เห็นใบหน้าแห่งความสุขของเด็ก/

เยาวชน/ครู/อาจารย์ รวมถึงผู้ปกครอง เสมือนได้รับคำตอบเข้านี้แล้วว่าทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดีเยี่ยมมีความประทับใจเริ่มเล่าสู่กันฟัง...”

“...ต่อแต่นั้นมาเริ่มนับเวลาถอยหลัง พยายามให้เวลาผ่านไปช้าๆเพื่อจะได้ดื่มด่ำกับภาพแห่งความปิติของทุกฝ่ายในการทำบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างน่าประทับใจ เพื่อนช่วยเพื่อน บ๊องข้าว-ปลา-อาหาร...เพื่อนช่วยเพื่อน อาบน้ำแต่งตัว...เพื่อนช่วยเพื่อน หวีผม...เพื่อนช่วยเพื่อน เข็นเก้าอี้รถเข็น...เพื่อนช่วยเพื่อน ทำกิจกรรม

“...เงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า **รวมพลังสามัคคี รักใครกลมเกลียวและช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างสร้างสรรค์**นั้นทุกคนจากทุกฝ่ายร่วมปฏิบัติเป็น**อย่างดี** ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเพื่อนรักกันมากขึ้น โดยมีจิตร่วมสร้างสรรค์สังคม สำหรับสังคมคนพิการนั้น บัดนี้ตระหนักแล้วว่า...คนพิการไม่น่ากลัว...คนพิการไม่น่ารังเกียจ...คนพิการไม่น่าสงสาร...คนพิการและไม่พิการต่างเป็นคนดีคนเก่งของสังคมได้เช่นกัน...” (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมชีวิตประจำวันจะเห็นกระบวนการจัดการคนพิการและไม่พิการมาอยู่ร่วมกัน ภายใต้การดูแลรักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง โดยใช้กิจกรรมชีวิตประจำวันที่มีเงื่อนไขให้เยาวชนทุกคนต้องช่วยเหลือกัน ช่วยให้อาสาสมัครเกิดความเข้าใจกันซึ่งกันและกันมากขึ้น รวมถึงผู้จัดเองก็ได้ตระหนักว่า เยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการก็สามารถเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมได้เช่นเดียวกัน

1.2.4 กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2542) ได้บันทึกถึงการจัดฐานกิจกรรมในค่าย ได้จัดเวลาไว้ กิจกรรมละ 1 ชั่วโมง 15 นาที โดยมีเงื่อนไขคือ

- (1) ความปลอดภัยของวัสดุอุปกรณ์ เช่น ใช้กรรไกร ปลายมน แทนกรรไกรปลายแหลม หรือมีดตัดกระดาษ รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้ของมีคมอื่นๆที่อาจเป็นอันตรายต่อเยาวชน
- (2) เน้นกระบวนการสร้างสรรค์มากกว่าความสำเร็จของผลงานศิลปะ
- (3) เน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเยาวชนทุกประเภทโดยไม่แยกความพิการ
- (4) เน้นความสนุก พอใจ ความเพลิดเพลิน กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความนิยมในศิลปะ

สำหรับกิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน แบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ฐานปั้น ฐานวาด ฐานภาพพิมพ์ และฐานสื่อประสม ซึ่งมีเงื่อนไขในการออกแบบกิจกรรม ให้เยาวชนทุกคนทั้งพิการและไม่พิการสามารถร่วมกิจกรรมกิจกรรมได้ ดังนี้

(1) **ฐานปั้น ได้แก่ กิจกรรมการปั้นจากจินตนาการ** โดยอาจารย์ สุขุมมาลัย เล็กสวัสดิ์ ที่มีแนวทาง ในการออกแบบกิจกรรมให้เยาวชนทุกคนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการ “สัมผัส” ไม่ว่าทางใดก็ตาม ให้เด็กๆสร้างสรรค์งานปั้น โดยมีแม่พิมพ์ช่วยในการสร้างรูป **กิจกรรมการปั้นแบ่ง** โดยอาจารย์ สุรัชย์ เอกพลากร เป็นการปั้นแบ่งเล็กๆแต่เยาวชน ก็ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์มาก (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมปั้น (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(2) **ฐานวาด ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพด้วยใจ** โดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ใช้ผ้าปิดตาในขณะที่เขียนรูป แล้วสอนให้เยาวชนเขียนรูปตามที่ยอยากเขียนจากใจ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม **กิจกรรมเส้นสายลายศิลป์** โดยอาจารย์ศักดา เอี้ยว หรือเซีย นักเขียนการ์ตูนการเมืองหนังสือพิมพ์ไทยรัฐพูดถึงเส้นสายลายศิลป์และให้เด็กๆช่วยกันสร้างภาพลายเส้น **กิจกรรมวาดภาพด้วยปากเท้า** โดยอาจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ให้เด็กๆวาดภาพด้วยปาก และอีกกลุ่มด้วยเท้า เด็กๆต้องเรียนรู้การบังคับเท้าที่จับพู่กันจุ่มสี แล้วระบายสีลงบนกระดาษ ซึ่งทุกคนบอกว่ายาก และทำให้เข้าใจเพื่อนพิการที่ต้องวาดภาพด้วยเท้าและปากว่าต้องใช้ความพยายามมากกว่าจะทำได้ **กิจกรรม**

ศิลปะหนทางสู่อาชีพ เทียนชัย ถิ่นเฝ้า จากโรงเรียนศรีสังวาลใช้ปากจับดินสอ เขียนรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม ส่วน ทะนง โคตรชมพู ใช้ปากจับพู่กันแต่ง แต้มีสีส้น ซึ่งเด็กๆให้ความสนใจเป็นอย่างมาก (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.4 – 4.5 อาจารย์เทียนไทยรัฐ และอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์วิทยากรค่าย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

ภาพที่ 4.6 – 4.8 กิจกรรมวาดภาพด้วยปาก – เท้า (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(3) **ฐานภาพพิมพ์ ได้แก่ กิจกรรมภาพพิมพ์** กลุ่มชาวต่างชาติจัด กิจกรรมภาพพิมพ์ได้ก็ชอบมากเพราะทำง่ายและสนุกแต่พอทำเข้าจริงๆการ เลือกสีผสมเป็นเรื่องสำคัญใช้วัสดุต่างๆ ได้แก่ ฟองน้ำ สีไม้ สีเทียน ด้วยวิธีง่ายๆ เพื่อให้เยาวชนทุกคนสามารถทำได้ **กิจกรรมปั้นพิมพ์หน้ากาก** อาจารย์เคอิชิ ชิมีสึ ศิลปินผู้เชี่ยวชาญทางด้านเซรามิคจากญี่ปุ่นสอนการปั้นหน้ากากด้วยดิน เซรามิคเด็กๆทำงานเฉพาะของตัวเอง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(4) **ฐานสื่อประสม ได้แก่ กิจกรรมอารมณ์ของสีและผิว** โดย อาจารย์สุชาติ วงษ์ทอง ให้เยาวชนทดลองใช้สีเดียวกันวาดบนพื้นผิวที่ต่างกัน เช่น ก้อนหิน ต้นไม้ ฟันปูน ก่อให้เกิดอารมณ์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่สีต่างกัน วาดบนพื้นผิวเดียวกันก็ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ต่างกันได้เหมือนกัน แล้วฉีกกระดาษที่ฝนสีบนผิวให้เป็นรูปอะไรก็ได้แปะลงบนกระดาษขาวเทาแผ่นใหญ่ จากนั้นใช้ชอล์คตบแต่งเพิ่มเติมกิจกรรมชิ้นนี้เป็นงานกลุ่ม **กิจกรรมทอศิลป์** อาจารย์ สุจินตนา สงวนหนู จัดกิจกรรมการถักทอตามเสียงดนตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แปลก โดยการขึงเชือกแนวตั้งและแนวนอนแล้วถักทอและแทรกสัตรีต่างๆตามจังหวะ อารมณ์ของเสียงดนตรี **กิจกรรมสร้างสรรค์งานกระดาษ** โดย อาจารย์สุรเดช วันทยา ให้สร้างสรรค์ประติมากรรมกระดาษที่เป็นวัสดุเหลือใช้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้อง **ใช้ความคิดสร้างสรรค์** (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมฐานศิลปะทั้งหมด ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ในฐานะประธานค่าย และ วิทยากร ได้ค้นพบ **ข้อสรุปซึ่งเป็นหลักสำคัญว่า “ศิลปะ เป็นยานานเอก ที่ทำให้คนพิการ ลืมความพิการ”** คนที่มีอาการชักเป็นประจำก็ลืมชัก คนที่ต้องรับประทานยาตลอดก็ลืมยา มีเพียง ความสุขสนุกเพลิดเพลินกับเพื่อนๆในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

1.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และนันทนาการจะจัดในตอนเย็นและตอนค่ำของทุกวัน โดยกิจกรรม บริเวณเวทีกลางแจ้ง หลังจากที่เยาวชนร่วมกิจกรรมฐานเสร็จแล้ว ประกอบด้วย กิจกรรมสนทนา การ ดนตรี และนาฏศิลป์ ตัวอย่างเช่น

(1) **กิจกรรมนาฏศิลป์** โดยอาจารย์ภัทราวดี มีชูธน ซึ่งจัดให้กลุ่มครู อาจารย์ ได้เรียนรู้กิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนต่อไป (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(2) **กิจกรรมการเล่นดนตรีไทย** โดยอาจารย์โกวิท ชันธิศิริ จัด การเล่นดนตรีไทยเปิดโอกาสให้ได้มาร่วมร้องเพลงและเคาะจังหวะอย่าง สนุกสนานแม้เด็กพิการการได้ยินก็เล่นกิจกรรมเข้าจังหวะนี้ได้ อาจารย์โกวิทขับ

ร้องเพลงเขมร “ไทรโยค” เพื่อให้ได้บรรยากาศของค่ายที่กาญจนบุรีและอาจารย์ สุชาติ วงศ์ทอง เขียนภาพตามคำร้องของเพลง “ใครหนอ” เป็นรูปพ่อแม่ชูหัวใจ ดวงน้อยๆจากนั้นได้ให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะด้วยการเล่นมอญซ่อนผ้า และปิดท้ายกิจกรรมด้วยการรำวง” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.9 – 4.10 กิจกรรมการละเล่นดนตรีไทย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(3) **กิจกรรมการฝึกสมาธิ** โดย ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล (อดีต คณบดีคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กๆพร้อมกับสอนให้มีสติด้วยการเจริญสมาธิและให้เด็กๆช่วยกันแต่งเพลงเกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งเด็กๆก็ทำได้ดีจนอาจารย์อำไพชื่นชมมาก

“...คำถามแรกที่เกิดขึ้นคือ เด็กที่มีความบกพร่องต่างกันทั้งทางตา ทางหู แขนขา ปัญญาและอารมณ์เหล่านี้ จะเรียนร่วมกัน ฝึกร่วมกันได้อย่างไร ผู้ฝึกหรือผู้นำกิจกรรมจะวางแผนและเตรียมเนื้อหาสาระวิธีการสอน ตลอดจนอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภทได้อย่างไร

ในที่สุดก็ตัดสินใจทดลองเอา “การฝึกสติภาวนาอำไพเทคนิคสำหรับเด็ก” ไปใช้เป็นกิจกรรมปูพื้นฐานฝึกสติให้คุมจิตเป็นสมาธิ และจึงฝึกวิธีแต่งเพลงคุณธรรมสำหรับเด็กเป็นผลงานด้านศิลปะโดยใช้แผ่นใสเป็นอุปกรณ์หรือสื่อประกอบการสอน

สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือ ความโกลาหลวุ่นวายของเด็กที่ต่างความสามารถ และมีความบกพร่องต่างกัน แต่ผลกับตรงกันข้าม ภาพที่ปรากฏแก่ตา เสียงที่ได้ยินกับหู และความรู้ใหม่ที่ซึ่งใจดิ้นรนก็คือ เด็กที่ขาดความพร้อมและความสามารถต่างกันทั้ง 5 ประเภท กลับอยู่ด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน (อำไพ สุจริตกุล อังในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

(4) **กิจกรรมอำลา** กิจกรรมอำลามีการแสดงของเด็กๆ กลุ่มครูพี่เลี้ยง ผู้ช่วยครูพี่เลี้ยง การแสดงของครูอาจารย์ผู้สอนและกลุ่มชาวต่างชาติ ทุกกลุ่ม ช่วยกันสร้างบรรยากาศอย่างสนุกสนาน ที่สนุกสนานมาก คือ กิจกรรมเดินเข้าจังหวะของเด็กพิการทางการได้ยินที่ต้องเดินตามคนให้จังหวะ(คนจังหวะเป็นเด็กไม่พิการ)บางครั้งเพลงหยุดเล่นไปแล้ว แต่คนให้จังหวะยังยกมืออยู่ เด็กยังคงเดินต่อไป ทำให้เพื่อนๆอดหัวเราะไม่ได้การเล่นสนุกสนานมาถึงช่วงท้ายของกิจกรรม คือนั้นเป็นกิจกรรม “มาลาบูชาครู” เป็นการมอบดอกกุหลาบแด่ครูอาจารย์ วิทยากรเพื่อให้เด็กๆได้แสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้ความรู้ เด็กๆต่อแถวมานั่งคุกเข่ามอบกุหลาบเป็นการคารวะครู (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกลมกลืนของการใช้เนื้อหาสารแบบตะวันออก ในด้านประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา บรรจุลงในสื่อ กิจกรรมค่ายซึ่งเป็นสื่อที่มีที่มาจากตะวันตกได้อย่างลงตัว เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การละเล่นแบบไทย การฝึกสมาธิ หรือแม้แต่กิจกรรมอำลา ก็ยังเป็นการนำกิจกรรม มาลาบูชาครู เพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ที่ได้มาให้ความรู้ในการจัดค่าย ซึ่งแสดงถึง คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายในฐานะที่เป็น Open Text ให้คณะทำงาน (ผู้ส่งสาร) เลือกกิจกรรม (เนื้อหาสาร) ได้อิสระ

1.2.6 พิธีปิดและมอบเกียรติบัตร

ในพิธีปิดค่ายได้มีการมอบเกียรติบัตรแก่เยาวชนทุกคนซึ่งเปรียบเสมือนสื่อแทนความสำเร็จจากการร่วมกิจกรรมค่าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการที่สามารถผ่านการร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติได้เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะมีการถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

“...พิธีมอบวุฒิบัตรแก่ชาวค่ายทุกคนโดยอาจารย์สวัสดิ์ ต้นติสุข(ศิลปินแห่งชาติ)และ นายเกียรติศักดิ์ ธนวัฒนกุล นายอำเภอไทรโยค นายจำลอง ไต่ทอง และคุณสมพงษ์ ศรีไต่ทอง (เจ้าของผืนหวานริสอร์ท)ร่วมกับคุณอำพันธ์ ศรีภักดี(สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล) และศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุลเป็น

ประธานกล่าวปิดเสร็จพิธีแล้วมีการถ่ายภาพร่วมกัน และเมื่อรับประทานอาหารกลางวัน ชาวค่ายก็ขึ้นรถออกจากฝั้งหวานรีสอร์ทเดินทางกลับกรุงเทพ...”

ภาพที่ 4.11 – 4.12 กิจกรรมมาลาบูชาครู (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

ภาพที่ 4.13 – 4.15 พิธีมอบเกียรติบัตร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

1.3 การประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน

ในการจัดค่ายครั้งแรกนั้นยังไม่ปรากฏการใช้เครื่องประเมินผลอย่างเป็นทางการมีเพียงการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง ดังนี้

- 1.3.1 มุมมองจากผู้จัดค่าย
- 1.3.2 มุมมองจากเยาวชน
- 1.3.3 การเผยแพร่ผลการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 มุมมองจากผู้จัดค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ได้กล่าว ถึงผลสำเร็จในภาพรวมของการจัดค่ายครั้งนี้ ว่า เยาวชนพิการสามารถร่วมกิจกรรมได้เช่นเดียวกับเยาวชนไม่พิการ รวมถึงเสียงตอบรับอย่างดี ยิ่งจากผู้ปกครอง แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่เปลี่ยนไปของผู้จัดค่ายที่มีต่อเยาวชนพิการ และ มุมมองที่เปลี่ยนไปของผู้ปกครองในการเปิดโอกาสให้เยาวชนพิการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

“...บัดนี้ตระหนักแล้วว่าสังคมที่เคยมองว่าคนพิการอ่อนแอ นั้นผิด คน พิการชักช้านั้นไม่จริง คนพิการมีความสนใจสั่นก็ไม่สามารถล้มทฤษฎีนั้นได้ นักวิชาการต่างๆที่กำหนดหลักการและทฤษฎีเหล่านั้นควรสำรวจพิสูจน์เพื่อการ ปรับเปลี่ยนว่าเหตุที่ความสนใจสั่นนั้นคงขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่มอบให้น่าสนใจที่ จะให้ความสนใจยาวเพียงใดก่อนการปราชญ์ผู้อื่น และกิจกรรมนี้ช่วยเปิดโลก และสร้างสรรค์สังคมใหม่ให้กับเยาวชนคนพิเศษเป็นอย่างดี...” (ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์ 2542)

วันนี้ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ “Art for All” ได้ผ่านพ้นไป เสียงกริ่งโทรศัพท์ก็ ดังมาไม่แพ้ก่อนเข้าค่าย เป็นเสียงของเด็ก/เยาวชนและผู้ปกครองที่เปี่ยมด้วยความ ปิติสุข เป็นเหตุให้สุขใจทุกคำคืน...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

1.3.2 มุมมองจากเยาวชน

น้องเดียเยาวชนไม่พิการจากวิทยาลัยช่างศิลป์กล่าวถึงความรู้สึกที่ได้มาค่ายแห่งนี้ว่า การช่วยเหลือเพื่อนทำให้ตนเองมีคุณค่าขึ้น และช่วยเปลี่ยนมุมมองที่ตนเองมีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว

“...เดียได้เรียนรู้จากเพื่อนกลุ่มนี้ว่าอะไรที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าคนเรามีความ มุ่งมั่นและตั้งใจจริง รู้สึกดีและมีความสุขมากที่ได้มาเข้าค่ายครั้งนี้ การได้ ช่วยเหลือเพื่อนทำให้รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าขึ้น และพบว่าเพื่อนกลุ่มนี้หลายคนมี มุมมองที่ลึกซึ้ง เก็บรายละเอียดเล็กๆน้อยๆที่พบได้อย่างไม่ลืมหูลืม หลายสิ่งที่เคย มองข้ามไปในแง่ของความงามแต่เพื่อนกลุ่มนี้กลับมองเห็นทำให้รู้สึกว่ากลับไป คราวหน้าเดียคงต้องมองอะไรพิเศษขึ้น ไม่มองอะไรผิวเผินเหมือนที่ผ่านมา...”

(เกศรินทร์ สุขสวัสดิ์ วิทยาลัยช่างศิลป์ อ่างถึงโน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ,2542)

น้องสุชาติ มาลี เยาวชนพิการทางการได้ยินจากโรงเรียนโสตศึกษาขอนแก่น กล่าวถึงความประทับใจจากการมาค่ายว่า ดีใจที่ทุกคนอยากพูดกับเราแม้เราจะไม่ได้ยิน ดังนี้

“...มีความรู้สึกดีใจที่ได้มาค่ายนี้ มีเพื่อนมากมาย บางคนที่เคยพูดกับเราไม่ได้เขาก็พยายามจะเป็นเพื่อนกับเรา และเราก็อยากจะเป็นเพื่อนกับเขา...”

(สุชาติ มาลี โรงเรียนโสตศึกษา ขอนแก่น อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

1.3.2 การเผยแพร่ผลการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่ายแล้วได้มีการเผยแพร่เกี่ยวกับการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของเยาวชนพิการ เกี่ยวกับมุมมองที่เปลี่ยนไปหลังจากได้มาเข้าค่าย ในหัวข้อ “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ อีกก้าวหนึ่งของผู้ด้อยโอกาสในสังคม” จากหนังสือหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 13 กันยายน 2542 ดังนี้

“...นายภานุพงศ์ เจริญพันธ์ หรือ “น้องต๋ม” อายุ 15 ปี โรงเรียนปากเกร็ด บกพร่องทางด้านร่างกาย ซึ่งต้องใช้มือช่วยตลอดเวลาในการเคลื่อนไหว

“ผมไม่เคยเรียนหนังสือมาเลย จนแม่ผมเอามาฝากกับเจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส ซึ่งทางเจ้าอาวาสให้ผมได้เข้าเรียนที่โรงเรียนปากเกร็ด ผมดีใจมากที่ได้เข้าค่ายที่นี่ ครึ่งนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตของผมที่มีโอกาสอย่างนี้ ผมสนุกและมีความสุขมาก ได้เจอเพื่อน ได้รับความรู้ในสิ่งที่ผมไม่เคยรู้ ซึ่งผมชอบงานปั้นมากที่สุด เพราะสามารถทำได้ดีและผลงานออกมาสวย ผมพอใจมาก ผมดีใจที่มีคนเปิดโอกาสให้ผมและเพื่อนที่บกพร่องทุกคนในที่นี้...” (มติชนรายวัน, 13 กันยายน 2542)

“...ด.ญ.วิภารัตน์ นุชนารถ หรือน้องยุ้ย จากโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ก่อนหน้านี้ไม่เคยไปเข้าค่ายที่ไหนเลยเพราะรู้สึกอาย กับค่ายนี้ชอบมากเพราะได้วาดรูปได้ปั้นดินน้ำมัน

หนูไม่ค่อยกล้าไปเข้าค่ายเพราะหนูมองไม่เห็น แต่ครั้งนี้ครูชวนมา พอมาแล้วสนุกดี เพราะเวลาที่หนูวาดรูปตามความคิดของหนูแล้ว เวลาลงสีเพื่อนในกลุ่มจะส่งสีให้ตามที่เราบอก รู้สึกว่าเพื่อนๆไม่รังเกียจ ทำให้มีกำลังใจมากขึ้น

และกลับไปก็อยากไปเล่าให้เพื่อนที่โรงเรียนสอนคนตาบอดฟัง แต่ที่ชอบมากที่สุดคือการปั้นรูปคนเพราะจับแล้วรู้สึกได้ว่าอันไหนคือแขนขา เพื่อนยังชมเลยคะ
(มติชนรายวัน, 13 กันยายน 2542)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ผลสำเร็จของการจัดค่าย Art for All ครั้งที่ 1 ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในสังคมไทย ที่แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายแม้เพียงเวลา 5 วัน สามารถสร้างทัศนคติใหม่ว่ากิจกรรมค่ายสามารถเป็นกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการได้เช่นเดียวกัน จากการที่เยาวชนพิการเกิดความมั่นใจในการร่วมกิจกรรมค่ายกับเยาวชนไม่พิการ รู้สึกดีใจที่เยาวชนไม่พิการอยากเป็นเพื่อนกับตนเอง ขณะเดียวกันเยาวชนไม่พิการเองก็มองเห็นตัวอย่างด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆของเพื่อนที่พิการ

จากกระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายในค่ายครั้งแรก แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะผู้จัดค่ายตั้งแต่กระบวนการวางแผนก่อนจัดค่ายจนถึงวินาทีสุดท้ายในค่าย เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดค่ายโดยยึดหลักความปลอดภัยและสุขอนามัยของผู้ร่วมค่าย มีการวางแผนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะให้เหมาะสมกับเยาวชนที่พิการและไม่พิการสามารถเข้าร่วมได้ตามศักยภาพของตน และเสริมด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่เน้นให้เยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการได้ช่วยเหลือกัน จึงทำให้การดำเนินการจัดค่ายครั้งแรกประสบความสำเร็จเป็นที่ประทับใจทั้งผู้จัด ผู้เข้าร่วม และได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากผู้ปกครอง ผลจากความสำเร็จอย่างมากของค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ครั้งที่ 1 ก่อให้เกิดการจัดมูลนิธิ Art for All เพื่อขับเคลื่อนการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในปีต่อมา

ทั้งนี้ ในกระบวนการสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ยังได้มีการพัฒนาต่อเนื่องในปีต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อ “กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย” ต่อไป

2. กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 2-3)

หลังจากการสร้างต้นแบบสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ในการจัดค่ายครั้งแรก ผู้วิจัยได้ศึกษา กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย จากการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ART FOR ALL ครั้งที่ 2 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543 ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรม กรุงเทพฯ และ วังรี รีสอร์ท จ.นครนายก ด้วยความร่วมมือของ

4 องค์กรหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งยังคงเป็นองค์กรหลักทั้ง 4 องค์กรเช่นเดียวกับการจัดค่ายครั้งแรก และในการจัดค่ายครั้งที่ 2 นี้มีผู้ร่วมค่าย ประกอบด้วย คณะทำงาน 19 คน อาสาสมัคร 17 คน วิทยากร 16 คน ครู-ผู้ปกครอง 31คน เยาวชนพิการและ เยาวชนไม่พิการ 100 คน และ สื่อมวลชนอีก 20 คน รวม 213 คน

โดยการศึกษากระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย ครั้งที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเฉพาะผลสืบเนื่องจากการจัดค่ายครั้งที่ 1 สู่ค่ายครั้งที่ 2 ตามขั้นตอนการจัดค่าย ได้แก่

- 2.1. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย
- 2.2. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย
- 2.3. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย
- 2.4 ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการเผยแพร่ผลสืบเนื่องจากการจัดค่าย ดังนี้

2.1. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ได้บันทึกเกี่ยวกับการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ครั้งที่ 2 ไว้ในหนังสือเรื่อง “กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ (2543)” ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปรวบรวมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในขั้นตอนการเตรียมงานก่อนจัดค่ายไว้ดังต่อไปนี้

(1) มีการจัดกิจกรรมแถลงข่าว และเพิ่มการจัดประชุมวิชาการเป็น 3 ครั้ง

ในการจัดค่ายครั้งแรก ได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมค่ายสำหรับสื่อมวลชนโดยจัดกิจกรรมแถลงข่าว และการจัดสัมมนานานาชาติหนึ่งครั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีเปิดค่ายในปีแรกสำหรับค่ายศิลปะ “Art for All” ปีที่ 2 นี้ ได้เพิ่มการเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมค่ายด้วยการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผ่านการจัดกิจกรรมในเชิงวิชาการ โดยกำหนดหัวข้อที่จะเอื้อต่อการเกิดความคิดและแนวทางที่เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้สำหรับการจัดค่ายในครั้งต่อไป มีการเชิญแพทย์ ครูด้านการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองเยาวชน รวมถึงคนพิการ มาร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ในกิจกรรมประชุมวิชาการ และการเสวนา ดังต่อไปนี้

1) การแถลงข่าวสื่อมวลชน จัดเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2543 ซึ่งถือโอกาสในวันแห่งความรัก แสดงหลักการสำคัญของโครงการฯ ว่า Art for All เป็นความรักอันยิ่งใหญ่ที่แสดงถึงการแบ่งปันให้กับเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนพิการ

2) การเสวนาเรื่อง “หลักสูตรศิลปะเด็กพิเศษ” จัดเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2543 เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เชิงวิชาการของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษเกี่ยวกับการนำศิลปะเพื่อใช้พัฒนาศักยภาพของเด็กพิเศษ ด้วยการชี้แนะ ผักผ่อน กระตุ้นและให้กำลังใจแก่เยาวชนก็จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3) การประชุมวิชาการเรื่อง “คนพิการกับการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม” วันที่ 31 พฤษภาคม 2543 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้พิการที่มีความสามารถด้านศิลปะแขนงต่างๆ เช่น คุณกุลน้อย ทองน้อย ศิลปินหุ่นขี้ผึ้ง ผู้วาดภาพประกอบทำมือเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในภาษามือไทย คุณยุทธนา ศรีมูลชัย ศิลปินตบอดที่มีความสามารถด้านเปียโน เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดค่ายครั้งที่ 1 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดหลักสูตรสำหรับเยาวชนพิการ” และ “ศักยภาพของเยาวชนพิการในการสร้างสรรค์งานศิลปะ” ซึ่งเกิดจากความเข้าใจและประสบการณ์ตรงของศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะผู้จัดค่าย แสดงให้เห็นว่า ผู้จัดค่ายสามารถผลจากความเข้าใจดังกล่าวนำมาขยายผลในเชิงวิชาการผ่านการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านศิลปะ และการศึกษาพิเศษ รวมถึงคนพิการเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการต่อไป

(2) การเปลี่ยนแปลงชื่อโครงการ

ในการจัดค่ายครั้งแรก ได้ใช้ชื่อว่า “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ต่อมาในการจัดค่ายครั้งที่ 2 มีความเห็นพ้องจากหลายฝ่ายว่าคนพิการเป็นคนปกติเช่นคนทั่วไปมิใช่คนพิเศษ จึงตัดคำว่า “พิเศษ” ออก นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีทุกเพศทุกวัย ไม่ใช่เฉพาะเด็ก จึงให้ละเว้นคำว่า “เด็ก” เช่นกัน จึงเป็นที่มาของชื่อค่ายใหม่ว่า “ค่ายศิลปะ Art for All” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนถึงทัศนคติที่เปลี่ยนไปของผู้จัดกิจกรรมค่ายที่มีต่อคนพิการ ที่มองว่า คนพิการ มิใช่คนพิเศษที่แปลกแยกหรือแตกต่างจากคนทั่วไป และยังแสดงถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจ จากการที่คณะทำงานเข้มงวดในการเลือกใช้ “คำ” ที่ไม่แสดงความแตกต่าง หรือแปลกแยกสำหรับเยาวชนพิการ

(3) การบริหารจัดการคนตามหลักสูตร

ในการจัดค่ายครั้งแรก มีการแบ่งกลุ่มผู้ร่วมค่ายเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และชาวต่างชาติ แต่ยังไม่มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้ร่วมค่ายแต่ละกลุ่มได้อย่างเข้มข้นมากขึ้น ค่ายศิลปะ “Art for All” ครั้งที่ 2 นี้จึงได้มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งได้เป็น 7 หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตร 1 การสร้าง สรรค์ผลงานทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน เปิดรับเยาวชนจำนวน 100 คน เป็นทั้งเยาวชนพิการ และเยาวชนไม่พิการ และอัจฉริยะ อายุ 14 – 17 ปี มีความรู้ความสามารถทางศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม และงานศิลปะหัตถกรรม

หลักสูตร 2 การพัฒนาทักษะ เฉพาะ ระดับสูง เปิดรับเยาวชน 15 คน มีคุณสมบัติ คือ เป็นทั้งเยาวชนพิการและไม่พิการ อายุ 18 – 25 ปี มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านทัศนศิลป์ นามิตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ หรือวรรณศิลป์

หลักสูตร 3 เปิดรับครูอาจารย์ผู้สอนศิลปะ แขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษาทั้งเยาวชนพิการและไม่พิการการดูแลและป้องกันความพิการ

หลักสูตร 4 เป็นหลักสูตร ที่จัด สำหรับผู้ปกครอง ที่มีเยาวชนพิการ หรือไม่พิการ หรือ เป็นผู้สนใจทั่วไป

หลักสูตร 5 การใช้ศิลปะ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นหลักสูตร ที่เปิดรับครู อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ หรือ ด้านเด็กพิการ ชาวต่างชาติ จำนวน 20 คน ซึ่งอาจเป็น คนพิการเอง หรือคนปกติก็ได้

หลักสูตร 6 กลุ่มสาธิต ซึ่งเป็นบุตรหลานของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ ความสะดวกให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ จะได้ทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องห่างบุตรหลานที่อยู่ที่บ้าน กลุ่มสาธิตจะมี ตารางกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลาที่เข้าร่วมโครงการ

หลักสูตร 7 อาสาสมัคร เปิดรับสมัคร นักเรียน นิสิต นักศึกษา และครูอาจารย์ และผู้สนใจร่วมเป็นอาสาสมัคร โดยผ่านกระบวนการคัดเลือก โดยการสอบสัมภาษณ์ สอบข้อเขียน ทั้งนี้ เพื่อสรรหา ผู้ที่มีความสมัครใจ ทำงานหนัก และได้รู้จักตนเอง และมีมุมมองเกี่ยวกับคนพิการ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อาสาสมัครทำงานหนัก ไม่มีรายได้ตอบแทน แต่มีที่พัก อาหาร และ ประสพการณ์ชีวิต

จากแนวทางการจัดหลักสูตร ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในการจัดค่ายปีที่ 2 นี้ได้เริ่มการจัดกลุ่มผู้รับสารอย่างเป็นระบบระเบียบ และยังช่วยให้กระบวนการสื่อสารสำหรับแต่ละหลักสูตรมีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เข้าร่วมค่าย เข้าร่วมกิจกรรมโดยมิได้เรียนรู้หรือเข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่เบื้องหลังของกิจกรรมนั้นๆ

(4) การเปิดรับอาสาสมัคร

ในการจัดค่ายครั้งแรก เป็นการเชิญชวนอาสาสมัครที่รู้จักผ่านเครือข่ายด้านคนพิการ เครือข่ายด้านศิลปะ และเครือข่ายจากการจัดค่ายของผู้จัดค่าย แต่ยังไม่มีการเปิดรับอาสาสมัครจากบุคคลทั่วไป หรือนิสิตนักศึกษา

ในการจัดค่ายครั้งที่ 2 นี้ จึงเป็นปีแรกที่เริ่มเปิดรับสมัครผู้เข้าร่วมค่าย ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาให้ความสนใจสมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครจำนวนมาก โครงการศิลปะ “Art for All” อยากรจะรับไว้ทั้งหมดแต่ไม่สามารถรับได้ด้วยข้อจำกัดทางด้านการจัดการและงบประมาณ ทำให้ต้องคัดเลือกโดยพิจารณาลักษณะนิสัยจากการสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ได้บันทึกเกี่ยวกับการคัดเลือกอาสาสมัครค่ายในไว้ว่า ผู้สัมภาษณ์มี 2 คน คนหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่อาสาสมัครเมื่อปีที่แล้ว และอีกคนหนึ่งเป็นคนตาบอด มีสัมผัสพิเศษในการวิเคราะห์ผู้เข้าสัมภาษณ์ได้จากคำพูด จากน้ำเสียง ซึ่งเป็นสิ่งที่คนตาบอดมองเห็นได้ด้วยใจนั่นเอง ในการดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัคร ผู้สัมภาษณ์จะให้ข้อมูลแก่ผู้สมัครเพื่อให้ทราบว่า การไปค่ายศิลปะ “Art for All” เป็นการไปทำงานหนัก ผู้สมัครที่คาดหวังว่าการไปค่ายเป็นการไปพักผ่อนจะมีท่าทีที่เปลี่ยนไป หรือเปลี่ยนใจไม่สมัครไปค่ายในที่สุด

สำหรับการคัดเลือกอาสาสมัครซึ่งกลุ่มนิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่มีจิตอาสาโดยได้นำคุณสมบัติของอาสาสมัครค่ายในค่ายครั้งที่ 1 มาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกอาสาสมัครค่ายครั้งที่ 2 ดังนี้

มีใจรักในการช่วยเหลือและบริการ

เอาใจใส่ และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

อดทน อดกลั้น ใจเย็น

ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีเมตตา

มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

ตรงต่อเวลา

ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ

(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542, 2543)

2.2. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย

คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล (อ้างถึงใน ชาญณรงค์,2543) ในฐานะผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ เขียนถึง การจัดค่ายครั้งที่ 2 ว่า “...จากประสบการณ์การจัดค่ายครั้งแรกถือเป็นบทเรียนสำคัญยิ่งให้คณะทำงานได้นำมาใช้ในการพัฒนาค่ายครั้งที่ 2 ให้ดียิ่งขึ้นโดยมีการเพิ่มกิจกรรมในพิธีเปิดและเพิ่มฐานกิจกรรมค่าย...” โดยผู้วิจัยได้สรุปการจัดกิจกรรมที่เพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

(1) เพิ่มการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญในพิธีเปิด

ในการจัดค่ายครั้งที่ 1 มีการจัดสัมมนานานาชาติพร้อมกับจัดพิธีเปิดค่าย โดยไม่มีกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งในการจัดค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้เพิ่มการจัดกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญในพิธีเปิด ณ ห้องประชุมเล็ก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ซึ่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีขณะนั้น เป็นประธานในพิธีและมีการขับเสภาโดยครูแจ้คล้ายสีทอง ศิลปินแห่งชาติ ก่อนที่จะมีพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อรับขวัญผู้ขอมือให้กับเยาวชนที่มาเข้าค่าย ซึ่งพิธีบายศรีสู่ขวัญนี้เพื่อเป็นการต้อนรับหรือรับขวัญเยาวชนให้มีความกล้า และเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นกิจกรรมค่าย แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานเนื้อหาสาระแบบตะวันออกในกิจกรรมค่ายที่เป็นสื่อที่มีพื้นฐานจากตะวันตก

ภาพที่ 4.16 – 4.17 พิธีบายศรีสู่ขวัญ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2543)

(2) การเพิ่มกิจกรรมฐานกิจกรรม “สวนสัตว์”

ในการจัดค่ายครั้งที่ 1 มีเพียงการจัดกิจกรรมฐานเรียนรู้ด้านศิลปะ โดยไม่มีฐานกิจกรรมพิเศษอื่นๆ สำหรับในการจัดค่ายศิลปะ “Art for All” ครั้งที่ 2 นี้ มีกลุ่มนิสิตและอาจารย์จากคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เดินทางเข้ามาร่วม ถือเป็นโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสรู้จักสัตว์นานาชนิด ทั้งลูกช้าง ลูกหมู ปลา ไก่ ฯลฯ มาให้ผู้ร่วมค่ายได้สังเกตและสัมผัส ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ รวมไปถึงการเรียนรู้ด้านศิลปะในเรื่องของ เส้น สี รูปร่าง รูปทาง และลักษณะท่าทางของสัตว์ต่างชนิดอย่างใกล้ชิด

ภาพที่ 4.18 – 4.20 ฐานกิจกรรมสวนสัตว์ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2543)

(3) การเพิ่มกิจกรรมทำบุญตักบาตร

เนื่องด้วยในการจัดค่ายครั้งที่ 1 นั้น ไม่ได้ตรงกับวันที่เป็นโอกาสสำคัญ ดังนั้นจึงไม่มีการจัดกิจกรรมสำหรับโอกาสพิเศษ แต่ช่วงที่จัดค่ายครั้งที่ 2 ตรงกับวันวันที่ 16 กรกฎาคม 2543 ซึ่งเป็นวันอาสาฬหบูชา ในปีนี้คณะทำงานจึงได้เพิ่มกิจกรรมให้เยาวชนทุกคนได้ทำบุญตักบาตรพร้อมกัน และมีการจัดตั้งร้าน six-ten (6/10) ซึ่งหมายถึง ร้านเปิดทำการเวลา 6.00 – 10.00 น. สำหรับจำหน่ายของที่ระลึกของโครงการ โดยเฉพาะของสำหรับใส่บาตรวันอาสาฬหบูชา

ภาพที่ 4.21 – 4.22 กิจกรรมทำบุญตักบาตร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2543)

2.3. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย

เนื่องจากการจัดค่ายครั้งที่ 1 ยังไม่ปรากฏการใช้เครื่องมือประเมินผลอย่างเป็นทางการ มีเพียงการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน เท่านั้น สำหรับการประเมินผลการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะ Art for All ครั้งที่ 2 ยังคงมีการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชนเหมือนกับการจัดค่ายครั้งแรก แต่ได้มีการเพิ่มเติมเครื่องมือการประเมินผลการจัดกิจกรรมจากมุมมองของเยาวชน และมีการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้ร่วมค่าย ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินผลโดยสมุดบันทึกประจำตัวเยาวชน

ในการประเมินผลค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้ออกแบบสมุดประจำตัวเยาวชน เป็นสมุดที่อาจารย์พี่เลี้ยงจะเป็นผู้บันทึกการร่วมกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการจัดกิจกรรมค่ายเพื่อสรุปประเมินผลสำหรับการพัฒนากิจกรรมค่ายต่อไป

“...คณะทำงานได้จัดทำสมุดบันทึกประจำตัวเยาวชน และวันปิดค่าย อาจารย์พี่เลี้ยงจะสรุปการประเมินผลบันทึกกิจกรรมที่เยาวชนสนใจและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลในการพัฒนาค่ายต่อไป...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

(2) การประเมินผลโดยใช้เครื่องมือประเมิน

ในการประเมินผลค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้สร้างเครื่องมือประเมินความคิดสร้างสรรค์สำหรับเยาวชนพิการ และสร้างแบบสอบถามสำหรับรวบรวมความคิดเห็นของผู้ร่วมค่ายด้วย ดังนี้

“...ในการประเมินผลการจัดค่ายครั้งนี้ ได้มีการทดลองสร้างเครื่องมือในการวัดความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลที่มีความพิการแตกต่างกัน หากมีการจัดค่ายศิลปะ “Art for All” อย่างต่อเนื่อง ก็สามารถทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือดังกล่าว เพื่อพัฒนาต่อไปเพื่อนำไปใช้ในอนาคตได้...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

“...นอกจากการประเมินผู้ร่วมค่ายแล้ว ยังมีการประเมินค่ายโดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย ประกอบกับ การสังเกตโดยทีมงานอาสาสมัครและคณะทำงานซึ่งจะประชุมกัน ภายหลังจากการปิดค่ายเพื่อรวบรวมและสรุปผล...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

จากการเปลี่ยนแปลงในค่ายครั้งที่ 2 ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ได้กลายเป็นแบบแผนในการดำเนินการจัดค่ายศิลปะ Art for All ต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการจัดค่ายครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ มวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท จ.สระบุรี โดยตลอดระยะเวลา 3 ปีที่จัดค่ายศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ได้บันทึกถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงแรก (ค่ายครั้งที่ 1 – ค่ายครั้งที่ 3) ประเด็นที่เห็นได้ชัดเจน คือ **การพัฒนาความรู้ของผู้จัดที่มีต่อผู้พิการ** ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเสวนาวิชาการ และการประชุม ที่เปิดโอกาสให้ทั้งนักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และผู้พิการประเภทต่างๆที่มีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ตรงได้มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้จะเกิดเป็น**องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับคนพิการ**ยังก่อให้เกิด**เครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับคนพิการและองค์กรด้านคนพิการด้วย**

“...ค่ายศิลปะ Art for All จัดขึ้นเป็นปีที่ 3 จากจุดเริ่มต้นที่ผู้จัดไม่มีความรู้เกี่ยวกับคนพิการมากนักแต่ด้วยความรักและความเชื่อว่าคนพิการสามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าเยาวชนปกติ จึงศึกษาค้นคว้าหาประสบการณ์ และขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการ และองค์กรต่างๆ การจัดค่ายให้เยาวชนเป็นเวลาต่อเนื่องตลอด 3 ปี ทำให้เห็นพัฒนาการของเยาวชนอย่างชัดเจน คือ เยาวชนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดของร่างกาย ไม่ว่าจะมีความบกพร่องทางสายตา ทางหูทางการเคลื่อนไหว หรือแม้แต่ทางสติปัญญา ทุกคนสามารถสร้างงานด้วยความมานะอดทน รวมทั้งการที่ได้ขยายการจัดไปส่วนภูมิภาค และการจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ ทำให้ภาพสะท้อนในการพัฒนาค่ายครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

นอกจากนี้ คุณประสงค์ องค์ปรีชากุล ในฐานะผู้ร่วมสานฝันจนเกิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All ขึ้นมา ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการในการจัดค่ายที่เติบโตอย่างต่อเนื่องมาตลอด

3 ปีว่า **เปรียบเทียบเสมือนการเรียนรู้ที่ไม่รู้จัก** (ประสงค์ องค์ปริชากุล อ่างถึงใน ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์, 2545 : 188 – 189) ดังนี้

ประการที่ 1 เยาวชนมีความสามารถ ได้รับคำแนะนำจากวิทยากรในเบื้องต้น มีความเข้าใจและสามารถทำงานได้รวดเร็ว

ประการที่ 2 วิทยากรทั้งที่เป็นศิลปินอาชีพ ครูอาจารย์ นักวิชาการ ทั้งด้านศิลปะ และด้านคนพิการ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งศิลปินครู อาจารย์ ชาวต่างชาติ ตอบรับเป็นวิทยากร เพิ่มขึ้นทุกๆปี

ประการที่ 3 ผู้ปกครองเยาวชนที่ไปค่ายศิลปะ Art for All รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่ม ผู้ปกครอง เยาวชนค่ายศิลปะ Art for All แล้ว และจะเริ่มทำกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ลูกหลาน และสังคมต่อไป

ประการที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All เปิดตัวสู่ภูมิภาค ในช่วงปี 2544 – 2545 มีการจัดกิจกรรมค่าย Art for All ระดับภูมิภาคซึ่งเป็นค่ายย่อยๆตามจังหวัดต่างๆได้ถึง 7 จังหวัด และ ในปี 2546 จะจัดค่ายศิลปะ Art for All ภูมิภาคได้อย่างน้อย 3 จังหวัด

ชื่อโครงการศิลปะ Art For All ตลอดจนรูปแบบการจัดค่าย ได้รับความชื่นชมจากนานาชาติ ประเทศมาเลเซีย ได้ขอเปิด Art for All เป็นสาขาที่ 2 และโครงการศิลปะ Art for All ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการ ในการประชุมคนพิการแห่งเอเชีย และแปซิฟิก ใน ประเทศไทย เวียดนาม และญี่ปุ่น

ที่สำคัญ โครงการ ศิลปะ Art for All ได้รับรางวัลหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส) จากสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งพิจารณาคัดเลือกผลงานดีเด่นระดับชาติของบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ซึ่งในปี 2545 นี้ มีผู้ได้รับการคัดเลือกจำนวน 7 ราย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์ในการพระราชทานรางวัล...”

จากแนวทางการสร้างค่ายตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา ถือเป็น การวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป ด้วยปรัชญาค่ายที่กล่าวไว้ว่า “ก้าวข้ามขีดจำกัด” ทำให้ทั้งคณะทำงาน และอาสาสมัคร สามารถดำเนินการก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่างๆได้อย่างดี ยิ่ง ทั้งที่ไม่ได้มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญพิเศษเกี่ยวกับบุคคลพิการมาก่อน เมื่อได้มีโอกาสมาจัด

กิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการ ประกอบกับการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการหลากหลายสาขา ทำให้คณะทำงานและอาสาสมัครมีทัศนคติและมุมมองต่อคนพิการเปลี่ยนไป และเกิดแรงผลักดันในการพัฒนาค่ายให้ดียิ่งขึ้น ทั้งที่ครั้งแรกผู้จัดเองก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าค่ายในครั้งต่อมากจะเกิดขึ้นได้ใหม่

จาก กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ (ค่ายครั้งที่ 1) และกระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ (ค่ายครั้งที่ 2-3) สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียม ขั้นตอนจัดกิจกรรม และขั้นตอนประเมินผล ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอนนั้น เป็นขั้นตอนเหมือนกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษอยู่หลายประการในรายละเอียดการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปตามขั้นตอนการจัดค่าย ดังต่อไปนี้

(1) **ในขั้นเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย** เนื่องจากผู้จัดค่าย (ผู้ส่งสาร-Sender) ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายสำหรับคนพิการที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษมาก่อนที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนและการจัดเตรียมงานล่วงหน้า และหากเป็นการจัดค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการ(ผู้รับสาร – Receiver) ที่ต้องการการดูแลเฉพาะด้านยิ่งต้องมีการเตรียมการเป็นพิเศษมากกว่าการจัดค่ายเยาวชนปกติ จึงต้องมีการวางแผนโดยใช้ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก (จินตนาการ) ในการมองให้ทะลุปัญหาและเตรียมแนวทางแก้ไขไว้ล่วงหน้า โดยเน้นหลักเรื่องเน้นในเรื่องการดูแลสุขอนามัยและความปลอดภัยในทุกๆกระบวนการเป็นหัวใจสำคัญ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการที่จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย จนเกิดเป็นปรัชญาค่ายที่ว่า **“ก้าวข้ามขีดจำกัด”** ส่วนการคัดเลือกผู้ร่วมค่าย(ผู้รับสาร) นั้นคณะทำงานได้มีการวางแผนให้เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีความหลากหลาย ทั้งด้านความพิการ เพศ สถาบัน และ ภูมิภาค เช่นเดียวกับครูอาจารย์ ที่มีความหลากหลายในด้านสถาบัน ประสบการณ์สอน เป็นต้น ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นรูปแบบการจัดหลักสูตรสำหรับผู้เข้าร่วมค่าย ได้แก่ หลักสูตรสำหรับเยาวชน หลักสูตรสำหรับครูผู้ปกครอง หลักสูตรสำหรับวิทยากร หลักสูตรสำหรับอาสาสมัคร เป็นต้น เพื่อให้การสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการ **เผยแพร่ประชาสัมพันธ์** เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานค่ายได้วางแผนประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ข่าวสารในวงกว้าง และสื่อเฉพาะกิจโดยการส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นการจัดงาน

แถลงข่าวรวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับคนพิการและการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดค่าย

(2) **ขั้นจัดกิจกรรมค่าย** ในค่ายศิลปะ Art for All ถึงแม้จะมีกระบวนการคล้ายคลึงกับค่ายศิลปะทั่วไปในเรื่องของรูปแบบกิจกรรมทั้งการจัดกิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกิจกรรมฐานเรียนรู้ศิลปะ แต่มีความแตกต่างอยู่หลายประการ ตามคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายที่เป็นแบบ Open-text ซึ่งผู้จัดค่าย หรือผู้ส่งสารสามารถบรรจุเนื้อหาใดๆก็ได้ สำหรับการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการนี้ ซึ่งเงื่อนไขด้านข้อจำกัดของผู้รับสาร ที่เป็นโจทย์สำคัญในการจัดค่ายให้ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงในการบรรจุเนื้อหาสาระ ที่เหมาะสมสำหรับผู้รับสารทั้งที่พิการและไม่พิการแต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรม (Message Design) ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียมสามารถเข้าถึงผู้รับสารที่พิการซึ่งมีข้อจำกัดด้านอวัยวะรับสารหลากหลายได้เช่นการวาดภาพด้วยปากเท้า หรือ การปิดตาวาดรูป กิจกรรมปฐมนิเทศ ซึ่งมีทั้งการกำหนดกฎกติกาและใช้สื่อเพลงเป็นเครื่องมือ พร้อมกับใช้ท่าภาษามือประกอบ 2) นอกจากกิจกรรมด้านศิลปะแล้ว ยังมีการผสมผสานเนื้อหากิจกรรมแบบตะวันออกได้แก่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การละเล่นแบบไทย การฝึกสมาธิ หรือแม้แต่กิจกรรมอ่าลา ก็ยังเป็นการนำกิจกรรมมาลาบูชาครู เพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ที่ได้มาให้ความรู้ในการจัดค่ายได้ค้นพบข้อสรุปประการสำคัญว่า “ศิลปะ เป็นยานานเอก” และจากกิจกรรมที่ 3) กำหนด “เงื่อนไขให้เยาวชนทุกคนต้องช่วยเหลือกันเพื่อเติมเต็มส่วนที่เพื่อนขาดหายไป เช่น หู ตา ปัญญา หรือ แขนขา” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ”

(3) **ขั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมค่าย** (ผลจากการสื่อสาร- Effect) ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีการประเมินผลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นเดียวกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษที่แตกต่างจากค่ายศิลปะอื่นๆ คือ ไม่ได้ประเมินผลที่ความสวยงามของผลงานศิลปะ แต่เน้นที่ความคิดสร้างสรรค์และความสุขความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายเป็นสำคัญ นอกจากนี้ส่วนของผลการจัดค่าย ผู้จัดค่ายพบว่าทัศนคติที่มีต่อคนพิการได้เปลี่ยนไปตั้งแต่การจัดค่ายครั้งแรก และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดค่ายครั้งที่ 3 ผู้จัดได้พบว่าการจัดค่ายการจัดค่ายช่วยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีต่อคนพิการและเกิดเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับคนพิการด้วย

ช่วงที่ 3 การพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2545 –พ.ศ. 2552)

ในช่วงที่ 3 นี้ เป็นช่วงที่ผู้จัดค่ายได้พัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดค่ายให้เป็นระบบมากขึ้น จากเดิมในการจัดค่ายครั้งที่ 1 - 3 มีการประเมินผลการจัดค่ายซึ่งดำเนินการโดยคณะทำงานค่าย ซึ่งการประเมินผลโดยมุมมองของคณะทำงานซึ่งเป็นผู้จัดค่ายเพียงด้านเดียวไม่อาจเที่ยงตรงเพียงพอต่อการตัดสินคุณภาพการจัดค่ายได้ ดังนั้น ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมา ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ จึงได้เพิ่มการประกันคุณภาพค่าย ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินประสิทธิผลของการบริหารจัดการกิจกรรมค่าย จากมุมมองของผู้ประเมินภายนอก คือ ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน เพื่อให้การบริหารจัดการค่ายเป็นไปอย่างมีทิศทางและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทำให้เกิดการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง จึงน่าสนใจศึกษาวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการด้านการวิเคราะห์ผลจากกระบวนการสื่อสาร และปฏิริยาตอบกลับจากกระบวนการสื่อสาร นับตั้งแต่มีการประกันคุณภาพค่ายเพิ่มเข้ามา

สำหรับการศึกษาในช่วงที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งผู้จัดได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพค่ายจากเอกสาร 3 เล่ม ได้แก่ การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ (2544) หนังสือ ศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2545) หนังสือพลังแห่งศิลป์ (2546) หนังสือศิลปะเพื่อมวลมนุษย (2547) และเอกสารการประกันคุณภาพค่าย ปี พ.ศ. 2548 ดังนี้

ครั้งที่ 4 ค่ายศิลปะ Art for All :พลังแห่งศิลป์
ระหว่างวันที่ 23-27 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2545

ครั้งที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All : ศิลปะสู่สังคม
ระหว่างวันที่ 8-12 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2546

ครั้งที่ 6 ค่ายศิลปะ Art for All : All For Health
ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2547

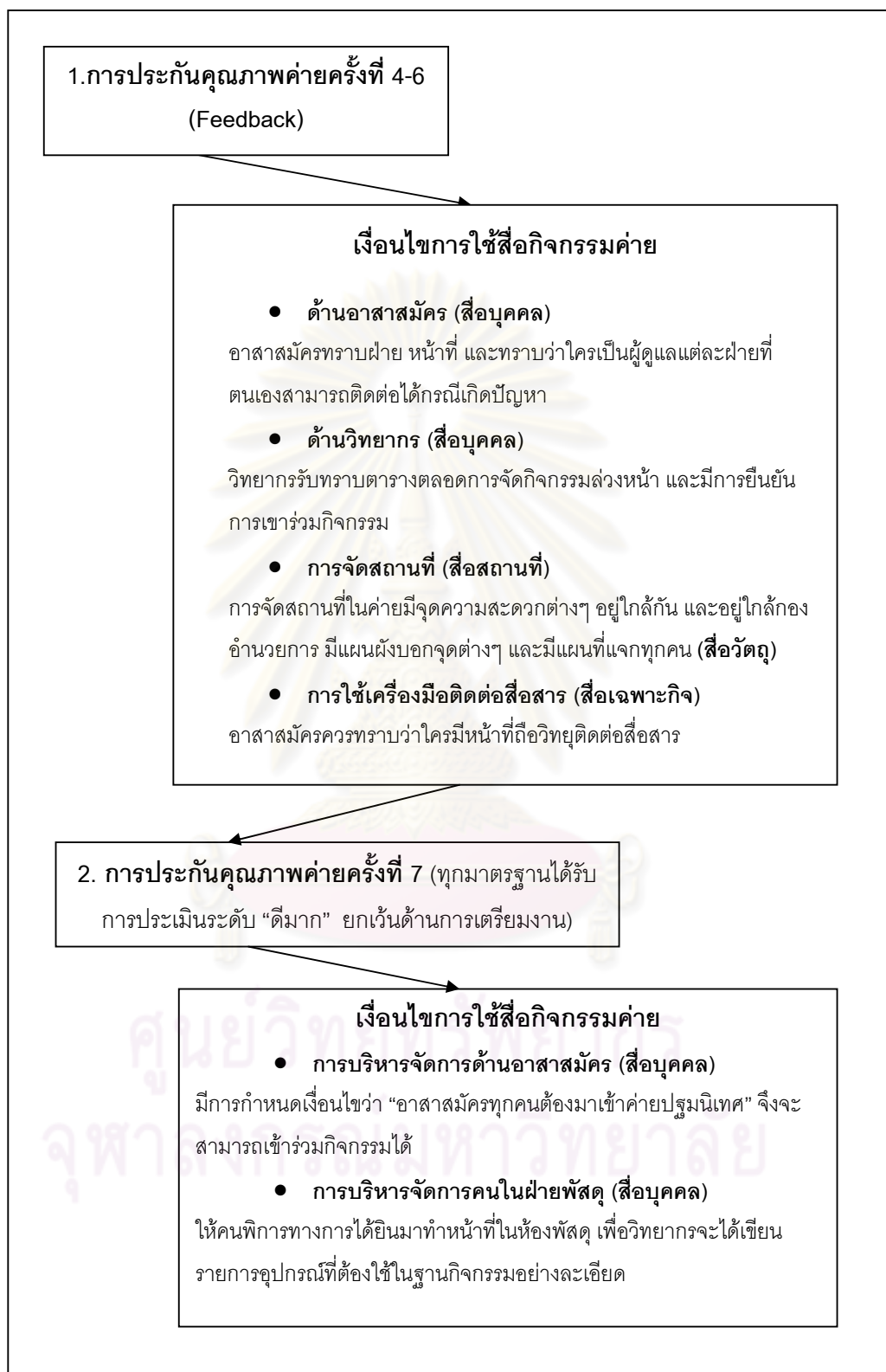
ครั้งที่ 7 ค่ายศิลปะ Art for All : สะพานสู่สันติภาพ
ระหว่างวันที่ 11-15 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2548

ครั้งที่ 8 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 10 Art for All : ศิลป์ สร้างสรรค์ สันติสุข
ระหว่างวันที่ 6-11 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549

จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 – 9 ซึ่งคณะทำงานค่ายได้จัดทำเผยแพร่ระหว่าง ปี พ.ศ.2546 – ปี พ.ศ.2549 จำนวน 6 เล่ม พบว่า เป็นช่วงเวลาที่เริ่มการประกันคุณภาพค่าย โดยประเมิน ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการคุณภาพของผลงานตามมาตรฐานที่กำหนด จำนวน 6 มาตรฐาน ได้แก่ การเตรียมงาน ปัจจัยนำเข้า การบริหารจัดการในค่าย การจัดการเรียนการสอน ผลผลิตของโครงการ และผลกระทบของโครงการ โดย ดร.อุทุมพร จามรมาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการ วัดประเมินผล จากที่การจัดค่ายครั้งที่ 1-3 มีการประเมินผลโดยคณะทำงานเพียงอย่างเดียว ตั้งแต่ การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมาได้เพิ่มการประกันคุณภาพเข้ามาก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาสื่อ กิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้จัดค่ายได้เรียนรู้เงื่อนไขในการใช้สื่อกิจกรรมค่ายตาม ข้อเสนอแนะจากผลการประกันคุณภาพค่าย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับการ ประเมินเพื่อแสดงกระบวนการพัฒนากิจกรรมค่าย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างการประกันคุณภาพ ค่ายที่เปรียบเทียบ ครั้งที่ 4 -6 และการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 ในมาตรฐานด้านการเตรียม งาน มานำเสนอ เนื่องจากผลการประกันคุณภาพค่ายดังกล่าวได้ แสดงถึงแนวทางการพัฒนาการ จัดค่ายที่เกิดจากการที่คณะทำงานนำข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพไปปรับปรุงแก้ไขได้อย่าง ชัดเจนมากที่สุด ดังนี้

1. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย
2. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย
3. การเรียนรู้เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.23 ภาพรวมการประกันคุณภาพค่ายและการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

1. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย มีหัวข้อการนำเสนอ ได้แก่

- 1.1 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย
- 1.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพค่าย
- 1.3 ผลการประกันคุณภาพค่าย
- 1.4 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้ระบุ มาตรฐานการดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.4 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
1. การเตรียมงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การลงทะเบียน(รับกระเป๋า) 2. การวางแผน การจัดกิจกรรมของคณะทำงาน 3. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของคณะทำงาน 4. การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ 5. การปฐมนิเทศ
2. ปัจจัยนำเข้า (Input)	<ol style="list-style-type: none"> 2.1 ความเหมาะสมของสถานที่ <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1 ห้องประชุมรวม 2.1.2 ฐานทำกิจกรรม 2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 4 กลุ่ม 2.3 งบประมาณ
3. การบริหารจัดการในค่าย	<ol style="list-style-type: none"> 3.1 การบริหารเวลา 3.2 การดำเนินงานขณะเข้าค่าย <ol style="list-style-type: none"> 3.2.1 การติดต่อประสานงานภายในค่าย 3.2.2 การอำนวยความสะดวก 3.2.3 การดูแลผู้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
4. การจัดการเรียนการสอน	4.1 การจัดกิจกรรม 4.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
5. ผลผลิตของโครงการ (Output)	5.1 เยาวชน 5.1.1 ทักษะด้านศิลป์ 5.1.2 ความคิดสร้างสรรค์ 5.1.3 คุณธรรมในการอยู่ และทำงานร่วมกัน 5.2 ครู ศิลปะ 5.2.1 มีความสามารถ และทักษะทางศิลปะเพิ่มขึ้น 5.2.2 ความพึงพอใจในกิจกรรม 5.3 ชาวต่างประเทศ 5.3.1 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 5.3.2 ความสนใจ และตั้งใจในการทำกิจกรรม
6. ผลกระทบของโครงการ (Impact)	6.1 พัฒนาการของเยาวชนคนพิการในด้าน 6.1.1 การช่วยเหลือตนเอง และการไม่เป็นภาระผู้อื่น 6.1.2 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน 6.1.3 ความคิดสร้างสรรค์ 6.2 ครู ศิลปะ การนำความรู้ไปพัฒนาเยาวชนคนพิการ 6.4 สังคมไทย มีการเกื้อกูลกันระหว่างคนปกติกับคนพิการ

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาตญนรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

1.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาตญนรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้กำหนดแนวทางดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ไว้ดังนี้

(1) กำหนดจำนวนมาตรฐาน 6 มาตรฐาน 27 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ประเมิน 3 ระดับ คือ ต้องปรับปรุง ผ่าน และผ่านอย่างดีมาก รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

- (2) สังเกตการณ์ตั้งแต่วันที่ 6 - 10 กรกฎาคม 2549
- (3) สุ่มสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ เยาวชน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง ชาวต่างชาติ อาสาสมัคร คณะทำงาน วิทยากรและผู้เข้าชมโครงการ
- (4) สังเกตการทำกิจกรรมทุกฐาน

1.3 ผลการประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้นำเสนอผลการดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ไว้ดังนี้

มาตรฐานการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ ใช้เกณฑ์ประเมิน 3 ระดับ คือ

- 1 = ต้องปรับปรุง
  - 2 = ผ่าน
  - 3 = ผ่านอย่างดีมาก
- ผลประเมินมีดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 มาตรฐานที่ 1 การเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่าครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
1.1การ ลงทะเบียน (รับกระเป๋า)	1. มีการลงทะเบียน 2. มี(1)+มีการจัดการอย่างเป็น ระบบ 3. มี(2)+มีความสะดวกรวดเร็ว	1	3	3	สามารถลงทะเบียนรับ เยาวชนได้อย่างเป็น ระบบ ตามประเภท ความพิการของ เยาวชน	
1.2 การ วางแผนจัด กิจกรรม	1. มีสถานที่จัดกิจกรรมอย่าง เพียงพอ 2. มี(1)+มีความเป็นสัดส่วนของ กิจกรรม 3. มี(2)+มีความสะดวกในการ เดินทางแต่ละสถานที่ของกิจกรรม	2	3	3	สถานที่จัดกิจกรรมมี เพียงพอ แต่หาที่มีความ ซ้ำซ้อนในการใช้งาน	ควรจัดให้มีตารางการใช้ ห้องประชุม ในลักษณะ เดียวกันกับตารางกิจกรรม ในฐานกิจกรรม เพื่อ ป้องกันความซ้ำซ้อน
1.3 การแบ่ง หน้าที่ รับผิดชอบ	1. มีการแบ่งฝ่ายรับผิดชอบงาน 2. มี(1)+มีการกำหนดภาระหน้าที่ ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน 3. มี(2)+มีระบบการประสานงาน	1	1	2	อาสาสมัครบางส่วนยัง ไม่ทราบว่าจะต้อง ติดต่อประสานงานกับ ใครเวลามีปัญหา เกิดขึ้นในระหว่างการ ทำงาน	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่ มีอำนาจหน้าที่ในการ ตัดสินใจในแต่ละด้านให้ ชัดเจนเพื่อให้อาสาสมัคร สามารถติดต่อได้ถูกต้อง
1.4 การเตรียม อุปกรณ์	1. มีการเตรียมอุปกรณ์ของแต่ละ กิจกรรม 2. มี(1)+สอดคล้องกับกิจกรรมที่ ทำ 3. มี(2)+มีการให้อุปกรณ์อย่าง ประหยัดและรักษาความสะอาด	3	2	3	มีการเตรียมอุปกรณ์ที่ เพียงพอจำนวนของ เด็กและเหมาะสมกับ กิจกรรมที่ทำ	
1.5 การ ปฐมนิเทศ	1. มีการจัดปฐมนิเทศ 2. มี(1)+มีการชี้แจงรายละเอียด การจัดโครงการ 3. มี(2)+ผู้เข้าร่วมมีความชัดเจน ในโครงการ	2	3	2	มีการจัดปฐมนิเทศ ก่อนเข้าค่ายเพื่อชี้แจง รายละเอียดของ โครงการแต่ไม่มีการ ปฐมนิเทศแยกตาม กลุ่ม และผู้เข้าร่วม โครงการไม่ได้รับการ แนะนำให้ทราบสถานที่ สำคัญต่างๆในค่าย รวมทั้งแผนผังค่าย	ปฐมนิเทศรวมกลุ่ม แล้ว แยกปฐมนิเทศตามกลุ่ม เยาวชน ผู้ปกครองและครู ศิลาปะด้วย

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.6 มาตรฐานที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่าครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
2.1 ความ เหมาะสมของ สถานที่ 2.1.1 ห้อง ประชุมรวม	1. มีห้องประชุม 2. มี(1)+มีความเหมาะสม 3. มี(2)+มีการใช้อย่างคุ้มค่า	3	3	3	ห้องประชุมมีขนาด กว้างขวาง สามารถใช้จัด กิจกรรมได้อย่าง สะดวกสบาย	
2.1.2 ฐาน ทำกิจกรรม	1. มีฐานทำกิจกรรม 2. มี(1)+ครบทุกกิจกรรม 3. มี(2)+มีการใช้อย่างคุ้มค่า	3	3	3	ฐานทำกิจกรรมแยกเป็น สัดส่วน มีเนื้อที่เพียงพอ ต่อการทำกิจกรรมแต่ ละอย่าง	
2.2 ผู้เข้าร่วม โครงการทั้ง 5 กลุ่ม	1. มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วม โครงการ 2. มี(1)+มีจำนวนเหมาะสม กับแต่ละหลักสูตร 3. มี(2)+มีการจัดหลักสูตร เหมาะสมกับกลุ่มคน	2	3	3	ผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละ หลักสูตร มีจำนวนไม่ มากเกินไป พอเหมาะกับการ จัดกิจกรรมในแต่ละ หลักสูตร	พัฒนาเกณฑ์ในการ คัดเลือกผู้เข้าร่วม โครงการแต่ละกลุ่มให้ มีความชัดเจน และมี การตรวจสอบประวัติ อย่างละเอียดเพื่อป้อง กันการจัดเข้ากลุ่มผิด
2.3 งบประมาณ	1. มีงบประมาณ 2. มี(1)+มีพอกับค่าใช้จ่าย 3. มี(2)+มีการจัดการที่ดี	3	3	3	มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ	

ที่มา อุดมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.7 มาตรฐานที่ 3 การบริหารจัดการในค่าย

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่ายครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
3.1 การบริหาร เวลา	1) มีตารางเวลาในการทำ กิจกรรม 2) มีการจัดกิจกรรมตาม ตารางเวลาที่กำหนด 3) มี(2)+มีการกำหนดเวลา ของแต่ละกิจกรรมอย่าง เหมาะสม	3	3	2	เวลาที่กำหนดให้ใน การทำกิจกรรมมาก เกินไปยาวจนทำ กิจกรรมเสร็จก่อน เวลา	- การแจกตารางเวลา ล่าช้า ไม่แน่นอน และได้ รับไม่ทั่วถึง - ควรจัดกิจกรรมให้ พอดีกับเวลาที่ กำหนด
3.2 การ ดำเนินงานใน ค่าย 3.2.1 การ ติดต่อประสาน งานภายในค่าย	1) มีวิทยุติดต่อ 2) มี(1)+สามารถติดต่อได้ อย่างรวดเร็ว และเข้าใจ ตรงกัน 3) มี(2)+ไม่มีปัญหาในการ ติดต่อ	1	2	2	มีวิทยุสื่อสาร/มือถือ สามารถติดต่อ ระหว่างคณะทำงาน	ควรกระจายวิทยุสื่อสาร ให้กับอาสาสมัคร ที่อยู่ ประจำฐานด้วย
3.2.2 การ อำนวยความสะดวก ภายใน ค่าย	1) มีแผนกอำนวยความสะดวก สะดวกต่างๆเช่น กอง อำนวยความสะดวก พัสตูปยาบาล 2) มี(1)+สามารถติดต่อได้ สะดวก 3) มี(2)+มีการใช้อย่าง คุ้มค่า	1	3	3	มีแผนกอำนวยความสะดวก สะดวกต่างๆเช่น กอง อำนวยความสะดวก พัสตูปยาบาล สามารถ เข้าไปติดต่อใช้บริการ ได้	ควรย้ายแผนกอำนวยความสะดวก ความสะดวกไว้ใกล้ห้อง ประชุมรวม หรือ/สถานที่ ที่ติดต่อได้สะดวก - ควรมีป้ายบอกทางไป จุดสำคัญต่างๆและมีการ เขียนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแผนที่แจกทุก คนเพื่อสะดวกในการ ติดต่อหรือใช้บริการ
3.2.3 การ ดูแลผู้เข้าร่วม โครงการ	1) มีการจัดอาสาสมัครเข้า ดูแลผู้ร่วมโครงการแต่ละ กลุ่ม 2) มี(1)+เตรียมอุปกรณ์ที่ เพียงพอและเหมาะสมกับแต่ ละกิจกรรม 3) มี(2)+สามารถตอบข้อ ซักถามต่างๆและติดตาม กลุ่มและวิทยากรได้	1	2	2	มีอาสาสมัครดูแลผู้ เข้าร่วมโครงการแต่ ละกลุ่ม	ทางคณะทำงานควรให้ รายละเอียดของ กิจกรรมในแต่ละวันกับ อาสาสมัครได้รับทราบ ด้วย

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ่างอิงในชาตญนรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.8 มาตรฐานที่ 4 การจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
4.1 การจัด กิจกรรม	1) มีกิจกรรมแก่ผู้ร่วมโครงการ ทุกกลุ่ม 2) มี(1)+มีวิธีจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย มี(2)+ครอบคลุมเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	2	3	3	ผู้เข้าร่วมโครงการทุกกลุ่มมี กิจกรรมทำตลอดโครงการ มีวิธีการจัดกิจกรรมหลาก หลาย เช่น สาธิต อธิบาย ลองผิดลองถูก ใช้เพลง ปฏิบัติจริง ฯลฯ	
4.2 การมี ส่วนร่วมใน กิจกรรม	1)ผู้เข้าร่วมโครงการทำกิจกรรม ตามที่ โครงการกำหนด 2) มี(1)+มีโอกาสได้รับกิจกรรมที่ สนใจ 3) มี(2)+เปิดโอกาสให้ร่วม วางแผนและให้ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง โครงการ	2	3	1	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม โครงการได้เสนอแนะความ คิดเห็นเพื่อปรับปรุง โครงการ	

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

1.4 เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

จากการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4- 6 ทำให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย
ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากข้อเสนอแนะจากการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4-6 ไว้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.9 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายจากข้อเสนอแนะการจัดค่ายครั้งที่ 4-6

สื่อ	การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย		
	ข้อเสนอแนะค่าย 4	ข้อเสนอแนะค่าย 5	ข้อเสนอแนะค่าย 6
อาสาสมัคร (สื่อบุคคล)	มีการแบ่งฝ่ายแต่ยังไม่มี การกำหนดหน้าที่	มีการแบ่งฝ่ายแต่ยังไม่มี การกำหนดหน้าที่ ของอาสาสมัครและผู้ ที่สามารถติดต่อ ประสานงานได้	อาสาสมัครได้รับการอบรมเฉพาะเรื่อง ยังไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ เช่น การ ดูแลวิทยากร หรือการดูแลเยาวชน ยังขาดข้อมูลทางคณะทำงานควรให้ รายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละวัน กับอาสาสมัครได้รับทราบด้วย
วิทยากร (สื่อบุคคล)	วิทยากรยังไม่ทราบตาราง กิจกรรมตลอดค่าย	วิทยากรทุกคนควร ได้รับแจกตารางเวลา กิจกรรมล่วงหน้า	ควรมีขั้นตอนในการยืนยันการเข้าร่วม กิจกรรมของวิทยากร
การจัดเตรียม อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม	ไม่มีการระบุรายละเอียด ฐานกิจกรรมที่ชัดเจน บาง กิจกรรมเด็กتابอดไม่ สามารถเข้าร่วมได้ เช่น แสงและเงา	อุปกรณ์ไม่เพียงพอ บางอย่างอาจเกิด อันตราย	บางครั้งเตรียมอุปกรณ์ไม่พอและไม่ ตรงกับที่วิทยากรระบุ ซึ่งอาจมีผลต่อ กิจกรรมมีการระบุรายละเอียดและ จำนวนของสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ใน ฐานจากวิทยากรล่วงหน้า
การจัดสถานที่ (สื่อสถานที่)	-ระยะห่างของสถานที่ ต่างๆ เช่น แผนกอำนวยความสะดวก สะดวกใกล้เคียงกัน - ไม่มีป้ายบอกสถานที่ สำคัญ รวมถึงแผนที่ ชัดเจน	มีแผนกอำนวยความสะดวก ต่างอยู่ใกล้กัน	- มีแผนกอำนวยความสะดวก ต่างอยู่ใกล้กัน แต่ไม่ได้จัดไว้ใกล้กอง อำนวยการ - การจัดทางเดินเชื่อมระหว่างฐาน กิจกรรม ควรมีความสะดวกสำหรับผู้ พิการทุกประเภท - ควรมีป้ายบอกทางไปจุดสำคัญต่างๆ และมีการเขียนอย่างชัดเจนรวมทั้งมี แผนที่แจกทุกคนเพื่อสะดวกในการ ติดต่อหรือใช้บริการ
เครื่องมือ สื่อสาร	มีการใช้วิทยุสื่อสาร ตลอดเวลาและอุ่นวย	ควรระบุผู้ใช้วิทยุ สื่อสาร	ควรแจ้งให้อาสาสมัครทราบว่าใคร เป็นผู้ถือวิทยุสื่อสาร และติดต่อได้ที่ บริเวณใด

ที่มา ดัดแปลงจาก อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

จากตารางทำให้สามารถสรุป เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายได้ดังนี้

- **ด้านอาสาสมัคร (สื่อบุคคล)**

อาสาสมัครทราบฝ่าย หน้าที่ และทราบว่าใครเป็นผู้ดูแลแต่ละฝ่ายที่ตนเองสามารถติดต่อได้ กรณีเกิดปัญหา

- **ด้านวิทยากร (สื่อบุคคล)**

วิทยากรรับทราบตารางตลอดการจัดกิจกรรมล่วงหน้า และมีการยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรม

- **การจัดสถานที่ (สื่อสถานที่)**

การจัดสถานที่ในค่ายมีจุดความสะดวกต่างๆ อยู่ใกล้กัน และอยู่ใกล้กองอำนวยการ มีแผนผังบอกจุดต่างๆ และมีแผนที่แจกทุกคน (สื่อวัตถุ)

- **การใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสาร (สื่อเฉพาะกิจ)**

อาสาสมัครควรทราบว่าใครมีหน้าที่สื่อวิทยุติดต่อสื่อสาร

2. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย มีหัวข้อการนำเสนอ ได้แก่

- 1.1 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7
- 1.2 ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7
- 1.3 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7

จากมาตรฐาน 6 ด้าน 27 ตัวบ่งชี้โดยเฉลี่ยผลการดำเนินงานของค่าย Art for All ครั้งที่ 7 ได้นำมาหาค่าเฉลี่ย โดยค่าเฉลี่ยที่ได้มีความหมายดังนี้

- 1.0 - 1.5 หมายถึง ต้องปรับปรุง
- 1.6 - 2.5 หมายถึง ผ่าน
- 2.6 - 3.0 หมายถึง ผ่านอย่างดีมาก

ตารางที่ 4.10 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7

มาตรฐาน	จำนวนตัว บ่งชี้	ผลประเมิน		ความหมายของ ครั้งที่ 7
		ค่าเฉลี่ย ครั้งที่ 4 - 6	ครั้งที่ 7	
1. การเตรียมงาน	5	2.50	2.40	ผ่าน
2. บัณฑิตนำเข้า(Input)	4	2.86	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
3. การบริหารจัดการในค่าย	4	2.25	2.75	ผ่านอย่างดีมาก
4. การจัดการเรียนการสอน	2	2.63	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
5. ผลผลิต	7	2.43	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
6. ผลกระทบ	5	2.54	2.80	ผ่านอย่างดีมาก
รวม, เฉลี่ย	27	2.55	2.81	ผ่านอย่างดีมาก

ทิมา อุทุมพร จามรمان อ้างถึงในชาตวรรษรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

จากผลการประเมินผู้วิจัยจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมได้พัฒนาจนผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับ ดีมาก ในทุกๆด้าน ยกเว้น ด้านการเตรียมงาน ซึ่งจะขอนำมากล่าวเฉพาะการเตรียมงานค่ายดังนี้

ตารางที่ 4.11 ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลการประเมินค่าย		คำอธิบาย/ หลักฐาน/ เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4-6	7		
1.1 การลงทะเบียน	1. มีการลงทะเบียน 2. มี(1)+มีการจัดการอย่างเป็นระบบ 3. มี(2)+มีความสะดวกรวดเร็ว	2.5	3	สามารถลงทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการได้อย่างเป็นระบบ ตามประเภทของผู้เข้าร่วมโครงการ	
1.2 การวางแผนการจัดกิจกรรม	1. มีสถานที่จัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ 2. มี(1)+มีความเป็นสัดส่วนของกิจกรรม 3. มี(2)+มีความสะดวกในการเดินทาง แต่ละสถานที่ของกิจกรรม	2.5	3	มีสถานที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ไม่แออัดจนเกินไป	
1.3 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	1. มีการแบ่งฝ่ายรับผิดชอบงาน 2. มี(1)+มีการกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน 3. มี(2)+มีระบบการประสานงาน	1.7 5	1	มีการประสานงานและการช่วยเหลือกันในการทำงาน	ควรกำหนดบทบาทของอาสาสมัครแต่ละคนอย่างชัดเจน

ทิมา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาตวรรษรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.10 (ต่อ) ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลการประเมินค่าย		คำอธิบาย/ หลักฐาน/ เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4-6	7		
1.4 การเตรียมอุปกรณ์	1. มีการเตรียมอุปกรณ์ของแต่ละกิจกรรม 2. มี(1)+สอดคล้องกับกิจกรรมที่ทำ 3. มี(2)+มีการใช้อุปกรณ์อย่างประหยัดและรักษาความสะอาด	2.7 5	3	มีการเตรียมอุปกรณ์ที่เพียงพอ จำนวนของเด็กและเหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำ	ควรมีการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนการเริ่มทำกิจกรรมในแต่ละฐาน
1.5 ปฐมนิเทศ	1. มีการจัดปฐมนิเทศ 2. มี(1)+มีการชี้แจงรายละเอียดการจัดโครงการ 3. มี(2)+ผู้เข้าร่วมมีความชัดเจนในโครงการ	2.5	2	มีการจัดปฐมนิเทศก่อนเข้าค่าย เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และมีการปฐมนิเทศแยกตามกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการแนะนำให้ทราบสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในค่าย รวมทั้งมีการแสดงแผนผังของค่าย	อาสาสมัครทุกคน ควรได้เข้าร่วมปฐมนิเทศก่อนเข้าร่วมค่าย

จากผลการประกันคุณภาพและข้อเสนอแนะในการจัดค่าย ได้แก่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการเตรียมอุปกรณ์ การปฐมนิเทศเป็นเรื่องการสื่อสารในการให้ความรู้ แก่ผู้ส่งสารหรือสื่อบุคคล ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในการจัดค่ายครั้งต่อๆมาได้มีการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย ในด้านการเตรียมงาน ซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

1.2 เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

จากผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน ทำให้เกิดเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายในด้านการเตรียมงาน ดังนี้

- (1) การบริหารจัดการด้านอาสาสมัคร
- (2) การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การบริหารจัดการด้านอาสาสมัคร

การจัดค่ายที่ผ่านมามีการเตรียมความพร้อมของอาสาสมัคร แต่การทำงานค่ายก็ยังไม่ราบรื่นและพบปัญหาเดิม ได้แก่ การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ที่ผสมผสานระหว่างอาสาสมัคร

เก่าที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัดค่ายมาก และอาสาสมัครใหม่ ที่ยังไม่เคยสัมผัส ประสบการณ์เกี่ยวกับเยาวชนผู้พิการและต้องอาศัยเวลาในการปรับตัว แต่ด้วยช่วงเวลาอันจำกัด ของสื่อกิจกรรมค่าย ที่มีเพียง 5 วัน กว่าอาสาสมัครจะคุ้นเคยและทำงานร่วมกันได้ดี ก็ใช้เวลาวันที่ สามหรือสี่ ซึ่งเกือบจบค่ายแล้ว จึงทำให้เกิดการวางเงื่อนไขของอาสาสมัครที่จะร่วมกิจกรรมค่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ว่า...อาสาสมัครทุกคนต้องผ่านการปฐมนิเทศ ก่อนจึงจะสามารถเข้า ค่ายได้

“...ในปีที่ผ่านมาเราก็จัดปฐมนิเทศ แต่บางครั้งอาสาสมัครก็มาบ้างไม่มา บ้าง พอถึงเวลาจัดค่ายจริงๆก็จะไม่เข้าใจกระบวนการทำงานค่าย กว่าที่จะเรียนรู้ กระบวนการทำงานค่ายจริงๆ ก็เกือบจบค่ายแล้ว ดังนั้นต้องมีเงื่อนไขให้ อาสาสมัครทุกคนต้องมาเข้าค่ายปฐมนิเทศ Pre-Camp ก่อนจึงจะสามารถ มาร่วมกิจกรรมในค่ายใหญ่ได้...” (ฝ่ายอาสาสมัคร, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

นอกจากกิจกรรมปฐมนิเทศแล้วคณะทำงานยังได้มีการจัดทำคู่มืออาสาสมัคร ซึ่งระบุ รายละเอียดหน้าที่ของอาสาสมัครแต่ละฝ่าย และ ข้อควรปฏิบัติต่างๆในฐานะอาสาสมัคร

(2) การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุ

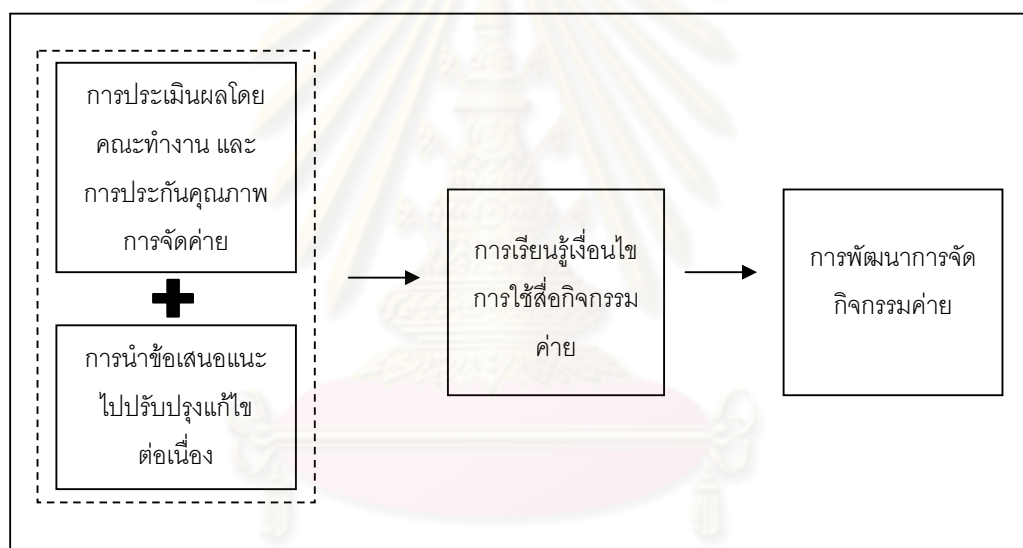
การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุให้คนพิการทางการได้ยินมาทำหน้าที่ในห้องพัสดุ เพื่อ วิทยากรจะได้เขียนรายการอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในฐานกิจกรรมอย่างละเอียด

“...เวลาที่ศิลปินจะเขียนรายการพัสดุ ก็จะเขียนสั้นๆ โดยไม่ได้ระบุ รายละเอียด เช่น สี ฟู่กัน ไม่ได้บอกว่า สีอะไร หรือฟู่กันแบบไหน จึงแก้ปัญหา นี้ให้ได้จัดให้ผู้ดูแลฝ่ายพัสดุเป็นผู้พิการทางการได้ยิน เพื่อให้ศิลปินหรือวิทยากรได้ дукคิดว่าต้องเขียนให้ละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านซึ่งมีความพิการทางการได้ยินสามารถ เข้าใจได้ ซึ่งก็คือ ศิลปินต้องเขียนให้ละเอียดชัดเจนที่สุด...” (ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์, สัมภาษณ์, 2552)

3. การพัฒนาสื่อตามเงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย

จากตัวอย่างผลการประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ครั้งที่ 4 – 8 แสดงให้เห็นเงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย ที่คณะทำงานได้เรียนรู้จากข้อเสนอแนะของการประกันคุณภาพการจัดค่าย โดย ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน ซึ่งเป็นมุมมองของผู้ประเมินภายนอก นำไปใช้ในการปรับปรุงค่าย ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นข้อสรุปที่น่าสนใจ กล่าวคือ การประเมินผลจากกระบวนการสื่อสารโดยคณะทำงานค่าย (Effect) ประกอบกับการประกันคุณภาพการจัดค่าย (feedback) และการนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดกิจกรรมค่ายในที่สุด ดังภาพ

ภาพที่ 4.28 กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย

จากการพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดค่าย ดังนี้

(1) เงื่อนไขการใช้สื่อบุคคล

1.1) อาสาสมัคร

จากผลการจัดค่ายตั้งแต่ครั้งที่ 1 จนถึงการจัดค่ายครั้งที่ 4 การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนจัดค่ายสำหรับอาสาสมัคร เป็นเพียงการอบรม 1 วัน ซึ่งยังไม่เพียงพอกับการให้อาสาสมัครพัฒนา

ทักษะเกี่ยวกับคนพิการด้านต่างๆ ต่อมาในการจัดค่ายครั้งที่ 9 ได้มีการจัดปฐมนิเทศในลักษณะการจัดค่าย แต่ยังมีอาสาสมัครบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทำให้การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศอาสาสมัครไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

หลังจากที่มีการประกันคุณภาพค่าย ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 คณะทำงานค่ายได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการเรียนรู้ว่า นอกจากการจัดค่ายปฐมนิเทศที่จำลองกระบวนการทำงานในค่ายจริงแล้ว อาสาสมัคร “ทุกคน” ควรได้รับการปฐมนิเทศก่อนจัดค่าย ในเรื่อง ฝ่ายและ หน้าที่ของอาสาสมัคร รวมถึงทราบบุคคลที่รับผิดชอบที่สามารถติดต่อได้ในแต่ละฝ่าย โดยมีการใช้สื่อวัตถุ ได้แก่ คู่มืออาสาสมัคร ประกอบ

1.2) วิทยากร

จากผลการประเมินผลในค่ายครั้งที่ 4-5 พบว่า วิทยากรยังไม่ทราบตารางกิจกรรมตลอดทั้งค่าย รวมถึงยังไม่ทราบตารางกิจกรรมล่วงหน้าทำให้เกิดการสับสนในการประจำแต่ละฐานกิจกรรม นอกจากนี้ วิทยากรบางท่านอาจจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดค่ายทำให้การประสานงานด้านจัดการตารางสอนในแต่ละวันต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีข้อเสนอแนะในการจัดค่ายครั้งที่ 6 ให้คณะทำงานควรมีการยืนยันตารางเวลาล่วงหน้าของวิทยากร เพื่อสามารถบริหารจัดการด้านตารางกิจกรรมฐานเรียนรู้ของเยาวชนในแต่ละวันได้

จึงเกิดเงื่อนไขการบริหารสื่อบุคคล ด้านวิทยากรควรรับทราบตารางเวลาที่แน่นอนของกิจกรรม รวมถึงการยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรมของวิทยากร และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ตารางเวลา กิจกรรมที่แจกล่วงหน้า

(2) เงื่อนไขการใช้สื่อสถานที่

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า ระยะเวลาของสถานที่สำคัญต่างๆ ในค่าย ไม่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อประสานงาน ตัวอย่างเช่น มีการจัดการแผนกอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องประชุม ห้องอาหาร ฐานกิจกรรม ห้องพัสดุอยู่ใกล้กัน หรือ ในบางกรณีที่แผนกอำนวยความสะดวกต่างๆ อยู่ใกล้กัน แต่อยู่ใกล้จากกองอำนวยการที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่มีป้ายบอกทางที่สำคัญรวมถึงแผนที่ที่ชัดเจน

ดังนั้นจึงมีการวางแผนในการจัดสื่อสถานที่ ได้แก่ จุดสำคัญต่างๆ ในค่ายต้องคำนึงถึงระยะเวลาของจุดติดต่อที่สำคัญ และระยะห่างจากกองอำนวยการด้วย รวมถึงพื้นที่ทางเชื่อมระหว่างฐานกิจกรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนที่ต้องใช้รถวีลแชร์ และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ป้ายบอกทางที่ชัดเจน และมีแผนที่ แจกสำหรับผู้ร่วมค่ายทุกคน

(3) เงื่อนไขการใช้อุปกรณ์สื่อสาร

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า มีการใช้มีการใช้วิทยุสื่อสารตลอดเวลาและ
วุ่นวาย รวมถึงอาสาสมัครไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ถือวิทยุสื่อสาร และในกรณีที่ต้องการติดต่อ
ประสานงานจะสามารถติดต่อได้ที่บริเวณใด จึงมีการวางเงื่อนไขในการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารให้
มีการกำหนดบุคคลที่ใช้วิทยุสื่อสาร และจุดที่สมาชิกค่ายสามารถติดต่อได้

(4) เงื่อนไขการบริหารจัดการในการเตรียมวัสดุสำหรับการจัดกิจกรรม

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมแต่
ละฐานยังไม่มีภาระบุงรายละเอียดที่ชัดเจน ทำให้การเตรียมอุปกรณ์ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับที่
วิทยากรระบุไว้ และอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการระบุรายละเอียด
และจำนวนของสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในฐานจากวิทยากรล่วงหน้า แต่ในขณะเดียวกันวิทยากร ซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นศิลปินมักจะไม่เขียนรายการสิ่งของที่ต้องใช้ในฐานกิจกรรมเพียงสั้นๆ ไม่ระบุถึง
รายละเอียด ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ จึงวางแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้
บุคลากรในห้องพักเป็นผู้พิจารณาทางการได้ยื่น เพื่อให้ศิลปินเขียนรายการพัสดุให้ละเอียดขึ้น
เนื่องจากไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกับผู้พิจารณาทางการได้โดยตรงและมีสื่อวัสดุคือ จัดให้มี
แบบฟอร์มตรวจสอบรายการพัสดุไว้ที่กล่องแต่ละใบ เพื่อให้อาสาสมัครมีการตรวจสอบรายการ
พัสดุที่ต้องใช้ทำกิจกรรมให้เรียบร้อย ก่อนยกไปที่ฐานกิจกรรม

จากองค์ประกอบข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดค่ายกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จนั้น
นอกจากจะมีการประเมินผลและการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่องแล้ว จะต้องมีการบริหารจัดการองค์ประกอบด้านการสื่อสารต่างๆภายใต้เงื่อนไขของการ
ใช้สื่อกิจกรรมด้วย

บทที่ 5

กระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการ กับคนไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 5 นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ในตอนที่ 3 ซึ่งเป็นตอนต่อจาก ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” และ ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” อันได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4

ผลการศึกษาในตอนที่ 3 นี้ ได้จากการสังเกตกิจกรรมการจัดค่ายทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

“ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All” เป็นค่ายศิลปะที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ดำเนินการโดย มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All มีศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เป็นประธานมูลนิธิ และเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดในการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการร่วมกันครั้งแรกในประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 จนสามารถจัดกิจกรรมค่ายครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2542 และดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งในปีพ.ศ. 2552 เป็นการจัดค่ายประจำปี ครั้งที่ 11 มีคำขวัญประจำปีว่า “Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2552 ณ วังวีรสีฮอร์ท จังหวัดนครนายก

สำหรับการนำเสนอผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ในตอนที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ครั้งที่ 11

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

การนำเสนอข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าย สามารถแบ่งได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดของการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”
2. กลุ่มเป้าหมายในการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”
3. คณะทำงาน “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ฝ่ายต่างๆ
4. ผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรม
5. รูปแบบการจัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”
6. ระยะเวลาดำเนินงาน “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”
7. สถานที่จัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”
8. ตารางเวลาในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย
9. แผนที่ค่าย ณ วังวี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. แนวคิดของการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

ในการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ทุกๆปี จะมีการกำหนดคำขวัญ หรือ แนวคิดหลัก (Theme) ของการจัดค่าย ซึ่งสอดคล้องประเด็นความสนใจในสังคม ณ ช่วงเวลานั้นๆ หากพิจารณาในแง่มุมด้านนิเทศศาสตร์แล้ว การกำหนดแนวคิดหลัก (Theme) ในการจัดกิจกรรมค่ายเปรียบเสมือนการกำหนดเนื้อหาสาระหลัก (Core Message) ในการสื่อสาร ซึ่งช่วยให้การออกแบบกิจกรรมย่อยๆในค่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ปี 2552 นี้ มีการกำหนดแนวคิดหลัก ในการจัดค่ายว่า “Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” มีตราสัญลักษณ์ประจำค่าย สื่อถึงคำว่า “รัก” และ “ยิ้ม” โดยใช้ท่าภาษามือที่มีความหมายว่า I love you และ มีรูปรอยยิ้มอยู่ ดังภาพที่ 5.1

NI221 เติมรักด้วยรอยยิ้ม ค่ายศิลป์

ภาพที่ 5.1 ตราสัญลักษณ์ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ครั้งที่ 11 เติมรักด้วยรอยยิ้ม
(มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552)

2. กลุ่มเป้าหมายในการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

กลุ่มเป้าหมายในการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ประกอบด้วย ผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด 7 กลุ่ม มีจำนวนดังต่อไปนี้

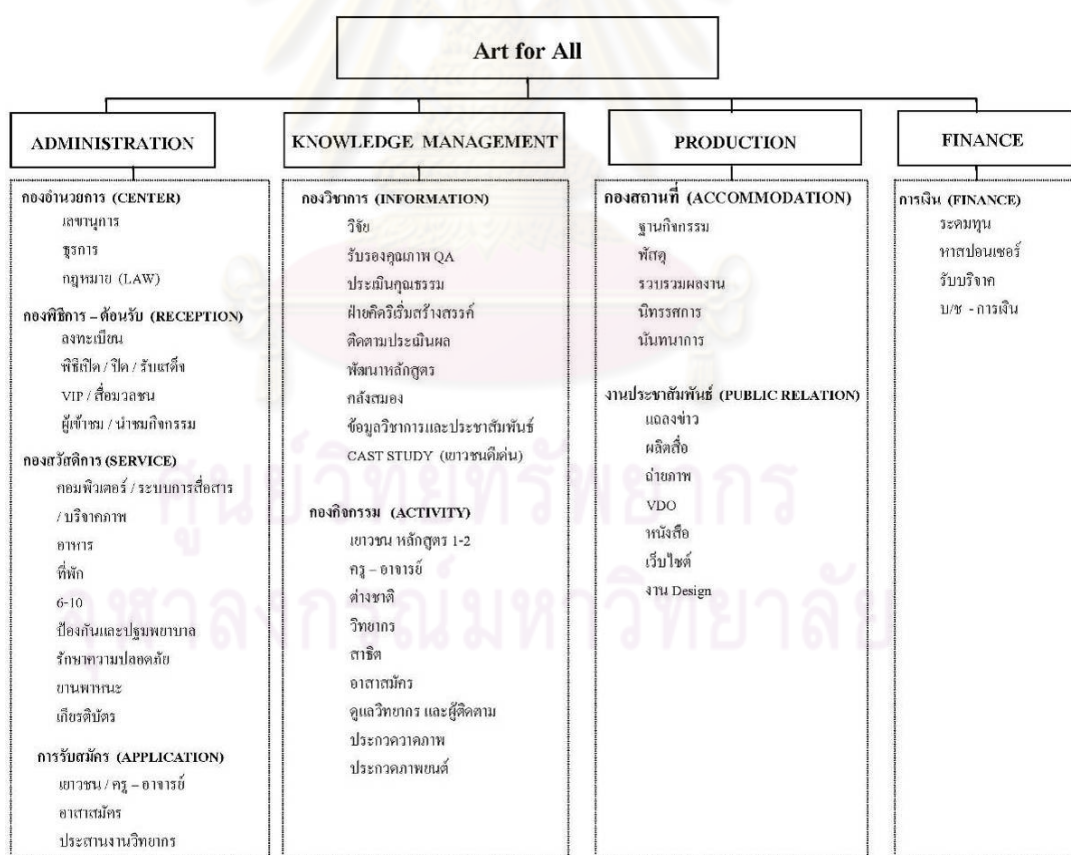
(1)เยาวชนพิการและไม่พิการ ประกอบด้วย เยาวชนที่มีความบกพร่องทางสายตา การได้ยิน การเคลื่อนไหว และ สติปัญญา และเยาวชนไม่พิการ อายุระหว่าง 14-25 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มอายุระหว่าง 14-17 ปี ไม่จำเป็นต้องมีทักษะหรือประสบการณ์ทางศิลปะ	จำนวน 150 คน
กลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี มีทักษะหรือประสบการณ์ทางศิลปะ	จำนวน 30 คน
(2) ครู/อาจารย์ ผู้ปกครอง	จำนวน 50 คน

(3) คณะทำงาน และวิทยากรสอนศิลปะชาวไทยและต่างประเทศ	จำนวน 100 คน
(4) อาสาสมัคร	จำนวน 150 คน
(5) กลุ่มสาธิต	จำนวน 20 คน
(6) กลุ่มสื่อมวลชน	จำนวน 30 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 550 คน
(7) ผู้ศึกษาดูงานและเครือข่าย	จำนวน 1,000 คน

3. คณะทำงาน “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ฝ่ายต่างๆ

การจัดแบ่งฝ่ายในการทำงานเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารจัดการ (Administration) ฝ่ายการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ฝ่ายผลิต (Production) ฝ่ายการเงิน (Finance) ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 5.2 แผนผังการแบ่งฝ่ายของคณะทำงานค่าย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552)

แผนผังการทำงานนี้ เป็นแผนผังที่เริ่มใช้ครั้งแรกในการจัดค่ายครั้งที่ 6 ปี พ.ศ. 2547 และได้พัฒนาปรับปรุงมาจนถึงค่ายปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้คณะทำงานสามารถดำเนินงานมีแนวทางดำเนินกิจกรรมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดของกลุ่มงาน ดังนี้

(1) ฝ่ายบริหารจัดการ (Administration) ทำหน้าที่หลักในการจัดการดูแลด้านบุคคลและสถานที่ แบ่งเป็น 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กองอำนวยการ พิธีกรต้อนรับ กองสวัสดิการ การรับสมัคร

(2) ฝ่ายการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทำหน้าที่หลักในการจัดการดูแลด้านเนื้อหา หลักสูตรของกิจกรรมรวมถึงการประเมินผลและพัฒนาการจัดการกิจกรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มงาน ได้แก่ กองวิชาการ และกองกิจกรรม

(3) ฝ่ายผลิต (Production) ทำหน้าที่หลักในการดูแลด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสื่อระหว่างการจัดกิจกรรมและภายหลังการการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มงาน ได้แก่ กองสถานที่ และงานประชาสัมพันธ์

(4) ฝ่ายการเงิน (Finance) ทำหน้าที่ในการดูแลและบริหารจัดการด้านการเงินโดยเฉพาะ ได้แก่ การระดมทุน การหาสปอนเซอร์ การรับบริจาค และการจัดการด้านบัญชี การเงิน

4. ผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรม

จากการจัดกิจกรรมค่ายในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการจัดค่ายครั้งแรก เกิดจากความร่วมมือขององค์กรหลัก 4 องค์กร ซึ่งยังคงให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมค่ายมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

- คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- เอสแคป องค์กรสหประชาชาติ
- สำนักงานสลากกิจแบ่งรัฐบาล

โดยในการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นจากหน่วยงาน และองค์กรดังต่อไปนี้

- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
- ธนาคารออมสิน
- จังหวัดนครนายก

5. รูปแบบการจัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

การดำเนินงานภายในค่ายส่วนใหญ่เป็นการทำงานของอาสาสมัคร ซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษา รวมถึงบุคคลทั่วไปที่มีจิตอาสา สนใจจะเข้ามาช่วยงานภายในค่าย ร่วมกับคณะทำงาน และวิทยากรของค่าย Art for All

เยาวชนจะถูกจัดเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมภาคกลางวัน และช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิต ภาคกลางคืน การจัดกลุ่มเยาวชนในการทำกิจกรรมภาคกลางวันจะจัดเยาวชนที่มีความพิการทุกประเภท ทั้งการมองเห็น การได้ยิน การเรียนรู้ และการเคลื่อนไหว ร่วมกับเยาวชนที่ไม่พิการ โดยคณะ เพื่อให้อาสาสมัครได้ช่วยเหลือกันในการทำงานศิลปะ ในช่วงกลางคืนเยาวชนจะถูกจัดให้รวมกันทั้งเด็กพิการ และเด็กที่ไม่พิการ โดยแยกเพศ เพื่อให้เด็กช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิต

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเสริมสำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย ได้แก่ การประกวด อาทิ ประกวดวาดภาพ ประกวดบทกวี ประกวดร้องเพลง ฯลฯ Happening Art Installation Art การบรรยายพิเศษ การแสดง นิทรรศการ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การจัดนิทรรศการทางศิลปะและทางวิชาการ ตลอดจนการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชมรมคนพิการประจำจังหวัด จัดทำสคู๊ปข่าวในค่าย การจัดนิทรรศการ นำเสนอผลงาน และกิจกรรมต่างๆ ในงานตลอดจนการผลิตสื่อ บันทึกรูปภาพกิจกรรมเพื่อเผยแพร่และสร้างการรับรู้แก่สาธารณชน สำหรับขยายผลในโอกาสต่อไป

6. ระยะเวลาดำเนินงาน “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

ในการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ทุกๆปี จะเลือกวันหยุดราชการ ติดต่อกัน 4 วัน ทำให้นักเรียน ครูอาจารย์ อาสาสมัคร วิทยากร คณะทำงานทุกคนสามารถมาร่วมกิจกรรมค่ายได้โดยไม่ต้องลาหยุดเรียนหรือลาหยุดงานเป็นเวลาหลายวัน

สำหรับการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ จัดขึ้น ระหว่างวันที่ 3-7 กรกฎาคม 2552 รวม 5 วัน ซึ่งตรงกับ “วันอาสาฬหบูชา” หรือ “วันพระใหญ่” นับเป็นโอกาสอันดีที่ผู้ร่วมค่ายทุกคนจะได้ทำบุญตักบาตรร่วมกัน

7. สถานที่จัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

การจัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ทุกๆปี จะใช้สถานที่ 2 แห่งสำหรับจัดพิธีเปิดที่กรุงเทพมหานคร และจัดกิจกรรมค่ายที่ต่างจังหวัด ที่ผู้ปกครองสามารถรับส่งบุตร

หลานได้สะดวก เพื่อขจัดอุปสรรคในด้านการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนพิการ
สำหรับสถานที่ในการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ ประกอบด้วย

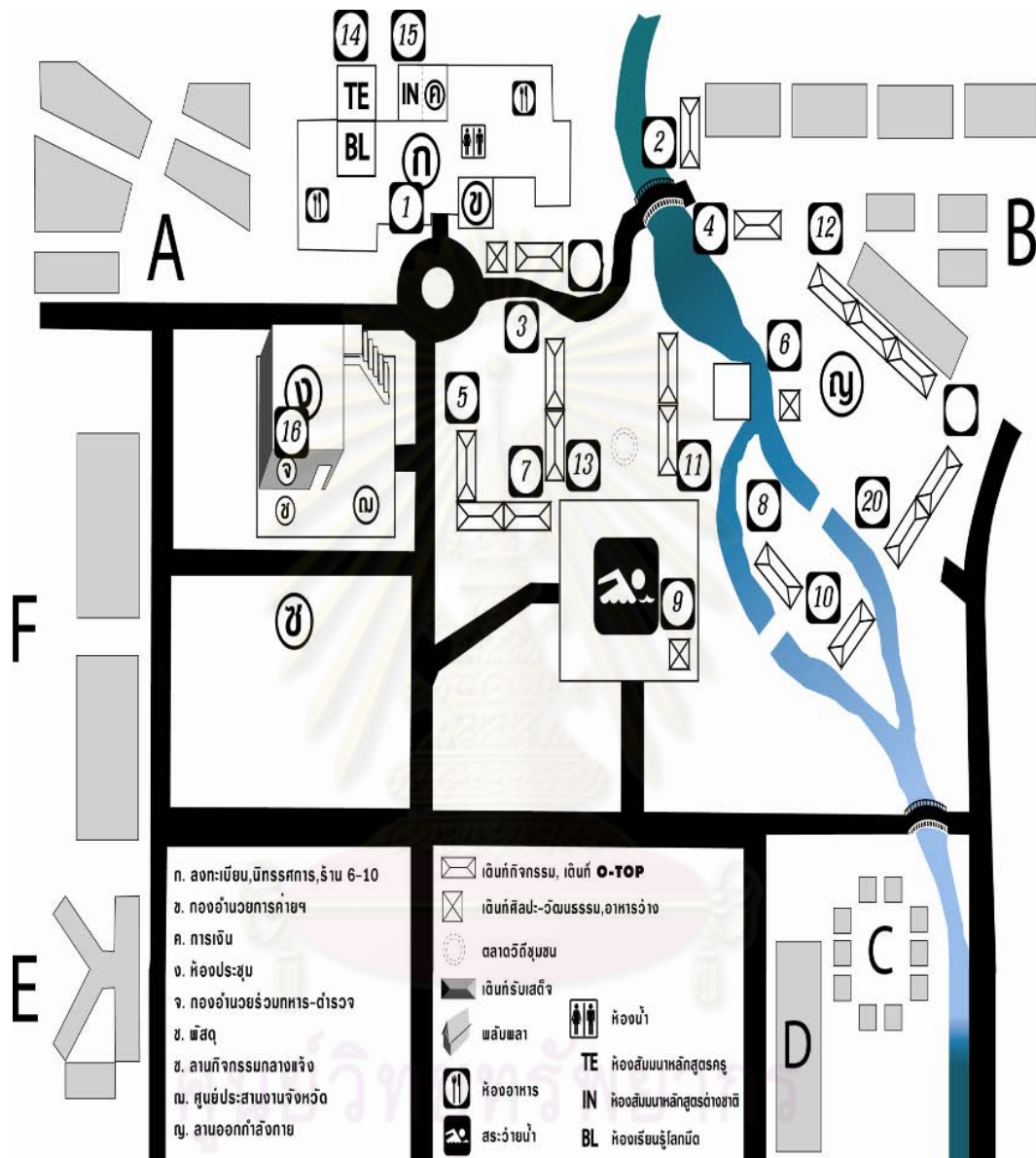
- (1) การจัดพิธีเปิดค่าย ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- (2) การจัดกิจกรรมค่าย ณ ศูนย์สัมมนา วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

8. ตารางเวลาในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย

06:00-06:30 น.	ยืดเหยียด – เหยียดขา	(30 นาที)
06:30-07:15 น.	อาบน้ำแต่งตัว	(45 นาที)
07:15-08:00 น.	อาหารเช้า	(45 นาที)
08:00-09:00 น.	กิจกรรมภาคเช้า	(60 นาที)
09:00-10:15 น.	กิจกรรมกลุ่ม	(75 นาที)
10:15-10:45 น.	อาหารว่าง	(30 นาที)
10:45-12:00 น.	กิจกรรมกลุ่ม	(75 นาที)
12:00-13:00 น.	อาหารกลางวัน	(60 นาที)
13:00-14:15 น.	กิจกรรมกลุ่ม	(75 นาที)
14:15-14:45 น.	อาหารว่าง	(30 นาที)
14:45-16:00 น.	กิจกรรมกลุ่ม	(75 นาที)
16:00-17:00 น.	สันตนาการ/จัดกลุ่มนอน	(60 นาที)
17:00-18:00 น.	อาหารค่ำ	(45 นาที)
18:00-19:00 น.	เข้าที่พัก / อาบน้ำ	(75 นาที)
19:00-21:00 น.	กิจกรรมภาคค่ำ	(120 นาที)
21:00-21:30 น.	อาหารว่าง/เยาวชนเข้านอน	(30 นาที)
22:00-24:00 น.	คณะกรรมการและอาสาสมัคร	(120 นาที)

ประชุม / เตรียมงาน

9. แผนที่ค่าย ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 5.3 แผนที่ค่าย ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552)

ในการจัดค่าย ณ วังรีรีสอร์ท จังหวัดนครนายก คณะทำงานค่ายฝ่ายสถานที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ของรีสอร์ทให้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมค่าย โดยดัดแปลงสถานที่ต่างๆของรีสอร์ทที่มีทั้งส่วนที่พึก ส่วนสนามหญ้า ลานพื้นที่ว่าง สระว่ายน้ำ น้ำ ห้องอาหาร ห้องจัดเลี้ยง และห้องประชุมสัมมนา ให้เป็น “ห้องเรียนธรรมชาติ” ตามหลักการของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งประกอบด้วยจุดสำคัญต่างๆ ดังนี้

- ก. จุดลงทะเบียน กองอำนาจการจ่ายฯ
- ข. การเงิน
- ค. ห้องประชุม
- ง. กองอำนาจการร่วม ทหาร ตำรวจ
- จ. พัสดุ
- ฉ. ลานกิจกรรมกลางแจ้ง
- ช. ศูนย์ประสานงานจังหวัด
- ซ. ลานออกกำลังกาย

จากแผนที่เห็นได้ว่า ในการบริหารจัดการด้านสถานที่ คณะทำงานฝ่ายสถานที่ได้จัดให้พื้นที่สำคัญต่างๆอยู่ใกล้กัน และอยู่ใกล้กับห้องประชุมและห้องอำนาจการซึ่งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานสำหรับฝ่ายต่างๆในค่าย เช่น พื้นที่โซนกองอำนาจการและต้อนรับ พื้นที่โซนห้องประชุมและพัสดุ พื้นที่ฐานกิจกรรม พื้นที่ห้องพักและห้องพยาบาล ซึ่งแผนที่ดังกล่าวนอกจากจะมีแจกสำหรับผู้ร่วมค่าย คณะทำงานยังมีการจัดทำป้ายแสดงแผนที่ไว้ตามจุดต่างๆที่สำคัญในค่ายด้วย เช่น บริเวณส่วนต้อนรับ บริเวณฐานกิจกรรม บริเวณส่วนรับประทานอาหาร เป็นต้น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า การจัดกลุ่มสถานที่แต่ละจุดที่เกี่ยวข้องกันไว้ใกล้กันนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน หรือหากพิจารณาจากมุมมองด้านนิเทศศาสตร์ ก็คือ การจัดสื่อสถานที่ซึ่งเปรียบเสมือนช่องทางในการสื่อสาร (Chanel) ให้ผู้ร่วมกิจกรรมหรือผู้รับสาร (Receiver) สามารถเข้าถึงได้ง่ายนั่นเอง โดยรายละเอียดและภาพของสถานที่ในค่ายจะกล่าวถึงในหัวข้อ การจัดสถานที่ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ณ์ วังวีรสูรย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม”

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม”แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารก่อนการจัดค่าย

ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย

ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารหลังการจัดค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารก่อนการจัดค่าย

ตารางที่ 5.1 ภาพรวมการสื่อสารก่อนการจัดค่าย

วัตถุประสงค์การสื่อสาร	คู่สื่อสาร	สื่อ/ช่องทาง	เป้าหมายการสื่อสาร
1. การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน			
1.1 การสื่อสารเพื่อวางแผนในกลุ่มคณะทำงาน	คณะทำงาน กับ คณะทำงาน	การประชุม	เพื่อให้คณะทำงานอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ที่ริสอร์ท และเจ้าหน้าที่จากจังหวัดนครนายก สามารถเข้าใจกระบวนการในการจัดค่ายตามที่รับผิดชอบ เพื่อให้กิจกรรมค่ายสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มของการจัดกิจกรรม
1.2 การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการสถานที่	คณะทำงาน กับ เจ้าหน้าที่ที่ริสอร์ท	การประชุม	
1.3 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทีมงานจังหวัดนครนายก	คณะทำงาน กับ ทีมงานจังหวัดนครนายก	การประชุม	
1.4 การสื่อสารเพื่อรับสมัครและจัดอบรมอาสาสมัคร	คณะทำงาน กับ อาสาสมัคร	การจัดค่าย การฝึกงาน การประชุม สรุปลงความเข้าใจ	
2. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายนอกไปยังกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย			
2.1 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครเยาวชนพิการและไม่พิการ	คณะทำงาน กับ เยาวชน	เว็บไซต์ จดหมาย ประชาสัมพันธ์ โทรศัพท	เพื่อให้เยาวชน ครู อาจารย์และผู้ปกครอง รับทราบข่าวสารการสมัครและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ) ภาพรวมการสื่อสารก่อนการจัดค่าย

วัตถุประสงค์การสื่อสาร	คู่สื่อสาร	สื่อ/ช่องทาง	เป้าหมายการสื่อสาร
2. (ต่อ) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายนอกไปยังกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย			
2.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครครู อาจารย์ ผู้ปกครอง	คณะทำงาน กับ ครูอาจารย์	เว็บไซต์ /จดหมาย ประชาสัมพันธ์/ โทรศัพท์	เพื่อให้เยาวชน ครู อาจารย์และผู้ปกครอง รับทราบข่าวสารการสมัครและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม
2.3 การประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรธุรกิจ และการจัดแถลงข่าว สำหรับสื่อมวลชน	คณะทำงาน กับ สื่อมวลชน	จดหมาย ประชาสัมพันธ์/จัดแถลงข่าว	

การสื่อสารก่อนการจัดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 คณะผู้จัดค่ายได้เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน ปี พ.ศ.2552 โดยมีการดำเนินกิจกรรมตามตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 แผนการดำเนินงานก่อนจัดค่าย

รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม			
	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
1. จัดประชุมคณะทำงานเพื่อเตรียมค่ายเพื่อทำความเข้าใจในการจัดกิจกรรม "ค่ายศิลปะ Art for All : เติมรักด้วยรอยยิ้ม"	*	*	*	
2. สํารวจสถานที่จัดกิจกรรมค่าย		*		
3. จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทีมงานจังหวัดนครนายก		*	*	*
4. ประชาสัมพันธ์โครงการและบริหารจัดการด้านสถานที่			*	*
5 ดำเนินการรับสมัคร คัดเลือกและจัดปฐมนิเทศอาสาสมัคร		*	*	
6.การดำเนินการรับสมัครและคัดเลือกเยาวชน		*	*	

ที่มา: เอกสารค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All, 2552

จากตารางแสดงให้เห็นว่าค่ายเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า โดยเฉพาะขั้นตอนการเตรียมงานก่อนเปิดค่ายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะทำงาน วิทยากรอาสาสมัคร เยาวชนพิการและไม่พิการ ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ซึ่งจะแบ่งการสื่อสารก่อนการจัดค่ายตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ 2 กลุ่ม คือ

1. การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน
2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สำหรับบุคคลภายนอก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน

การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน เป็นการสื่อสารภายในในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายในฝ่ายต่างๆ แบ่งเป็น

- 1.1 การสื่อสารเพื่อวางแผนในกลุ่มคณะทำงาน
- 1.2 การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการสถานที่
- 1.3 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทีมงานจังหวัดนครนายก
- 1.4 การสื่อสารเพื่อรับสมัครและจัดอบรมอาสาสมัคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การสื่อสารเพื่อวางแผนในกลุ่มคณะทำงาน

ขั้นตอนเตรียมงานก่อนจัดค่ายถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่คณะทำงานในฐานะผู้ส่งสารต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ขณะเดียวกันต้องร่วมกันกำหนดเนื้อหาสาระหลักในการสื่อสาร ซึ่งเริ่มต้นด้วยการประชุมวางแผนโดยคณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ประกอบด้วยคณะทำงานค่ายฝ่ายต่างๆที่มีทั้งเจ้าหน้าที่ประจำที่มูลนิธิฯ จำนวน 6 คน และคณะทำงานที่เป็นอาสาสมัครค่ายประจำทุกปี ในการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ มีการประชุมรวมคณะทำงานกว่า 20 ครั้งก่อนการจัดค่าย โดยจัดประชุมในวันเสาร์หรืออาทิตย์ที่มูลนิธิ Art for All เนื่องจากคณะทำงานที่เป็นอาสาสมัครทุกคนทำงานประจำในวันจันทร์ถึงศุกร์ แต่ระหว่างสัปดาห์จะมีการติดต่อกันภายในทีมงานตลอดเวลาทั้งทางโทรศัพท์และอีเมล ดังต่อไปนี้

“... กว่าคณะทำงานจะสามารถดำเนินการประสานงานจนสรุปเป็นตารางกิจกรรมที่แน่นอนได้ ต้องอาศัยการติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย โดยเฉพาะในพิธีเปิดที่มีผู้ใหญ่เข้าร่วม และเนื่องด้วยคณะทำงานค่ายซึ่งเป็นผู้เจ้าหน้าที่ประจำที่มูลนิธิ Art for All มีเพียง 6 คน เท่านั้น พี่โอเล่ เป็นผู้

ประสานงานหลักส่วนคณะทำงานฝ่ายอื่นๆเป็นอาสาสมัครที่มีงานประจำกันทุกคน ที่นี้เวลาเตรียมงานก่อนจัดค่ายจะใช้การติดต่อทางอีเมลในเบื้องต้นก่อน แล้วก่อนนัดประชุมตอนเย็นหลังเลิกงาน หรือในวันเสาร์ (สมถวิล บุญน้อม, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

เห็นได้ว่า ขั้นตอนการเตรียมงานนี้ ใช้การสื่อสารในรูปแบบการประชุม ซึ่งเป็นการสื่อสารตามแบบจำลองเชิงพีระมิด มีวัตถุประสงค์ให้คณะทำงานได้รับทราบแนวทางการจัดค่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมค่าย และยังมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล เป็นเครื่องมือช่วยในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งนอกจากจะเกิดความสะดวกรวดเร็วแล้ว การสื่อสารโดยใช้อีเมล ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบลายลักษณ์อักษร ยังช่วยให้เกิดความชัดเจนในการติดต่อสื่อสารมาระหว่างคณะทำงานด้วย

1.2 การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการสถานที่

ในการเลือกสถานที่จัดกิจกรรม คณะทำงานได้เปรียบเทียบจุดเด่นและข้อจำกัดของสถานที่ต่างๆ จำนวน 4 แห่ง ซึ่งคัดเลือกจากสถานที่ที่ใช้ในการจัดค่ายตั้งแต่ครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2542 จนถึงค่ายครั้งที่ 10 เมื่อปี พ.ศ. 2551 ซึ่งทุกที่ล้วนเป็นรีสอร์ทที่ไม่ไกลจากกรุงเทพและใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพไม่เกิน 3 ชั่วโมงโดยประมาณ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในด้านอุปสรรคในการเดินทาง สำหรับเยาวชนพิการ นอกจากนี้สถานที่จัดกิจกรรมจะต้องมีคุณสมบัติด้านการออกแบบสถานที่ สภาพแวดล้อม และความพร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมแก่เยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการ เช่น มีการดูแลความปลอดภัย มีทางลาดเชื่อมระหว่างสถานที่จัดกิจกรรม มีจำนวนห้องพักบริเวณจัดกิจกรรม และห้องน้ำเพียงพอกับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีการออกแบบที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนที่ต้องใช้วีลแชร์ และที่สำคัญคือมีความเหมาะสมในด้านงบประมาณ ได้แก่

- (1) มวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท จ.สระบุรี
- (2) แก่งกระจานคันทรี คลับ แอนด์ รีสอร์ท จ.เพชรบุรี
- (3) วังรี รีสอร์ท จ.นครนายก
- (4) อารายาน่า ภูพิมาน รีสอร์ท แอนด์ สปา จ.นครราชสีมา

ในการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ ได้เลือก วังรี รีสอร์ท ซึ่งในการเลือกสถานที่สำหรับจัดค่ายแต่ละปี อาจมีเงื่อนไขที่ต่างจากการจัดค่ายอื่นๆ ที่ไม่ได้ตัดสินที่เรื่องงบประมาณ แต่ตัดสินที่ “ความ

สวยงามของบรรยากาศ” เป็นสำคัญ ดังเช่นที่ คุณประพติ ลีลาพฤทธิ ผู้ประสานงานในเรื่อง การคัดเลือกสถานที่ ได้กล่าวไว้ดังนี้

“พี่เป็นคนไปดูสถานที่นอกจากรีสอร์ทที่เราเลือกมาทุกที่ จะมีเงื่อนไขคือ เพียงพอต่อจำนวนคน วันที่จัดวางใหม่ เพราะเราต้องปิดรีสอร์ทเลย จากนั้นก็จะ เป็นเรื่องงบประมาณ และตัวที่มาตัดสินกันจริงๆคือ รีสอร์ทที่สวยงาม สวยในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงความหรูหรา โอ้อ้อ แต่เป็นที่ความสวยงามของบรรยากาศ อาจารย์อยากให้ทุกคนที่มาช่วยค่ามีความสุขที่สุด

ตัวอย่าง รีสอร์ทที่เราจัดค่ายประจำ เช่น วังรีสอร์ท จังหวัดนครนายก หรือ ภูพิมานรีสอร์ท แอนสปา จังหวัดนครราชสีมา ก็มีจุดเด่นที่ต่างกันไป อย่าง วังรีสอร์ทคือ ห้องประชุมใหญ่ กว้างขวาง เพดานสูงมาก ทำกิจกรรมได้ หลากหลาย สามารถจุดคนได้เยอะ ส่วนภูพิมาน รีสอร์ท คือ บรรยากาศจะสวย มาก ล้อมรอบด้วยภูเขา พื้นที่รับประทานอาหารกว้าง แต่ห้องประชุมจะเล็กกว่า เพดานเตี้ยกว่า จึงทำให้ต้องมีการวางแผนปรับเปลี่ยนกันไป ซึ่งตรงนี้เป็นหน้าที่ ฝ่ายสถานที่ที่จะมาจัดเตรียมปรับเปลี่ยนสถานที่ในโรงแรมให้เหมาะกับกิจกรรม ค่าย...” (ประพติ ลีลาพฤทธิ, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

จากแนวทางการกำหนดสถานที่ทำให้มองเห็นถึงการให้ความสำคัญของ “สถานที่” ใน **ฐานะ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ที่ทำหน้าที่สร้างบรรยากาศ** นอกจากนี้ในกระบวนการ เตรียมสถานที่สำหรับจัดค่ายนั้น ฝ่ายสถานที่ต้องมีหน้าที่ในการสร้างสรรค์ พื้นที่ของรีสอร์ทให้ เหมาะกับการจัดกิจกรรมค่ายด้วย

1.3 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทีมงานจังหวัดนครนายก

เนื่องจากในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เป็นการจัดค่ายขนาดใหญ่ที่มี ผู้เข้าร่วมค่ายจำนวนกว่า 600 คน และผู้เยี่ยมชมค่ายในแต่ละวัน ซึ่งต้องอาศัยการดูแลอำนวยความสะดวกจากเจ้าของพื้นที่จัดค่าย ซึ่งในปีนี้ได้เลือกจัดค่ายที่จังหวัดนครนายกจึงมีการ ดำเนินงานกับผู้เกี่ยวข้อง ตามประเด็นย่อยๆ ดังนี้ (ฝ่ายวิชาการ, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

(1) การประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากตำรวจทางหลวงจังหวัดนครนายก ในการประสานด้านเส้นทางและรถตำรวจนำ เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางและการควบคุม เวลาในการเดินทางเนื่องจากเป็นรถบัสจำนวน 9 คัน

- (2) การประสานงานเรียนเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายกเป็นประธานในพิธีเปิดค่าย
- (3) การประสานงานในการดูแลความปลอดภัยระหว่างที่เยาวชนพักอยู่ในค่าย โดยขอความร่วมมือจากทหารและตำรวจจังหวัดนครนายก
- (4) การประสานงานกับโรงพยาบาลจังหวัดนครนายกในการส่งพยาบาลมาดูแล
- (5) การประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดนครนายกสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายในฐานะผู้เยี่ยมชมค่าย ได้แก่ การรับสมัครลูกเสือ ยุวกาชาด การเดินพาเรดของวงดุริยางค์ การประกวดวาดภาพพระบายสี เป็นต้น

ภาพที่ 5.4-5.5 เอกสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมประกวดวาดภาพและวรรณศิลป์ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย์, 2552)

จากการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ จังหวัดนครนายก ในการสนับสนุนกิจกรรมค่าย ผู้วิจัยมองเห็นรูปแบบการสื่อสารในการร่วมมือกันของผู้จัดค่าย ที่อาศัยต้นทุนทรัพยากรของผู้เกี่ยวข้องในการร่วมแรงร่วมใจ ในลักษณะร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อเอื้อเพื่อประโยชน์แก่ทุกๆฝ่าย ดังเช่นที่จังหวัดนครนายกได้ส่งบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัดมาช่วยกิจกรรมค่าย เช่น ตำรวจจราจร ทหาร แพทย์พยาบาล และลูกเสือเนตรนารี และจังหวัดนครนายกเองก็ได้รับการประชาสัมพันธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายด้วย

1.4 การสื่อสารเพื่อรับสมัครและจัดอบรมอาสาสมัคร

อาสาสมัครค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All เป็นกลุ่มนิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่มีจิตอาสาในการร่วมกิจกรรมค่าย ซึ่งต้องทำงานหนักโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน นอกจากนี้ยังต้องดูแลเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการด้วย ซึ่งถือเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนค่าย อีกทั้งยังเป็นการทำงานหนัก ดังเช่นที่คุณดังเช่นที่ คุณไศล วาระวรรณ อาสาสมัครอาวุโส ได้กล่าวถึงอาสาสมัครค่ายไว้ดังนี้

“...เห็นอาสาสมัครทำงานในค่ายรู้สึกแปลกใจ เพราะ ทุกคนทำงานเหมือนเป็นพนักงาน มีเงินเดือน และทุ่มเททำงานหนักในช่วงปลายปีเพื่อให้ได้โบนัส ทั้งๆที่อาสาสมัครไม่มีเงินตอบแทน สิ่งที่ได้กลับไป คือ ประสบการณ์การทำงานหนัก และการมีมุมมองที่มีต่อคนพิการอย่างถูกต้องเท่านั้น ทุกคนมาด้วยใจจริงๆ...” (ไศล วาระวรรณ, บรรยาย, มิถุนายน 2552)

ดังนั้นในการจัดค่ายจึงต้องมีการดำเนินการสื่อสารเพื่อรับสมัครและจัดอบรมอาสาสมัคร โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1.4.1 การเปิดรับสมัครและคัดเลือกอาสาสมัคร
- 1.4.2 การจัดค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัคร
- 1.4.3 การฝึกงานของอาสาสมัคร ณ มูลนิธิ
- 1.4.4 การประชุมสรุปความเข้าใจของอาสาสมัคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 การเปิดรับสมัครและคัดเลือกอาสาสมัคร

ในการเปิดรับอาสาสมัครตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 2 เมื่อปีพ.ศ.2543 เป็นต้นมา มีการเปิดรับอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครไว้ว่า

1. มีใจรักในการช่วยเหลือและบริการ
2. เอาใจใส่ และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
3. อุดม อุดมถ้อย ใจเย็น
4. ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีเมตตา
5. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
6. ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

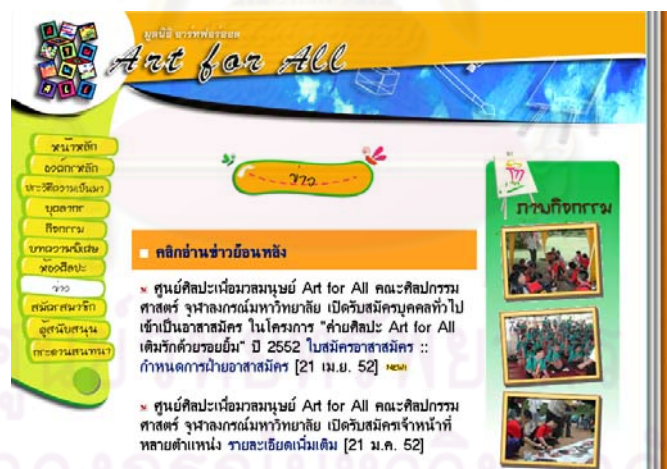
7. ตรงต่อเวลา

8. ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ

(มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย,2542)

ส่วนการคัดเลือกอาสาสมัครนั้น เนื่องจากมีผู้สมัครจำนวนมากเกินกว่าจำนวนอาสาสมัครที่สามารถรับได้ในแต่ละปี จึงต้องมีขั้นตอนการคัดเลือกอาสาสมัคร ซึ่งการรับสมัครอาสาสมัครรายครั้งที่ 10 ปี พ.ศ. 2552 นี้ เป็นปีแรกที่มีการใช้อินเตอร์เน็ต เพื่อเป็นประโยชน์ในการเปิดรับสมัคร โดยให้ผู้สมัครสามารถพิมพ์ใบสมัครจากเว็บไซต์ มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All (<http://www.ArtforAll.or.th>) และส่งใบสมัครทางอีเมล

“...ปีนี้เป็นปีที่เรเปิดให้น้องๆ ดาวโหลดใบสมัครได้ทางเว็บไซต์ และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ซึ่งแต่เดิมนั้นผู้สมัครต้องเดินทางมาสอบข้อเขียน และสอบสัมภาษณ์ ซึ่งการรับสมัครแบบนี้จะช่วยลดขั้นตอนได้เยอะมาก...”
(อัครเดช พรอนันต์สกุล, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

ภาพที่ 5.6 การรับสมัครอาสาสมัครผ่านทางเว็บไซต์ มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย

(<http://www.ArtforAll.or.th>)

กำหนดการฝ่ายอาสาสมัคร
 งานศิลปะ Art for All เต็มรักหัวใจรอยยิ้ม

1. เปิดรับสมัครบุคคลทั่วไปเข้าเป็นอาสาสมัครงานศิลปะวันที่ 5 มิถุนายน 2552
2. เปิดรับสมัครระบบโสตฯจนถึงวันที่ 8 มิถุนายน 2552
3. สอบข้อเขียน และสอบสัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2552 ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์
  - 3.1 สอบข้อเขียน เวลา 9.00 – 12.00 น. (ลงทะเบียนเวลา 8.30 น.)
  - 3.2 สอบสัมภาษณ์ เวลา 9.15 – 12.00 น.
4. ประกาศผลสอบวันที่ 10 มิถุนายน 2552 (แจ้งผลการสอบทางโทรศัพท์สำหรับผู้ที่สอบได้)
5. Pre camp งานศิลปะ Art for All เต็มรักหัวใจรอยยิ้ม วันที่ 13 – 14 มิถุนายน 2552 ณ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดนครราชสีมา
6. อาสาสมัครเข้าร่วมจัดค่ายศิลปะ Art for All เต็มรักหัวใจรอยยิ้ม วันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2552 ณ องค์การมหาชน กรุงเทพฯ และจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 5.7 กำหนดการของฝ่ายอาสาสมัครที่แจ้งให้ผู้สนใจสมัครทราบก่อนสมัครเป็นอาสาสมัคร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2552)

ใบสมัครอาสาสมัคร

รูปถ่าย

3. ประเภทงานที่สนใจ รูปแบบของงานอาสาสมัคร

1. งานที่อยากทำ (สนใจงานด้านใดโปรดระบุเรียงอันดับ 1-3)

.....กิจกรรม (ดูแลเยาวชน/นิเทศการกีฬา)	.....ด้านเทคนิค (คอมพิวเตอร์/กราฟ)
.....วิชาการ (รวบรวมข้อมูล/สัมภาษณ์/ประเมินผล)	.....ประชาสัมพันธ์/ข่าว (สื่อนิวส์/กิจกรรม)
.....เอกสารและผลิต (พิมพ์/เขียน/เรียบเรียง)	.....พยาบาล (การปฐมพยาบาลเบื้องต้น)
.....การประสานงาน (ติดต่อ/ทำใบในระดมทุน)	.....สวัสดิการ (ที่พัก/อาหาร/ค่าเดินทาง)
2. สถานที่ ที่พร้อมจะทำงาน

☐ ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล	☐ ต่างจังหวัด	☐ ทั่วโลก
--	--------------------------------------	----------------------------------
3. ระยะเวลาที่สามารถเป็นอาสาสมัครได้

☐ ไม่นานพอจะใช้ชีวิตเป็นครั้งๆไป	☐ ช่วงเวลาสั้น	☐ ตลอดชีวิต
☐ สหอาชีพ/อาชีพ	☐ วันเสาร์และวันอาทิตย์	☐ ทุกวัน
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)		
4. สามารถเข้าร่วมการออกค่ายระหว่างวันที่ 3-7 กรกฎาคม 2552 ได้ ไม่ได้

4. แรงบันดาลใจ และความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นอาสาสมัคร

1. ทำไม่ถนัดกับงานอาสาสมัคร
2. ทำงานนี้ไม่มีค่าตอบแทนและยังไม่มีเงินที่จะทำงานนี้หรือไม่

☐ ทำ	☐ ไม่ทำ	☐ คิดดูก่อน
-----------------------------	--------------------------------	------------------------------------

 เหตุผล.....
3. คุณมีความภูมิใจ Service mind หรือไม่ และทำไมถึงคิดว่า

☐ ทำ	☐ ไม่ทำ	☐ คิดดูก่อน
-----------------------------	--------------------------------	------------------------------------

 เหตุผล.....
4. ถ้าทำได้เป็นอาสาสมัครแล้วงานนี้ได้รับมอบหมายงานไม่ตรงกับความต้องการ ท่านมีจะทำงานนี้หรือไม่

☐ ทำ	☐ ไม่ทำ	☐ คิดดูก่อน
-----------------------------	--------------------------------	------------------------------------

 เหตุผล.....
5. คุณสมัครชีวิตครั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ดีที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อยุ่ชองอาสา	☐ อยุ่ชองเพื่อนที่ดี	☐ มีความคิดสร้างสรรค์
☐ อยุ่ชองชีวิตที่เปลี่ยน	☐ มีระเบียบวินัย	☐ มีความมุ่งมั่น และตั้งใจ
☐ อยุ่ชอง หรือต่อสู้อุปสรรคต่างๆ	☐ มีความรับผิดชอบ	
☐ รักในสิ่งที่ทำ	☐ อยุ่ชองใจที่แข็งแกร่งและมุ่งมั่น	

ชื่อ.....
 (.....)
 วันที่.....

ภาพที่ 5.8 – 5.9 ใบสมัครสำหรับอาสาสมัคร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2552)

จากข้อมูลในเอกสารการสมัครจะเห็นได้ว่า ในการสื่อสารไปยังผู้สนใจสมัครเป็นอาสาสมัคร คณะทำงานจะมีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่และกำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของอาสาสมัคร เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับงานของอาสาสมัคร และคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะเป็นอาสาสมัคร เช่น การตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ มีการช่วยเหลือแบ่งปัน เป็นต้น

นอกจากคุณสมบัติเบื้องต้นของอาสาสมัครดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการจัดค่ายครั้งที่ 11 นี้ มีเงื่อนไขสำคัญคือ อาสาสมัครทุกคนจะต้องเข้าร่วมโครงการตลอดระยะเวลา เพื่อให้อาสาสมัครสามารถเริ่มปฏิบัติงานได้จริงตั้งแต่วันแรกของการทำกิจกรรม ดังเช่นที่คุณอัศมเดช พรอนันต์สกุล ผู้ดูแลด้านอาสาสมัครเล่าให้ฟังถึงที่มาของการจัดค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัคร ว่า

“ตอนแรกที่ไม่มีค่ายปฐมนิเทศ เป็นแค่การอบรมเฉยๆ บางคนก็ไม่มา กว่าห้องๆจะทำงานเข้าหากันได้ก็ปาเข้าไปวันที่สาม วันที่สี่ เกือบจบค่ายแล้ว... ตั้งแต่ค่ายครั้งที่ 10 เลยมีการจัด pre-camp โดยมีเงื่อนไขว่า...ถ้าใครไม่มาค่ายนี้ก็จะไม่ได้ไปค่ายใหญ่ โดยเฉพาะอาสาสมัครใหม่ต้องมาทุกคน เพราะต้องมาทำความเข้าใจร่วมกันก่อน เพราะพอถึงเวลาถ้าพวกเราอาสาสมัครยังไม่พร้อมก็จะดูแลห้องๆไม่ได้” (อัศมเดช พรอนันต์สกุล, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

จากเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมค่ายขึ้นอยู่กับกรอบแบบการสื่อสารที่เข้มงวดมากขึ้น กล่าวคือ การกำหนดให้อาสาสมัครค่ายได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการจัดกิจกรรม โดยอาสาสมัคร “ทุกคน” จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมค่ายปฐมนิเทศ หรือ Pre-camp ก่อนจึงจะสามารถเข้าใจกระบวนการจัดกิจกรรมค่ายได้เป็นอย่างดี

1.4.2 การจัดค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัคร

การจัดค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัคร หรือ Pre-camp ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 13 – 14 มิถุนายน 2552 ณ วังรี รีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยมีเนื้อหาการจัดกิจกรรม และรูปแบบการจัดกิจกรรม ดังนี้

(1) เนื้อหากิจกรรม

- 1) อาสาสมัครได้เรียนรู้และเข้าใจภาพรวมของโครงการ
- 2) อาสาสมัครได้รับทราบบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของอาสาสมัครในแต่ละฝ่าย

3) อาสาสมัครได้ฝึกปฏิบัติการดูแลผู้พิการประเภทต่างๆ รวมถึงได้มีโอกาสดูงาน บ้านราชาวดี (เยาวชนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา)

(2) รูปแบบกิจกรรม

การจัดค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัคร มีกิจกรรมในค่ายเป็น 3 กลุ่มกิจกรรมใหญ่ๆ ได้แก่

(2.1) การเรียนรู้ภาคทฤษฎี เป็นการแนะนำเกี่ยวกับแนวคิดการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All คณะทำงานฝ่ายต่างๆ หน้าที่อาสาสมัคร การจัดกิจกรรมค่ายและสถานที่จัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

1) การแนะนำ “Art for All” และนำเสนอภาพรวมการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เพื่อให้อาสาสมัครรู้จักและเข้าใจถึงการทำงานของค่ายฯ

2) การอบรมช่วยเหลือเยาวชนผู้พิการประเภทต่างๆ เบื้องต้นให้แก่อาสาสมัคร เพื่อปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้พิการในเบื้องต้น

ภาพที่ 5.10 – 5.11 บรรยากาศการปฐมนิเทศอาสาสมัคร

3) การแนะนำคณะทำงานและฝ่ายต่างๆ โดย คุณ อนุชาต ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา คณะทำงานฝ่ายต้อนรับ

4) การประชุมชี้แจงหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัคร และประชุมแบ่งกลุ่มตามฝ่ายที่รับผิดชอบ โดย คุณฉัสม์เดช พรอนันต์สกุล คณะทำงานฝ่ายอาสาสมัคร

5) การแนะนำสถานที่จัดกิจกรรมและการปฏิบัติหน้าที่โดย คุณไศล วาระวรรณ เพื่อให้อาสาสมัครเรียนรู้จากสถานที่จริง คณะทำงานฝ่ายสถานที่

ภาพที่ 5.12 – 5.13 การแยกกลุ่มเพื่อแนะนำหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย

(2.2) การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ เป็นกิจกรรมการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับผู้พิการ หลังจากเรียนรู้ภาคทฤษฎีเกี่ยวกับผู้พิการในกิจกรรมวันแรกแล้ว กิจกรรมวันที่สองของการจัดค่ายจะเปิดโอกาสให้อาสาสมัครทุกคนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

1) ฝึกภาษามือ ภาษาใจ ภาษากาย โดย คุณพิสมัย หงษาชาติ (คณะทำงานที่เรียนจบด้านล่ามภาษามือ) คุณวชิรา เตอินทร์ คุณศักดา ริดจันท์ และ คุณจิรเดช สานิกेत (คณะทำงานที่พิการทางการได้ยิน)

2) ฝึกภาคปฏิบัติการช่วยเหลือเยาวชนผู้พิการประเภทต่างๆ เพื่อให้มีประสบการณ์ในการดูแลผู้พิการจริงและทราบแนวทางในการดูแลเยาวชน โดย คุณต่อพงษ์ เสดลานนท์ (คณะทำงานที่พิการทางสายตา) และ คุณกฤษ ชูสิทธิ์ (คณะทำงานฝ่ายกิจกรรม) ดังนี้

2.1) ฝึกรับประทานอาหารกลางวันโดยให้มีผ้าปิดตา เหมือนเป็นผู้พิการทางสายตา

2.2) ฝึกจิตอาสาและทำความรู้จักกับเยาวชนที่มีความพิการทางการเรียนรู้ โดยเดินทางสู่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาชาย (บ้านราชวดีชาย) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 5.14 – 5.15 การฝึกภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลผู้พิการ

ภาพที่ 5.16 – 5.17 กิจกรรมการเรียนรู้ผู้พิการ

ภาพที่ 5.18 – 5.19 การดำเนินงานบ้านเยาวชนพิการทางปัญญา

(2.3) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับอาสาสมัคร โดยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อขั้นระหว่างกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ กิจกรรมรู้จักมักคุ้นระหว่างออกเดินทางสู่วังรี รีสอร์ท อ.เมือง จ.นครนายกบนรถเพื่อไม่ให้เสียเวลาไม่ให้อาสาสมัครรู้สึกอึดอัดตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมเนื่องจากมีทั้งอาสาสมัครเก่าและอาสาสมัครใหม่ การจับบัดดี้และสอนร้องเพลงของ Art for All และกิจกรรมนันทนาการ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในค่ายโดยเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ทำความรู้จักกัน เช่น เกมสัจจาชื้อ เกมสหายชื้อ เป็นต้น เนื่องจากเวลาทำงานร่วมกันอาสาสมัครจะได้จำชื่อเพื่อนได้

จากการได้มาเข้าค่ายปฐมนิเทศอาสาสมัครครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับอาสาสมัครค่ายคนหนึ่งอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการมาร่วมค่ายครั้งนี้ว่า

“...ที่รับทราบกิจกรรมค่ายจากอินเตอร์เน็ต ตัวพี่เองเป็นคนชอบเข้าค่ายอยู่แล้ว เพราะสมัยเรียนก็อยู่ชมรมอาสาพัฒนา ก็จะมีเพื่อนๆที่ชอบไปทำค่ายด้วยกัน แต่พอมาทำงาน ต่างคนก็ต่างไม่มีเวลา พอมาค่ายครั้งนี้ก็เลยสมัครมา

คนเดียวก่อน สำหรับพี่เองมองว่าการมาค่ายเป็นวิธีการปรับสมดุลให้ชีวิตการทำงานของเราเอง เหมือนได้มาพักผ่อน แล้วจากที่เคยเข้าค่ายมาหลายแบบแล้ว ก็ยังไม่เคยเข้าค่ายที่จัดสำหรับเด็กพิการจริงๆ ยอมรับว่า ประทับใจคณะทำงานมาก เพราะ จากประสบการณ์ส่วนตัวคือ การจัดค่ายมีค่าใช้จ่ายเยอะ และมีรายละเอียดปลีกย่อยหลายอย่าง แต่นี้เป็นค่ายสำหรับคนพิการ มันต้องเป็นค่ายที่เฉพาะจริงๆ อาสาสมัครก็ต้องมีความรู้ การที่เค้าจัดอบรมอาสาสมัครแบบนี้ก็ยิ่งต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม แล้วคณะทำงานทุกคนก็อาสาแบบไม่มีค่าตอบแทน เลยนับถือในความพยายามของทีมงานมาก คิดว่า ค่ายปีหน้าจะชวนเพื่อนๆ มาช่วยกัน..." (พี่ตา, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552)

การจัดกิจกรรมเพื่ออบรมอาสาสมัคร เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดกิจกรรมค่ายให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากอาสาสมัครได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางจัดกิจกรรมของ Art for All จากการอบรมภาคทฤษฎี และได้ฝึกฝนการดูแลผู้พิการจากการอบรมภาคปฏิบัติ ซึ่งในแง่ของการสื่อสารแล้ว การที่อาสาสมัครจะเป็นผู้ส่งสาร (Sender) ในการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการรวมถึงผู้ร่วมค่ายกลุ่มอื่นๆ ได้นั้น อาสาสมัครจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับค่ายก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่นต่อไปได้

1.4.3 การฝึกงานของอาสาสมัคร ณ มูลนิธิ

หลังจากไปเข้าค่ายแล้วอาสาสมัครจะได้เรียนรู้การทำงานในฝ่ายต่างๆ จากการฝึกงานที่มูลนิธิ อย่างน้อยคนละ 10 ชั่วโมง โดยใช้เวลารว่างหลังเลิกเรียน รวมทั้งวันเสาร์อาทิตย์ ในการลงเวลาทำงาน โดยเจ้าหน้าที่ประสานงานหลักในมูลนิธิจะทำหน้าที่แจกแจงงานให้กับอาสาสมัครในแต่ละวัน ตามที่ลงชื่อและเวลาไว้ รวมถึงมีการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิล่วงหน้าเพื่อยืนยันว่าอาสาสมัครสะดวกมาช่วยงานตามที่ลงเวลาไว้ ผู้วิจัยเองในฐานะอาสาสมัครคนหนึ่ง ได้อาสาไปช่วยเตรียมงาน 2 วัน ตามรายละเอียดบันทึกที่ผู้วิจัยได้เขียนบันทึกการฝึกงานไว้ดังนี้

การฝึกงานมูลนิธิวันแรก

"วันแรกเมื่อผู้วิจัยไปถึง ได้รับหน้าที่ให้ไปปรับลูกโป่งจากสปอนเซอร์ที่ให้การสนับสนุน คือ บริษัท บอลดูนอาร์ท แกวถนนสุขุมวิท 55 ซึ่งผู้วิจัยเองไม่เคยชินเส้นทางและผู้วิจัยต้องเดินทางคนเดียว จึงได้โทรศัพท์ถามเส้นทางจากผู้

ประสานงานฝ่ายสปอนเซอร์ ก็คือ พี่โอม ที่พิการทางสายตาแต่สามารถจำเส้นทางในกรุงเทพได้ จนผู้วิจัยสามารถเดินทางไปถึงบริษัท บอลลูนอาร์ท ได้

จากการได้ไปปรับนับสนุนต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเลยว่า สายสัมพันธ์ของค่ายกับผู้สนับสนุนนั้นมีมายาวนาน เหนียวแน่น และต่อเนื่อง จากที่ได้ฟังพี่คนหนึ่งของบริษัทกล่าวว่า...“ทำงานมาหลายปีแล้ว ตั้งแต่เข้าทำงานมาจะเห็นว่าการบอลลูนอาร์ทได้ให้การสนับสนุนลูกโป่งในการร่วมกิจกรรมกับค่ายอาร์ทพอล ออกต่อเนื่องทุกๆปี และบางปีก็จะมีทีมงานไปร่วมกิจกรรมกับน้องๆด้วย แต่ปีไหนที่ไม่ได้ไป คณะทำงานก็จะส่งภาพกิจกรรมมาให้ตลอด อยากเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างรอยยิ้มให้กับน้องๆ”

แสดงให้เห็นว่า ในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All นั้น คณะทำงานได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมค่าย (Stakeholder) ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมค่าย โดยการเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย หรือ จัดส่งภาพกิจกรรมค่าย เป็นต้น ทำให้การจัดค่ายได้รับความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางเพื่อสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมของผู้สนับสนุนการจัดค่าย

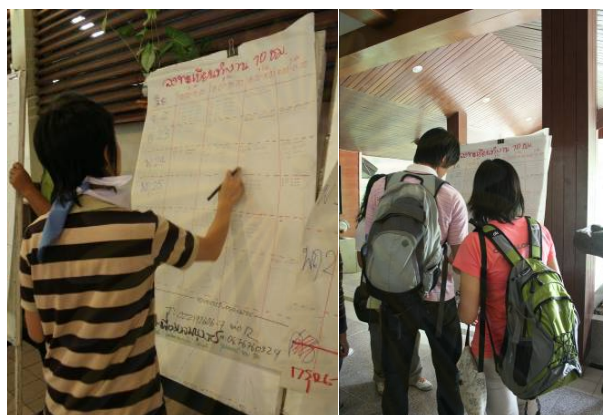
การฝึกงานที่มูลนิธิ วันที่สอง

การฝึกงานวันนี้อยู่ในช่วงสัปดาห์สุดท้าย ผู้วิจัยได้มาช่วยงานฝ่ายเยาวชน ที่เยาวชนหรือโรงเรียนจะต้องมีการยืนยันรายชื่อและความครบถ้วนของเอกสารเรียบร้อยแล้ว เพื่อคณะทำงานจะนำเอกสารมาลงรหัสเยาวชน เพื่อจัดกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม ซึ่งต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนในการตรวจสอบเพศจระดับความพิการ อายุเพื่อนำมาจัดกลุ่ม ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ

ผู้วิจัยได้รับหน้าที่ให้ช่วยจัดเรียงแฟ้มเอกสารของเยาวชนที่ประกอบด้วย ใบสมัคร ใบรับรองแพทย์ ใบอนุญาตผู้ปกครอง ซึ่งต้องนำมาจัดตามกลุ่มความพิการเพื่อเก็บเป็นข้อมูลเยาวชนที่ต้องใช้ตลอดทั้งค่าย ผู้วิจัยสังเกตเห็นแฟ้มและกองเอกสาร พร้อมกับรอยลบแก้ไปมา แสดงถึงการงานส่งต่อกันหลายคน เนื่องจากอาสาสมัครมีเวลามาช่วยงานประมาณคนละ 2-3 ชั่วโมง แต่งานจัดเรียงเอกสารต้องใช้เวลาทำต่อเนื่อง ผู้วิจัยเลยตัดสินใจจัดเรียงให้เสร็จในครั้งเดียวเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการส่งต่องาน ซึ่งกินเวลาเกือบหกชั่วโมง แต่ก็เป็นความภูมิใจว่า สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการมาช่วยงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้

แสดงให้เห็นว่า การจัดให้อาสาสมัครทุกคนได้มีโอกาสมาฝึกงานที่มูลนิธิคนละ 10 ชั่วโมง นอกจากจะเป็นการช่วยให้อาสาสมัครเข้าใจกระบวนการเตรียมงานของฝ่ายต่างๆแล้วยังเป็นกำลังสำคัญในการช่วยให้การเตรียมงานค่ายซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่แพ้การจัดกิจกรรมค่ายสำเร็จลุล่วงโดยเร็วด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “การเตรียมงานดี ก็เหมือนสำเร็จไปแล้วกว่าครึ่ง”

ภาพที่ 5.20- 5.21 อาสาสมัครค่ายกำลังลงเวลาฝึกงานที่มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย

1.4.4 การประชุมสรุปความเข้าใจของอาสาสมัคร

เนื่องด้วยการดำเนินกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ต้องอาศัยความเข้าใจร่วมกันภายในกลุ่มผู้จัดก่อน ได้แก่ คณะทำงาน วิทยากร อาสาสมัคร เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความพร้อมในการทำงาน “ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มกิจกรรมค่าย” ดังนั้น การสรุปความเข้าใจร่วมกันในภาพรวม พร้อมทั้งตรวจสอบความพร้อมของทุกๆฝ่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การจัดค่าย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้มนี้ มีการประชุมเพื่อสรุปความเข้าใจของอาสาสมัครแต่ละฝ่าย แบ่งเป็น การประชุมกลุ่มของคณะทำงานในส่วนพิธีการ และการประชุมกลุ่มคณะทำงานกับอาสาสมัคร เพื่อแจ้งกำหนดการที่แน่นอน และสรุปภาพรวมของการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งแจกเอกสารคิวงานของอาสาสมัครในพิธีเปิด ซึ่งการจัดประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมรวมครั้งใหญ่สำหรับทุกๆฝ่ายก่อน ก่อนเริ่มกิจกรรมค่ายล่วงหน้าหนึ่งสัปดาห์ ในวันที่ 21 มิถุนายน 2552 ณ ห้องประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรมการประชุมเพื่อสรุปความเข้าใจของอาสาสมัคร ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ดังต่อไปนี้

(1) การทบทวนพันธกิจของมูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในหัวข้อ “เติมรักด้วยรอยยิ้มด้วยจิตอาสา” โดย ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย

(2) การแนะนำ “Art for All” และนำเสนอภาพรวมของกิจกรรมค่ายค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม ตามกำหนดการจัดค่ายในแต่ละวัน โดย คุณอนุชาต ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

(3) การชี้แจงหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัคร โดยคุณอัศม์เดช พรอนันต์สกุล

(4) การแบ่งกลุ่มแจกแจงหน้าที่ โดย พต.ดร. อนุชาต ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา คุณไศล วาระวรรณ คุณนพวรรณ แม้นทอง คุณจักรพันธ์ ธนธีรานนท์ โดยมีการระบุหน้าที่ดังนี้

ฝ่ายผู้ช่วยวิทยากร ดูแลและให้ความช่วยเหลือวิทยากร

ฝ่ายพี่เลี้ยงเยาวชน ดูแลเยาวชนระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

ฝ่ายลงทะเบียน จัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ฝ่ายสถานที่และฐานกิจกรรม จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ ฐานกิจกรรม ห้องประชุมให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรม และให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ฝ่ายพัสดุ ดูแลและจัดเตรียมพัสดุสำหรับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม

ฝ่ายนิทรรศการ / รวบรวมผลงาน เก็บรวบรวมผลงาน และนำมาจัดแสดง

นิทรรศการ

(5) กิจกรรมสัญญาอาสา โดยคุณจักรพันธ์ ธนธีรานนท์ เป็นกิจกรรมสุดท้ายเพื่อย้ำเตือนให้อาสาสมัคร ทุกคนทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

(6) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยให้อาสาสมัครได้ฝึกทำสัญลักษณ์ค่าย “เติมรักด้วยรอยยิ้ม” เป็นภาษามือ

ภาพที่ 5.22 การทบทวนพันธกิจของ Art for All ในหัวข้อ “เติมรักด้วยรอยยิ้มด้วยจิตอาสา “

ภาพที่ 5.23 – 5.24 นำเสนอภาพรวมการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All
เต็มรักด้วยรอยยิ้ม และผู้ประสานงานค่ายในแต่ละฝ่าย

ภาพที่ 5.25 – 5.26 การแบ่งกลุ่มแจกแจงหน้าที่ของอาสาสมัคร

ภาพที่ 5.27 อาสาสมัครได้ฝึกทาสัญลักษณ์ค่าย “เต็มรักด้วยรอยยิ้ม” เป็นภาษามือ

การจัดกิจกรรมเพื่อสรุปความเข้าใจก่อนจัดค่ายเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของอาสาสมัครในการเตรียมตัวก่อนเริ่มกิจกรรมค่าย เพื่อให้อาสาสมัครสามารถเริ่มงานได้ตั้งแต่วันที่แรกที่จัดกิจกรรมค่าย นอกจากนี้ทางคณะทำงานยังได้จัดทำตารางเป็น

ลักษณะ “คิวงานของอาสาสมัคร” สำหรับในพิธีเปิดค่ายสำหรับ เพื่อให้อาสาสมัครทุกคนได้ทราบถึงรายละเอียดหน้าที่และจำนวนผู้ปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายต่างๆ เนื่องจากการเริ่มต้นกิจกรรมในวันแรกและอาสาสมัครอาจสับสนเกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ จึงมีการจัดทำคิวงานของอาสาสมัครขึ้นมา (อัศม์เดช พรอนันต์สกุล, บรรยาย, มิถุนายน 2552)

ลำดับ	เวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		TITLE : พิธีเปิดค่ายศิลปะ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม DATE : วันศุกร์ที่ 3 กรกฎาคม 2552 เวลา 08.00-12.30 น. PLACE : หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย		คิวงานสำหรับทีมงาน / อาสาสมัคร ประจำสัปดาห์ 28 มิถุนายน 2552
1	06.30-07.00	ประชุมทีมงาน (อาสาสมัคร-คณะทำงาน)	เนรมิต	
2	07.00-07.30	ลงทะเบียนทีมงาน - คณะทำงาน - อาสาสมัคร	ส้ม/อาสา ชัย/อาสา	บัตรประจำตัว / บัตรกระเป๋า สติ๊กเกอร์บอร์ด / อุปกรณ์อาหารว่าง
3	07.30-08.00	ลงทะเบียน (อาสาสมัคร : เด็ก / ใจ) - เมวชน (อาสาสมัคร : โอม / ติง / ปุบ / เอ / แอม / เล็ก / อู๋ / กุ้ง) - ครู-อาจารย์ (อาสาสมัคร : โบบ / นิว) - คณะทำงาน (อาสาสมัคร : อู๋ต๋า) - วิทยากร (อาสาสมัคร : นุง) - สื่อมวลชน (อาสาสมัคร : หลิน) กระเป๋ (อาสาสมัคร : ตาตัม / เกมส์ / เอ / จอห์น / อนรัตน์ (นิว) / เบท / อุมตม / เป้า ห้องประชุม (อาสาสมัคร : พอบ / ปุ / ศักรินทร์ (ปาส้ม) / ลูกหว้า / แก้ว) อาหารว่าง (อาสาสมัคร : ภา / ทิพย์ / ปาส้ม (ญ))	อรุณ/ซาฟิ/ อาสา 10 อรุณ/อาสา 2 ส้ม/อาสา 1 ส้ม/อาสา 1 พี่เอ็ด / อาสา 1 อาสา 8 ครูแอม/ครูกฤษ/อาสา 5 พี่แดง กฟผ./อาสา 3	เตรียมรายชื่อติดต่อบอร์ด บัตรประจำตัว+สอบถามมา บัตรกระเป๋า / สติ๊กเกอร์บอร์ด / บัตรรับเข้าชน / อุปกรณ์อาหารว่าง
4	08.00-08.30	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประจำวันนี้ในห้องประชุม วัดใจ Art for All	ครูแอม/ครูกฤษ/อาสา 5 นิว	ดนตรีไทย
5	08.30-08.50	พิธีเปิดค่ายศิลปะ Art for All: เติมรักด้วยรอยยิ้ม - พิธีกรกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม - เรียนเชิญ รว. วัฒนธรรม ฮีระ สลักเพชรกล่าวต้อนรับ - เรียนเชิญ ผู้แทน UN/ESCAP กล่าวถึงความร่วมมือ - เรียนเชิญ ศ.นพ. ทิรมย์ กมลสิงห์กุล อธิการบดีจุฬาฯ กล่าวรายงาน - เรียนเชิญ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี กล่าวเปิดงาน	คุณโป๊ว/ คุณเปิด	พิธีกร เดวิด+อ้อม เตรียมคำกล่าว
6	08.50-09.00	- พณฯ นายกรัฐมนตรี ทำพิธีเปิดงานอย่างเป็นทางการ - ตัวแทนเยาวชน รับมอบสัญลักษณ์ประจำค่าย - ถ่ายภาพหมู่บนเวที - เชิญทุกคนร่วมร้องเพลง Art for All สหภาพสุสันต์เด็ก	นิว นิว / ครูแอม / ครูกฤษ นิว นิว	แจกเนื้อเพลง ทีมสวดสวดแปลภาษาจีน
7	09.00-10.15	พิธีบายศรีสู่ขวัญ - ศาสตราจารย์กิตติคุณ ฉ่ำไพ สุจริตกุล กล่าวแนะนำพิธีบายศรีสู่ขวัญ - แขกผู้มีเกียรติ ผู้แทนองค์กรต่างๆ ร่วมผูกข้อมือให้แก่เยาวชนและผู้เข้าร่วมค่าย (อาสาสมัคร : พอบ / ปุ / ศักรินทร์ (ปาส้ม) / ลูกหว้า / แก้ว) (อาสาสมัคร : พอบ / ปุ / ศักรินทร์ (ปาส้ม) / ลูกหว้า / แก้ว)	ครูแอม/ครูกฤษ/อาสา 5 ครูแอม/ครูกฤษ/อาสา 5	เตรียมตั้ง-อุปกรณ์บายศรี เตรียมแก้ว เตรียมเยาวชนตามกลุ่ม D, A+B, E, C เตรียมเยาวชนตามกลุ่ม D, A+B, E, C
8	10.15-10.45	พิธีรับประทานอาหารว่าง	พี่แดง กฟผ./อาสา 3	ทานในห้องประชุม
9	10.45-11.45	แบบทดสอบความสุข - เมวชน (อาสาสมัคร : ปลา / ชิม / ลลิตา / นพชม) - ครู-อาจารย์	อาสา 8 พี่แดง กฟผ./อาสา 3 Alan/เอ็ม/วิบูล อาสา 4	บอกนักเรียนแบ่งตามประเทศ แบ่งตามจำนวนคนบนรถ / ไปพร้อมกระเป๋า เตรียมแบบทดสอบ / อุปกรณ์-เครื่องเขียน แบบทดสอบเบรลล์ / เพลง
10	11.45-12.15	จัดกลุ่มเยาวชน / ถ่ายภาพ ตามประเทศตามพิจารณา (อาสาสมัคร : ตา/อ้อ/อิกกี/อ้อ/อิกกี)	โอบี / อาสา 5	เตรียม Banner / จัดสถานที่
10	12.15-12.30	จัดแกล้งนรก (อาสาสมัคร : เติร์ด)	ผู้ตรวจ	เตรียมบอร์ด / จัดจำนวนให้เรียบร้อย
10	12.30	เยาวชนและคณะผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย "Art for All" ขึ้นรถบัส ออกเดินทาง ไปวังศรีสุรสีห์ จ.นครนายก	คุณโป๊ว / เติร์ด / ผู้ตรวจ	ประสานรถ, นำขบวน

ภาพที่ 5.28 “คิวงาน” อาสาสมัครในพิธีเปิด

เมื่อพิจารณาด้วยมุมมองด้านนิเทศศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อลายลักษณ์อักษร เพื่อการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมค่ายในพิธีเปิด โดยคณะทำงาน (ผู้ส่งสาร) ได้ใช้คิวงานของอาสาสมัคร (สื่อ) ที่มีความชัดเจนครบถ้วนในการสื่อสารเนื้อหา “ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร” สำหรับอาสาสมัคร (ผู้รับสาร) ทำให้อาสาสมัครเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในแต่ละช่วงเวลา และช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งการใช้เอกสารคิวงานนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพค่ายที่คณะทำงานได้

นำมาปรับปรุงแก้ไขประกอบกับผลการประเมินกิจกรรมค่ายของคณะทำงานเอง (สมถวิล บุญน้อม , สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2553)

จากการเตรียมงานด้านอาสาสมัครผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมตั้งแต่ การเริ่มต้นรับสมัคร การเข้าค่ายปฐมนิเทศ การฝึกงานที่มูลนิธิ และการประชุมสรุปความเข้าใจก่อนจัดค่าย เป็นการเตรียมความพร้อมให้อาสาสมัครเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและได้ฝึกปฏิบัติงานค่ายก่อนเริ่มงานจริง เพื่อให้อาสาสมัครได้เริ่มงานตั้งแต่ วินาทีแรกตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมค่าย

2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สำหรับบุคคลภายนอก

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สำหรับบุคคลภายนอกแบ่งตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ได้ 2 หัวข้อใหญ่ คือ

2.1 การประชาสัมพันธ์และการสมัครเข้าร่วมค่ายของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง

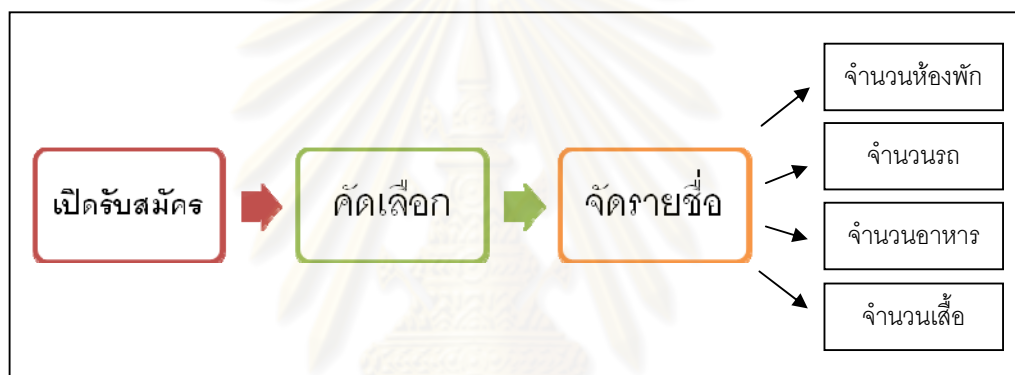
2.2 การประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรธุรกิจ และการจัดแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การประชาสัมพันธ์และการสมัครเข้าร่วมค่ายของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง

การประชาสัมพันธ์โครงการ การเปิดรับสมัคร และคัดเลือกเยาวชน ครู ผู้ปกครอง เป็นขั้นตอนสำคัญในช่วงการเตรียมงานค่าย เนื่องจากการดำเนินการของฝ่ายต่างๆในค่าย ต้องอาศัยจำนวนผู้ร่วมกิจกรรมที่แน่นอนเพื่อดำเนินการเตรียมงานในการจัดกิจกรรมต่อไป เช่น การระบุจำนวนห้องพัก จำนวนรถ จำนวนอาหาร หรือจำนวนเสื้อ เป็นต้น คุณอรุณ พุทธิสวัสดิ์ เจ้าหน้าที่มูลนิธิฝ่ายเยาวชน เล่าให้เห็นภาพแผนการดำเนินงานคัดเลือกเยาวชน ครู และผู้ปกครอง ดังนี้

“...ในส่วนของฝ่ายเยาวชนจะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวการเปิดรับสมัครในสื่อต่างๆรวมทั้งประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนที่มีเครือข่ายเดิมของ Art for All อยู่โดยเงื่อนไขของการสมัคร คือ จะไม่ให้มาซ้ำติดต่อกัน 2 ปี โดยเยาวชนจะต้องมีการส่งตัวอย่างผลงานศิลปะเพื่อแสดงถึงความสนใจหรือความมีใจรักในศิลปะ จากนั้นทางมูลนิธิจะมีการตั้งคณะกรรมการคัดเลือกรายชื่อเยาวชนจากผลงานศิลปะและความมุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรมค่าย หลังจากคัดเลือกเสร็จและ

ได้รายชื่อเยาวชนที่ได้รับคัดเลือกให้ไปเข้าค่ายแล้ว จะมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของรายชื่อและเอกสาร เพราะบางครั้งเยาวชนจะสะกดชื่อ นามสกุล หรือกรอกรายละเอียดในใบสมัครไม่ครบถ้วน ฝ่ายเยาวชนจึงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาะ เรื่องการสะกดชื่อ การระบุเพศ และประเภทความพิการเพราะ ต้องมีการนำรายชื่อที่ได้ไปใช้ในการบริหารจัดการส่วนอื่นๆ เช่น การจัดทำป้ายชื่อ การจัดทำเกียรติบัตร การแบ่งกลุ่ม จัดห้องนอน จำนวนรถ จำนวนอาหาร จึงต้องมีการเตรียมพร้อมเพื่อแก้ไขปัญหาหากเกิดการปรับเปลี่ยน และประสานงานไปยังฝ่ายอื่นๆ ได้อย่างทันที่...”(อรุณ พุทธิรส เจริญ, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2552)

ภาพที่ 5.29 ขั้นตอนการคัดเลือกและจัดการรายชื่อเยาวชน

โดยการประชาสัมพันธ์และการสมัครเข้าร่วมค่ายของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ได้ 2 หัวข้อ คือ

- (1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับและเกณฑ์การรับสมัครผู้ร่วมกิจกรรมค่าย
- (2) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับสมัครเกณฑ์การรับสมัครผู้ร่วมกิจกรรมค่าย

การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดค่ายไปยังเยาวชน ครู ผู้ปกครอง เนื่องจากทางค่ายมีเครือข่ายเดิมจากการจัดค่ายครั้งที่ 1-10 อยู่แล้วส่วนหนึ่ง ดังนั้น การประชาสัมพันธ์จึงใช้ฐานข้อมูลเดิม ประกอบกับการเผยแพร่ข่าวสารการสมัครผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ หรือสื่อมวลชน เพื่อรับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากโรงเรียน หน่วยงาน องค์กร ใหม่ๆ ถึงแม้จะมีจำนวน

ผู้สนใจเข้าร่วมค่ายมากเกินกว่าที่จะรับได้ คือ 600 คน แต่ก็ยังมีเยาวชนพิการ ไม่พิการ รวมทั้งครู อาจารย์และผู้ปกครองอีกหลายกลุ่มที่ยังไม่เคยมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ ผู้จัดจึงมีการ จำกัดโควตาให้มาได้ไม่เกินคนละ 3 ครั้ง ทำให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมค่าย พยายามเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมส่วนอื่นๆแทน ดังเช่นบทสัมภาษณ์จากมุมมองของประธานค่าย และฝ่ายเยาวชน ดังนี้

“ ในแต่ละปีมีผู้สมัครมาเข้าค่ายเยอะมาก บางคนที่เคยมาแล้วก็ติดใจ อยากมาอีก เราก็เข้าใจเลยมาคิดว่า...เอ..จะอย่างไรดี เอาแบบนี้ใหม่ จนเรา ต้องบอกว่าให้เปิดโอกาสคนที่ยังไม่เคยมาค่ายก่อน โดยมีการจำกัดโควตาว่า คนหนึ่งให้มาค่ายไม่เกิน 3 ครั้ง

ที่นี้บางคนที่เคยมาแล้ว พอเราบอกว่าเปิดโอกาสให้คนที่ยังไม่เคยมาบ้าง ก็พยายามแทรกตัวเข้ามาถึงไม่ได้มาค้างคืน ก็ขอมาเป็นผู้เยี่ยมชมค่าย...”
(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, บรรยาย, สิงหาคม, 2552)

“...มีเงื่อนไข คือ ความมีใจรัก หรือมีความสนใจในศิลปะเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนที่ยังไม่เคยมาเข้าร่วมค่ายได้มีโอกาสเข้าร่วมค่ายก่อน และคัดเลือกให้กระจายประเภทความพิการ กระจายภูมิภาค กระจายเพศ...”
(อรุณ พุทธรสเจริญ, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2552)

(2) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง

การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครอง แบ่งเป็น 2 หัวข้อดังนี้

(2.1) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

(2.2) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มครู และผู้ปกครอง ดังต่อไปนี้

(2.1) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

หลังจากที่คณะทำงานได้ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับสมัครเยาวชนเข้าร่วมค่าย ผ่านช่องทางต่างๆทั้งการส่งจดหมายประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนโดยตรง การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของมูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน เยาวชนจะได้รับทราบข่าวสารผ่านช่องทางที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ เยาวชนพิการที่เรียนอยู่ในโรงเรียนการศึกษา

พิเศษจะได้รับทราบข่าวสารและดำเนินการสมัครโดยมีคุณครูเป็นผู้คัดเลือกในเบื้องต้น เนื่องจาก การจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการมีน้อยมากและเยาวชนทุกคนก็อยากมาร่วมค่ายเกินกว่า จำนวนที่กำหนดให้ ส่วนเยาวชนเยาวชนพิการที่เรียนอยู่ที่บ้านผู้ปกครองจะเป็นคนติดตามข่าวสาร และดำเนินการรับสมัคร และสำหรับเยาวชนไม่พิการก็จะดำเนินการสมัครด้วยตนเองโดยมี โรงเรียนเป็นผู้รับรอง ดังต่อไปนี้

1) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนพิการที่เรียนในโรงเรียน

สำหรับเยาวชนพิการ ครูอาจารย์ของแต่ละโรงเรียน เป็นผู้บทบาทในการคัดเลือกเยาวชน เพื่อเข้าร่วมโครงการ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล จังหวัดพิษณุโลก และโรงเรียน โสตศึกษาจังหวัดตาก ซึ่งทั้งสองโรงเรียนต่างเป็นโรงเรียนที่ส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมค่ายโดย สม่ำเสมอ ดังนี้

อาจารย์หมวดศิลปะ โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดตาก กล่าวถึงการคัดเลือกนักเรียนที่พิการ ทางทางได้ยื่นในการเข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งโรงเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วม กิจกรรมตั้งแต่การจัดค่ายครั้งแรกว่า

“...ปีแรกๆเราเลือกเด็กเก่งๆไปนะ บางคนทำเป็นอาชีพเลย แต่พอหลังๆ มาไม่ต้องเก่งก็ได้ แต่อยากให้เด็กที่ไม่เคยเปิดหูเปิดตาอย่างเช่น น้องยุพา ตอน เลือกลงมาครูจะถามว่าเคยไปกรุงเทพฯไหม พอบอกไม่เคย ก็พาไปเลย...”
(อาจารย์โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดตาก, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

อาจารย์ภิญญา โรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล จังหวัดพิษณุโลก กล่าวถึงการคัดเลือก นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“...ในแต่ละปีจะให้สลับกันมา อยากให้เด็กๆมาเปิดหูเปิดตา พอ กลับไปเค้าก็ได้พัฒนาการที่ดีขึ้น มีความกล้าแสดงออก พอกลับจากค่ายเค้าก็ จะมาเล่าให้เพื่อนๆที่โรงเรียนฟัง เพื่อนก็อยากมาบ้าง ครูเองก็จะบอกเด็กที่ เคยมาแล้วว่าต้องแบ่งกัน เปิดโอกาสให้เพื่อนๆคนอื่นบ้าง...” (อาจารย์ โรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

ตอนแรกคุณแม่รู้จักค้าขายผ่านทางราชานุกูล แล้วทางโรงเรียนก็จะติดต่อให้ผู้ปกครองทราบ พอทราบว่าจะมาค้าขายก็จะสนับสนุนตลอด (คุณแม่ น้องก้อย, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

เห็นได้ว่า ครู อาจารย์ของแต่ละโรงเรียน ถือเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือกเยาวชน ก่อนที่จะส่งไปสมัครไปค้าขาย เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสในการมาร่วมกิจกรรม โดยเงื่อนไขสำคัญที่ครูใช้ในการคัดเลือกนักเรียน คือ “โอกาส” ที่นักเรียนจะได้มาเข้าร่วมกิจกรรมค้าขายสักครั้งหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมค้าขายที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนพิการนั้นมีน้อยมากในประเทศไทย เมื่อเทียบกับกิจกรรมค้าขายสำหรับเยาวชนไม่พิการ

2) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนพิการที่เรียนที่บ้าน

นอกจากเยาวชนที่รับทราบข่าวสารการสมัครค้าขายผ่านทางโรงเรียนแล้วยังมีเยาวชนบางกลุ่มที่ทราบข่าวการสมัครผ่านทางสื่อมวลชน เช่น ครอบครัวน้องนนท์ ที่ดีใจมากที่มีการจัดค้าขายสำหรับเยาวชนพิการ ดังนี้

“...เนื่องจากครอบครัวอยู่สงขลาต่างจังหวัดซึ่งไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็ก พิเศษ ก็จะดูแลตัวเองตลอด ที่บ้านมีน้องชายอีกคนเป็นเด็กปกติจะไปไหนไปกันตลอด แล้วน้องคนเล็กทุกปีปิดเทอมจะไปเข้าค้าขาย พอเค้าพูดเป็นประโยคได้ เค้าก็สื่อสารความต้องการของเค้าว่าอยากไปเข้าค้าขายบ้าง แต่เราก็ไม่รู้จะหาตรงไหนให้ลูก พอสิบปีที่แล้วได้มีโอกาสเห็นค้าขายในรายการไอทีวี เราตื่นตื่นกันทั้งครอบครัวนั่งดูกันอยู่หน้าทีวีว่ามีค้าขายแบบนี้ด้วยหรอ นนท์ก็บอกว่าอยากไปค้าขายแบบแน่(น้องชาย) บ้าง คุณพ่อเค้าก็ถามว่าแน่ใจหรอ ไม่เบี่ยวนะ แม่ก็บอกว่าแม่จะติดต่อแล้วนะ เค้าก็บอกว่าครับ คุณแม่ก็โทรไปรายการไอทีวีตอนนั้น ทางรายการก็ติดต่อให้ได้คุยกับอาจารย์ชาญณรงค์ อาจารย์บอกว่าถ้าพร้อมก็ตามไปได้เลย ปีนั้นจัดที่มวกเหล็ก สระบุรี พวกเราก็ขับรถไปกันทั้งครอบครัว พอได้ไปเห็นจริงๆก็ประทับใจมาก ก็คือ เค้าดูแลลูกเราที่มีความบกพร่องดีมาก ที่สำคัญน้องมีความสุขมาก แล้วเค้าก็ปรับตัวได้ดี จากตรงนี้เป็นครั้งแรกที่แม่ได้มีโอกาสประเมินจากการเลี้ยงดูเฉพาะครอบครัวเพราะ เวลาอยู่กับคนอื่นเค้าเป็นอย่างไร ซึ่งเค้าสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆและร่วมกิจกรรมในค้าขายได้...” (คุณแม่ น้องนนท์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

3) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนไม่พิการ

สำหรับมุมมองของเยาวชนไม่พิการนั้น เห็นว่าการสมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายของเยาวชนไม่พิการ ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เป็นเพียงค่ายเดียวที่เยาวชนไม่พิการจะได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนที่พิการ ดังนี้

“...มีข่าวประชาสัมพันธ์ไปทางโรงเรียน และก็ใกล้จะปิดรับสมัครแล้ว หนูเองต้องลาเรียนในคาบเรียนทดลองวิชาวิทยาศาสตร์ อาจารย์ก็เป็นห่วงว่าจะตามเพื่อนไม่ทัน และก็ยังมียีกหลายค่ายที่จัดขึ้น แต่ว่าแอมอยากมาเข้าค่ายนี้...เพราะ ไม่มีค่ายไหนที่เราจะได้มาเข้าค่ายกับเพื่อนที่พิการเหมือนกับ Art for All...” (น้องแอม เยาวชนไม่พิการ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...หนูชอบเข้าค่าย เท่าที่นับได้ ประมาณ 137 ค่าย หนึ่งในค่ายที่ประทับใจมาก คือ ค่าย อาร์ท พอล ออล เป็นค่ายเดียวที่ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนที่พิการ ได้ช่วยเหลือกัน...” (น้องเต้, เยาวชนไม่พิการ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

จากบทสัมภาษณ์ของเยาวชนและครูจะเห็นได้ว่า เยาวชนไม่พิการมีโอกาสไปค่ายทั่วไปมาก แต่ไม่ค่อยมีโอกาสที่จะได้ไปค่ายที่มีเยาวชนพิการ ส่วนเยาวชนพิการนั้นไม่มีโอกาสได้ไปค่ายทั่วไปอยู่แล้ว ถึงแม้โอกาสที่จะได้ไปค่ายสำหรับคนพิการจะมีบ้างแต่ก็น้อยมากในปัจจุบัน และยิ่งไปกว่านั้นการไปค่ายที่มีทั้งคนพิการและไม่พิการรวมกัน อาจจะมีเพียงแค่ ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยเพียงที่เดียว จึงเป็นค่ายที่ทุกคนรอคอย

(2.1) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มครู ผู้ปกครอง

การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ครู ผู้ปกครอง แบ่งได้เป็น 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มครู

กลุ่มครูอาจารย์ จะได้รับทราบข่าวสารการสมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายจากการที่คณะทำงานได้ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับสมัครเยาวชนเข้าร่วมค่าย ผ่านช่องทางทางการส่งจดหมายประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนโดยตรง

นอกจากการสมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายตามเงื่อนไขของกลุ่มเยาวชนแล้ว กลุ่มครูเองก็มีเงื่อนไขเช่นเดียวกัน คือ ครูที่จบศิลปะและไม่ได้จบศิลปะโดยตรง ทั้งที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษและโรงเรียนทั่วไปมาเฉลี่ยกัน และกำหนดโควตาไม่ให้มาเกินคนละ 3 ครั้ง โดยเปิดโอกาสให้ครูที่ยังไม่เคยมาค่ายได้รับการพิจารณาก่อน แต่เนื่องจากบางโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนด้านการศึกษาศิลปะ มีครูผู้สอนศิลปะจำนวนจำกัดหรือมีเพียงคนเดียวทำให้คุณครูบางท่านต้องมาซ้ำ

“...เวลาไปต่างจังหวัดต้องมีครูดูแลเด็กไป แต่เนื่องจากครูศิลปะในหมวดมีคนเดียว ตัวเราเองก็เคยไปหลายครั้งแล้ว ปีนี้เลยเลือกเด็กให้ส่งผลงานไป ส่วนครูก็ให้ครูนาฏศิลป์ไปแทน เค้าเองก็ได้เอามาประยุกต์ใช้สอนศิลปะเด็กเล็กเพราะ ชั้นเด็กเล็กครูต้องสอนทุกวิชาอยู่แล้ว...” (อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดตาก, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...เป็นโชคดีของพี่ที่ได้มา เพราะทางค่ายระบุไปว่าอาจารย์ที่มาแล้วไม่ให้มาซ้ำ เพราะอาจารย์ที่มาแล้วก็อยากมาอีก ตัวครูเพิ่งย้ายมาเลยได้มา...” (อาจารย์จากโรงเรียนอนุบาลเชียงราย, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...พี่เคยพาเด็กมาหลายครั้งแล้ว พอเด็กได้ไปเค้าก็จะกลับมาเล่าให้เพื่อนฟังเพื่อนๆ เค้าก็อยากมาบ้าง เราเองก็มีแรงกระตุ้นตามเด็กไปด้วย พอเห็นเด็กส่งผลงานสมัครมาแล้วได้รับการคัดเลือก ถ้าเราไม่พามาแล้วเค้าจะมาอย่างไร เพราะ ที่โรงเรียนมีครูศิลปะอยู่คนเดียว...” (อาจารย์จากโรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

สำหรับแนวทางการสมัครเพื่อคัดเลือกครูนั้น มีความคล้ายคลึงกับการคัดเลือกเยาวชนคือให้ส่งผลงานด้านศิลปะและเรียงความซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละปี ดังนี้

“...ปีแรกส่งผลงานมา ปีต่อมาส่งมาอีก สำหรับเด็กให้ส่งผลงานศิลปะแขนงไหนก็ได้ ส่วนครูให้เขียนเรียงความ ปีนั้นเป็นปีแรกที่ได้ไป เป็นค่ายที่แก่งกระจาน การที่เราได้มาทำกิจกรรมที่นี้ทุกปี แล้วก็ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมจากทางจุฬา เช่น การประชุมต่างๆ พัฒนาการค่ายช่วงแรกสปอนเซอร์เยอะมาก สนุกชอบ ไปเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง เพื่อนๆอยากมา เราก็มีแรงกระตุ้นตามเด็กไป

ด้วย...” (อาจารย์จากโรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

นอกจากอาจารย์ที่ต้องดูแลนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ยังมีอาจารย์ที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมค่ายแม้ไม่ได้พานักเรียนมาร่วมค่ายครั้งนี้ แต่ได้มาเก็บเกี่ยวความรู้และเทคนิคการสอน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เมื่อกลับไปโรงเรียน ดังเช่น บทสัมภาษณ์อาจารย์สุพจน์ซึ่งเป็นอาจารย์พิการทางการได้ยิน สื่อสารผ่านล่ามภาษามือ ดังนี้

“...อาจารย์สุพจน์ได้รู้จักค่าย Art for All จากอาจารย์ปิโยรส (อาจารย์ที่มาเข้าค่ายครั้งที่ 11 เหมือนกัน) ซึ่งอยู่หมวดศิลปะเหมือนกันและเคยมาเข้าค่ายนี้ก่อน ต่อมาอาจารย์ปิโยรสย้ายโรงเรียน ทำให้หมวดศิลปะเหลืออาจารย์สุพจน์เพียงคนเดียว หัวหน้าหมวดเลยอนุญาตให้อาจารย์สุพจน์มา ซึ่งปีนี้อาจารย์ได้ส่งผลงานมาทั้งครูและนักเรียน แต่นักเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก ปีนี้อาจารย์สุพจน์จึงมาคนเดียว...และพบว่าการมาค่ายได้ความรู้หลายอย่างที่สามารนำไปใช้สอนนักเรียนที่โรงเรียนได้...” (อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษานครปฐม, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

2) การสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้ปกครอง

กลุ่มผู้ปกครอง จะได้รับทราบข่าวสารการสมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายจากการที่คณะทำงานได้ประชาสัมพันธ์ข่าวการรับสมัครเยาวชนเข้าร่วมค่าย ไปยังโรงเรียน หรือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งมีทั้งผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมาเข้าค่ายพร้อมกับบุตรหลานที่มาค่าย หรือมาเข้าค่ายจากการที่บุตรหลานเคยมาร่วมกิจกรรมค่ายแล้ว รวมทั้งผู้ปกครองที่มาร่วมกิจกรรมค่ายในฐานะผู้เยี่ยมชมค่ายเนื่องจากเคยมาเข้าค่ายแล้ว ดังต่อไปนี้

“...ก่อนหน้านี้ลูกสาวมาเข้าค่าย เราอยากรู้ว่าเค้าเป็นอย่างไร เลยสมัครมาเป็นกลุ่มผู้ปกครอง แม่เค้าไม่ได้มาด้วย เพราะ ทางค่ายให้ผู้ปกครองมาได้คนเดียว แต่พอทางค่ายกำหนดว่าคนที่มาแล้วไม่ให้มาซ้ำ เราก็เข้าใจเปิดโอกาสให้คนอื่นบ้าง ปีนี้ก็เลยมาเป็นผู้เยี่ยมชมค่ายแทน คราวนี้เลยได้มาพร้อมหน้าพร้อมตาทั้งครอบครัว...” (คุณพ่อน้องก้อย, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“น้องนนท์เคยมาเข้าค่ายก่อน ตอนนั้นครอบครัวเราอยู่สงขลา แต่ตอนนี้คุณแม่ย้ายมาอยู่กรุงเทพแล้ว เพื่อมาดูแลให้น้องนนท์ได้เข้าโรงเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่างๆซึ่งในกรุงเทพจะมีมากกว่า ปีนี้คุณแม่เลยสมัครมาเข้าค่ายด้วย...” (คุณแม่ น้องนนท์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...พี่นวลทราบข่าวจากคุณครู และน้องแววก็อยากมาเข้าค่าย ที่บ้านคุณพ่อคุณแม่เค้าทำงานกันทั้งคู่ เลยให้พี่นวล(พี่เลี้ยง)มาแทน...ตอนอยู่ในค่ายก็จะได้เห็นเค้าทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ...” (พี่เลี้ยงน้องแวว, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...คุณแม่ น้องเสื่อคะ...น้องเสื่อคนที่ใส่ชุดนอน แล้วก็แยกกับเพื่อนเสียงดังเมื่อกี้ (ชี้ให้ผู้วิจัยดู) ก่อนหน้านั้นน้องเสื่อเคยมาเข้าค่ายแล้วครั้งหนึ่งแล้วเค้าก็กลับมาเล่าให้ฟังว่าเป็นอย่างไรบ้าง ปีนี้คุณแม่มีโอกาส เลยสมัครมาเข้าค่ายด้วย เห็นเค้ามีพัฒนาการดีขึ้นเข้ากับเพื่อนใหม่ได้ดี เราก็อบายใจ” (คุณแม่ น้องเสื่อ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายของผู้ปกครองส่วนหนึ่ง วิเคราะห์ได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องในการสร้างเครือข่ายผู้เข้าร่วมค่าย จากการบอกต่อของบุตรหลานที่เคยมาเข้าร่วมกิจกรรมค่ายในฐานะเยาวชนแล้ว

2.2 การประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรธุรกิจ และการจัดแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชน

นอกจากการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดค่ายไปยังกลุ่ม เยาวชน ครูและผู้ปกครองแล้ว บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการเผยแพร่ข่าวสารการจัดค่ายทุกปีได้แก่ กลุ่มสื่อมวลชน โดยในปีนี้นอกจากสื่อมวลชนแล้วยังมีการประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนกิจกรรมจากกลุ่มองค์กรธุรกิจ โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบงานสัมมนา

หลังจากเสร็จกิจกรรมมีการจำหน่ายของที่ระลึกจากโครงการ และรวมทั้งสาธิตการสอนในฐานต่างๆ ทำให้ผู้เยี่ยมชมได้เห็นกระบวนการทำงานเรียนการสอน ดังนั้น การสื่อสารในขั้นตอนนี้จึงเป็นการสร้างพันธมิตรในการจัดกิจกรรมค่าย

ในการจัดสัมมนา อาจารย์ชาญณรงค์ได้กล่าวถึงกิจกรรมค่ายที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ทั้งคนพิการและคนไม่พิการได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งต่างไปจากแนวคิดการรณรงค์ด้านคนพิการที่ผ่านมาซึ่งเน้นการให้คนไม่พิการเรียนรู้คนพิการเป็นหลัก ดังนี้

“...กิจกรรมที่เราจัดมากมายในสังคมเป็นกิจกรรมสร้างคนดี แต่ไม่มีกิจกรรมสำหรับคนที่ขาด การบริหารคนของ ART FOR ALL จึงเหมาะกับประเทศไทย โดยเฉพาะ การพัฒนาคนพิการไทย เพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่คุณธรรม โดยใช้กระบวนการศิลปะเพื่อให้เด็กการพัฒนาอย่างมีความสุข ซึ่งใช้มนุษย์ต่างกระจกเงาสะท้อนความคิดและจิตใจ และการสร้างสถานะสะท้อนใจให้ทำความดี...”

“หวังให้ทุกคนได้มาร่วมกิจกรรมนี้คนไม่พิการได้เห็นว่าคุณพิการเข้มแข็งอย่างไรเด็กพิการก็ได้มาแบ่งปันประสบการณ์จากเด็กปกติเพราะเป้าหมายของเราจริงๆ คือ เด็กดี ทั้งเด็กปกติ และเด็กพิการ ต่างก็เป็นเด็กดีได้เหมือนกัน ค่ายนี้จึงเป็นค่ายสร้างคนดี” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, บรรยาย, มิถุนายน, 2552)

จากข้อความดังกล่าว ได้สะท้อนถึงแนวคิดของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ที่เน้นการจัดกิจกรรมที่คนพิการและคนไม่พิการได้มาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจตนเองและมองเห็นศักยภาพของตนเอง จากแนวคิดดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการจัดค่าย

ภาพที่ 5.30 – 5.33 บรรยากาศการจัดสัมมนา

สรุปได้ว่า การสื่อสารก่อนการจัดค่ายมีการสื่อสารไปยังผู้รับสารสองกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ 1) การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน ซึ่งในขั้นตอนเตรียมงานก่อนการจัดค่าย เน้นการสื่อสารแบบสองทางที่ “คู่สื่อสาร” ซึ่งได้แก่ คณะทำงาน และอาสาสมัคร ได้แลกเปลี่ยนเนื้อหาสารซึ่งกันและกัน “ผ่านสื่อกิจกรรม” หลากหลาย อาทิ การประชุม การจัดกิจกรรมค่าย ปฐมนิเทศ การฝึกอบรมบุคลากร การฝึกงาน หรือแม้แต่การประชุมสรุปความเข้าใจก่อนจัดกิจกรรมค่าย โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมค่าย ให้ผู้ร่วมจัดกิจกรรมทุกคนทั้งคณะทำงานและอาสาสมัครมีความตระหนักในภาระหน้าที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ทำให้เห็นก่อนว่าจะจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนได้นั้นกลุ่มผู้จัดกิจกรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจก่อน ส่วน 2) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายนอกไปยังกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย ผ่านการสื่อสารทางเว็บไซต์ /จดหมายประชาสัมพันธ์/ โทลด์พีท เพื่อให้เยาวชน ครูอาจารย์และผู้ปกครองรับทราบข่าวสารการสมัครและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรธุรกิจ และการจัดแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชนด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย

การจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม จัดขึ้นระหว่าง วันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2552 มีพิธีเปิด ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ และดำเนินกิจกรรมภายในค่าย ณ วังวิ รีสอร์ท จังหวัดนครนายก มีผู้เข้าร่วมค่ายประกอบด้วย เยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการ 4 ประเภท ได้แก่ เยาวชนพิการทางสายตา หู บัญญา และร่างกาย จำนวน 230 คน อาสาสมัคร จำนวน 140 คน ชาวต่างชาติ ครู อาจารย์และผู้ปกครอง จำนวน 100 คน คณะทำงานและวิทยากร จำนวน 150 คน นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชน และผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมค่ายในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก

เยาวชนจะถูกจัดเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมภาคกลางวัน และช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิตภาคกลางคืน การจัดกลุ่มเยาวชนในการทำกิจกรรมภาคกลางวันจะจัดเยาวชนที่มีความพิการทุกประเภท ทั้งการมองเห็น การได้ยิน การเรียนรู้ และการเคลื่อนไหว ร่วมกับเยาวชนที่ไม่พิการ โดยคณะ เพื่อให้อาสาสมัครได้ช่วยเหลือกันในการทำงานศิลปะ ในช่วงกลางคืนเยาวชนจะถูกจัดให้รวมกันทั้งเด็กพิการ และเด็กที่ไม่พิการ โดยแยกเพศ เพื่อให้นักเรียนช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิต

ตารางที่ 5.3 ภาพรวมการสื่อสารระหว่างจัดค่าย

ระดับการสื่อสารและคู่สื่อสาร	กิจกรรม	สื่อ / การสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการ	เป้าหมาย / การสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ
กิจกรรมพื้นฐาน			
การสื่อสารกลุ่มใหญ่ระหว่าง	พิธีเปิด	มีกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ	เพื่อต้อนรับเยาวชนทุกคนทั้งพิการและไม่พิการเป็นสมาชิกค่าย Art for All
คณะทำงานกับสมาชิกค่าย	การแบ่งกลุ่มและการประชุมในหอประชุมและแนะนำสถานที่ต่างๆในค่าย	-การปฐมนิเทศในหอประชุมมีการใช้ล่ามภาษามือ และวีดิทัศน์ประกอบ -การแนะนำสถานที่ต่างๆในค่ายมีผู้บรรยายประกอบกับเยาวชนได้เห็นและสัมผัสบรรยากาศจากสถานที่จริง	-ทุกคนในค่ายได้เข้าใจในข้อตกลงร่วมกันว่า “ค่ายนี้ไม่มีคนพิการ มีแต่ หู ตา ปัญญา แขนขา ไม่พิการ และเมื่อ“ห้าคนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ”ช่วยให้ทุกคนสามารถ“ก้าวข้ามขีดจำกัด”ของตนเองได้
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน		มีการใช้ล่ามภาษามือ วีดิทัศน์ เสียงเพลง และมีผู้บรรยายกิจกรรมตลอดการจัดกิจกรรม	ทุกคนได้มีส่วนร่วมและซาบซึ้งในกิจกรรมที่ถ่ายทอดความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนพิการหรือไม่พิการก็มีคุณค่าเช่นเดียวกัน
	พิธีปิดค่าย	มีล่ามภาษามือ มีผู้ประกาศรายชื่อ และมีผู้เดินนำเยาวชน มีสื่อวีดิทัศน์ประกอบได้แก่ สื่อค่ายเพื่อจัดกลุ่มสมาชิกแต่ละกลุ่ม แผนที่ค่ายสำหรับผู้ร่วมค่ายทุกคน	มอบเกียรติบัตรที่แสดงถึงส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการร่วมกิจกรรมค่ายของเยาวชนไม่ว่าจะพิการหรือไม่พิการ

ตารางที่ 5.2 (ต่อ) ภาพรวมการสื่อสารระหว่างจัดค่าย

ระดับการสื่อสารและคู่สื่อสาร	กิจกรรม	สื่อ / การสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการ	เป้าหมาย / การสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ
กิจกรรมพื้นฐาน (ต่อ)			
การสื่อสาร กลุ่มเล็ก ระหว่าง วิทยาการ เยาวชน	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาค กลางวัน	-ฐานปั้น ฐานวาด ฐานสื่อ ประสมมีล่ามภาษามือคอย อธิบายกิจกรรม มีการสาธิต กิจกรรม มีการให้เยาวชนได้ ทดลองสัมผัสแบบวาดและ ปฏิบัติด้วยตนเอง มีการปิด ตาให้ทุกคนมองไม่เห็น เหมือนกัน รวมถึงมีกิจกรรม ให้วาดภาพด้วยปาก เท้า ด้วย -ฐานดนตรี มีล่ามภาษามือ คอยอธิบายกิจกรรม มีการ ใช้เครื่องเคาะและเครื่อง เขย่าประกอบ	ได้เรียนรู้การสร้างกิจกรรม แบบ 5 คนรวมเป็นหนึ่ง อัจฉริยะ เยาวชนไม่พิการ ได้ ฝึกเรียนรู้และเข้าใจข้อจำกัด ของเพื่อนที่พิการผ่านกิจกรรม การปิดตาวาดภาพ หรือ การ วาดภาพด้วยปาก เท้า ส่วน เยาวชนพิการได้แสดงออกถึง ศักยภาพซ่อนเร้นของตนเอง และเกิดความภูมิใจที่สามารถ ร่วมกิจกรรมต่างๆได้ รวมถึง เกิดกำลังใจในการพัฒนา ตนเองต่อไป
กิจกรรมประจำวัน			
การสื่อสาร ระหว่าง บุคคล ของ เยาวชน พิการและไม่ พิการ	กิจกรรม ประจำวัน	มีเยาวชนไม่พิการคอยเป็น สื่อบุคคลเชื่อมโยงเพื่อนที่ พิการ มีสื่อวัตถุมีการใช้ป้าย อักษรเบรลล์สำหรับเยาวชน หูกับเยาวชนตา	เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน ที่พิการและไม่พิการทำให้ เยาวชนไม่พิการได้เรียนรู้ ความสามารถของเพื่อนพิการ ในขณะเดียวกันเยาวชนพิการ ก็ได้เรียนรู้ว่าเพื่อนไม่ได้ รังเกียจและให้ความช่วยเหลือ เป็นอย่างดี

ในการนำเสนอรายละเอียดการจัดกิจกรรมค่าย ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยเรียงลำดับตามสถานที่จัดกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 2 แห่ง ได้แก่

1. การลงทะเบียนและพิธีเปิด ณ ห้องประชุมเล็ก อาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
2. การจัดกิจกรรมค่าย ณ วังวีรสีรอร์ท จังหวัดนครนายก ดังนี้

1. การลงทะเบียนและพิธีเปิด ณ ห้องประชุมเล็ก อาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

เนื่องจากค่าย ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีสมาชิกผู้ร่วมค่ายจากทุกๆภาคในประเทศไทย จึงต้องมีการนัดสถานที่เพื่อรวมตัวกันก่อนเดินทางไปยังพื้นที่จัดค่าย ทุกๆปีจึงมีการจัดการลงทะเบียนและพิธีเปิด ณ กรุงเทพมหานครก่อน สำหรับในปี พ.ศ. 2552 นี้ มีการจัดการลงทะเบียน และ พิธีเปิด ณ ห้องประชุมเล็ก อาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ดังนี้

- 1.1 การลงทะเบียน
- 1.2 การจัดพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 การลงทะเบียน

เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมเดินทางมาถึงอาคารหอประชุมเล็กศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย จะมีอาสาสมัครคอยต้อนรับเพื่อแนะนำจุดลงทะเบียน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 6 กลุ่ม โดยในแต่ละส่วนจะแบ่งเป็นโต๊ะสำหรับลงทะเบียนและพื้นที่ในการวางกระเป๋าเพื่อแยกเป็นกลุ่มตามคันรถ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 พื้นที่หน้าประตูทางเข้าห้องประชุม แบ่งเป็น 2 โต๊ะ สำหรับกลุ่มเยาวชนทั้ง 5 ประเภท และครูอาจารย์-ผู้ปกครอง โดยใช้ป้ายและตัวอักษร A – E ดังนี้ โต๊ะทางซ้ายมือสำหรับกลุ่มครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และ กลุ่ม A เยาวชนปกติ โต๊ะทางขวามือสำหรับเยาวชนพิการที่จะมีอาสาสมัครคอยดูแลเพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวกในการลงทะเบียน เช่น การนำทางไปยังโต๊ะลงทะเบียนสำหรับ กลุ่ม B เยาวชนพิการทางสายตา การสื่อสารโดยใช้ภาษามือสำหรับ กลุ่ม C เยาวชนพิการทางหู การอำนวยความสะดวกในการเซ็นรถวีลแชร์สำหรับกลุ่ม D เยาวชนพิการทางร่างกาย และการอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับ กลุ่ม E เยาวชนพิการทางสติปัญญา (ภาพที่ภาพโต๊ะลงทะเบียนสำหรับแต่ละกลุ่ม)

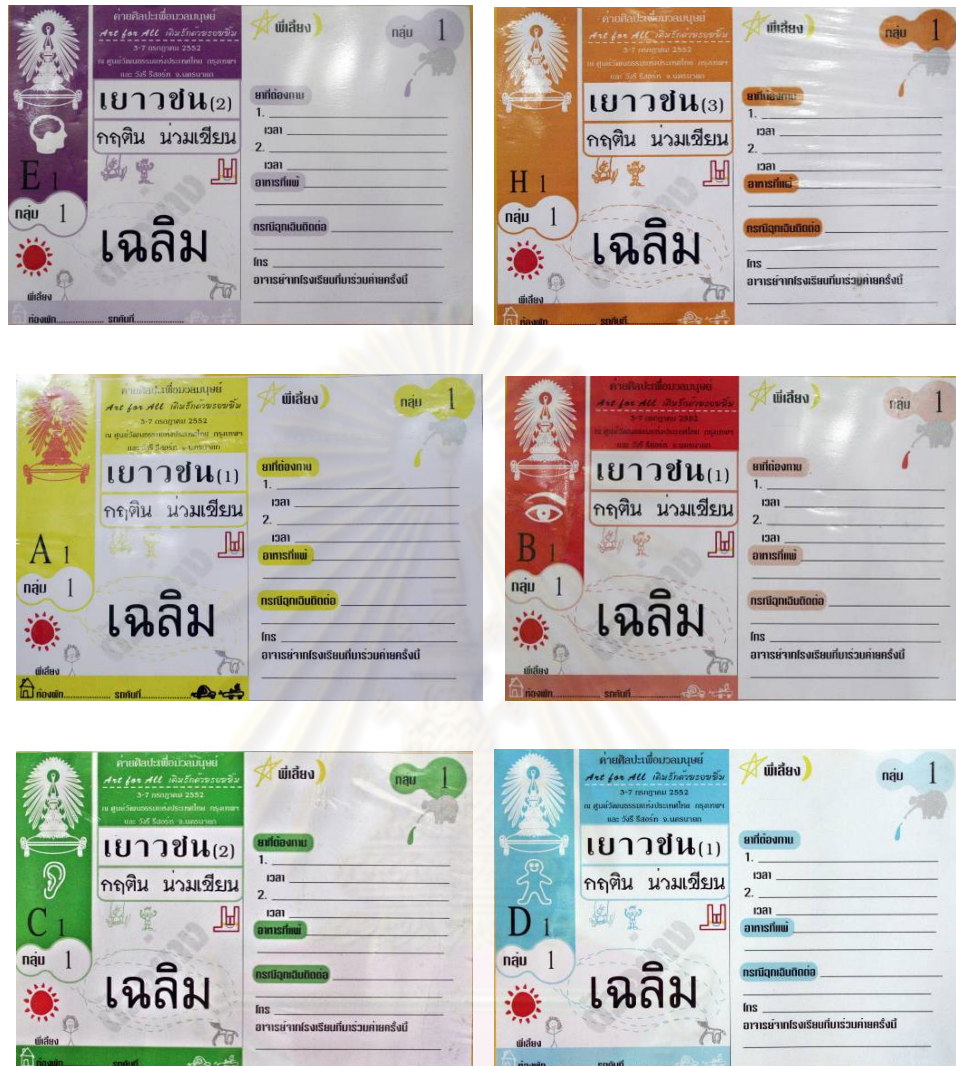
ในการลงทะเบียนเยาวชนจะได้รับซองเอกสารที่ระบุ หมายเลขเยาวชน ชื่อเยาวชน และชื่อผู้ปกครองหรือผู้ดูแล รวมทั้งรายการเอกสารที่อยู่ใน ประกอบด้วย 1. บัตรคล้องคอประจำตัว ซึ่งป้ายของเยาวชนจะมีรายละเอียดของสี และขนาด รวมถึงรูปแบบที่ต่างจากกลุ่มผู้เข้าร่วมอื่นๆ กล่าวคือ มีการระบุเลขกลุ่มกลุ่มนอน กลุ่มกิจกรรม เลขรถ ชื่อพี่เลี้ยง ชื่อครูและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ รวมถึงยาประจำตัว เป็นต้น 2. บัตรคล้องกระเป๋า รวมถึงป้ายผูกกระเป๋านำไปวางเป็นแถวสำหรับการรอนย้ายขึ้นรถบัส 3. บัตรรับเยาวชน สำหรับผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเยาวชนนำมายื่นเพื่อรับเยาวชนกลับ และ 4. สติกเกอร์ขึ้นรถวีลแชร์ สำหรับติดที่อกเสื้อด้านขวา ก่อนขึ้นรถเพื่อให้ทราบว่ายาวชนขึ้นรถคันใด และเมื่อถึงวีลแชร์ให้นำไปติดที่ด้านหลังบัตรคล้องคอสำหรับวันเดินทางกลับ และเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการขึ้นรถไปกับเยาวชน

ภาพที่ 5.37 ซองใส่เอกสารและเอกสารที่เยาวชนจะได้รับ

ภาพที่ 5.38 ป้ายคล้องคอผู้เข้าร่วมกิจกรรม (มูลนิธิคิดปะเพื่อมวลมนุษย, 2552)

ภาพที่ 5.39 - 5.44 ป้ายชื่อคล้องคอของเยาวยชน (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย,2552)

ภาพที่ 5.45 ป้ายบอกสถานที่เป็นอักษรเบรลล์สำหรับเยาวยชนพิการทางสายตาสื่อสารกับเยาวยชนพิการทางการได้ยิน (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย,2552)

จึงเห็นได้ว่าการจัดการด้านการลงทะเบียนต้องมีการเตรียมพร้อมด้านฐานข้อมูลผู้ร่วมค่ายมาอย่างดี เพื่อให้การจัดการด้านการลงทะเบียนเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และนอกจากนี้ การจัดพื้นที่สำหรับการลงทะเบียนตามกลุ่มผู้เข้าร่วมค่าย จะช่วยให้การบริหารจัดการด้านคนและสัมภาระมีความสะดวกเร็วมากขึ้น เช่น การจัดคนขึ้นรถบัส การจัดคนเข้าห้องประชุม การลำเลียงกระเป๋า เป็นต้น

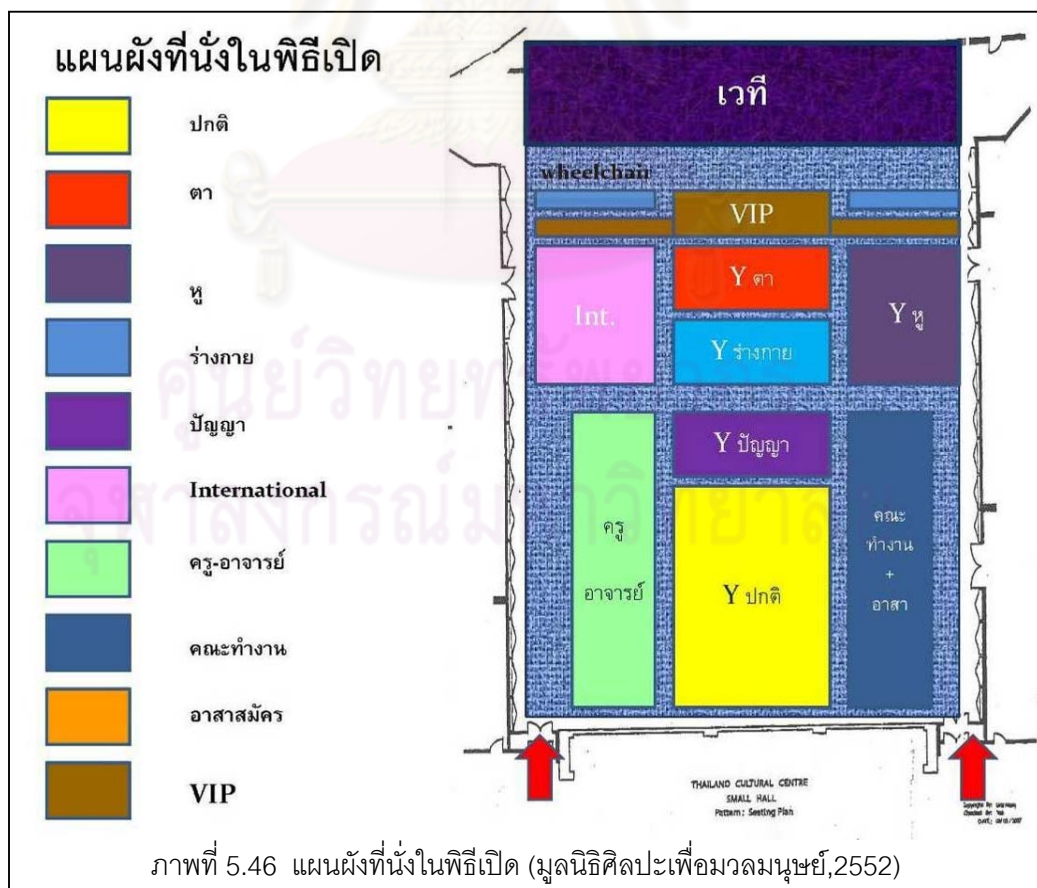
1.2 การจัดพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เดิมรักด้วยรอยยิ้ม”

หลังจากเยาวชนลงทะเบียนเรียบร้อยแล้วจะมีอาสาสมัครนำเข้าไปในหอประชุมเพื่อร่วมพิธีเปิดค่าย โดยมีการจัดแบ่งพื้นที่นั่งเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน ดังนี้

กลุ่มตา จัดที่นั่งอยู่แถวหน้าสุด สำหรับเยาวชนที่สามารถมองเห็นได้เลือนราง และเพื่อให้สามารถได้ยินเสียงชัดเจน

กลุ่มร่างกาย จัดที่นั่งอยู่บริเวณพื้นที่ว่าง ที่สามารถเข็นรถเข้าออกได้สะดวก

กลุ่มหู จัดที่นั่งอยู่บริเวณตำแหน่งสามารถมองเห็นถ้ามองเห็นการจัดกิจกรรมได้ชัดเจน โดยไม่ถูกรบกวนจากแสงไฟบนเวที และการเคลื่อนไหวบริเวณทางเดินเข้าออก ที่ทำให้เสียสมาธิ

ภาพที่ 5.46 แผนผังที่นั่งในพิธีเปิด (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552)

จากรูปภาพการจัดสถานที่ในพิธีเปิด วิเคราะห์ได้ว่า การสื่อสารกลุ่มใหญ่ที่ประกอบด้วยเยาวชนพิการและไม่พิการแต่ละประเภทต้องอาศัยการบริหารจัดการช่องทางในการรับสาร(Channel) โดยการจัดตำแหน่งที่นั่งของผู้รับสารให้เหมาะสม

สำหรับพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” นั้น มีลำดับกิจกรรม ดังนี้

(1) นายกรัฐมนตรีกล่าวเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม

ในพิธีเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม ได้รับเกียรติจาก ฯพณฯ อภิลิทธิ์ เวชชาชีวะนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกล่าวเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม และได้กล่าวถึงความประทับใจที่มีต่อกิจกรรมนี้ไว้ในตอนหนึ่งว่า

“...นอกเหนือจากการนำศิลปะซึ่งหลายคนมองว่าเป็นเรื่องของวงการกล่อมเกลาจิตใจของผู้สร้างงานหรือผู้เสพงานเป็นรายบุคคลแล้วโครงการนี้ต้องการที่จะนำศิลปะมาเป็นสื่อในการที่จะก้าวข้ามความแตกต่างที่มีอยู่และเป็นสื่อในการที่จะเชื่อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมวลมนุษย

ดังนั้นจึงนำคุณค่าของศิลปะเกินไปกว่าความภาคภูมิใจของผู้สร้างผลงานหรือความพึงพอใจของผู้ที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับผลงานนั้นแต่กระบวนการของการสร้าง กระบวนการของการร่วมเรียนรู้ทางด้านศิลปะถูกนำมาเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคี ถูกนำมาเพื่อที่จะให้พวกเราทุกความซึ่มซบในความแตกต่างหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างอย่างไร ก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ มีความสุขร่วมกันได้ และที่สำคัญ คือ สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้

...ประเด็นที่สอง โครงการนี้มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่างๆซึ่งอาจขาดโอกาสในโครงการหลายโครงการที่มีการดำเนินงานอยู่ตามปกติ ไม่เพียงเฉพาะผู้พิการ ซึ่งมีความบกพร่องในบางด้านแต่การเข้าหาหรือเชิญชวนเด็กและเยาวชนจากพื้นที่ห่างไกลเข้ามาร่วมก็เป็นเป้าหมายสำคัญของโครงการนี้ เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นลูกหลานเราที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทราบว่าปีนี้ก็มีชนเผ่าจากเชียงรายไปจนถึงการดึงเอาเพื่อนๆของเราในกลุ่มประเทศอาเซียนเข้ามา ก็เป็นการบ่งบอกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจว่าโครงการนี้ต้องการที่จะให้เป็นศิลปะเพื่อมวลมนุษยอย่างแท้จริง...”

ภาพที่ 5.47 – 5.48 นายกรัฐมนตรีกล่าวเปิดค่ายฯและมอบสัญลักษณ์ค่ายแก่ผู้แทนเยาวชน
(มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2552)

(2) การจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ อ่ำไพ สุจริตกุล กล่าวแนะนำพิธีบายศรีสู่ขวัญว่า “เป็นการรับขวัญต้อนรับเยาวชนเข้าสู่ครอบครัว ART FOR ALL” ผู้แทนอาเซียน และแขกผู้มีเกียรติ ร่วมผูกข้อมือ (ผูกขวัญ) ให้แก่เยาวชน ระหว่างนั้นคนละประสานเสียง ร้องเพลง บายศรีสู่ขวัญ (ค่าย Art for All) และเพลง สะพานสู่สันติภาพ: “Art for All” พร้อมวงดนตรีไทยบรรเลงประกอบ และมีล่ามภาษามือทำท่าตามเพลง ซึ่งเป็นเพลงที่มีทำนองคุ้นหูเป็นที่จดจำได้ง่ายของผู้ร่วมค่าย

เพลง สะพานสู่สันติภาพ : “Art for All”

เนื้อร้อง : ศ.กิตติคุณอ่ำไพ สุจริตกุล ทำนอง : ล่องแมปิง

“Art for All” นั้นยัง อยู่ย่น คู่กัน สะพานสู่สันติภาพ แห่งศิลป์ของผู้พิการ

แม้ด้วยการเห็น ก็เป็น ผู้สื่อสาร ด้วยการได้ยิน ก็ช่วย สังเกตการณ์

ขาดแขนขา ใช้งาน ก็เป็นสมองให้ ด้อยปัญญาใช้แรงกาย

ไม่พิการ ช่วยสานสัมพันธ์

* เมตตาธรรม น้อมนำ จากห้วงดวงใจ หล่อหลอมแผ่ไป สู่โลกกว้างไกล ให้เรียนรู้กัน

เหนือกว่าภาวะ แห่งสันติภาพ นั้น ต้องเริ่มภายใน

ที่ใจเป็นหลักสำคัญ จึ่งเสกศิลป์ สร้างสรรค์ พัฒนาผู้ด้อยได้

นี่แหละคือธงชัย ของงานยิ่งใหญ่ “Art for All”

เพลง บายศรีผู้พิการ (ค่าย Art for All)

เนื้อร้อง : ศ. กิตติคุณ อำไพ สุจริตกุล ทำนอง : ลาวกระทบไม้

โอ.....ขวัญเอ๋ย.....ขวัญมา ลา.....
 อยู่แดนไหน ขวัญเมื่อ เมืองใด ขวัญใจ จงมา
 เข้ากลุ่ม ฝึกงาน ศิลปะสร้างสรรค์ ชุ่มเย็น ลา.....
 จะรับขวัญเจ้า เมื่อเช้า เมื่อพล
 สอนเรียน สอนเล่น พัฒนา ปัญญา
 แสงธรรมดั่งสุริยส่อง แสงทองเยือนล้ำ มุ่งหน้าสร้างตน
 ศึกษา และฝึกฝน ผลงานเด่น ลา.....
 จึงเป็น แนวทาง สร้างสานต่อ
 จากโครงการนี้หนอ "Art for All"
 จะเอาด้ายยาวชาวบริสุทธิ ลา.....
 ด้วยพระพุทธรูป ให้คล้อง ก่อน
 ข้อมือละอ่อน จะผูกพัน ด้ายยาวนั้น
 รับขวัญ ให้สุข เอย.

ภาพที่ 5.49 – 5.52 พิธีบายศรีผู้พิการ โดยมีล่ามภาษามือประจำอยู่ด้านหน้าเวที
 (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย์, 2552)

จากการจัดพิธีเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายที่เป็นสื่อประเภท Open Text สามารถนำเนื้อหาใดๆไปส่งไปก็ได้ ทั้งที่สื่อค่ายเป็นสื่อที่มีที่มาจากแนวคิดแบบตะวันตกแต่ก็สามารถบรรจุเนื้อหา “การบายศรีสู่ขวัญ” ซึ่งเป็นการรับขวัญเยาวชนในรูปแบบตะวันออกได้อย่างกลมกลืน

หลังจากเสร็จพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” แล้วเยาวชนและผู้ร่วมค่ายทุกคนถ่ายภาพที่ระลึกร่วมกัน ก่อนจะทยอยขึ้นรถเพื่อเดินทางสู่วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก โดยในการจัดการด้านรถและการเดินทางสู่ วังรี รีสอร์ทจังหวัดนครนายกนั้น ได้แบ่งกลุ่ม ตามประเภทความพิการ ดังนี้

รถบัสคันที่ 1 เยาวชนกลุ่ม หู

รถบัสคันที่ 2 เยาวชนกลุ่ม ตา

รถบัสคันที่ 3 เยาวชนกลุ่ม ปัญญา

รถบัสคันที่ 4 เยาวชนกลุ่ม แขนขา

รถบัสคันที่ 5 เยาวชนกลุ่ม แขนขากลุ่มครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และวิทยากร

ทั้งนี้ การจะขึ้นรถบัสเพื่อเดินทางไปยังวังรี รีสอร์ทได้ต้อง มีเงื่อนไขคือ

(1) ผู้ที่เดินทางไปเข้าค่ายศิลปะ “Art for All” ต้องเป็นผู้มีรายชื่อตามทะเบียนเท่านั้น

(2) การเรียกชื่อขึ้นรถจะเรียกทีละคนตามรายชื่อที่กำหนดแต่ละคัน โดยผู้ควบคุมรถประจำแต่ละคันต้องตรวจสอบยอดรวมให้ถูกต้องตามจำนวนที่ได้ลงทะเบียน

(3) ระหว่างการเดินทางไป-กลับ จัดให้มีรถตำรวจทางหลวงนำคณะผู้ร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะ “Art for All” ทั้งไปและกลับ

ในรถบัสสำหรับเยาวชน คันที่ 1-4 จะเฉลี่ยจำนวนพี่เลี้ยงและอาสาสมัครให้เท่าๆกัน และมีอาสาสมัครที่มีประสบการณ์ ความสามารถในการสื่อสารและการดูแลเยาวชนพิการเฉพาะด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสขึ้นรถบัสคันที่ 1 ไปพร้อมกับเยาวชนกลุ่ม หู โดยมีคณะทำงานที่มีความสามารถด้านภาษามือ และอาสาสมัครฝ่ายล่ามเดินทางไปด้วย เมื่อเยาวชนขึ้นรถจะมีการนับจำนวนเยาวชนให้ครบถ้วนก่อนออกเดินทาง1. ผู้ร่วมเดินทางและการเรียกชื่อขึ้นรถ

โดยแต่ละคันจะมีวิทยุในการติดต่อสื่อสาร เพื่อแจ้งความพร้อมและความครบถ้วนของจำนวนเยาวชนก่อนออกเดินทาง โดยในการเดินทางไปยังวังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายกนั้น จะใช้

เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ในช่วงเวลาระหว่างการเดินทาง เยาวชนจะได้รับประทานอาหารกลางวันบนรถ โดยในระหว่างการแจกข้าวกล่องบนรถและถือเป็นโอกาสให้พี่เลี้ยงและอาสาสมัครจะทำความคุ้นเคยกับเยาวชน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเยาวชนเองก็มีท่าทางประหม่าเล็กน้อย แต่เมื่อพี่เลี้ยงและอาสาสมัครพยายามสื่อสารด้วยภาษามือกับเยาวชน ก็ทำให้เยาวชนกลัวที่จะสื่อสารหรือยกมือถาม

หลังจากรับประทานอาหารกันจนอิ่มแล้วทุกคนบนรถก็เริ่มวิ่ง แต่ก่อนที่จะหลับนั้นผู้วิจัยได้ยินเสียงวิทยุสื่อสารดังเป็นระยะ เพื่อรายงานความเรียบร้อยจากรถบัสแต่ละคัน

“รถบัสคันที่ หนึ่ง เด็กูเรียบร้อยดี เจียบมาก หลับได้สบาย เปลี่ยนรถบัสเด็กปัญญา ร้องคาราโอเกะสนุกสนาน เปลี่ยนรถบัสคันที่ 2 เด็กตาร้องเพลงแต่ตอนนี้เริ่มวิ่งแล้วกำลังจะหลับ เปลี่ยนรถบัสคันที่ 4 เยาวชนแขนขา กำลังหลับอยู่ เรียบร้อยดี เปลี่ยน..”

จากการสื่อสารด้วยวิทยุดังกล่าวทำให้ทราบถึงคุณสมบัติของเยาวชนแต่ละกลุ่มได้ ซึ่งมีความต้องการแตกต่างกันไป กล่าวคือ เยาวชนที่พิการทางสายตาพี่เลี้ยงต้องคอยนำทาง เยาวชนพิการทางการได้ยินพี่เลี้ยงต้องสามารถใช้ภาษามือได้ เยาวชนปัญญาพี่เลี้ยงต้องคอยนับจำนวนให้ครบเสมอเพื่อไม่ให้เยาวชนพลัดหลง หรือคอยให้รับประทานยาตรงเวลา ส่วนเยาวชนแขนขาที่ใช้วีลแชร์ พี่เลี้ยงต้องมีความรู้เกี่ยวกับวีลแชร์และการเคลื่อนย้ายวีลแชร์เนื่องจากวีลแชร์แต่ละรุ่นไม่เหมือนกัน ซึ่งอาสาสมัครทุกคนได้เรียนรู้จากการปฐมนิเทศอาสาสมัคร คณะทำงาน (ผู้ส่งสาร) ได้ออกแบบกิจกรรมปฐมนิเทศ (เนื้อหา-ช่องทางการสื่อสาร) ให้เหมาะสมกับภารกิจที่อาสาสมัครต้องดูแลรับผิดชอบ

ดังนั้น การจัดให้เดินทางโดยแบ่งตามประเภทความพิการ นอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกในการดูแลเยาวชนแล้ว ยังช่วยให้สามารถสื่อสารกับเยาวชนบนรถได้ง่าย เช่น กลุ่มหูพี่เลี้ยงต้องสะกดเพื่อเรียกให้ทุกคนหันมามองก่อนแล้วจึงค่อยสื่อสารโดยภาษามือ ในขณะเดียวกันก็จะต้องมีพี่เลี้ยงอีกหนึ่งคนคอยดูแลอยู่หลังรถในกรณีที่น้องมองไม่เห็นพี่เลี้ยงที่อยู่หน้ารถ หรือไม่เข้าใจ และป้องกันในกรณีที่เยาวชนต้องเข้าห้องน้ำในรถบัสแต่ไม่สามารถเปิดประตูห้องน้ำออกมาได้ และพยายามขอความช่วยเหลือโดยการเคาะประตู พี่เลี้ยงที่ดูแลอยู่ข้างหลังรถก็จะได้ยินและสามารถช่วยเหลือได้ เป็นต้น

ภาพที่ 5.53 – 5.54 รถบัสสำหรับเดินทางไปวังรี รีสอร์ท แต่ละคันจะมีป้ายบอกติดข้างรถ และหมายเลขรถให้เยาวชนสังเกตเห็นได้ชัดเจน

2. การจัดกิจกรรมค่าย ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

ก่อนจะกล่าวถึงการจัดกิจกรรมค่าย ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงการจัดสถานที่และบรรยากาศภายในค่ายก่อน ดังนี้

2.1 การจัดสถานที่ภายในค่าย

2.2 การจัดกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การจัดสถานที่ภายในค่าย

คณะทำงานฝ่ายสถานที่ ได้จัดสถานที่ภายในวังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก ให้เป็น ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม โดยมีจุดสำคัญต่างๆ ดังนี้

(1) ทางเข้าและป้ายชื่อ

เมื่อเดินทางเข้าสู่พื้นที่ของวังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก จะมีการประดับประดาด้วยธงหลากหลายสีเส้นตลอดทางเดิน และมี กังหันสีสดใสสร้างบรรยากาศบริเวณสนาม เมื่อขับรถเข้ามาภายในรีสอร์ท ก็จะสามารถมองเห็นป้ายโครงการที่แขวนไว้ชัดเจน

ภาพที่ 5.55 – 5.58 ทางเข้าวังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

(2) จุดลงทะเบียน กองอำนวยการ และนิทรรศการ

เมื่อเข้ามาถึงบริเวณฝ่ายต้อนรับ จะเห็นป้ายโครงการและการจัดวางผลงานตั้งแต่บันไดทางขึ้นจนถึงแผนกลงทะเบียนต้อนรับซึ่งใช้เป็นพื้นที่การจัดนิทรรศการผลงานของเยาวชน ร้าน SIX-TEN สำหรับชื่อของที่ระลึกต่างๆของโครงการเพื่อสมทบทุนมูลนิธิ

ภาพที่ 5.59 - 5.60 บริเวณส่วนต้อนรับ

ภาพที่ 5.61 - 5.66 บริเวณส่วนต้อนรับ

ภาพที่ 5.67 - 5.68 นิทรรศการโครงการศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All

ภาพที่ 5.69 - 5.70 ป้ายแสดงแผนที่บริเวณส่วนต้อนรับ

(3) กองอำนวยการ และตารางกิจกรรมหน้ากองอำนวยการ

ภาพที่ 5.71 บรรยากาศภายในห้องกองอำนวยการ

ภายในห้องอำนวยการเป็นจุดศูนย์กลางสำหรับติดต่อสื่อสารมีพื้นที่สำหรับต้อนรับและ
ผู้สนับสนุนค่ายและมีคอมพิวเตอร์สำหรับคนทำงานแต่ละฝ่ายรวมถึงตารางสอนขนาดใหญ่หน้าห้อง

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	วิทยากร	หมายเหตุ
08.00 - 08.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
08.30 - 09.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
09.00 - 09.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
09.30 - 10.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
10.00 - 10.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
10.30 - 11.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
11.00 - 11.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
11.30 - 12.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
12.00 - 12.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
12.30 - 13.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
13.00 - 13.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
13.30 - 14.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
14.00 - 14.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
14.30 - 15.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
15.00 - 15.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
15.30 - 16.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
16.00 - 16.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
16.30 - 17.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
17.00 - 17.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
17.30 - 18.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
18.00 - 18.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
18.30 - 19.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
19.00 - 19.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
19.30 - 20.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
20.00 - 20.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
20.30 - 21.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
21.00 - 21.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
21.30 - 22.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
22.00 - 22.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
22.30 - 23.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
23.00 - 23.30	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	
23.30 - 24.00	ประชุม	ห้องประชุม	ผู้อำนวยการ	

ภาพที่ 5.72 ตารางกิจกรรมขนาดใหญ่เพื่อแจ้งกำหนดการในแต่ละวัน บริเวณหน้ากองอำนวยการ

(4) บริเวณร้านนวดแผนไทย

นอกจากโซนนิทรรศการแล้ว บริเวณใกล้ๆกับส่วนต้อนรับยังมีการจัด โซนเก้าอี้นวดแผนไทย ที่ศูนย์พัฒนาแพทย์แผนไทย สาขาบางกรวยนำมาจัดเพื่อสันทนาการ Art for All ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาด้วย ซึ่งการได้มาร่วมกิจกรรมกับทางมูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติครั้งนี้ ถือเป็นความประทับใจให้กับเจ้าของร้านอย่างมาก

ภาพที่ 5.73 - 5.74 บรรยากาศบริเวณ โซนนวดไทย

(5) ส่วนรับประทานอาหาร

ถัดจากห้องกองอำนาจการมาเป็นส่วนรับประทานอาหารซึ่งมีการจัดทางเชื่อมลาดเอียงสำหรับรถวีลแชร์และ พื้นที่ระหว่างโต๊ะอาหารสำหรับเยาวชนที่นั่งวีลแชร์

ภาพที่ 5.75 - 5.76 พื้นที่ส่วนรับประทานอาหาร

(6) บ้านพักเยาวชน

เมื่อเดินตามทางเดินจากส่วนรับประทานอาหารก็จะพบกับบ้านพักของเยาวชน ซึ่งนอกจากจะจัดแยกส่วนชายหญิงแล้ว ยังมีการเพิ่มทางลาดสำหรับเยาวชนที่ใช้รถวีลแชร์อีกด้วย

ภาพที่ 5.77 - 5.78 บ้านพักเยาวชนที่มีการจัดทำทางลาดสำหรับเยาวชนที่ต้องใช้รถวีลแชร์

(7) ห้องพยาบาล

ห้องพยาบาล อยู่บริเวณเดียวกับที่พักของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถมาขอรับบริการได้สะดวก รวมถึงมีห้องพักรักษาพยาบาลผู้ป่วยในระหว่างร่วมกิจกรรม

ภาพที่ 5.79 - 5.80 ห้องพยาบาลอยู่บริเวณเดียวกับบ้านพักเยาวชน

(8) ฐานกิจกรรมต่างๆ

พื้นที่ฐานกิจกรรมเป็นสนามหญ้ากว้างสำหรับภายใต้ร่มไม้ ตกแต่งด้วยธงริ้วหลากสีสลับ โดยมีเต็นท์อยู่รอบบริเวณเพื่อในกรณีฝนตก และมีส่วนสำหรับแสดงผลงานเยาวชน เช่น กองฟาง ราวแขวนภาพวาด กังหัน กระดิ่ง ช่วยสร้างเสียงและบรรยากาศ นอกจากการจัดสถานที่ซึ่งสามารถสัมผัสได้จากการมองเห็นสีสลับต่างๆแล้ว สิ่งที่อาจารย์ชาญณรงค์ มุ่งมั่นให้เกิดขึ้นในค่าย คือ การสร้างบรรยากาศของห้องเรียนธรรมชาติ

“...Art for All เป็นเหมือนห้องเรียนธรรมชาติสำหรับเราทุกคน เยาวชน ก็จะได้เรียนรู้ศิลปะท่ามกลางบรรยากาศร่มรื่น วิทยากรก็จะได้อสอนเด็กๆโดยใช้ วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่...แล้วไม่เชื่อก็ต้องเชื่อนะว่า...ไม่แน่ 5 วันนี้ อาจจะเป็น 5 วันที่มีความสุขที่สุดใน 365 วันของพวกเขาทุกคน...” (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ ,บรรยาย วิชา ศิลปะเพื่อมวลมนุษย, มิถุนายน 2552)

ภาพที่ 5.81 - 5.84 บริเวณพื้นที่จัดกิจกรรม

(9) เสียงตามสาย Art for All Station

ภาพที่ 5.85 - 5.86 Art for All Station เสียงตามสายช่วยสร้างบรรยากาศในการจัดค่ายยังเป็นจุดสังเกตให้เยาวชนพิการทางสายตาดำจำได้ว่าเข้าสู่พื้นที่จัดกิจกรรมค่ายแล้ว

(10) ห้องประชุม

ภาพที่ 5.87 - 5.88 บรรยากาศภายในห้องประชุม

ภาพที่ 5.89 - 5.90 การอำนวยความสะดวกสำหรับเยาวชนที่ใช้วีลแชร์

จากแนวทางการจัดสถานที่ในค่ายข้างต้น จะเห็นว่าผู้จัดมีความตั้งใจให้ค่ายศิลปะ เพื่อมวลมนุษย Art for All เปรียบเสมือน “ห้องเรียนธรรมชาติ” ที่อยู่ท่ามกลางร่มไม้ของ วังรี รีสอร์ท ประกอบกับการนำผลงานศิลปะมาจัดวางอย่างสร้างสรรค์ เปรียบเสมือนเป็น งานศิลปะชิ้นหนึ่งเลยก็ว่าได้

“หลังจากที่เยาวชนสร้างสรรค์ผลงานของตนแล้ว ก็จะนำมาจัดวางใน ค่าย เป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า Installation Art ที่สวยงามมาก เยาวชน ก็จะได้เห็นผลงานของตนเอง ทุกคนก็จะรู้สึกภูมิใจ” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ,บรรยาย วิชา ศิลปะเพื่อมวลมนุษย, มิถุนายน 2552)

“...จุดเด่นของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All รวมถึงบรรยากาศของ ความเป็นสุนทรีย์ เช่น ดนตรี สถานที่...” (อาจารย์แอนเดอริสัน วิทยากรรับเชิญ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

2.2. การจัดกิจกรรม ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

การจัดกิจกรรม ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก แบ่งเป็น กิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมพิเศษ กล่าวคือ กิจกรรมพื้นฐานประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ที่เป็นมาตรฐานของค่ายพักแรมทุกๆค่าย ซึ่ง ในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ซึ่งเป็นค่ายกิจกรรมศิลปะระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ ก็ มีการจัดกิจกรรมพื้นฐานเหมือนกับค่ายพักแรมทั่วไป แต่ก็มีแตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความสนใจศึกษา ได้แก่

2.2.1 กิจกรรมการแบ่งกลุ่มและการจัดปฐมนิเทศ

2.2.2 พิธีเปิดค่าย ณ วังรี รีสอร์ท

2.2.3 กิจกรรมประจำวัน

2.2.4 กิจกรรมฐานเรียนรู้ภาคกลางวัน

2.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน

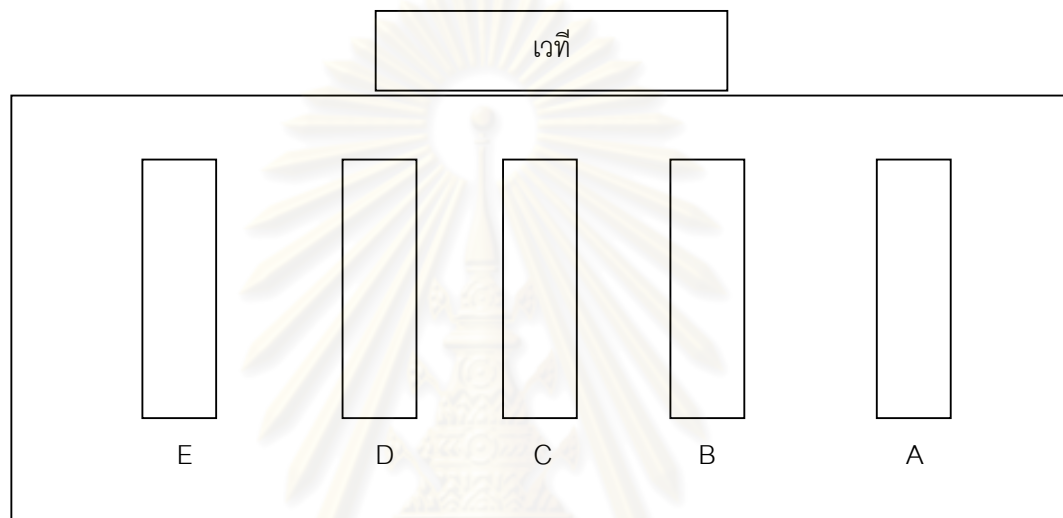
2.2.6 กิจกรรมพิเศษ

2.2.7 พิธีปิด

2.2.8 การส่งเยาวชนกลับ

2.2.1 กิจกรรมการแบ่งกลุ่มและการจัดปฐมนิเทศ

เมื่อเยาวชนทุกคนเดินทางมาถึงหอประชุม ณ วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก ซึ่งในขณะนี้ยังแบ่งตามประเภทความพิการอยู่ จึงสามารถจัดแถวเยาวชนได้ตามสัญลักษณ์ตัวอักษรแสดงประเภทความพิการกำกับอยู่ ดังนี้ กลุ่ม A เยาวชนไม่พิการ กลุ่ม B เยาวชนตา กลุ่ม C เยาวชนหู กลุ่ม D เยาวชนแขนขา และกลุ่ม E เยาวชนปัญญา

ภาพที่ 5.91 - 5.92 การจัดแถวในห้องประชุมวังรี รีสอร์ท

จากนั้นจึงมีการจัดกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรมเพื่อคัดละจำนวนชายหญิง คณะทำงานฝ่ายเยาวชน ได้เตรียมการแบ่งกลุ่มไว้ตั้งแต่ก่อนร่วมกิจกรรมค่าย หลังจากได้รับรายชื่อเยาวชนเรียบร้อยแล้ว เยาวชนจะทราบว่าตนเองอยู่กลุ่มไหนตามเลขกลุ่มที่ระบุไว้ที่ป้ายชื่อคล้องคอ และมาเข้าแถวตามธงกลุ่มที่พี่เลี้ยงถือไว้ ซึ่งจะมีหมายเลขกลุ่มระบุบนธง เยาวชนก็จะ

มาเขาแถวตามธงที่ตรงกับหมายเลขกลุ่มในป้ายชื่อของตน โดยพี่เลี้ยงจะได้รับแจกกระดาษรายชื่อและข้อมูลของเยาวชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อเยาวชนในกลุ่มอีกครั้ง

ทั้งหมดนี้แสดงถึงการใช้สื่อในการบริหารจัดการเยาวชน ตั้งแต่การใช้ป้ายชื่อที่ระบุเลขกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม รวมถึงธงกลุ่มที่เยาวชนสามารถสังเกตเห็นเลขกลุ่มขนาดใหญ่ได้ง่าย และชัดเจนระหว่างร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมถึงสีของป้ายชื่อคล้องคอที่แตกต่างกันเพื่อระบุประเภทความพิการ ตลอดจนการให้พี่เลี้ยงถือรายชื่อเยาวชนไว้คอยตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของรายชื่อเยาวชนในกลุ่ม

ภาพที่ 5.93 – 5.94 บรรยากาศในขณะจัดกลุ่ม มีทีมล่ามจะอยู่บนเวทีเพื่อให้สัญญาณ ล่ามจะใส่เสื้อสีที่สะดุดตา มองเห็นได้ชัดเจนแตกต่างจากทีมอาสาสมัคร

ในการจัดกิจกรรมค่ายต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมค่าย ดังนั้นในวันแรกของการจัดกิจกรรมจึงเน้นการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อให้เยาวชน ครู อาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ศิลปะ “Art for All” ได้มีความเข้าใจถึงภาพรวมของกิจกรรมค่ายไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้กล่าว ถึงความสำคัญของกิจกรรมปฐมนิเทศว่า เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเยาวชนพิการทั้ง 4 กลุ่มและเยาวชนไม่พิการ ก่อนที่เยาวชนจะได้ใช้ชีวิตร่วมกันตลอด 5 วันในค่ายแห่งนี้

“...กิจกรรมปฐมนิเทศนี้เป็นหัวใจสำคัญเลยนะ เพราะต่อจากนี้เยาวชนจะต้องไปใช้ชีวิตร่วมกับใครก็ไม่รู้ ที่ไม่รู้จักมาก่อน แล้วก็ยังมีทั้งคนพิการและไม่พิการ เราจะทำอย่างไรให้เยาวชนทั้งหู ตา ปัญญา แขนขาและไม่พิการ ที่มาจากหลากหลายที่ จะต้องใช้ชีวิตร่วมกันในค่ายตลอด 24 ชั่วโมง...”

(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2553)

กิจกรรมปฐมนิเทศสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

(1) การปฐมนิเทศภายในห้องประชุม

การปฐมนิเทศภายในห้องประชุม มีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ชี้แจงให้ทราบถึงงานในหน้าที่ของคณะทำงาน อาสาสมัครแต่ละฝ่าย รวมทั้งบุคคลที่เยาวชน ครู / อาจารย์จะติดต่อได้ทันที เมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น
- 2) แจ้งกำหนดการทำกิจกรรมโดยขอให้ทุกคนตระหนักถึงการตรงต่อเวลาอย่างเคร่งครัด
- 3) แจ้งหลักการอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากอาจจะไม่ได้ได้รับความสะดวกสบายในบางเรื่องขอให้ทุกคนเข้าใจและรู้จักปรับตัวหรือมีความอดทนในการรอคอย รู้จักให้อภัย และรู้จักการกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดในบางเรื่อง
- 4) การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นสิ่งที่ผู้จัดค่ายคาดหวังว่าเยาวชนทุกคนจะมีน้ำใจให้แก่กัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และนอกจากเยาวชนจะช่วยเหลือกันแล้ว เยาวชนยังสามารถให้ความช่วยเหลือคนอื่น ๆ อาทิ อาจารย์พี่เลี้ยง วิทยากร คณะทำงาน หรืออาสาสมัครได้เช่นกัน

ภาพที่ 5.95 – 5.96 การสาธิตการนำทางเพื่อนที่พิการทางสายตา

ในการปฐมนิเทศสามชิกค่าย อาจารย์ชาญณรงค์ ได้เน้นย้ำถึงหลักการสำคัญของค่ายนี้คือ “ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ เพื่อให้เยาวชนทุกคนทั้งพิการและไม่พิการเติมเต็มศักยภาพซึ่งกันและกัน ควบคู่กับ การก้าวข้ามขีดจำกัด ที่ให้เยาวชนทุกคนมีแรงกำลังใจในการข้ามผ่านอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยตนเองเติมตามศักยภาพของตน” ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างเนื้อหาสาระเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันภายในค่าย

นอกจากนี้ยังมีการปฐมนิเทศวิธีการดูแลเพื่อนพิการในเบื้องต้น เช่น การเดินนำเพื่อนตาบอด หรือภาษามือขั้นพื้นฐานสำหรับสื่อสารกับเพื่อนหู เป็นต้น

(2) การปฐมนิเทศนอกสถานที่ (Orientation Mobility)

การปฐมนิเทศนอกสถานที่ที่เป็นรูปแบบการปฐมนิเทศที่มีความจำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อเยาวชนพิการ ซึ่งแตกต่างจากการจัดค่ายสำหรับเยาวชนที่ไม่พิการทั่วไป เพื่อให้เยาวชนพิการได้รู้จักสถานที่ต่างๆภายในค่าย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อให้เยาวชนได้ดูบรรยากาศโดยรอบบริเวณค่าย (สำหรับเยาวชนที่พิการทางตา ผู้นำทางจะอธิบายรายละเอียดมากขึ้นกว่าเยาวชนกลุ่มอื่น)

2) เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักสถานที่ตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ในบริเวณค่าย

3) เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงพื้นที่ที่เป็นเขตหวงห้ามที่อาจเกิดอันตรายได้ง่ายซึ่งจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษ

หลังจากที่เยาวชนทุกคนได้รับทราบสถานที่สำคัญๆในค่ายครบถ้วนแล้ว ทุกคนก็จะได้กลับเข้าไปพักเพื่ออาบน้ำและพักผ่อนตามอัธยาศัยเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง ก่อนจะเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศภาคกลางคืน ณ ห้องประชุมอีกครั้ง

ภาพที่ 5.97 - 5.101 การปฐมนิเทศในภายในพื้นที่จัดค่าย

(3) การปฐมนิเทศภาคกลางคืน

ในวันแรกของการเริ่มต้นกิจกรรมค่าย นอกจากจะเป็นพิธีเปิดและกิจกรรมปฐมนิเทศในภาคกลางวันแล้ว ช่วงกลางคืนยังเป็นกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อแนะนำเกี่ยวกับภารกิจที่เยาวชนจะต้องปฏิบัติร่วมกันในค่าย พร้อมทั้งรับสมุดบันทึกเยาวชน ซึ่งเป็นเสมือนบันทึกภารกิจตลอดกิจกรรมค่าย นอกจากนี้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการฝึกร้องเพลง ซึ่งเป็นสื่อให้เยาวชนสามารถจดจำข้อควรปฏิบัติร่วมกันในค่ายได้ง่าย เช่น เพลงเด็กดีมีวินัย หรือ เพลงสวัสดีขอบคุณขอโทษ ซึ่งทั้งสองเพลงนี้เรียกได้ว่าเป็นเพลงประจำ Art for All ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2542 ดังนี้

เพลง สวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ

เนื้อร้อง ผศ.ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2538)

สวัสดี ขอโทษ ขอบคุณ

ขอบคุณ ขอโทษ สวัสดี

สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ

ขอบคุณครับ ขอบคุณค่ะ

เพลงคุณธรรมเด็กไทย

เนื้อร้อง ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล

เด็กดีมีวินัย (ซ้ำ) สติมีน กตัญญู เมตตา อุดทน

ซื่อสัตย์ ประหยัดทุกคน (ซ้ำ)

ขยันฟังตน ไม่เห็นแก่ตัว...."

ภาพที่ 5.102 สมุดบันทึกเยาวชน

ในช่วงกลางคืนนอกจากการประชุมนิเทศตามกลุ่มที่จัดแยกระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ ยังมีการจัดประชุมนิเทศแยกตามความพิการแต่ละประเภทด้วย เพื่อให้เยาวชนที่มาจากแต่ละจังหวัดได้รู้จักกัน

ภาพที่ 5.103 การประชุมนิเทศแยกตามประเภทความพิการ

ภาพที่ 5.104 เยาวชนฝึกร้องเพลงโดยใช้ภาษามือ

ภาพที่ 5.105 การสื่อสารโดยใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท ในการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยได้สังเกตการใช้สื่อในการสื่อสารภายในห้องประชุมว่า จะมีการใช้ทั้งสื่อ ภาพ และ เสียง เช่น การนำเสนอด้วยสไลด์ หรือการสาธิตตัวอย่าง ขณะเดียวกันก็จะมีล่ามภาษามือให้การแปลความหมายสำหรับเยาวชนที่พิการทางการได้ยิน และในทุกๆครั้งที่มีกฎระเบียบหรือ ข้อตกลง ที่ทุกคนต้องเข้าใจร่วมกัน เช่น ระเบียบในการจัดค่าย การปฏิบัติต่อกันในค่าย หรือการใส่เสื้อสีใน แต่ละวันเพื่อให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้ขณะร่วมกิจกรรม และแยกแยะกลุ่มเยาวชนออกจากกลุ่มผู้ร่วมค่ายอื่นๆซึ่งจะช่วยให้สะดวกให้การดูแลเยาวชน นอกจากนี้จะต้องมีการทวนคำสั่ง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของเยาวชนอีกครั้ง ด้วยประโยคว่า

“...เยาวชนลองพูดพร้อมกันอีกครั้ง...” หรือ

“...เยาวชนลองช่วยกันทบทวนข้อปฏิบัติว่า...”

แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารกับเยาวชนนอกจากการใช้สื่อที่หลากหลายแล้วจะต้อง มีการทบทวนเนื้อหาในการสื่อสารด้วย

นอกจากการเรียนรู้ข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติตัวขณะอยู่ในค่ายแล้ว การเรียนรู้ด้าน ความปลอดภัยภายในค่ายก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยมีการสาธิตวิธีปฏิบัติหากเกิดไฟไหม้ ให้เยาวชน ได้เตรียมความพร้อม

ภาพที่ 5.106 – 5.107 การสาธิตเกี่ยวกับความปลอดภัยในค่าย

2.2.2 พิธีเปิดค่าย ณ วังรี รีสอร์ท

ในเช้าวันแรกก่อนเริ่มต้นกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัด นครนายก และแขกผู้มีเกียรติจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมพิธีเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวล มนุษย์ ณ จังหวัดนครนายกอย่างเป็นทางการ โดยท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดฯ ได้ตัดเชือกธงกลุ่ม แต่ละกลุ่มเพื่อมอบให้กับเยาวชน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เปรียบเสมือนการที่เยาวชนรับมอบภารกิจการ อยู่ร่วมกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชาวค่ายตลอดระยะเวลา 4 วันต่อจากนี้ และได้กล่าวเน้นย้ำ

แก่เยาวชนและผู้ร่วมค่ายทุกคนเกี่ยวกับความสำคัญของ “การเติมรักด้วยรอยยิ้ม” ซึ่งเป็นคำขวัญในการจัดค่ายครั้งนี้

“...ศิลปะเพื่อมวลมนุษยชนปีนี้จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ Art for All : เติมรักด้วยรอยยิ้ม ผมเชื่อมั่นว่าคณะผู้จัดงานทุกคนมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะสร้างสรรคงานนี้แก่เด็กและเยาวชนทุกคนด้วยความรักและจริงใจ ผมจึงอยากฝากให้เด็กและเยาวชนทุกคนช่วยกันส่งรอยยิ้มแสดงความขอบคุณไปยังผู้ใหญ่ใจดีทุกๆ ท่าน และขอให้ชาวค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชนทุกคนช่วยกันเติมรัก เติมรอยยิ้มให้แก่กัน ร่วมกันใช้ชีวิต ตลอดระยะเวลาอีก 4 วันนับแต่นี้ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และนำประสบการณ์ที่ได้รับไปช่วยพัฒนาสังคมไทยให้งดงามน่าอยู่สืบไป...” (รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก, คำกล่าวเปิดค่ายฯ, กรกฎาคม 2552)

ภาพที่ 5.108 – 5.109 พิธีเปิดค่ายวันแรกก่อนเริ่มต้นกิจกรรม

หลังจากพิธีเปิดแล้ว จะเป็นการเริ่มต้นกิจกรรมฐานเรียนรู้ในภาคกลางวัน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวไว้ใน หัวข้อที่ 2.2.4 กิจกรรมฐานเรียนรู้ภาคกลางวัน แต่ในสำหรับหัวข้อต่อไปซึ่งเป็นหัวข้อที่ 2.2.3 นั้นผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึง “กิจกรรมประจำวัน” เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจภาพรวมเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นในค่ายก่อน

2.2.3 กิจกรรมประจำวัน

ในการจัดกลุ่มเยาวชนเพื่อร่วมกิจกรรมชีวิตประจำวัน คณะทำงานฝ่ายเยาวชนจะแบ่งตามเพศ ชาย หญิง ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มกิจกรรมในภาคกลางวัน (กลุ่มกิจกรรม) มีจำนวนสมาชิกคละทั้งเพศชายและหญิง เน้นการแบ่งประเภทของเยาวชนทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา ปฏัญญา แขน-ขา และไม่พิการ เฉลี่ยเท่าๆกันทุกกลุ่มเพื่อให้สามารถช่วยเหลือกัน ตามทฤษฎี “ห้าคน รวมเป็น หนึ่งอัจฉริยะ”

กลุ่มกิจกรรมในภาคกลางคืน (กลุ่มนอน) เน้นการแบ่งเยาวชนเพศหญิงและชาย เป็นหลัก จึงทำให้กลุ่มนอนบางกลุ่มมีสมาชิกตามประเภทความพิการไม่เท่ากัน และ อาจไม่สมดุลกับจำนวนพี่เลี้ยงผู้หญิงและผู้ชาย ทำให้พี่เลี้ยงหนึ่งคนอาจต้องดูแลเยาวชนกลุ่มนอนมากกว่าหนึ่งกลุ่ม

จากการสังเกตการณ์ในฐานะอาสาสมัคร ตลอดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ ART FOR ALL: เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ระหว่างวันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2552 ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอ กิจกรรมชีวิตประจำวันตามลำดับเวลา ตั้งแต่ 06.30 -24.00 น. ดังต่อไปนี้

เวลา 06:00-06:30 น. กิจกรรมยืดแขน – เหยียดขา (30 นาที)

ในทุกๆเช้าเยาวชนจะตื่นมาออกกำลังกาย บริเวณลานหน้าที่พัก โดยจัดแถวตามกลุ่มนอน ออกกำลังกายตามผู้นำออกกำลังกายบนเวที โดยมีพี่เลี้ยงอาสาสมัครยื่นประจำแต่ละแถว และในบางครั้งก็จะมีการคัดเลือกตัวแทนเยาวชนขึ้นมาออกกำลังกายบนเวทีเป็นตัวอย่างให้เพื่อนๆด้วย

จากการสังเกตกิจกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าน้องปัญญาจะรู้สึกสนุกสนานมากที่สุดในการเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะในการออกกำลังกาย จนพี่ๆคณะทำงานเชิญให้เป็นตัวอย่งนำออกกำลังกายเพื่อนๆหน้าแถว ในขณะที่น้องหูกก็ดูยิ้มแย้มในการทำท่าทางตามจังหวะเสียงเพลงพร้อมกับเพื่อนๆถึงแม้จะไม่ได้ยินเสียง ส่วนน้องแขนขาแม้จะเคลื่อนไหวร่างกายได้ไม่ทุกส่วนแต่ก็พยายามใช้ข้อวัวยวะที่มีอยู่ขยับตามเพื่อนๆเท่าที่จะสามารถทำได้ บางคนก็มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ ส่วนน้องตานั้นถึงแม้จะมองไม่เห็นแต่ก็อาศัยการได้ฟังจากบรรยากาศ และเคลื่อนไหวร่างกายตามคำสั่งของผู้นำหน้าแถว ก็สามารถออกกำลังกายได้เหมือนเพื่อนๆ และบางครั้งก็มีพี่เลี้ยงคอยช่วยจับท่าทางในการออกกำลังกายด้วย

ภาพที่ 5.110 – 5.113 เยาวชนออกกำลังกายตอนเช้า

เวลา 06.30-07.15 น. อาบน้ำแต่งตัว (45 นาที)

หลังจากออกกำลังกายเสร็จแล้ว เยาวชนทุกคนจะกลับเข้าที่พักเพื่ออาบน้ำแต่งตัว ซึ่งห้องพักห้องหนึ่งมีเยาวชน จำนวน 5 คน ต้องใช้ห้องน้ำร่วมกัน 1 ห้อง ภายในช่วงเวลา 45 นาที จากการพูดคุยกับเยาวชนผู้หญิง ทำให้ทราบว่าในการอาบน้ำที่บางครั้งเยาวชนปกติต้องช่วยดูแลเพื่อนแขนขาด้วย มีบางวันที่อาบน้ำไม่ทัน แต่ก็เลือกจะอาบน้ำให้เพื่อนที่พิการก่อน

“...ถ้าวันไหนที่อาบน้ำให้เพื่อนแขนขา ก่อน แล้วหนูอาบน้ำไม่ทัน เพราะใกล้จะถึงเวลาทานข้าวแล้ว ก็จะรีบล้างหน้าแปรงฟัน แล้วค่อยมาอาบน้ำที่ตอนเย็น....ไม่มีใครรู้ มีแค่พวกเราด้วยกัน..” (พูดยิ้มๆ แล้วหันไปพยักหน้าเงินกับเพื่อนๆในกลุ่มนอนเดียวกัน) (น้องแอม, เยาวชนไม่พิการ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

ส่วนเยาวชนผู้ชายนั้น ผู้วิจัยได้พูดคุยสอบถามกับพี่เลี้ยงกลุ่มนอนว่าเด็กๆอาบน้ำกันอย่างไร ได้รับคำตอบพร้อมสีหน้ายิ้มๆว่า ไม่ต้องห่วง เพราะเยาวชนชายสามารถอาบน้ำพร้อมกันได้

“...โอ๊ย ไม่ต้องห่วงเดี๋ยวจะพาไปดู” พร้อมกับชวนผู้วิจัยไปชะโงกหน้าต่างตรงประตูทางเข้าห้องน้ำ ซึ่งแบ่งสัดส่วนเป็นห้องอาบน้ำ และอ่างล้างหน้าแปรงฟัน ผู้วิจัยใช้เวลาสังเกตเพียง 2 วินาที ก็ต้องรีบหลบออกมา และเข้าใจโดยทันทีว่าทำไมพี่เลี้ยงกลุ่มนอนของเยาวชนชายถึงไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องการอาบน้ำ เพราะเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการเกือบ 10 คนพร้อมใจกันแปรงฟันอยู่หน้ากระจก บางคนใส่กางเกงขาสั้นตัวเดียวเตรียมพร้อมจะอาบน้ำ แต่สำหรับน้องปัญญายังไม่จำเป็นห่วงเพราะ ไม่ได้ใส่เสื้อผ้าและเตรียมพร้อมที่จะอาบน้ำได้ทันที “...เห็นไหม

กลุ่มผู้ชายสบายมาก อาบพร้อมกันเลยทีเดียวน.." (แอม, พี่เลี้ยงกลุ่มนอนชาย, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

จากการสังเกตการณ์เวลาอาบน้ำของเยาวชนทำให้เข้าใจว่า การจัดกลุ่มนอนที่ต้องแยกเพศชายหญิงบางครั้งก็มีเงื่อนไขด้านจำนวน และ รูปแบบของที่พักร เช่น ห้องนอนของเยาวชนหญิงเป็น บ้านหลังเล็กสำหรับ 5 คน มีห้องน้ำ 1 ห้อง แต่ห้องนอนของเยาวชนชายเป็นบ้านหลังใหญ่ มีห้องนอนขนาดใหญ่สำหรับ 20 คน และห้องน้ำขนาดใหญ่ แบ่งเป็นห้องเล็ก 10 ห้อง และมีส่วนที่เป็นอ่างล้างหน้าแปรงฟันต่างหาก เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากการใช้ชีวิตปกติที่บ้าน ดังนั้น การได้มาเข้าค่ายทำให้เยาวชนได้เรียนรู้การปรับตัวที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น

เวลา 07:15-08:00 น. รับประทานอาหารเช้า (45 นาที)

หลังจากอาบน้ำเสร็จแล้ว เยาวชนก็ทยอยเดินแถวมารับประทานอาหารเช้า โดยจะมีอาสาสมัครฝ่ายอาหารคอยเตรียมโต๊ะ พร้อมป้ายชื่อกลุ่มประจำโต๊ะไว้สำหรับแต่ละกลุ่มในตอนรับประทานอาหารเช้าจะมีพี่เลี้ยงคอยดูแลความเรียบร้อย

ภาพที่ 5.114 – 5.115 อาสาสมัครฝ่ายอาหารกำลังเตรียมอาหารให้เยาวชนแต่ละกลุ่ม

ภาพที่ 5.116 – 5.117 หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้วเยาวชนจะนำจานมาเก็บด้วยตนเอง

เวลา 08:00-09:00 น. กิจกรรมภาคเช้า (60 นาที)

เมื่อรับประทานอาหารเช้าเยาวชนจะไปรวมกันที่หอประชุม เพื่อรวมพลสำรวจความเรียบร้อย และเปลี่ยนจากกลุ่มนอนมาเป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน โดยในทุกๆเช้าประธานค่าย จะคอยสอบถามความเป็นอยู่ของเยาวชน จากนั้นฝ่ายสันทนการจะกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความกระฉับกระเฉงในการเริ่มต้นเช้าวันใหม่ ดังตัวอย่างเพลงและกิจกรรม ที่ผู้วิจัยสังเกตุได้ดังต่อไปนี้

เพลง “ทะเล”

“ทะเล ทะเล ทะเล...ทะเล ทะเล ทะเล...ทะเล ทะเล ทะเล...ทะเล ทะเล ทะเล...”

ลั่น ลั่น ล้า ลั่น ลา ลั่น ลา ลั่น ลั่น ลา ลั่น ลา ลั่น ลา...”

กิจกรรมสร้างความพร้อมเพรียง

“ อาร์ท ฟอล ออล...ปรบมือหนึ่งครั้ง ปรบมือสองครั้ง ปรบมือสามครั้ง ”

ปิดท้ายกิจกรรมช่วงเช้าก่อนเดินไปฐานกิจกรรมด้วยการนั่งสมาธิ

“ เยาวชน...นั่งตัวตรงๆ กลุ่มไหนเรียบร้อยก่อนจะปล่อยก่อน ที่เหลือนั่งหลับตา ก่อนจะเข้าฐานกิจกรรมวันนี้ ให้พวกเราตั้งใจ มีสมาธิให้เต็มที่ก่อนจะไปรับรู้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ...”

เพลงประกอบขณะนั่งสมาธิ

“...นั่งขัดสมาธิให้ดี สองมือวางทับกันทันที หลับตานั่งตัวตรงสิ ตั้งสติให้ดี ภาวนาในใจ...พองยุบ พองยุบ พองยุบ...”

ภาพที่ 5.118 – 5.119 เยาวชนนั่งสมาธิเตรียมพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมในแต่ละวัน

ภาพที่ 5.120 ประธานค่ายพักท่ายาวชนอนเข้าก่อนเดินไปฐานกิจกรรม

เวลา 9.00 – 12.00 น. กิจกรรมกลุ่มภาคเช้า แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

เวลา 09:00-10:15 น. กิจกรรมกลุ่ม (75 นาที)

เวลา 10:15-10:45 น. อาหารว่าง (30 นาที)

เวลา 10:45-12:00 น. กิจกรรมกลุ่ม (75 นาที)

(ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อ “กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน”)

ในภาคเช้าเยาวชนจะได้เข้าฐานกิจกรรมในแต่ละฐานเป็นเวลา 75 นาที ซึ่งก่อนเริ่มกิจกรรมจะมีวงโยทวาทิต จากโรงเรียนในจังหวัดนครนายกมาสร้างสีสันและเสียงดนตรีแก่สมาชิกค่ายก่อนเริ่มต้นกิจกรรม

ภาพที่ 5.121 – 5.122 วงโยทวาทิต มาช่วยสร้างสีสันในกิจกรรม จากโรงเรียนในจังหวัดนครนายก

เมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหารว่าง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ เยาวชนสามารถรับประทานอาหารว่างได้บริเวณเต็นท์ที่ตั้งภายในพื้นที่จัดกิจกรรม เพื่อประหยัดเวลาและลดความอึดอัด แทนการให้เยาวชนต้องเดินจากฐานกิจกรรมเพื่อไปรับประทานอาหารว่างที่โรงอาหารพร้อมกันทั้งหมด

ภาพที่ 5.123 อาสาสมัครกำลังจัดเตรียมอาหารว่าง

เวลา 12:00-13:00 น. รับประทานอาหารกลางวัน (60 นาที)

หลังจากรวมกิจกรรมกลุ่มในภาคเช้าเสร็จเยาวชนจะทยอยเดินทางมาที่ห้องอาหาร โดยกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนก็สามารถเดินทางมาที่ห้องอาหารได้ โดยไม่ต้องรอรับประทานพร้อมกัน เพื่อความสะดวกรวดเร็วและลดความแออัดในพื้นที่รับประทานอาหาร เนื่องจากในปีที่ผ่านมาเยาวชนจะรอให้ผู้ใหญ่รับประทานอาหารก่อนทำให้บางครั้งการทำกิจกรรมล่าช้าออกไป

หลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้วเยาวชนจะทยอยเดินไปฐานกิจกรรม โดยใช้ทางลาดเชื่อมระหว่างห้องอาหารกับพื้นที่กิจกรรม ผู้วิจัยได้สังเกตการเดินแถวของแต่ละกลุ่ม

ภาพที่ 5.124 – 5.125 เยาวชนไม่พิการ หรือ พิการแขนขาแต่ตามองเห็นได้ ก็สามารถเดินนำเพื่อนตาบอดได้เหมือนกัน

ภาพที่ 5.126 – 5.127 ถึงน้องจะขาลีบแต่เดินเองได้เดินนำเพื่อนๆไปก่อน ในขณะที่เพื่อนปัญญาภักดิ์
อยากอาสาช่วยจูงเพื่อนตามอด

ภาพที่ 5.128 – 5.129 เด็กผู้หญิงเข็นวีลแชร์หันหลังเพื่อไม่ให้เพื่อนกลัว แต่เด็กผู้ชายเข็นวีลแชร์
หันหน้า เพราะว่าตื่นเต้นดี

ภาพที่ 5.130 – 5.131 บางทีจูงมือกันเป็นคู่อีกสบายใจกว่าและ ปิดท้ายขบวนด้วยพี่เลี้ยงกลุ่ม

เวลา 13.00 – 16.00 น. กิจกรรมกลุ่มภาคบ่าย แบ่งเป็น

13:00-14:15 น. กิจกรรมกลุ่ม (75 นาที)

14:15-14:45 น. อาหารว่าง (30 นาที)

14:45-16:00 น. กิจกรรมกลุ่ม (75 นาที)

(ผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อ “กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน”)

หลังจากรับประทานอาหารแล้วก็จะร่วมกิจกรรมกลุ่มในภาคบ่าย ซึ่งบางครั้งหากแดดร้อน หรือฝนตกก็สามารถย้ายฐานกิจกรรมไปจัดในเขตพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้

สำหรับในการจัดค่ายปีนี้ มีฝนตกในช่วงบ่าย เยาวชนต้องมีความระมัดระวังในการเดินระหว่างสถานที่ต่างๆเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นหญ้าแฉะ และไม่สะดวกสำหรับเยาวชนที่ใช้วีลแชร์หรือไม้เท้า ทำให้เพื่อนๆในกลุ่มต้องคอยดูแลซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นขณะที่เยาวชนกลุ่มหนึ่ง กำลังหาวิธีเดินข้ามร่องน้ำประมาณหนึ่งคืบ เป็นช่องว่างระหว่างแนวพุ่มไม้เตี้ยๆ ที่กั้นระหว่างทางเดินที่เป็นพื้นซีเมนต์กับฐานกิจกรรมที่เป็นพื้นสนามหญ้า สมาชิกทุกคนในกลุ่ม กำลังช่วยกันประเมินว่าจะสามารถพาเพื่อนทุกคนในกลุ่มข้ามร่องน้ำเพื่อเข้าไปในพื้นที่ฐานกิจกรรมได้หรือไม่

เยาวชนชายปกติ เป็นคนแรกที่จูงเพื่อนตาเดินข้ามไปยืนรอก่อน ตามด้วยเยาวชนหูชั้นวีลแชร์ให้เพื่อนแขนขา โดยมีเพื่อนปกติที่รออยู่แล้วคอยช่วยประคอง สมาชิกกลุ่มทั้ง 4 คน ได้แก่ ไม่พิการ ตา หู แขนขา สามารถเดินข้ามไปยังพื้นที่สนามหญ้าได้แล้ว ยังคงเหลือสมาชิกกลุ่มอีกหนึ่งคน คือ “น้องแวว” ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ยืนรอรออยู่จนคนสุดท้าย และบอกกับเพื่อนๆ ว่า...

น้องแวว : พี่ๆ อุ่มหนูน้อยสิ..

พี่ : ทำไมละน้องแวว พี่ก็รอรับอยู่นี่ไง นิดเดียวเอง

น้องแวว : (เหลือบดูพื้นหญ้าที่เปียกแฉะหลังฝนตก) ก็น้องแวว..กลัว

ร่องเท้าหนูเนียนอะ (เพื่อนๆทุกคนพร้อมใจกันก้มลงไปดูร่องเท้าสีชมพู สลับฟ้าสดใส...แล้วอุมยิ้ม)

พี่ : อะๆ ยอมให้เลยนะเนี่ย (พร้อมกับเดินข้ามร่องน้ำกลับมารับน้องแวว พร้อมกับ ย่อตัวให้น้องแววขึ้นหลัง)

ในที่สุดทั้งกลุ่มก็สามารถเคลื่อนย้ายสมาชิกทุกคนเพื่อเดินไปร่วมฐานกิจกรรมได้ ด้วยสีหน้า “อดยิ้มไม่ได้” แม้แต่ผู้วิจัยเอง

ภาพที่ 5.132 – 5.134 น้องแววและสมาชิกกลุ่มช่วยกันข้ามร่องน้ำ

เวลา 16:00-17:00 น. สันทนาการ/จัดกลุ่มนอน (60 นาที)

หลังจากเสร็จกิจกรรมในแต่ละวันแล้ว ทุกคนจะกลับมารวมกันที่หอประชุมอีกครั้ง เพื่อแบ่งกลุ่มนอน ก่อนจะไปรับประทานอาหารค่ำ ในขณะที่เยาวชนกำลังเดินกลับจากการร่วมฐานกิจกรรมทั้งวัน พอได้ยินเสียงเพลง”รอ” ต่างรีบเดินมาเข้าแถวตามกลุ่มของตน

“...รอฉันรอเธออยู่ แต่ไม่รู้เธออยู่ไหน เธอจะมา เธอจะมาเมื่อไร เธอจะมา เธอจะมาเมื่อไร นัดฉันไว้ทำไมไม่มา ฉันเป็นห่วง ฉันเป็นห่วงตัวเธอ ให้ฉันแก้ชะเง้อคอยหา นัดไว้ทำไมไม่มา นัดไว้ทำไมไม่มาไอ้เธอจ๋าอย่าช้าเร็วหน่อย รีบหน่อย รีบหน่อย รีบหน่อย เร่งหน่อย เร่งหน่อย เร่งหน่อย...”

เมื่อทุกกลุ่มมาพร้อมเพรียงแล้ว จะมีการเปลี่ยนจากกลุ่มกิจกรรมเป็นกลุ่มนอน เพื่อทำกิจกรรมช่วงเย็นจนถึงกิจกรรมกลางคืนต่อ

เวลา 17:00-18:00 น. อาหารค่ำ (45 นาที)

น้องฟลุคพิการทางสายตาเล่าให้ฟังว่า ตนเองสามารถรับประทานอาหารเองได้สะดวก เพื่อนๆแค่ช่วยตักให้ แล้วก็จับมืออธิบายว่าในจานมีกับข้าวอะไรบ้าง บางทีทานเสร็จแล้วก็นั่งรอเพื่อน โดยที่ไม่รู้สึกเหงาเพราะได้ยินเสียงเพื่อนๆคุยกันตลอด

“เวลาทานข้าวเพื่อนๆจะตักไว้ให้ หนูก็ทานเอง บางทีทานเสร็จก่อน ก็นั่งรอค่ะ ถ้าจะไปไหนกันทุกคนก็จะเรียก...ไม่เหงาค่ะ เพราะได้ยินเสียงเพื่อนคุยกันตลอด...” (น้องฟลุค, เยาวชนตา, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

ภาพที่ 5.135 – 5.136 เยาวชนรับประทานอาหารค่ำ โดยสมาชิกในกลุ่มจะคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

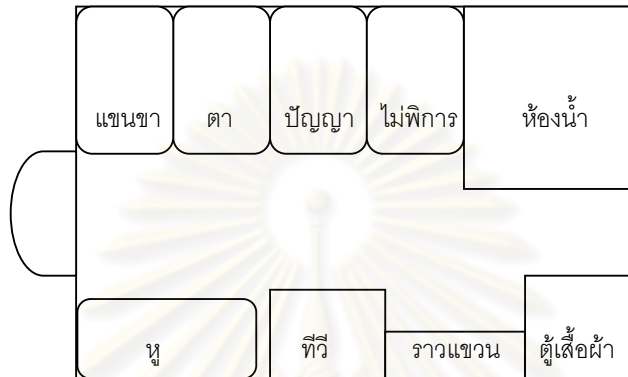
เวลา 18.00-19.00 น. เข้าที่พัก / อาบน้ำ (75 นาที)

หลังจากรับประทานอาหารค่ำเรียบร้อยแล้ว เยาวชนค่อยทยอยเดินกลับที่พัก ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินตามกลุ่มนอน เพื่อสอบถามพี่เลี้ยงและขออนุญาตน้องๆเข้าไปพูดคุย สอบถามว่าเด็กๆอยู่ร่วมกันอย่างไร ได้พูดคุยกับน้องโอม นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาการศึกษาพิเศษ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่อาสาสมัครมาทำหน้าที่พี่เลี้ยงเพื่อดูแลเยาวชน ซึ่งครั้งนี้เป็น ครั้งที่ 2 ที่เธอได้มาเข้าร่วมค่าย ศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน น้องโอมเล่าถึงเยาวชนในกลุ่มนอน กลุ่มที่ 7 และ 8 ที่เธอดูแลพร้อมกับชวนผู้วิจัยเข้าไปทักทายเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม

“...จำนวนพี่เลี้ยงกลุ่มนอนผู้หญิงไม่พอดีกับจำนวนกลุ่มของน้องๆผู้หญิง หนูเลยดูแลทั้งสองกลุ่ม วันแรกๆจะเหนื่อยหน่อย แต่ตอนนี้น้องๆดูแลกันได้แล้ว เค้าก็จะคอยช่วยเหลือกัน หนูก็จะคอยดูความเรียบร้อยแล้วก็คอยเตือนเรื่องเวลา...” (โอม, พี่เลี้ยง, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

กลุ่มนอนกลุ่ม 7 ประกอบด้วยเยาวชนทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ หู ตา บัญญา แขนขา ไม่พิการ เมื่อสอบถามเรื่องทีนอนของแต่ละคนทราบว่า เด็กๆเลือกทีนอนกันเอง

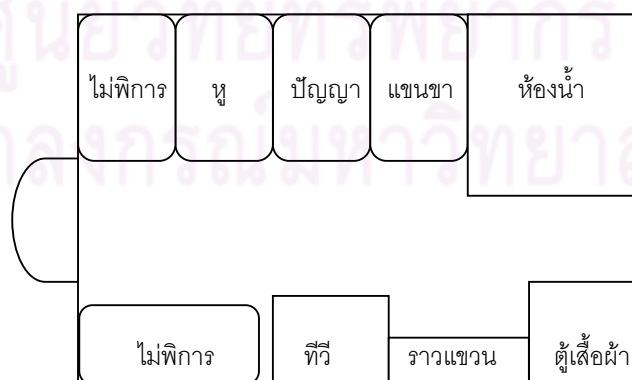
“..น้องตาจะนอนตรงกลาง เพราะ รู้สึกดีที่มีเพื่อนๆนอนอยู่ข้างๆ บัญญา นอนริมติดประตูอีกฝั่งเผื่อใครมาเรียกก็ได้ยินและเผื่อช่วยเด็กตาไม่พิการจะนอน ริมติดห้องน้ำ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนเวลาเข้าห้องน้ำ แชนขาจะนอนริมติดประตู สะดวกในการอุ้มเพื่อนไปขึ้นวีลแชร์...” (โอม,พีเลียง,สัมภาษณ์,กรกฎาคม 2552)

ภาพที่ 5.137 แผนผังในห้องนอนของเยาวชน กลุ่ม 7

กลุ่มนอนกลุ่ม 8 ประกอบด้วยเยาวชน 4 ประเภท ได้แก่ หู บัญญา แชนขา และ ไม่พิการ เมื่อสอบถามเรื่องที่นั่งนอนของแต่ละคนทราบว่า เด็กๆเลือกที่นั่งนอนกันเอง

“..ไม่พิการจะนอนมุมห้องทั้งสามด้าน คือ ติดประตู ติดหน้าต่าง และ ติดห้องน้ำ ส่วนแชนขา และบัญญัติ และหูจะนอนตรงกลาง เพื่อที่จะได้สามารถ ช่วยเหลือกันได้หากจะมีใครเข้าห้องน้ำ หรือมีคนมาเคาะประตู ถ้าให้น้องหูนอน ติดประตูก็อาจจะไม่ได้ยิน ส่วนน้องบัญญัตินั้นเลือกที่นั่งนอนตรงกลาง เพื่อจะได้มี เพื่อนนอนข้างๆ” (โอม,พีเลียง,สัมภาษณ์,กรกฎาคม 2552)

ภาพที่ 5.138 แสดงแผนผังในห้องนอนของเยาวชน กลุ่ม 8

ขณะที่ผู้วิจัยกำลังฟังเด็กๆอธิบายถึงที่นอน และการดูแลเพื่อนๆแต่ละคน น้องครีมและหนึ่งก็พาน้องดาหวันออกมาจากห้องน้ำและช่วยเพื่อนแต่งตัว ส่วนน้องแอมหันไปหยิบโทรศัพท์มือถือ เพื่อเปิดเพลง “โอย..โอย..”(เพลงประกอบละครแจ๊จวายกับคุณชายเทวดาที่ได้รับความนิยมมาก ทางช่อง 7 สี) พร้อมกับเล่าให้ฟังว่า...

“ดาหวันชอบฟังเพลง โอย.. โอย.. เวลาเปิดเพลงนี้ตอนแต่งตัวเค้าจะมี
ความสุขมาก” (น้องหนึ่ง,เยาวชนไม่พิการ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

แล้วทุกคนในกลุ่มก็เริ่มร้องเพลง “...จะเป็นเพียงแววตาของเธอทั้งคู่
ฉายมาสะกดหรือเปล่าอาจเป็นดาวดวงใดใช้เธอมาหลอกเล่นกลเป็นไปไม่ได้ออก
จะงมงยเป็นเพราะเธอทำสับสนโอย...เดี๋ยวอยากรัก เดี่ยวอยากลิ้มโอย...โอย...”
พร้อมกับดาหวันที่ขยับตัวตามจังหวะเพลง ด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม เวลาที่เพื่อน
แต่งตัวให้...”

ก่อนถึงเวลาเริ่มกิจกรรมภาคค่ำ พี่เลี้ยงจะมาย้ำเตือนเยาวชนให้เตรียมตัวไปห้องประชุม
ทุกคนเตรียมตัวออกจากห้องพักเพื่อไปร่วมกิจกรรมภาคค่ำ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า “...แนนซี่ เยาวชน
พิการทางการได้ยิน ออกจากห้องคนแรกเพื่อไปเตรียมวีลแชร์ที่อยู่นอกห้องมาวางไว้รอบดาหวัน
ในขณะที่ครีมและหนึ่งช่วยกันอุ้มดาหวันขึ้นรถ น้องแอมเยาวชนบกพร่องทางสติปัญญาช่วยเหลือ
ตัวเอง โดยการใส่เสื้อกันฝน และช่วยเพื่อนใส่เสื้อกันฝนให้ดาหวัน น้องแอมตรวจสอบความ
เรียบร้อยภายในห้อง ก่อนที่สมาชิกทุกคนทั้งหมดจะเดินไปร่วมกิจกรรมที่ห้องประชุม ซึ่งทางเดิน
เป็นหินค่อนข้างขรุขระ และสิ้นเนื่องจากฝนเพิ่งหยุดตก น้องหนึ่งเดินคู่กับน้องแอมที่ถือธงกลุ่มอยู่
คอยนำทางและเตือนให้เพื่อนๆระวังพื้นลื่น แนนซี่ช่วยเข็นวีลแชร์ให้ดาหวันมีน้องครีมเดินไปข้างๆ
ปิดท้ายด้วยน้องแอมที่คอยช่วยดันวีลแชร์ให้เพื่อนอีกทีเดินปิดท้าย...” และในที่สุดทุกคนไปถึง
ห้องประชุมก่อนเวลาร่วมกิจกรรม

น้องหนึ่ง เยาวชนไม่พิการ หนึ่งในสมาชิกของกลุ่มนอนอนกลุ่มที่ 8 ที่คอยช่วยดูแลน้องดา
หวัน ซึ่งพิการซ้ำซ้อนทั้งทางร่างกายและสติปัญญาต้องใช้วีลแชร์และไม่สามารถพูดโต้ตอบได้ โดย
จะสลับกับน้องครีมเยาวชนปกติอีกคนในกลุ่มช่วยกันดูแลเพื่อน น้องหนึ่งเล่าให้ฟังถึงความสุขของ
การมาค่ายที่ทำให้ตนเองเปลี่ยนไปจากการที่ได้มาช่วยเหลือเพื่อนที่พิการ ไว้ดังนี้

“ตอนแรกหนูเกือบไม่ได้มาค่าย เพราะ คุณป้าไม่อนุญาต คุณป้า โทรศัพท์มาถามทางโรงเรียนว่าเป็นค่ายอะไรทำไมถึงไปนานแบบนี้ คุณป้า ค่อนข้างเป็นห่วงเพราะพ่อกับแม่หนูเสียไปแล้ว และป้าก็เป็นคนดูแลหนูมา..หนู เองก็เป็นคนมีโลกส่วนตัวสูงเป็น คนแข็งๆ แต่พอได้มาเข้าค่ายนี้ มาเจอเพื่อน พิการแบบที่ไม่เคยเจอมาก่อน ได้มาดูแลเค้าทำกิจกรรมด้วยกัน มีบางครั้งที่เรา ต้องอดทนทำอะไรที่ไม่เคยทำมาก่อน..แต่พอเห็นเค้ายิ้มมีความสุข หนูก็มีความสุขด้วย..” (น้องหนิง,เยาวชนไม่พิการ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

หลังจากพูดคุยกับเยาวชนไม่พิการแล้ว ผู้วิจัยสังเกตเห็นเยาวชน แชนชา เยาวชน ปัญญา เยาวชนหู และเยาวชนตา...ที่มีทางทำประหม่าและแปลกใจตอนที่ผู้วิจัยเข้ามาคุย ครั้งแรก แต่พอหลังจากที่ผู้วิจัยพูดคุยกับน้องหนิงและน้องครีมซึ่งเป็นเยาวชนไม่พิการใน กลุ่ม เยาวชนในกลุ่มก็เริ่มที่จะอยากแสดงความคิดเห็นของตนเองบ้าง

“...หนูมีความสุขมากที่ได้มาเจอพี่ๆที่นี่ พี่ๆใจดี ทุกคนรักหนู และหนูก็ คิดถึงทุกคนมาก โดยเฉพาะพี่โอมคะ(พี่เลี้ยงกลุ่ม)...” (น้องแหว,เยาวชนปัญญา ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...เพื่อนน่ารัก ทุกคนช่วยเหลือกันเวลาไม่เข้าใจอะไรก็จะถามเพื่อนจะ ช่วยอธิบายให้ ได้สอนภาษามือเพื่อน จะคุยกับแอมบอย ถ้าไม่เข้าใจก็จะใช้ เขียนแต่ตอนนี้ไม่ต้องใช้แล้ว เพื่อนน่ารัก ค่ายสนุกมาก ชอบมาก...” (น้องแนนซี่, เยาวชนหู, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...มาค่ายสนุกมากคะ เพื่อนเยอะมากคะ ไม่เหงาเลยเพราะจะได้ยิน เสียงเพื่อนคุยกันตลอด เวลาที่เพื่อนพาเดินแรกๆก็จะมีสะดุดบ้าง แต่ก็บอก เพื่อนว่าไม่ต้องเกร็ง...” (น้องฟลุค,เยาวชนตา, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

เวลา 19:00-21:00 น. กิจกรรมภาคค่ำ / นั่งสมาธิ (120 นาที)

กิจกรรมภาคค่ำเป็นกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ ที่จัดภายในห้องประชุม โดยแต่ละวันจะมี กิจกรรมแตกต่างกันออกไป ดังนี้

- กิจกรรมค้นหาศักยภาพ
- กิจกรรมการการประกวดยิ้ม

- กิจกรรมสวนสายใย
- กิจกรรมอ่าลาอาลัย

ผู้วิจัยขอจะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมในหัวข้อ “กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคค่ำ”

หลังจากเสร็จกิจกรรมภาคค่ำทุกคืนนัดหมายสำหรับกิจกรรมวันต่อไป และมีการนั่งสมาธิ
นั่งที่ไม่มีแขนขาгинอนทำสมาธิได้ ก่อนที่จะแยกย้ายรับประทานอาหารว่างและเข้านอน ครูฤกษ์
ฝ่ายสันทนการบอกกับเยาวชนทุกคนว่า...

“...ดูตามความเรียบร้อย กลุ่มไหนเรียบร้อยก็จะให้ไปทานของว่างและเข้านอนก่อน...”

เยาวชนทุกคนก็จะค่อยๆสงบนิ่ง เด็กบางคนที่ไม่ได้มองล้ามตลอดเวลา ก็จะสังเกตเห็น
เพื่อน ๆ รอบตัว และสะกิดบอกต่อกันไป เมื่อเยาวชนสงบนิ่งแล้ว ครูฤกษ์จะปล่อยเยาวชนเพื่อ
ไปรับประทานอาหารว่างที่ละกลุ่ม จากนั้นจึงนัดหมายอาสาสมัครเพื่อประชุม

เวลา 21:00-21:30 น. อาหารว่าง/เยาวชนเข้านอน (30 นาที)

หลังจากรับประทานอาหารว่างและเยาวชนทยอยเดินกลับที่พัก โดยมีที่เลี้ยงเดินไปส่งและ
สำรวจความเรียบร้อยก่อนเข้านอน ผู้วิจัยเดินตามแถวกลุ่มนอนกลุ่มใหญ่ไป สังเกตเห็นว่าทางเดิน
ที่จะไปที่พักของเยาวชนมี 2 ทาง คือ ทางราบที่เป็นอิฐแต่ต้องเดินอ้อมและใช้เวลานานกว่าอีกทาง
ซึ่งเป็นพื้นหินที่ค่อนข้างชันขรุขระแต่ใกล้ที่พักมากกว่า ถึงแม้จะเป็นช่วงสั้นๆแต่ก็เป็นอุปสรรค
สำหรับเยาวชนที่ใช้วีลแชร์ โดยเฉพาะเวลากลางคืน ที่แสงไฟอยู่เป็นระยะแต่ก็ไม่สว่างเพียงพอ
ที่จะทำให้มองเห็นทางเดินที่เป็นหลุม หรือร่องชัดเจน

ผู้วิจัยสังเกตเห็นเยาวชนชายกลุ่มใหญ่ กำลังเดินไปตามทางที่ใกล้กว่าแต่เป็นพื้นหิน
ขรุขระ ในกลุ่มมีวีลแชร์ 2 คันที่เพื่อนๆจะต้องช่วยกันขึ้น คันแรกถึงจะทุกลักทุเลแต่ก็ผ่านไป
ส่วนคันที่สองวีลแชร์ของน้อง “แน” เยาวชนที่มีความสามารถด้านการวาดรูปถึงแม้จะขาดแขนขา
เนื่องจากน้องแนตัวค่อนข้างใหญ่จึงทำให้ล้อติดบริเวณร่องของพื้นหินที่ค่อนข้างแฉะ เพราะฝนเพิ่ง
ตกไปในช่วงเย็น ทั้งเจ้าตัวและเพื่อนๆในกลุ่มต่างช่วยกันดันเต็มที่เพื่อให้ล้อวีลแชร์พ้นจากร่องหิน
แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ทุกคนจึงตัดสินใจว่าจะอุ้มเพื่อนจากวีลแชร์ แล้วค่อยยกวีลแชร์ขึ้นมา แต่เท่าที่
สังเกตดูเพื่อนๆที่เหลือน้อยกว่าน้องแนทั้งนั้น

น้องแน : จะไหวหรือ ไม่ต้องก็ได้ เดี่ยวรอคนอื่นมากช่วย

เพื่อนๆ : เฮ้ย ไหวดิ ช่วยกันยกคนละข้าง...มา

น้องแน : แนใจนะ

เพื่อนๆ : แนน (พร้อมกับย่องตัวให้น้องแนนเอาแขนพาดบ่าคนละข้าง)

ยกพร้อมๆกันนะ... หนึ่ง สอง ฮึบ (ในขณะที่ 2 คนยกเพื่อนขึ้น คนที่

เหลือก็ยกวีลแชร์ที่ติด

ร้องหินออกมาเป็นผลสำเร็จ)

น้องแนน : เฮ้ย ขอบใจมาก

เพื่อนๆ : เฮ้ย ไม่เป็นไร (ตบไหล่เพื่อนเบาๆ แล้วช่วยกันเข็นวีลแชร์ต่อ)

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคอะไรเยาวชนจะพยายามคิดหาทางออกด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งยินดีที่จะช่วยเหลือเพื่อนที่พิการด้วย

เวลา 22:00-24:00 น. คณะกรรมการและอาสาสมัคร ประชุมสรุปกิจกรรม แจก
ตารางกิจกรรม และนัดหมายสำหรับวันถัดไป (120 นาที)

การประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครเป็นการประชุมสรุปงานโดยภาพรวมในแต่ละวัน และเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้แจ้งประเด็นสำคัญที่ทุกคนควรทราบ เช่น ฝ่ายสถานที่ได้แจ้งเรื่อง การทิ้งขยะในถุงดำที่มีบริการไว้ตามจุดต่างๆ ที่อาสาสมัครทุกคนต้องช่วยกันดูแล เป็นต้น จากนั้นจึงประชุมแยกตามฝ่าย เพื่อสรุปการดำเนินงานในแต่ละวัน รวมถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขเฉพาะของแต่ละฝ่าย และนัดหมายสำหรับกิจกรรมในวันต่อไป

ภาพที่ 5.139 – 5.140 คณะทำงานและอาสาสมัครประชุมรวมแล้วจึงประชุมแยกแต่ละฝ่าย
ในกรณีที่บางฝ่ายมีอาสาสมัครที่พิการทางการได้ยินก็จะมีล่ามแปลด้วย

ในกรณีที่ต้องมีการเตรียมงานสำหรับกิจกรรมพิเศษ ดังตัวอย่างของการเตรียมพิธีรับมอบ
เกียรติบัตร ทางคณะทำงานจะใช้เวลาในช่วงกลางคืน เพื่อดำเนินงานในส่วนที่สามารถทำได้ก่อน

เช่น การให้ประธานเซ็นเกียรติบัตร โดยศาสตราจารย์ชาญณรงค์ได้ลงนามเกียรติบัตรด้วยตนเอง
ทุกใบ ดังภาพ

ภาพที่ 5.141 – 5.142 เกียรติบัตรที่ประธานจัดค่ายลงนามด้วยตนเองทุกใบ

ในการสังเกตกิจกรรมประจำวันทำให้ผู้วิจัยได้เห็นธรรมชาติในการใช้ชีวิตร่วมกัน
ในค่ายของเยาวชน ที่ทั้งเยาวชนพิการและไม่พิการต่างก็เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับ
เพื่อนๆในกลุ่ม

2.2.4 กิจกรรมฐานเรียนรู้ภาคกลางวัน

กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวันแบ่งเป็น กิจกรรมภาคเช้า ตั้งแต่เวลา 9.00 – 12.00
น.และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน จัดขึ้นระหว่าง 13.00 น. – 16.00 น. โดยกิจกรรมในแต่ละ
วันจะหมุนเวียนเปลี่ยนฐานกิจกรรม ซึ่งจะมีการประกาศให้ทราบบริเวณป้าย และแจกเป็น
ตารางเวลาให้ ดังภาพ

ภาพที่ 5.143 ห้องกองอำนวยการมีตารางสอนขนาดใหญ่ แสดงกำหนดการกิจกรรมในแต่ละวัน

จากกิจกรรมทั้งหมด 20 ฐาน ผู้วิจัยได้เลือก ศึกษาจำนวน 9 ฐาน แบ่งตามกลุ่มของ
เนื้อหาวิชา ได้แก่ ฐานศิลปะ ฐานดนตรี ฐานวรรณศิลป์ ฐานกิจกรรมพิเศษ ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

(1) กิจกรรมวาดภาพระบายสี

- 1) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดย อาจารย์เอกชัย วรรณแก้ว (พิจารณา)
- 2) กิจกรรมแต้มสุขด้วยศิลปะ โดย อาจารย์สมวงศ์ ทัพพรัตน์ (ไม่พิจารณา)
- 3) กิจกรรมก้านสร้างสุข โดย คณะนิสิตปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไม่พิจารณา)
- 4) กิจกรรมวาดการ์ตูน โดย อาจารย์ เขียว ไทยรัฐ (ไม่พิจารณา)

(2) กิจกรรมดนตรี

- 1) กิจกรรมดนตรีมีสุข โดย อาจารย์ยุทธนา ศรีมูลชัย (พิจารณา)
- 2) กิจกรรมผสมเสียงศิลป์ โดย อาจารย์วีรพงษ์ ทวีศักดิ์ (ไม่พิจารณา)

(3) กิจกรรมปั้นและสื่อประสม

- 1) กิจกรรมมหัศจรรย์กระดาษ โดย อาจารย์จักรพันธ์ ธนธีรานนท์ (ไม่พิจารณา)
- 2) กิจกรรมปั้นดิน ปั้นคุณธรรม โดย อาจารย์เฉลียว นิลม่วง (ไม่พิจารณา)

(4) กิจกรรมวรรณศิลป์

- 1) กิจกรรมเติมรักด้วยวรรณศิลป์ โดย อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (ไม่พิจารณา)

(5) ฐานกิจกรรมพิเศษ

- 1) กิจกรรมสวนสัตว์ โดย รศ.สพญ.ดร.นันทริกา ชันซื่อ (ไม่พิจารณา) ดังต่อไปนี้

(1) กิจกรรมวาดภาพระบายสี

1) กิจกรรม ศิลป์สร้างสุข โดย อาจารย์เอกชัย วรรณแก้ว (พิการ)

อาจารย์เอกชัย วรรณแก้ว วิทยากรประจำฐานกิจกรรมศิลปะสร้างสุข เจ้าของรางวัลนักเรียนคนพิการดีเด่น 2551 ปัจจุบันเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาช่าง อาสาสมัครสอนศิลปะตามชนบท และสอนศิลปะให้กับนักโทษประหารและจำคุกตลอดชีวิต อาจารย์ใช้เท้าจับพู่กันลงสีบนผืนผ้าใบ ขณะบอกเล่าถึงประโยชน์ของศิลปะจากประสบการณ์ของตนเองว่า

“...ศิลปะไม่ว่า แขนงไหนๆ ช่วยสร้างสมาธิ สร้างกำลังใจ และถ่ายทอดความฝัน เพราะศิลปะให้อิสระในการจินตนาการ แม้แต่นักโทษที่กำลังจะถูกประหารชีวิตช่วงเวลาที่เขาคงจ่ออยู่กับศิลปะจะช่วยให้เขาสัมผัสความทุกข์ ความฟุ้งซ่าน คนพิการก็เช่นกัน และการมารวมกันแบบนี้ทำให้ความแตกต่างทางด้านร่างกายเป็นส่วนเสริมกัน อย่างสมาธิของคนตาบอดจะช่วยเสริมคนปัญญาอ่อนได้ ผมอยากเป็นกำลังใจให้เยาวชนที่พิการเหมือนผมให้เขาเห็นว่า คนพิการเองก็มีความสามารถ ถ้าเราไม่ทอดทิ้ง สมัยผมเป็นเด็กเยาวชนเหมือนพวกเขาไม่มีกิจกรรมค่ายแบบนี้ เยาวชนพิการปัจจุบันนี้โชคดีที่มีกิจกรรมค่ายแบบนี้ให้เค้าได้เรียนรู้ร่วมกับคนปกติ ในขณะที่เดียวกันก็ตั้งใจที่เห็นเยาวชนปกติทำงานศิลปะร่วมกับเพื่อนที่พิการ...เพราะ สิ่งสำคัญที่สุดคือ โอกาส...” (เอกชัย วรรณแก้ว, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ภาพที่ 5.144 – 5.145 ผลงานเยาวชนในกิจกรรม ศิลป์สร้างสุข

ในฐานะของอาจารย์เอกชัย ให้เยาวชนร่วมทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ภาพที่เห็นจึงเป็นการช่วยเหลือกันระหว่างเยาวชนพิการ และไม่พิการ เช่น เวลาจะลงสี่ เยาวชนปกติจะคอยถามความเห็นของเพื่อนตว่าอยากใช้สี่อะไร หรือ อยากวาดภาพแบบไหนแล้วอธิบายต่อให้เพื่อนในกลุ่มฟัง ในขณะที่เดียวกันเพื่อนหู และปัญญา ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเพื่อนระบายสี เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนกลุ่มอธิบายด้วยรอยยิ้มว่า **ภาพนี้สื่อความหมายแทนพวกเราทุกคน**

2) กิจกรรม แต้มสุขด้วยศิลป์ โดย อาจารย์สมวงศ์ ทัพพรัตน์ (ไม่พิการ)

อาจารย์สมวงศ์ ทัพพรัตน์ ศิลปินอิสระ และ อาจารย์ภาควิชาจิตรกรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้รับเชิญจากศาสตราจารย์ชาญณรงค์พร รุ่งโรจน์ในการมาเป็นวิทยากรฐานศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ซึ่งปีนี้เป็นปีแรกที่ อาจารย์ได้มีโอกาสมาค่ายแห่งนี้

อาจารย์ให้เยาวชนเลือกสี่สีในการวาดภาพด้วยเอง โดยใช้สีน้ำพร้อมกระดาษและฟู่กัน แล้วก็อธิบายอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ อธิบายถึงวิธีการใช้สีน้ำว่า คุณสมบัติของสีน้ำเป็นอย่างไร สามารถใช้สีน้ำวาดภาพกับอุปกรณ์อะไรบ้าง เช่น กระดาษ กระจก กิ่งไม้ เป็นต้น โดยมีการกำหนดภาพที่วาดต้องเป็นภาพที่แสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองคิดว่ามีความสุข หรือมีความชื่นชอบกับสิ่งนั้น และอธิบายว่าทำไมถึงชอบภาพนี้ เพราะอะไร จากนั้นก็นำผลงานของเยาวชนมาจัดเรียงหน้าฐานกิจกรรม โดยมีการโหวตว่าภาพไหนที่ตนชื่นชอบมากที่สุด ภาพได้คะแนนจากการโหวตมากที่สุดจะได้รับรางวัล อาจารย์สมวงศ์เล่าถึงความประทับใจจากการได้มาร่วมกิจกรรมค่ายครั้งนี้เป็นครั้งแรกว่า ได้เรียนรู้จากเยาวชนอย่างมาก

"ศิลปะสามารถเป็นสื่อกลางของการเชื่อมโยงทางด้านจิตใจได้ เพราะจากการจัดกิจกรรมกับเยาวชนในค่ายนี้ทำให้เห็นถึงรอยยิ้ม ความสุข การร่วมมือร่วมใจกันในการช่วยเหลือเพื่อนที่มีความบกพร่อง ทำให้รู้สึกว่าคุณศิลปะเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์และความสุขได้"

ความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะของผู้บกพร่องทางกายและสมองยังมีน้อย ในการทำหน้าที่วิทยากรจึงเป็นผู้ให้น้อย แต่ได้เรียนรู้มาก..."
(สมวงศ์ ทัพพรัตน์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

ภาพที่ 5.146 – 5.150 บรรยากาศฐานกิจกรรมแแต่่มสุขด้วยศิลป์

3) กิจกรรมกัณฑ์สร้างสุข โดย คณะนิสิตปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไม่พิการ)

อาจารย์พันธุ์ชนะ สุนทรพิพัช หนึ่งในกลุ่มคณะนิสิตปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเล่าถึงการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อให้เยาวชนทุกคนทั้งพิการ และไม่พิการ สามารถมีส่วนร่วมได้ โดยเริ่มจากการให้ความหมายร่วมกันก่อน แต่สุดท้ายขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเลือกของเยาวชนเอง

“...กิจกรรมที่มีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการให้ความหมาย ก่อน กัณฑ์คือวงจรของชีวิต พัดลม กัณฑ์อยู่ที่ไหน กัณฑ์อยู่ที่เขื่อน กรุงเทพฯ เครื่องบิน รถยนต์ ในใจ แล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติ แต่ละคนจะทำของตัวเอง แล้วมาร่วมกันทำ โดยแต่ละคนจะมีกระดาษให้จะให้แต่ละคนระบายสีก่อนในสิ่งที่เค้าต้องการว่าต้องการให้เป็นอะไร ให้แต่ละคนช่วยกันลงสีในกัณฑ์ บางคนก็บอกว่า กัณฑ์คือชีวิต กัณฑ์อยู่ที่พัดลม...”

“... เราหวังเพียงว่าการทำงานศิลปะเป็นการกระตุ้นให้เค้ารู้ว่าไม่มีแบบนี้ด้วยนะ แต่สุดท้ายกับไปต้องอยู่ที่เค้าที่จะต้องกลับไปเลือกด้วยตนเอง ตามสไตล์ที่เราชอบ ผู้รับผู้ให้เจอกันในระยะเวลาพอเหมาะเกิดความสุขกับทุกๆคน ...”
(พันธุ์ชนะ สุนทรพิพัช, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

นอกจากนี้อาจารย์พันธุ์ชนะยังได้กล่าวถึง ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดจากหลายปัจจัยและแนวทางการดึงดูดความสนใจในการร่วมกิจกรรมของเยาวชนว่า

“...บางครั้งวิทยากรมีปัญหาในการสื่อสารกับผู้เข้าร่วม หลายคนไม่เข้าใจในการสื่อสารกับเค้า กลายเป็นว่าวิทยากรเป็นผู้ให้ที่ผู้รับไม่มีส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นได้ว่า เด็กช่วงบ่ายจะเป็นปัญหา คือ อากาศร้อน เหนื่อย กิจกรรมซ้ำเยอะ ทุกฐานมีแต่วาดรูป แก้ไขโดยการเล่นิทาน ดึงมาส่วนหนึ่ง ศิลปินเองจะได้ทักษะ แต่ความเข้าใจในเชิงลึกของผู้เข้าร่วม...” (พันธุ์ชนะ สุนทรพิพิธ ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม,2552)

จากแนวทางการจัดกิจกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวทางการปรับประยุกต์กิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้ร่วมกิจกรรม ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

ภาพที่ 5.151 – 5.152 วิทยากรให้เยาวชนนิยามความหมายของกังหันก่อน

ภาพที่ 5.153 ผลงานหลังจากเสร็จกิจกรรมแล้ว สามารถนำมาประดับตกแต่งในค่ายได้

2) กิจกรรมวาดการ์ตูน โดย อาจารย์ เชีย ไทยรัฐ (ไม่พิการ)

อาจารย์ เชีย ไทยรัฐ คอลัมนิสต์การ์ตูนที่มีชื่อเสียงและผลงานเป็นที่รู้จักกำลังให้เด็กคล้ำรูปทรงในถุงดำ แล้วใช้จินตนาการวาดภาพออกมา

“กิจกรรมนี้เป็นการ ฝึกประสาทสัมผัส จินตนาการ และความกล้าตัดสินใจ เพราะแม้เขาจะไม่รู้ว่าเป็นอะไรแต่ก็ต้องวาดออกมาให้ได้ การวาดการ์ตูนเป็นการเขียนรูปแบบง่ายๆ ไม่ค่อยมีกฎเกณฑ์ ใช้จินตนาการได้เต็มที่ทั้งเรื่องรูปทรง และเรื่องราว สิ่งสำคัญคือให้เขากล้าที่จะเล่าจะเขียนความคิดของเขาออกมาด้วยลายเส้น ง่ายๆ”

อาจารย์เซียเป็นหนึ่งในวิทยากรที่มาร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติทุกปี จนทำให้ค้นพบวิธีการที่จะสอนให้เยาวชนพิการ โดยเฉพาะเยาวชนตาบอดที่มองไม่เห็นสามารถวาดรูปได้ ก็คือ ให้เยาวชนได้ทดลองสัมผัสรูปทรงเหล่านั้นก่อน

“...ในค่ายแรกๆที่มาให้เยาวชนวาดภาพเลย เยาวชนที่ไม่ได้พิการทางสายตาดั้งแต่กำเนิดบางคนก็จะสามารถวาดรูปได้ แต่บางคนก็ตามบอดตั้งแต่กำเนิดก็ต้องให้พี่เลี้ยงคอยช่วย ดังนั้น การให้เค้าได้ทดลองสัมผัสก่อน จะทำให้เค้ามีความมั่นใจมากขึ้น และการที่ให้เค้าวาดดูในถุงดำ ทั้งคนที่มองเห็นและมองไม่เห็นก็ได้เรียนรู้จากการสัมผัสเหมือนกัน... ขึ้นอยู่กับจินตนาการของเค้าในการคิดว่ามันเป็นรูปอะไร และกล้าที่จะวาดออกมา..” (เชีย ไทยรัฐ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

จากการจัดกิจกรรมโดยเยาวชนได้สัมผัสสิ่งของในถุงพลาสติกสีดำเหมือนกัน เป็นการออกแบบกิจกรรม ซึ่งเปรียบเสมือนการออกแบบเนื้อหาสาระในทางนิเทศศาสตร์ (Message Design) ให้จำกัดประสาทสัมผัสในการมองเห็นของเยาวชนให้เท่าเทียมกัน ก่อนที่จะวาดเป็นรูปออกมา ส่วนเยาวชนที่พิการทางสายตานั้น จะมีอาสาสมัครคอยจับมือเพื่ออธิบายขอบเขตของกระดานให้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้เยาวชนจะมีประสาทสัมผัสในการมองเห็นที่แตกต่างกัน แต่การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมก็ช่วยให้เยาวชนรู้สึกได้ว่าทุก ๆ เท่าเทียมกันได้

ภาพที่ 5.154 – 5.155 บรรยายภาคฐานกิจกรรมวาดการ์ตูน

(2) กิจกรรมดนตรี

1) กิจกรรมดนตรีมีสุข โดย อาจารย์ยุทธนา ศรีมูลชัย (พิการ)

อาจารย์ยุทธนา ศรีมูลชัย วิทยากรพิการทางสายตา มีความสามารถด้านเปียโนเมื่อเดินทางไปยังฐาน “ดนตรีมีสุข” จะได้ยินเสียงร้องเพลงประสานเสียงสดใสพร้อมกับเสียงคีย์บอร์ดของอาจารย์

ภาพที่ 5.156 – 5.157 บรรยายภาคฐานกิจกรรม ดนตรีมีสุข

“...เด็กดีมีวินัย เด็กดีมีวินัย สติมีมัน กตัญญู เมตตา อุดม ซื่อสัตย์ ประหยัดทุกคน ซื่อสัตย์ ประหยัดทุกคน ขยันพืงตน ไม่เห็นแก่ตัว” เสียงเพลงเด็กดีที่เนื้อเพลงบ่งบอกถึงคุณธรรม 9 ประการ ที่ต้องการปลูกฝังให้กับเยาวชนในค่ายนี้

“ใครอยากออกมาร้องเพลง บ้าง ไม่ต้องอาย เราตาบอดเหมือนกัน”

อาจารย์ผู้นำกลุ่มสองท่านชักชวนให้เด็กๆ ออกมาร้องเพลงอย่างอารมณ์ดี บางคนอายุที่จะแสดงออก เพื่อนในกลุ่มก็ช่วยกันส่งเสียงเชียร์ ส่งไมโครโฟนให้เพื่อนออกมาร้องเพลง

อาจารย์ยุทธนา กล่าวถึงการมาค่าย Art for All ที่เป็นโอกาสทั้งคนพิการ คนไม่พิการ และสังคม ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนี้

“...คนพิการและโอกาสนั้นสำคัญมาก ถ้าคนเราได้ให้โอกาส และความเข้าใจกัน ก็จะทำให้มีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นไม่เพียงแต่คนปกติที่จะต้องเข้าใจคนพิการ แต่คนที่พิการก็ต้องพยายามเข้าใจคนปกติด้วยเช่นกัน นอกจากจะเข้าใจ ซึ่งกันและกันแล้ว ก็ต้องพยายามเข้าใจสังคม และสังคมก็ต้องพยายามเข้าใจคนพิการด้วยอีกเช่นกัน การมาค่าย Art for All ได้ข้อคิดอะไรหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความอดทน และ ความเสียสละ ให้คนพิการและคนปกติ ได้มาเรียนรู้ร่วมกัน...” (ยุทธนา ศรีมูลชัย, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

จากการสังเกตกิจกรรมจะเห็นว่าอาจารย์ยุทธนาช่วยลดความประหม่าของเยาวชนพิการให้ร่วมกิจกรรมได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เยาวชนปกติเห็นศักยภาพของเพื่อนและสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมของเพื่อน ดังเช่นที่น้องปานผู้ช่วยวิทยากรฐานกิจกรรม(อาสาสมัครในภาพที่...)เล่าถึงการร่วมแรงร่วมใจและคอยกระตุ้นให้ร่วมกิจกรรมระหว่างเยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการในฐานนี้ว่า.....

“...ในฐานะคนตรี น้องตาบางคนจะขี้อาย แต่ร้องเพลงเพราะ เพื่อนๆในกลุ่มจะคอยดันให้ออกไปร้องเพลง ส่วนน้องหูถึงไม่ได้ยินเสียงแต่ก็ดูเพื่อนทำกิจกรรม แล้วก็ปรบมือหรือทำท่าทางร่วมกับเพื่อนๆ ทุกคนก็สนุกกับกิจกรรมได้...” (ปาน ผู้ช่วยวิทยากร, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

2) กิจกรรมผสมเสียงศิลป์ โดย อาจารย์วีรพงษ์ ทวีศักดิ์ (ไม่พิการ)

อาจารย์ วีรพงษ์ ทวีศักดิ์ นักดนตรีพิณแก้ว ผู้เปลี่ยนแก้วธรรมดาๆ ให้กลายมาเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงได้อย่างไพเราะ นอกจากตัวอาจารย์เองจะเรียนรู้ และพัฒนาการบรรเลงพิณแก้วอยู่ตลอดแล้ว ก็ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดศิลปะพิณแก้วอีกด้วย แต่ในฐานะกิจกรรม “ผสมเสียง

ศิลป์” ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ART FOR ALL อาจารย์ไม่ได้มาพร้อมพิณแก้ว แต่เลือกใช้ แอนด์เบลล์แทนเพื่อเยาวชนทุกคนจะได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมได้เหมือนกัน

ภาพที่ 5.158 – 5.159 บรรยากาศฐานกิจกรรมประสมเสียงศิลป์

“...ปีแรกที่ผมเอาพิณแก้วมาเล่นในฐานกิจกรรมกลายเป็นว่า...เอ๊ะ เรา เล่นได้คนเดียว เด็กๆนั่งดูแถมสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ปีต่อมาผมเลยเปลี่ยนใช้ แอนด์เบลล์ กับกีตาร์พอดิมีผู้ช่วยวิทยากรเล่นกีตาร์ได้ ผมก็ให้เด็ก ๆ ทุกคนเป็นไนต์ พอดีไปทีใครหรือพูดเสียงอะไรให้เขย่าแอนด์เบลล์ ทุกคนก็ จะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหมด แต่เผอิญมีอยู่กลุ่มหนึ่งมีน้องที่พิการ ข้ำซ้อน ไม่มีแขนและบกพร่องทางปัญญา ขณะที่ผมกำลังส่งแอนด์เบลล์ให้เด็กๆ พอมาถึงน้องไม่มีแขน.....ผมกำลังจะยื่นแอนด์เบลล์ให้แต่จะงักไป ขณะหนึ่ง ว่า จะทำยังไง ในใจคิดว่าจะให้เค้านั่งดูเพื่อน แล้วเค้าจะมีความสุขไหม ปรากฏน้อง เค้าทำหน้าให้ดูที่ท่าเหมือนกับว่า...ไม่เป็นไรหนูมีเท่าใช้ได้ เท่านั้นเอง...ทุกคนก็มี ส่วนร่วมสร้างเสียงดนตรีด้วยกัน...ตอนนั้นเพิ่งเข้าใจถึงความหมายของคำว่าก้าว ข้ามขีดจำกัดของอาจารย์ชาญณรงค์

พอปีนี้...ผมเอากีตาร์มาตัวเดียวอีกตัวสายขาด ก็ยังนึกอยู่ว่า...เอ๊ะ แล้ว แบบนี้ถ้าผมเล่นกีตาร์ให้ แล้วใครจะชี้ได้...พอหันมาเจอ..เอ้อ เราก็ยังมี ปลายกีตาร์อยู่ เลยเป็นที่มาของท่าเล่นกีตาร์แล้วชี้ไปทางเด็กๆซึ่งเป็นตัวไนต์แต่ ละตัว...มีความสุขมาก...” (วีรพงศ์ ทวีศักดิ์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นทั้งสีหน้าอาจารย์ และความสุขของเด็กๆขณะแอนด์เบลล์ ที่ตื่นตัว ตลอดเวลา เพราะต้องคอยตั้งใจดูว่า...อาจารย์จะชี้มาที่เราหรือเปล่านะ... ถ้าเป็นเยาวชนตา อาจารย์จะขยับตัวเข้าไปใกล้ พร้อมเปล่งเสียงตัวไนต์นั้น น้องตาก็จะเขย่าแอนด์เบลล์พร้อม

รอยยิ้ม...หลังจบกิจกรรมในช่วงบ่ายเลิกตอนเย็น อาจารย์วีรพงศ์ (วิทยากร)เดินชวนพาเรดพร้อมกับเด็กๆ โบกน้ำยิ้มแย้มกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งกับเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ

จากการสังเกตและสัมภาษณ์อาจารย์วีรพงศ์ (วิทยากร) วิเคราะห์ได้ว่าการเลือกใช้เครื่องดนตรีที่เหมาะสม สามารถเป็นสื่อเชื่อมโยงเยาวชน ทั้งพิการและไม่พิการซึ่งมีภาวะรับสารแตกต่างกันไป เช่น เครื่องดนตรีที่ใช้เคาะจังหวะ หรือใช้การเขย่า สำหรับเยาวชนพิการทางการได้ยิน เพื่อทดแทนการได้ยินเสียง ส่วนเยาวชนที่ไม่มีแขนก็สามารถใช้ขาในการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆได้ สำหรับเยาวชนที่มองไม่เห็น อาจารย์ก็จะใช้การสัมผัสช่วย ทำให้เห็นว่าในกิจกรรมฐานเกี่ยวกับดนตรี (เนื้อหาสาร) ถึงแม้เยาวชนหรือผู้รับสารจะมีข้อจำกัดในการรับสารแตกต่าง ถ้าหากวิทยากรหรือผู้ส่งสาร ได้มีการปรับช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงผู้รับสารทุกคนไทย เช่น การเลือกใช้แฮนด์เบลล์ ซึ่งผู้รับสารทั้งที่เป็นเยาวชนพิการและไม่พิการสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ และเข้าถึงเนื้อหาสาร(ดนตรี) อย่างเดียวกันได้

(3) กิจกรรมปั้นและสื่อประสม

1) กิจกรรม มหัศจรรย์กระดาษ โดย อาจารย์จักรพันธ์ ธนธีรานนท์ (ไม่พิการ)

“มหัศจรรย์กระดาษ” เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากเยาวชนทุกคนมาก ผู้วิจัยสังเกตเห็นเยาวชนหลายคนมักจะแหวะเวียนเพื่อไปชมผลงานของตนเองที่แขวนเรียงรายอยู่บริเวณฐานกิจกรรม เพื่อดูว่าใครจะลวดที่จุ่มเยื่อกระดาษไว้แห้งหรือยัง โดยกิจกรรมในฐานนี้ อาจารย์จักรพันธ์ ธนธีรานนท์ หรือ พี่นิว อดีตอาสาสมัครค่าย Art for All ตั้งแต่สมัยยังศึกษาอยู่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปัจจุบันกลับมาเป็นวิทยากรค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ โดยกิจกรรมมหัศจรรย์กระดาษนี้ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากกระดาษ โดยใช้ลวดเป็นโครงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการ ตัด ดัด มัด ลวดเข้าด้วยกัน แล้วนำโครงลวดนั้นจุ่มลงในถังน้ำที่บรรจุเยื่อกระดาษยกขึ้น และปล่อยให้แห้ง สามารถนำไปประดับตกแต่งต่อไป

ผู้วิจัยสังเกตว่าในทุกๆกระบวนการตั้งแต่ ตัด ดัด มัดลวด จนกระทั่งนำไปจุ่มในถังเยื่อกระดาษเยาวชนสามารถทำได้โดยง่าย และสนุกสนาน โดยเฉพาะขั้นตอนของการจุ่มลวดลงในถังเยื่อกระดาษที่ทุกคนตื่นเต้นและรอคอยกับผลงานที่จะออกมา จนไม่รู้สึกลัวว่าความพิการจะเป็นอุปสรรคแต่อย่างใด เยาวชนหูสามารถเรียนรู้ได้จากการดูตัวอย่าง เยาวชนตาสามารถฟังเสียงได้

และมีเพื่อนๆคอยจับมือให้สัมผัสกับอุปกรณ์ต่างๆ เยาวชนปัญญาเรียนรู้จากการทำตาม เยาวชนแขนขาที่สามารถใช้อวัยวะที่เหลือสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาได้

“...สิ่งที่เยาวชนทำพิสูจน์ได้ว่าเยาวชนพิการมิใช่บุคคลที่เราต้องให้ความเห็นใจเนื่องจากศักยภาพและความพยายามในการสร้างสรรค์ผลงาน มีคุณภาพสูงจนต้องชมเชย ในส่วนของความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าเยาวชนทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสุขสนุกสนานในระหว่างที่อยู่ร่วมกัน เนื่องจากวิธีการประดิษฐ์ชิ้นงานเป็นเรื่องแปลกใหม่ เยาวชนให้ความสนใจ และตั้งใจทำกันมาก ถึงแม้จะมีเยาวชนพิการมือและแขน กลุ่มพิการทางปัญญา แต่ก็มีเพื่อนๆ คอยช่วยเหลือ สำหรับเยาวชนตาบอดไม่เป็นปัญหาเพราะเป็นงานที่สร้างสรรค์ได้ด้วยการสัมผัส จะมีเพื่อนๆคอยช่วยเหลือในช่วงนำโครงลวดนั้นจุ่มลงไปในถังน้ำ และการตกแต่งสี และวัสดุธรรมชาติ เมื่อผลงานเสร็จวิทยากรให้นำผลงานหนีบไว้บนราวให้ทุกคนได้ชมผลงานร่วมกัน ที่ยิ่งไปกว่านั้น ทุกๆครั้งที่ได้เห็นความพยายามของเยาวชนผู้พิการเป็นการเติมเต็มกำลังใจให้กับตัวเอง...” (จักรพันธ์ ธนธีรานนท์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ภาพที่ 5.160 – 5.163 บรรยากาศกิจกรรมหัตถกรรมหัตถ์จรรยักระดาศ

2) กิจกรรมปั้นดินปั้นคุณธรรม โดย อาจารย์เจลิยว นิลม่วง (ไม่พิการ)

กิจกรรมปั้นดินปั้นคุณธรรมเป็นอีกหนึ่งฐานกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้ผ่านไปมา และทุกครั้งที่มีผู้วิจัยเดินเข้าไปดูใกล้ๆจะพบว่า ฐานกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่แทบไม่ต้องใช้ล่ามภาษามือเลย เขวาชนทุกคนตั้งใจปั้นรูปมือที่เป็นภาษามือว่า I love you ตรงกับสัญลักษณ์ของค่าย “เต็มรักด้วยรอยยิ้มในปีนี้” ซึ่งผู้ช่วยวิทยากรได้กล่าวถึง คุณลักษณะของกิจกรรมปั้นสำหรับเขวาชนทั้งพิการ และไม่พิการว่า

“...งานปั้นเป็นงานที่เหมาะสมกับเขวาชนทุกกลุ่มจริงๆ เป็นกรปั้นดินที่ไม่ต้องการสีส้น จึงไม่ต้องกังวลถึงความสวยงาม แต่เน้นให้ทุกคนได้ร่วมกิจกรรมจริงๆ เป็นกิจกรรมง่ายๆที่ทุกคนสามารถทำได้ และเสร็จทันในเวลาที่กำหนด เขวาชนจะภูมิใจที่เห็นผลงานของตัวเองสำเร็จ ในขณะเดียวกันทุกคนก็สามารถทำได้ด้วยตัวเอง...” (ผู้ช่วยวิทยากร ฐานปั้นดิน ปั้นคุณธรรม, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

จากการสังเกตฐานกิจกรรมปั้นดิน ปั้นคุณธรรมแสดงให้เห็นว่า “ช่องทางการสัมผัส” เหมาะกับผู้รับสารทุกกลุ่ม

ภาพที่ 5.164 – 5.166 บรรยากาศกิจกรรมปั้นดิน ปั้นคุณธรรม

(4) กิจกรรมวรรณศิลป์

1) กิจกรรม วรรณศิลป์สร้างสุข โดยอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (ไม่พิการ)

อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เริ่มต้นสอนเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการในการแต่ง กาพย์ ยานี 11 โดยให้เยาวชน เริ่มคิดคำจากสิ่งที่เห็น สูการแต่งประโยคแรก 5 คำ ประโยคหลัง 6 คำ ก็ ทำให้เยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ แต่งกาพย์ยานี 11 ได้อย่างสละสลวยได้ใจความ และเมื่อถาม ถึงการสื่อสารระหว่างวิทยากรกับเยาวชน อาจารย์เนาวรัตน์ตอบว่า “...ไม่เป็นปัญหา เพราะ สอน ให้ รู้ สึก นึก คิด ไม่ว่าเยาวชนพิการ หรือ ไม่พิการ ก็รู้ สึก นึก คิด ได้ เหมือนกัน...”

ส่วนในเรื่องของการสื่อสารสำหรับเยาวชนในแต่ละกลุ่มนั้น อาจารย์เนาวรัตน์ ตอบว่า “...อันที่จริงแล้วกลุ่มตาก็จะฟังเพื่อน ๆ อ่าน กลุ่มหูก็จะอ่านตามที่เขียน กลุ่มปัญญาาก็จะคอยฟังเพื่อน แชนซาก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในกิจกรรม (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ภาพที่ 5.167 – 5.170 บรรยากาศกิจกรรมวรรณศิลป์สร้างสุข

(5) กิจกรรมพิเศษ

1) ฐานสวนสัตว์ โดย รองศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิง ดร.นันทริกา ชันชื้อ (ไม่พิการ)

ฐานสวนสัตว์ หนึ่งในฐานที่ชวนประทับใจ และได้รับความนิยมนำดับต้นๆจากบรรดาเยาวชนที่มาเข้าค่าย ชนิดที่ว่าว่างจากฐานอื่นหรือช่วงพักเป็นต้องวนเวียนแวะมา

รองศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิง ดร.นันทริกา ชันชื้อ แนะนำพฤติกรรมของเจ้าหนูหลามทองว่าเป็นงูจำศีล หลังจากนั้นจึงให้เยาวชนทุกคนได้ลองสัมผัสงู “รู้สึกยังไงคะ ลื่นๆ ไซ้ไหมคะ เอ้าจับหางก่อน” การสัมผัสงู คือหนึ่งกิจกรรมในการก้าวข้ามขีดจำกัด ที่แม้แต่คนพิการเองก็ยังมีข้อจำกัดเช่นกัน

“เราทำให้เขาสามารถก้าวผ่านความกลัวไปได้ ความกลัวนี่แปลกนะ เด็กตาบอดไม่เคยเห็นงู ไม่เคยจับงู แต่เขากลัวงู นี่คือนิสัยที่เราทำทุกครั้งและมักจะมีคนที่กลัวทุกกลุ่ม เราทำให้คนหายกลัวงูเยอะมาก เวลาที่เขาเอาชนะตัวเองได้ครั้งหนึ่งแล้ว เขาจะแอบกลับมาอีกเพราะเขาภูมิใจในตัวเองที่แอบแฝงอยู่ว่าสามารถเอาชนะความกลัวที่เขากลัวมาตลอดชีวิตได้ บางคนพอหายกลัวมาขอเป็นอาสาสมัครเลี้ยงงูก็มี” (นันทริกา ชันชื้อ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ภาพที่ 5.171 คณะนิสิตสัตวแพทย์

ส่วนการยกสวนสัตว์มาไว้ในค่ายศิลปะนั้น อาจารย์นันทริกามีความคิดว่า “ตามธรรมชาติเด็กพิการจะไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับสัตว์เหล่านี้เลย ในเมื่อเขาไปไม่ได้ เราก็เลยยกมาให้เขาได้เรียนรู้ได้สัมผัส...” ซึ่งนอกจากการจัดในรูปแบบของฐานกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมในเชิงรุกที่สร้าง

ประสบการณ์ที่ต่างออกไปในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนพิการแล้ว บรรดาสัตว์ทั้งหลายยังมี
 ส่วนร่วมในขบวนพาเหรดสวนสัตว์ซึ่งเป็นสีสันประจำค่ายที่ทุกคนรอคอย

ภาพที่ 5.172 – 5.173 วิทยากรจากคณะสัตวแพทย์ ดูแลเยาวชน

ภาพที่ 5.174 – 5.175 วิทยากรจากคณะสัตวแพทย์ ดูแลเยาวชน

ภาพที่ 5.176 – 5.177 การจัดพาเหรดรอบค่าย

อาจารย์แอนเดอร์สัน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะบำบัดจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มาเป็นวิทยากรรับเชิญในการจัดค่ายครั้งนี้ ได้แสดงมุมมองของอาจารย์ถึงความสำคัญในการใช้ศิลปะเป็นสื่อเชื่อมโยงเยาวชนพิการและไม่พิการ และการใช้ศิลปะในการบำบัดสำหรับเยาวชนพิการ รวมถึงที่เยาวชนพิการได้เรียนรู้แบบอย่างจากวิทยากรที่พิการ ไว้ดังนี้

การการใช้ศิลปะเป็นสื่อเชื่อมโยงเยาวชนนั้น ตอนนี้มีกรวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์ที่ทำให้คนเรียนรู้เรื่องศิลปะ ที่ทำให้ทราบว่า ศิลปะมีพลังในการจุดประกายเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกทำให้เราสามารถเชื่อมต่อกับความรู้สึกและอารมณ์ของความเป็นมนุษย์ออกมา นอกจากนี้ศิลปะยังมีพลังในการบำบัด ซึ่งจำเป็นมากสำหรับเยาวชนพิการ ทุกกิจกรรมได้แสดงออกความเป็นตัวตนและเป็นการบำบัด ไม่ใช่ทุกคนที่จะถนัดในการวาดรูป ก็อาจจะแสดงในฐานดนตรีและถ่ายทอดความรู้สึกออกมา เวลาเด็กๆ ได้ทำอะไรสำเร็จขึ้นมา คำจะรู้สึกภูมิใจและตระหนักในคุณค่าของตน เนื่องจากเด็กพิการส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าขาดความมั่นใจ แต่พอมาที่นี่จะรู้สึกว่ามี..โอ้ฉันทำได้ และการทำงานร่วมกับเพื่อนจะให้คำรู้สึกมีเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน เป็นสายสัมพันธ์ ซึ่งแสดงผ่านออกมาทางงานศิลปะ นอกจากนี้วิทยากรที่พิการที่แสดงให้เห็นว่าเค้าก็สามารถทำได้ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็กพิการด้วย ส่วนคนที่ไม่พิการที่ทำหน้าที่อาสาสมัครในค่ายก็จะมีความรู้ในการดูแลเยาวชน เพราะเค้าต้องสามารถวางแผนให้คนต่างๆ มาร่วมกิจกรรมด้วยกันได้ (อาจารย์แอนเดอร์สัน, สัมภาษณ์กรกฎาคม 2552)

2.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน

ในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติในช่วงแรก กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในภาคกลางคืนนี้ทุกคนจะรู้จักกันดีในรูปแบบของกิจกรรมรอบกองไฟ ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบของกิจกรรมรอบกองไฟได้ปรับเปลี่ยนจากการแสดงรอบกองไฟกลางแจ้งเป็นการจัดกิจกรรมภายในตัวอาคาร มีแสดงรูปแบบต่างๆ และการจัดประกวด ซึ่งยังคงวัตถุประสงค์เดิมของการจัดกิจกรรมรอบกองไฟ คือการสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกค่าย หรือที่เรียกว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการจัดค่าย Art for All ในปีนี้ มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

- (1) กิจกรรมค้นหาศักยภาพ
- (2) กิจกรรมการแสดงและการประกวดยิ้ม

- (3) กิจกรรมสวนสายใย
- (4) กิจกรรมอ่าลาอ่าลัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) กิจกรรมค้นหาศักยภาพ

กิจกรรมค้นหาศักยภาพเป็นกิจกรรมในคืนแรกของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ที่จัดโดย ศ.เกียรติคุณอ่ำไพ สุจริตกุล และศ.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ทั้งสองท่านได้ช่วยกันปูพื้นความเข้าใจของเยาวชนทุกๆ คน แสดงถึงการให้ความสำคัญในการจัดเรียงเนื้อหาสาระในการสื่อสารผ่านสื่อกิจกรรมค่ายในกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์คืนแรก ที่เน้นให้เยาวชนทุกกลุ่มได้เรียนรู้ถึงศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมในรูปแบบสาระ-บันเทิง

“...อาร์ท ฟอลลอล เราเริ่มต้นมา ตั้งแต่ปี 2540 เรามาอยู่ในค่ายนี้เราไม่เรียกว่าผู้พิการแล้ว แต่เรา เรียกว่า ...ห้า....รวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ (ทำมือห้าคนรวมเป็นหนึ่ง) คุณยายชอบคำนี้มาก ART FOR ALL หมายถึง ศิลปะเพื่อมวลมนุษยทุกคน ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นผู้พิการหรือไม่พิการ

สำหรับปีนี้ เรามีคติพจน์ต่อค่าย ART FOR ALL ว่า เติมรักด้วยรอยยิ้ม ซึ่งในทุกๆปีจะมีเพลง และคุณยายก็ได้แต่งเพลงนี้ให้ แต่ก่อนเพลงนี้เรามายิ้มและหัวเราะกันก่อนดีมี๊

ให้พวกเราช่วยกันร้องเพลง (พร้อมทำภาษามือประกอบ)

ยิ้มไว้ เกิดใจ จะดี

คิดดี พูดดี ทำดี

ทำดี อย่างนี้ มั่นใจว่าดี ทุกคนจะทำแต่ดี....”

(อ่ำไพ สุจริตกุล, สังเกตกิจกรรม, กรกฎาคม 2552)

เด็กๆทุกคนช่วยกันร้องเพลง เด็กหูหนวกทำภาษามือประกอบ เด็กตาออกเสียง ที่เสียงดังที่สุดคือ เด็กปัญญา โดยใช้สื่อสไลด์ประกอบ ช่วยให้เยาวชนพิการทางการได้ยินสามารถอ่านตัวหนังสือบนจอได้ และเยาวชนพิการทางสายตา เยาวชนพิการทางปัญญา เยาวชนไม่พิการสามารถฟังและร้องตามได้

จากการพิจารณากิจกรรมการสื่อสารระดับกลุ่มใหญ่ ตั้งแต่เริ่มต้นจัดค่าย ผู้วิจัยมองเห็นแบบแผนในการสื่อสารระดับกลุ่มใหญ่ ที่ผู้ส่งสารจะต้องใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท เพื่อให้ผู้รับสารที่มีอวัยวะในการรับสารต่างกันได้เข้าใจ

ในกิจกรรมค้นหาศักยภาพ จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เขียนความรู้สึก ความคาดหวังในการมาค่าย เหตุผลว่าทำไมถึงอยากมาค่ายนี้ เพื่อคณะทำงานจะได้นำไปเป็นแนวทางให้การปรับกิจกรรมวันต่อๆไป ซึ่งสำหรับเยาวชนตาบอดจะมีพี่เลี้ยง หรือเพื่อนในกลุ่มช่วยเขียนให้

สำหรับน้องที่พิการทางการได้ยินบางคนจะรู้สึกไม่มั่นใจ ที่ยังไม่สามารถเขียนสะกดคำได้ ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ก็จะพยายามอธิบายเป็นภาษามือและพี่เลี้ยงก็จะช่วยเขียนให้ ดังเช่นตัวอย่างของ น้องยุพา ดังนี้

“...รู้สึกชอบที่ได้มาค่ายนี้ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ รู้สึกมีความสุขที่ทุกคนรักกันดี ได้สื่อสารกับเพื่อนปกติ และรู้สึกดีที่เพื่อนสามารถสื่อสารกับเราได้...”

(น้องยุพา, เยาวชนหู, สังเกต, กรกฎาคม 2552)

“...น้องยุพาเพิ่งเข้ามาเรียน ประโยคหลายๆก็ยังไม่สามารถเขียนได้ บางครั้งก็จะไม่มั่นใจเวลามาทำกิจกรรมนอกโรงเรียน...” (อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

(2) กิจกรรมการแสดงและการประกวดเยี่ยม

เนื่องจากในค่ายครั้งนี้มีคำขวัญที่ว่า Art for All เต็มรักด้วยรอยยิ้ม การจัดกิจกรรมต่างๆ จึงมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับรอยยิ้ม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของแนวคิดหลัก (Theme) ที่ช่วยในการกำหนดกรอบของกิจกรรมย่อยๆในค่ายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังตัวอย่างเช่นการจัดประกวดเยี่ยมสำหรับเยาวชนและสมาชิกในค่าย และหนึ่งในผู้ได้รับรางวัลซึ่งเป็นที่จดจำสำหรับทุกคนในค่าย คือ เยาวชนพิการซ้ำซ้อน เจ้าของฉายา “ยิ้มถล่มโลก”

ปาล์ม ศักรินทร์ แก้วอร่ามได้เขียนเล่าความรู้สึก เกี่ยวกับการช่วยเหลือครั้งแรกในค่ายครั้งนี้กับเจ้าของฉายายิ้มถล่มโลก ซึ่งเป็นเหตุการณ์ประทับใจที่ทำให้ยิ้มได้ทุกครั้ง

“...พี่เค้ามียายว่า “ยิ้มถล่มโลก” ถ้าใครไปค่าย วันที่ 3-7 ก.ค. 2552 จะจำได้ดีเลย คือ พี่เค้ที่ความบกพร่องทางร่างกาย คือว่า ผมพาพี่เค้ไปเข้าห้องน้ำ เพราะว่าพี่เค้ ปวดฉี่ ที่แรกผมก็คิดอยู่ว่าจะทำยังไง หาใครช่วยก็ไม่มี ผมก็เลยฉายเดี่ยวเลย เปิดประตูห้องน้ำได้เสร็จ ก็อุ้มพี่เค้ ไปที่ชักโครก ถอดกางเกง จับปลายกระบอก ปีนให้ตรงเป้า แต่ยังไม่ทันจะตรงเป้าหมายเลย พี่เค้ก็สายกระสุนใส่แบบไม่ได้ตั้งใจเลย เลอะมือผมซะงั้นพอมดแม็ก ผมก็ถามพี่เค้ว่า เสร็จแล้วหรือ? เหมือนพี่เค้จะพยักหน้า พอผมจะเป็น อารุณลับของพี่เค้ พี่เค้ก็ ปล่อยออกมาอีก ชุดเล็กๆ ก็เลอะมือผมอีกตามเคย

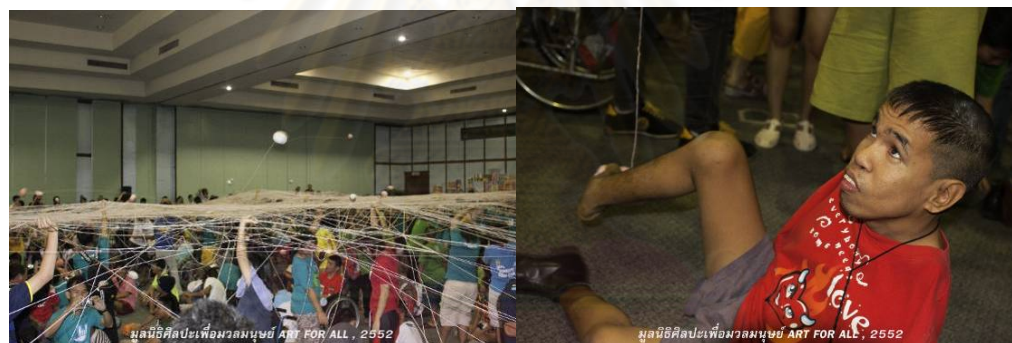
“...ตั้งแต่เกิดมา จริงๆเลย ผมไม่เคยให้ใครมาฉี่ใส่มือผมแบบนี้เลย นอกจากฉี่ตัวเอง คิดแล้วก็ยังขำได้จนทุกวันนี้ เรื่องนี้สามารถ ทำให้ผมยิ้มได้ ทุกครั้งเวลาที่ผม ไม่สบายใจ หรือ มีความทุกข์ ...หลังจากเสร็จพิธีเปิดก็ถึงเวลาเดินทางไปยังค่ายที่วังรี รีสอร์ท จังหวัดนครนายก ผมมาอยู่รถคันเดียวกับคนที่ฉี่ใส่มือของผม ทำให้ผมอดยิ้มไม่ได้ ระหว่างทาง ก็ต้องคอยช่วยเหลือ ป้อนข้าว ป้อนน้ำ ผมก็รู้สึกอับบุญจริงๆ เพราะ ไม่เคยทำอะไรให้ใครแบบนี้...” (ปาล์ม, พี่เลี้ยงเยาวชน, เขียนบรรยายความรู้สึก, กรกฎาคม, 2552)

ภาพที่ 5.178 หนึ่งในผู้ได้รับรางวัลจากการประกวดยิ้ม เจ้าของฉายา “ยิ้มถล่มโลก”

(3) กิจกรรมสานสายใย

กิจกรรมสานสายใยเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ โดยจะให้เยาวชนหลับตาในขณะที่พี่เลี้ยงและอาสาสมัคร นำเชือกมาขึงล้อมรอบเยาวชนก่อนจะเริ่มโยนหม่อมพรมให้เป็นสายใยพร้อมกับเพลงค่าย จากแต่ละด้าน ค่อยๆ สานเป็นสายใย ดังภาพ

ภาพที่ 5.179 - 5.185 บรรยากาศึกิจกรรมสานสายใย

จากภาพกิจกรรมเป็นการสื่อความหมายว่า พี่ๆอาสาสมัคร พี่เลี้ยง คณะทำงานทุกคน ช่วยกันถักทอสายใยล้อมรอบเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการให้อยู่ร่วมกัน...นอกจากนี้ระหว่าง กิจกรรมยังมีการร้องเพลงค่ายประกอบ

เพลง สะพานสู่สันติภาพ เนื้อร้อง ศ.กิตติคุณ อัมไพ สุจริตกุล
 “Art for All” นั้นยัง อยู่ยิน คู่กัน สะพานสู่สันติภาพแห่งศิลป์ของผู้พิการ
 แม้ด้วยการเห็น ก็เป็น ผู้สื่อสาร ด้วยการได้ยิน ก็ช่วย สังเกตการณ์
 ขาดแขนขา ใช้งาน ก็เป็นสมองให้ ด้อยปัญญาใช้แรงกาย
 ไม่พิการ ช่วยสานสัมพันธ์

เมตตาธรรม น้อมนำ จากห้วงหัวใจ หล่อหลอมแม่ไป
 สูโลกกว้างไกล ให้เรียนรู้กัน เหนือกว่าภาวะแห่งสันติภาพนั้น
 ต้องเริ่มภายในที่ใจเป็นหลักสำคัญ จึงเสกศิลป์ สร้างสรรค์
 พัฒนาผู้ด้อยได้ นี่แหละคือ ธงชัย ของงานยิ่งใหญ่ Art for All”

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า เมื่อไหมพรมหล่นที่ใครคนนั้นจะพยายามขว้างไปเต็มแรง แม้ ไม่มีแขน ขาอาจจะดูน่าเป็นห่วงว่าเอ๊ะจะโดนเพื่อนเหยียบไหม.. แต่ทุกคนได้เรียนรู้ที่จะระวังซึ่งกันและกันให้ความรู้สึกันว่าทุกคนสามารถใช้เวลาสั้นๆในการพยายามปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในค่ายแห่งนี้

(4) กิจกรรมอ่าลาอาลัย

ในกิจกรรมอ่าลาอาลัยจะเปิดโอกาสให้เยาวชนพิการและไม่พิการแต่ละกลุ่มมากล่าวความรู้สึกที่ได้มาใช้ชีวิตร่วมกันกับเพื่อนๆ พี่ๆอาสาสมัคร คณะทำงาน ตลอดระยะเวลา 5 วัน

จากนั้น คณะทำงานและอาสาสมัครจะมายืนล้อมเยาวชน พร้อมกับจุดเทียนและร้องเพลงซึ่งเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “รอยยิ้ม และ ความรัก”

เนื้อเพลง เพราะอะไร โดย ป้าง นครินทร์ กิ่งศักดิ์

“...เธอเคยถามกับฉัน ที่ฉันรักเธอ ว่าอยากจะรู้จักเพราะอะไร

กลับไปคิดไปค้น ใคร่ครวญมากมาย ไม่เจอคำตอบ

ที่ผ่านมานั้นไม่คิดอยากรู้ที่มา และไม่เคยมหาเหตุผลใดๆ

แค่ตัวฉันเพียงรู้ ว่าเป็นสุขใจ เมื่ออยู่เคียงกัน

อาจจะฟังแล้วไร้เหตุผล ว่าสิ่งที่ทำให้คนรักกัน

หรือเป็นเพียงรอยยิ้ม รอยนั้นเมื่อวันแรกเจอ...”

เนื้อเพลง: ส่งต่อความรัก โดย บอย โกสิยพงษ์

“...ให้เพลงๆนี้เป็นเหมือนกับตัวแทนจากใจของเรา
ที่จะบอกเขาถึงความรักแท้ ที่ในโลกนี้ยังมี
ให้รักพาใจเขาไป พบกับใจของเราซักที
ส่งต่อเพลงนี้ด้วยรักและรักให้คนทุกคน
“...มอบรอยยิ้มให้คนที่พบ เพื่อเป็นการเริ่มต้นความรักที่ไม่รู้จบ
และจะส่งเรื่อยไปด้วยใจต่อใจตราบนานเท่านาน
ให้ความรักนั้นสัมผัสใจไม่ว่าเมื่อไหร่จะส่งต่อไปแม้เวลาผ่าน
ให้จักรวาลแห่งนี้มีแต่ความรัก...”

ภาพที่ 5.186 – 5.189 บรรยากาศกิจกรรมอ่าลาอาลัย

ผู้วิจัยสังเกตเห็นน้องๆที่นั่งอยู่ในวงกลมล้อมรอบด้วยพี่ๆ และมีเพียงแค่แสงเทียนให้ความสว่าง ถึงแม้น้องตาบอดจะมองไม่เห็น น้องหูหนวกจะไม่ได้ยินเสียงเพลง น้องปัญญาจะไม่เคยนั่งอยู่หนึ่งๆได้ แต่เยาวชนทุกคนนั่งนิ่งอยู่กับที่มองดูพี่ๆที่ล้อมรอบตนเองอยู่ มองดูเพื่อนข้างๆ แล้วน้ำตาก็ปริ้มๆจะไหล แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความรู้สึกร่วมกันของผู้กิจกรรมได้

นอกจากนี้ การใช้เพลงในค่ายที่ทำหน้าที่เป็นสื่อเชื่อมโยงเยาวชนทุกคนในค่ายด้วย ซึ่งเพลงที่เลือกใช้ในกิจกรรมอ่าลาอาลัย ทั้งสองเพลง นี้เป็นเพลงที่ทุกคนรู้จักและจดจำได้

2.2.6 กิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมพิเศษเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมพื้นฐาน และกิจกรรมชีวิตประจำวันในการจัดค่าย สำหรับค่าย ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีกิจกรรมพิเศษ 2 กิจกรรมใหญ่ๆ ได้แก่

(1) กิจกรรมทำบุญตักบาตร

สมาชิกค่ายทุกคนตื่นนอนแต่เช้า วันนี้ไม่มีกิจกรรมการออกกำลังกายเหมือนเช่นทุกวัน แต่สมาชิกทุกคนทยอยเตรียมตัวตั้งแถวรอตลอดทางเดินหน้าริสอร์ท ทั้งสองข้างทาง ในมือมีอาหารแห้งที่เตรียมตักบาตรในโอกาสวันอาสาฬหบูชา ทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้ม และตื่นเต้นเมื่อพระเริ่มเดินบิณฑบาต

ภาพที่ผู้วิจัยไม่เคยเห็นมาก่อนในชีวิตการ คือ ภาพที่เยาวชนที่แม้ขาดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็ใช้อวัยวะที่เหลือทดแทน ในการใส่บาตร บางคนมองไม่เห็นก็มีเพื่อนคอยจับมือ ถึงแม้เยาวชนที่ไม่ได้ยินเสียงเองก็ยังแสดงความตื่นเต้นที่ได้มีโอกาสทำบุญตักบาตรพร้อมกับเพื่อน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ตามปกติแล้วการทำบุญตักบาตรของคนพิการพบเห็นได้น้อยมาก ด้วยความคิดความเชื่อในเรื่องของศาสนาที่ว่าคนพิการเป็นคนที่ทำเคราะห์กรรมมา รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านร่างกายในการทำบุญตักบาตร แต่การมาเข้าค่ายเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยขยายขอบเขตประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับเยาวชนทั้งเยาวชนพิการที่ไม่ค่อยมีโอกาสได้ทำกิจกรรมทางศาสนา และเยาวชนไม่พิการที่ไม่ค่อยมีโอกาสทำกิจกรรมทางศาสนาพร้อมกับเยาวชนไม่พิการ

ภาพที่ 5.190 – 5.191 บรรยากาศกิจกรรมทำบุญตักบาตร

(2) กิจกรรมพิเศษสำหรับผู้ร่วมค่าย

ผู้จัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม ได้มีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ รวมทั้งสื่อมวลชน ให้มีโอกาสร่วมกิจกรรมภายในค่ายในฐานะ ได้แก่ การรับสมัครครูลูกเสือ ยุวกาชาด การเข้าร่วมวงดุริยางค์ การประกวดวาดภาพระบายสี เป็นต้น ซึ่งปีนี้เป็นปีที่สองที่มีการจัดประกวดวาดภาพด้วยอาจารย์ชาญณรงค์ ต้องการให้กลุ่มผู้เยี่ยมชมค่ายเป็นกลุ่มที่หลากหลาย ประกอบด้วยนักเรียนนักศึกษาที่สนใจวาดภาพโดยหวังให้เยาวชนที่สมัครเข้าค่ายนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสารกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชนผ่านภาพวาด

นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เยี่ยมชมค่ายได้สังเกตการเรียนการสอนศิลปะในแต่ละฐาน รวมทั้งมี กิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนพิการ สำหรับผู้เยี่ยมชมค่ายที่สนใจ ในฐานะ VIP อีกด้วย

จากการจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้ร่วมค่าย แสดงให้เห็นถึงการออกแบบเนื้อหากิจกรรมให้ผู้รับสารที่นอกเหนือจากกลุ่มเยาวชนในค่ายมีส่วนร่วมได้

ภาพที่ 5.192 – 5.193 การประกวดวาดภาพของนักเรียน จ.นครนายกในฐานะผู้เยี่ยมชมค่าย

ภาพที่ 5.194 – 5.195 คณะลูกเสือที่มาช่วยอำนวยความสะดวกในค่าย

ภาพที่ 5.196 – 5.197 สื่อมวลชนที่เข้ามาถ่ายทำสื่อบทข่าวในค่าย

ภาพที่ 5.198 ผู้เยี่ยมชมค่ายสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน

ภาพที่ 5.199 กิจกรรมการแสดงสินค้าของชมรมคนพิการ จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 5.200 - 5.201 กิจกรรมฐาน VVIP สำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย

2.2.7 พิธีปิดและมอบเกียรติบัตร

พิธีปิดและพิธีมอบเกียรติบัตรหลังจบค่ายเป็นความภาคภูมิใจของเยาวชนทุกคนที่คณะทำงานฝ่ายเยาวชนให้ความสำคัญกับความถูกต้องของการสะกดชื่อ รวมถึงการที่ประธานมูลนิธิลงนามในเกียรติบัตรด้วยตนเองทุกใบ

เยาวชนเตรียมตัวเข้าแถวเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยนั่งเป็นแถวเหมือนกับตอนเข้ามาปฐมนิเทศครั้งแรก โดยเรียงลำดับเรียกตามแถวที่แบ่งประเภทความพิการ จากกลุ่ม A-E สำหรับเยาวชนหู จะมีล่ามคอยให้สัญญาณ เมื่อถึงชื่อตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 5.202 – 5.207 บรรยากาศในพิธีปิดค่าย

หลังพิธีมอบเกียรติบัตรเสร็จสิ้นทุกคนต่างถ่ายภาพร่วมกัน บางคนมีการเซ็นต์เสื้อ สมุด บันทึกร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนที่อยู่ติดต่อกัน ถ่ายรูปเป็นที่ระลึกกับเพื่อนๆ ทั้งที่พิการและไม่พิการ ทำให้ผู้วิจัยย้อนนึกถึงบรรยากาศการเรียนจบปีการศึกษาที่ใช้เวลาเป็นปีว่าทุกคนจะรักและผูกพันกัน แต่สำหรับกิจกรรมค่ายแล้วเป็นกิจกรรมเพียงห้าวันแต่เป็นความทรงจำที่ยิ่งใหญ่และสวยงามในจิตใจของเยาวชนทุกคน

2.2.8 การส่งเยาวชนกลับ

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ณ วังวี วีสปอร์ต จังหวัดนครนายกแล้ว ทุกคนทยอยเดินทางกลับ ด้วยรถบัสคันเดิมเหมือนตอนที่เดินทางมาค่าย แต่สิ่งที่ตัวผู้วิจัยรู้สึกได้ก็คือบรรยากาศของความรัก และความประทับใจที่ทุกคนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายครั้งนี้ เยาวชนทุกคนดูสนิทสนมกัน แตกต่างกับตอนก่อนมาค่ายมาก

ผู้วิจัยสังเกตเห็น “หนูดี” นิสิตชั้นปีที่ 4 ที่พยายามคุยกับน้องหนูหนวก...ทุกครั้งที่พี่ทำตาโต แสดงอาการสงสัยหรือไม่เข้าใจน้องหนูก็จะพยายามสื่อสารกลับโดยใช้วิธีต่างๆ เช่น การทำท่าภาษามือง่ายๆ ถ้ายังไม่เข้าใจอีกก็เขียนบนมือ ถ้าเขียนมือไม่ได้ก็ต้องหาตัวช่วย เช่น ปากกา ถ้าไม่ได้ก็อีกก็จะพยายามหันไปรูนพี่ หรือล่ามภาษามือที่สามารถสื่อสารได้ดีกว่า

สักพักก็มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งมาสะกิดผู้วิจัย...ก็คือ น้องยุพา พร้อมกับส่งกระดาษโน้ตมาให้ ถามว่าผู้วิจัยบ้านอยู่ที่ไหน พร้อมกับส่งภาษามืออย่างง่าย ไม่รู้สึกลังเลหรือไม่มั่นใจที่จะเขียนเพื่อสื่อสารกับผู้อื่นเนื่องจากการเรียงประโยคและสะกดคำไม่ถูกต้อง เหมือนวันแรกที่ผู้วิจัยสังเกตในการร่วมกิจกรรมที่ห้องประชุม

เมื่อผู้วิจัยเขียนตอบไปและบอกว่าตอนนี้กำลังเรียนภาษามืออยู่ น้องก็เดินมาสอนภาษามือคาง่ายๆให้ผู้วิจัย โดยการเขียนคำศัพท์ใส่กระดาษ และทำท่ามือ ให้ผู้วิจัยลองทำตาม เมื่อสอนไปได้สักสิบคำ ก็มีการทดสอบว่าผู้วิจัยจำได้ไหม โดยทดสอบทายคำ..เมื่อผู้วิจัยทำถูกหมดก็ยกนิ้วโป้งชมว่าเยี่ยม ทำให้ผู้วิจัยได้คำศัพท์เพิ่มเติม และที่มากไปกว่านั้นก็คือ จากวันแรกๆของการมาเข้าค่ายที่น้องดูประหม่า แต่วันนี้กลับมีความกล้าหาญและรู้สึกมั่นใจที่จะสื่อสารกับคนไม่พิการมากขึ้น

หลังจากที่น้องๆ เริ่มทยอยหลับด้วยความอ่อนเพลียจากกิจกรรมตลอด 4 วันที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้พูดคุยกับพี่อ้อย ซึ่งเป็นคณะทำงาน เล่าถึงเหตุผลในการมาเข้าค่ายทุกปีว่าเป็นโอกาสที่ได้แบ่งปันแก่เยาวชน ดังนี้

“...เราเองเป็นคนที่ไม่มีภาระครอบครัว วันหยุดในหนึ่งปีถ้าได้มีโอกาสมาแบ่งปันร่วมกับเด็กๆ ก็มีความสุข เหมือนเราได้มาแบ่งปันด้วยหัวใจ มาให้ด้วยหัวใจ สมัยก่อนพี่ก็เป็นอาสาสมัครเหมือนพวกเรา อย่างเช่นงานขอสปอนเซอร์ ซึ่งการได้มาช่วยงานค่ายก็เหมือนกันเราได้มาช่วยกันเติมเต็มช่วยกันแบ่งปันให้กับเด็กๆ ที่ขาดโอกาส ซึ่งบางครั้งเรายังงงเลยที่เรามีความ

พยายาม อดทนเพื่อเด็กๆ ได้มากขนาดนี้เลยเหรอ แต่พอเห็นเด็ก ๆ มีความสุข
เราก็อิ่มใจ และนี่ก็คงเป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมทุกๆ คนถึงกลับมาช่วยงาน
ค่ายทุกปี (พิสมัย หงษาชาติ-คณะทำงาน, สัมภาษณ์, 2552)

เมื่อเยาวชนทุกคนเดินทางกลับมาถึง ณ ห้องประชุมเล็กอาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่ง
ประเทศไทย จะนั่งรอผู้ปกครองมารับในห้องประชุม เมื่อมีผู้ปกครองมารับจึงจะสามารถออกจาก
ห้องประชุมได้ เพื่อความปลอดภัยของเยาวชน โดยในการรับเยาวชนกลับ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล
จะต้องแสดงหลักฐานใบรับเยาวชน ซึ่งได้รับในตอนลงทะเบียนเยาวชนเข้าร่วมค่ายในวันแรก (3
กรกฎาคม) ลงทะเบียนรับเยาวชนกลับ ที่โต๊ะหน้าห้องประชุม

จากวิธีการดูแลเยาวชนพิการตั้งแต่เริ่มต้นลงทะเบียนรับเยาวชนในวันแรกของการจัดค่าย
จนถึงการลงทะเบียนส่งเยาวชนในวันสุดท้ายของการจัดค่าย แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของการ
จัดค่ายที่มีเยาวชนพิการร่วมกิจกรรม ที่พิเศษกว่าการจัดค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการทั่วไป คือ
การดูแลด้านความปลอดภัยในทุกกระบวนการ นั่นเอง

ภาพที่ 5.208 เยาวชนนั่งรอผู้ปกครองมารับ

โดยตั้งแถวตามประเภทความพิการ มีล่ามภาษามือคอยเรียกชื่อน้อง

ภาพที่ 5.209 ผู้ปกครองลงทะเบียนรับเยาวชนโดยนำหลักฐานไปรับเยาวชนมาแสดง

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมหลังจัดค่าย

กิจกรรมหลังจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ผู้วิจัยขอนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดค่าย
  - 1.1 การประชุมอาสาสมัครหลังจัดค่าย
  - 1.2 การรายงานสรุปการเรียนรู้การสอน วิชาศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ
  - 1.3 ผลการประเมินและผลการประกันคุณภาพค่าย
2. ผลสืบเนื่องสู่ค่ายครั้งที่ 12

1. การประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดค่าย

การประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม ปี พ.ศ. 2552 แบ่งได้ ดังหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 การประชุมอาสาสมัครหลังจัดค่าย
- 1.2 การรายงานสรุปการเรียนรู้การสอน วิชาศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ
- 1.3 ผลการประเมินและผลการประกันคุณภาพค่าย ดังนี้

1.1 การประชุมอาสาสมัครหลังจัดค่าย

หลังจากที่เยาวชนคนสุดท้ายกลับไปแล้ว ประธานค่าย คณะทำงานและอาสาสมัครทุกคนมานั่งล้อมวงเพื่อสรุปภาพรวมแบบไม่เป็นทางการของการจัดค่ายครั้งนี้ หลังจากที่ทุกคนได้อยู่ร่วมกันตลอด 5 วันในการจัดค่าย โดยพี่เลี้ยงอาสาสมัครได้เล่าประสบการณ์ค่าย ดังนี้

“...ปีนี้จัดค่ายเกิดฝนตก และวันที่รีสอร์ทเป็นดินร่วนทำให้การเคลื่อนย้ายเปลี่ยนฐานกิจกรรมค่อนข้างลำบาก แต่ทุกคนก็ช่วยเหลือกันผ่านมาได้ เยาวชนเองไม่มีใครทำเสียหายเลย แต่ผมทำเสื้ออาสาสมัครหายเลยต้องขอยืมเสื้อเยาวชนมา ซึ่งน้องก็ใจดีให้ยืมมาใส่...ของหายหาใหม่ไม่ได้ แต่ประสบการณ์ดีๆแบบนี้หาที่ไหนไม่ได้จริงๆ” (แอม, พี่เลี้ยง, เล่าประสบการณ์จากค่าย, กรกฎาคม 2552)

“...ประทับใจที่น้องๆช่วยเหลือกัน ในกลุ่มจะมีน้องแม็ก น้องปัญญา คอยเป็นฮีโร่ให้เพื่อน ขำมีความสุข และวิทยากรยังชมว่า เด็กพูดครบผมกันตลอด ส่วนกลุ่มนอนที่ดูแลอยู่น้องๆดูแลตัวเองได้ดีมากๆ ไม่ต้องไปปลุกเลย น้องๆช่วยเหลือกันดีมาก ถึงเวลาก็ออกมารอเตรียมตัวเรียบร้อย...” (จอย, พี่เลี้ยง, เล่าประสบการณ์จากค่าย, กรกฎาคม 2552)

“...กิจกรรมวาดรูปมีเยอะมาก บางที่ได้ก็ๆเยาวชน ก็เปื้อนบ้าง ส่วนตนเองได้หลายๆอย่าง ที่ไม่มีในห้องเรียน ได้เพื่อนจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้มิตรภาพใหม่ๆกลับมา ทั้งมิตรภาพที่ดีจากน้อง เพื่อน คณะทำงาน มีความสุขที่เห็นสังคมยังไม่ละเลยและทอดทิ้งคนพิการ ได้เห็นเพื่อนๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่รังเกียจเลยจันกัน มีความสุขที่ได้เห็นทุกคนยิ้ม หัวเราะ แม้บางครั้งจะมีร้องไห้ มีเหน้อยบ้าง แต่ก็สนุกสุดๆคะ ประทับใจที่น้องๆ ได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมา...” (อู๋, พี่เลี้ยง, เล่าประสบการณ์จากค่าย, กรกฎาคม 2552)

“...มีเรื่องประทับใจคือ ตอนเดินจากฐานกิจกรรมกำลังจะมาทานข้าวแล้วฝนเกิดตกลงมา มีน้องบางคนที่ทำเสื้อกันฝนของตัวเองหาย หนูก็เลยเอาเสื้อ

กันฝนของหนูให้น้อง แบ่งๆกันคลุม เหลือน้องผู้ชายคนหนึ่งเป็นน้องหนู หนูก็ยื่น
 เสื้อกันฝนให้เค้าแต่เค้าปฏิเสธ บอกหนูว่า....ไม่เป็นไร หนูเป็นผู้หญิง เค้าเป็น
 ผู้ชายแข็งแรง ให้หนูคลุมเสื้อกันฝน ไป...สุดท้ายก็แบ่งกัน แต่เชื่อไหมคะว่าหนูไม่
 คิดว่า...ทั้งๆที่หนูเป็นพี่...หนูคิดว่าจะได้รับอะไรจากน้องๆแต่การมาค่ายครั้งนี้ทำ
 ให้ประทับใจมาก (หนูดี, เล่าประสบการณ์จากค่าย,กรกฎาคม 2552)

1.2 การรายงานสรุปการเรียนรู้การสอน วิชาศิลปะเพื่อมวลมนุษย

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่าย ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมฟังการรายงานผลการเข้าร่วม
 กิจกรรมของนิสิตนักศึกษา ซึ่งทุกคนได้เป็นอาสาสมัครค่าย สิ่งที่ผู้วิจัยสรุปได้จากการสังเกตการ
 รายงานผลกิจกรรมค่ายครั้งนี้ คือ อาสาสมัครทุกคนเข้าใจถึงความสำคัญที่ ศาสตราจารย์ ดร.
 ชาญณรงค์ตั้งใจจะสื่อสารผ่านค่ายครั้งนี้ จากคำสำคัญคือ

“สภาวะสะท้อนใจ” ด้วยการรวมบุคคลที่มีประสบการณ์ทางร่างกายที่
 แตกต่างกันมาเป็นกระจกเงาสะท้อนความคิดและจิตใจ

“5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” การให้คนตาบอดทำหน้าที่เสมือนเป็นปาก-
 หนู คนหูหนวกช่วยทำหน้าที่เป็นตา คนพิการด้านร่างกายเป็นปัญญา คนปัญญา
 อ่อนที่มีร่างกายสมบูรณ์ เป็นเสมือนแขน-ขาให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มผ่านการ
 ประสานของคนไม่พิการที่มีจิตเมตตาส่งผลให้” หรืออาจเรียกได้ว่า อัจฉริยะสร้าง
 ได้ ถ้าร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

“ก้าวข้ามขีดจำกัด” การฝ่าฝืนอุปสรรคทางร่างกาย ด้วยความมานะ
 อดทน เพียรพยายาม มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเอาชนะความพิการ
 ที่หลายคนคิดว่ามันเป็นจุดอ่อน แต่เยาวชนผู้พิการที่มี “จิตอาสา” ของ Art for All
 กลับมองต่างมุมว่า “ความพิการ คือ จุดแข็ง คนพิการสามารถทำอะไรกับสังคม
 ได้ สิ่งสำคัญที่สุดที่เขาให้ได้ คือ การเป็นกระจกเงาสะท้อนถึงการดำรงชีวิตอยู่
 ของมนุษย์ การทำให้มนุษย์ได้รู้ถึงคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ ในช่วงเวลาที่เรายัง
 มีชีวิตอยู่เราสามารถมอบสิ่งดีให้แก่กัน คิดดี ทำดีต่อกัน เรียนรู้ ให้การยอมรับ
 และให้โอกาสกับผู้อื่น คนพิการสามารถเป็นผู้ให้ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ โดยไม่
 ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากสังคม”

“ห้องเรียนคุณธรรม” ค่ายศิลปะเพื่อนมวลมนุษย์เปรียบเสมือน ห้องเรียนคุณธรรม ขนาดใหญ่ ที่หล่อหลอม กลุ่มเกลาจิตใจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีความสุข ซึ่งก็คือ การพัฒนาโดยใช้ “มนุษย์ต่างกระจกสะท้อนความคิดและจิตใจ” เพื่อให้รู้คุณค่าชีวิต เกิดภูมิด้านทานเป็น “วัดขึ้นชีวิต” (สรุปการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะเพื่อนมวลมนุษย์, กันยายน, 2552)

เหนือสิ่งอื่นใดแล้ว นิสิตทุกคนต่างเข้าใจความหมายที่อาจารย์ชาญณรงค์เคย กล่าวไว้ ก่อนที่ทุกคนจะไปเข้าค่ายว่า...” 5 วันนี้ อาจเป็นวันที่ดีที่สุดใน 365 วันของเรา...บางที่ค่ายนี้อาจเป็นค่ายสอนคนไม่พิการด้วยซ้ำ...” ก่อนที่จะกล่าวสรุปถึงการเรียนรู้แนวคิดของชีวิตและหลักของความรู้ไว้ว่า

“...วิชาความรู้ในปัจจุบันต้องเกิดจากการวิจัยและสร้างวิชาที่สร้างจากการวิจัยบนพื้นฐานบริบทของสังคมไทย วิชานี้ก็เป็วิชาที่สร้างขึ้นมา ไม่ใช่การนำความรู้จากตะวันตกแล้วมาสอนในประเทศไทย ไม่เช่นนั้นพวกเราก็คงต้องเป็นผู้ด้อยโอกาสทางความรู้...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์,บรรยาย, กันยายน 2552)

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมทุกอย่างแล้ว ทางมูลนิธิก็ได้จัดเลี้ยงขอบคุณอาสาสมัครทุกคนที่ตั้งใจทำงานตั้งแต่ช่วงก่อนจัดค่าย จัดกิจกรรมทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ภายในงานได้มีการรวบรวมภาพความประทับใจมานำเสนอ พร้อมทั้งให้ทุกคนจัดการแสดงร่วมกัน และยังเป็น การสรุปผลความสำเร็จค่าย

1.3 ผลการประเมินและผลการประกันคุณภาพ

(1) ผลการประเมินค่าย

ในการจัดค่ายศิลปะเพื่อนมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม ปีนี้ ผู้จัดได้เพิ่ม การประเมิน “ความสุข” เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของค่ายด้วย โดยผลการประเมินมี ดังต่อไปนี้

จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายในครั้งนี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 3 กลุ่มมีความโดดเด่นในเรื่อง การรู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น อาจจะ

เกิดจากกิจกรรมในค่ายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเติมเต็มซึ่งกันและกันของแต่ละกิจกรรม โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้คอยโอกาส ผู้พิการ และไม่พิการร่วมกันทำกิจกรรม ทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกันอย่างมีความสุข

เยาวชนประเมินความสุขที่มีในค่ายมากที่สุด คือ การรู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 73.4 รองลงมาคือ การมีความสุขเมื่อได้ทำสิ่งที่ตั้งใจไว้จนสำเร็จ (งานศิลปะ หรืองานอื่น ๆ ที่ได้เข้าร่วม) จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4 และมีความสุขในค่ายฯ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 ตามลำดับ

อาสาสมัครประเมินความสุขที่มีในค่ายมากที่สุด คือ การรู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 89.0 รองลงมาคือ ได้แสดงพฤติกรรมในค่ายฯ เมื่อไม่สมหวังหรือผิดหวัง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 และต้องไปหาห้องพยาบาลบ่อยแค่ไหนในค่ายฯ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 ตามลำดับ

ครู - อาจารย์ประเมินความสุขที่มีในค่ายมากที่สุด คือ การรู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 93.9 รองลงมาคือ แก้ปัญหาด้วยตนเองเมื่ออยู่ในค่ายฯ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 และมีความสุขเมื่อได้ทำสิ่งที่ตั้งใจไว้จนสำเร็จ (งานศิลปะ หรืองานอื่น ๆ ที่ได้เข้าร่วม) และรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในค่ายฯ หรือไม่ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 ตามลำดับ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2552)

(2) ผลการประกันคุณภาพค่าย

จากมาตรฐาน 6 ด้าน จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ผลการดำเนินงานของค่าย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.00 - 1.50	หมายถึง	ต้องปรับปรุง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ผ่านอย่างพอใช้
2.51 - 3.50	หมายถึง	ผ่านอย่างปานกลาง
3.51 - 4.50	หมายถึง	ผ่านอย่างดี
4.51 - 5.00	หมายถึง	ผ่านอย่างดีมาก

ตารางที่ 5.4 แสดงผลการประกันคุณภาพค่าย

มาตรฐาน	จำนวนตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	ความหมายของผลประเมิน
1. การเตรียมงาน	3	4.67	ผ่านอย่างดีมาก
2. ปัจจัยนำเข้า(Input)	2	4.50	ผ่านอย่างดี
3. การบริหารจัดการในค่าย	3	4.00	ผ่านอย่างดี
4. การจัดการเรียนการสอน	2	4.00	ผ่านอย่างดี
5. ผลผลิตของโครงการ	3	5.00	ผ่านอย่างดีมาก
6. ความสุขของผู้เข้าร่วมค่าย	4	4.75	ผ่านอย่างดีมาก
รวม, เฉลี่ย	17	4.53	ผ่านอย่างดีมาก

ที่มา อุทุมพร จามรมาน, 2552

2.ผลสืบเนื่องสู่ค่ายครั้งที่ 12

ผลสืบเนื่องจากค่ายครั้งที่ 11 สู่ค่ายครั้งที่ 12 “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ART FOR ALL ศิลปะเพื่อพัฒนาคุณภาพคนพิการ” ปี พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมค่ายครั้งนี้ ในฐานะอาสาสมัครฝ่ายวิชาการ โดยได้นำความรู้และประสบการณ์จากการเข้าค่ายครั้งที่ผ่านมามาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งผลสืบเนื่องที่ผู้วิจัยได้พบจากการเข้าค่ายครั้งนี้ สามารถจัดประเด็นสำคัญได้ดังนี้

(1) การสื่อสารเพื่อขยายเครือข่ายอาสาสมัครและผู้เข้าร่วมค่าย

ผู้วิจัยได้พูดคุยกับเยาวชนที่มาค่ายนี้จากการชักชวนบอกต่อ ทั้งเยาวชนพิการ เยาวชนไม่พิการ รวมถึงอาสาสมัครค่าย ซึ่งทุกคนที่มาค่ายล้วนแล้วแต่มาด้วยความเต็มใจและประทับใจในสิ่งที่ได้มาเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนธรรมชาติแห่งนี้

“...มาค่ายนี้เพราะ ครู(อาจารย์จากโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์)แนะนำให้มาค่ะ ครูเคยมาเข้าค่ายนี้ก่อน ครูบอกว่าเราได้มีโอกาสมารู้จักเพื่อนหลายแบบ แล้วก็ได้มาเรียนรู้มุมมองจากศิลปินที่มีชื่อเสียงด้วย...พอได้มาจริงๆ ก็เหมือนที่ครูบอกไว้ทุกอย่าง หนูประทับใจมาก...” (นักเรียนโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ ,สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

หลังจากพูดคุยกับเยาวชนแล้วผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับอาสาสมัครที่มากค้ายจากการแนะนำบอกต่อของเพื่อนที่เคยมาเข้าค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ดังนี้

“...เพื่อนชวนมาครับ บอกว่าให้มาเป็นอาสาสมัครค่าย...ก็ทราบอยู่แล้วว่ามีคนพิการมาเข้าค่ายด้วย แต่เชื่อใหม่ครับ ผมไม่คิดว่าจะได้มาดูแลคนพิการใกล้ชิดขนาดนี้ ผมได้อาบน้ำให้น้องเสียครับ ช่วยกับเพื่อนอีกคน...พูดแล้วยังชนลูก อาจจะดูว่าธรรมดา แต่สำหรับผมแล้ว ชีวิตนี้ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยทำอะไรให้ใครจริงๆ เพิ่งรู้ว่าการได้ทำอะไรกับใครบ้าง...มันมีความสุขจริงๆ...และตอนอยู่ที่ฐานกิจกรรม ผมเห็นน้องคนหนึ่ง ตั้งใจวาดรูปมาก ถึงเขาจะพิการแต่ก็สามารถวาดรูปจนเสร็จ เป็นรูปดอกไม้ครับ เสร็จแล้วน้องเค้าก็ยื่นให้ผม..มันดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กๆ นะ แต่มันทำให้ผมดีใจมากๆเลย เพราะ ผมไม่ได้คิดว่าจะได้รับอะไรจากน้องๆ เลย...” (เอ็ม, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

“...ที่ได้มีโอกาสมาเข้าค่าย Art for All เพราะ เอมเคยมาเข้าค่ายก่อนหน้านี้แล้วมาชวนดี เอมเป็นเพื่อนที่เรียนป.โทสาขาเดียวกัน(ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) เอมไม่ได้ยินแต่อ่านปากได้ วันที่อาสาสมัครเข้าค่ายตอนแรกดีตั้งใจมาเป็นเพื่อนเอม มาส่งเอมสมัคร วันนั้นจำได้เลยว่า เอมขอร้องให้พามาส่ง ดีเองก็อยากรู้ว่าทำไมต้องออกไปค่ายมากขนาดนั้น ตอนแรกที่เอมเล่าให้ฟังก็ยังไม่ออก สุดท้ายพอถึงเวลาจริงๆก็กรอกไปสมัครมาด้วย กรอกไปสมัครเดี๋ยวนั้น แล้วก็มาเข้าค่ายเลย ได้มาเข้าค่าย pre-camp ก็เลือกเป็นผู้ช่วยวิทยากรเพราะ เรียนมาทางด้านนี้ คิดว่าเราน่าจะสามารถทำได้ดี...” (ดี-อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

“...พี่รู้จักค่ายนี้จาก พี่มนต์ เค้าเคยมาเป็นนักวิจัยเมื่อปีที่แล้ว ปีนี้ก็เลยชวนมาเป็นอาสาสมัครด้วยกัน ปกติตัวเองก็เป็นชอบงานด้านอาสาสมัครอยู่แล้ว เป็นความสุขที่ใครไม่เคยมาอยู่ตรงนี้จะไม่เข้าใจเลย...ว่ามันหาจากที่ไหนไม่ได้จริงๆ...” (แป้ง-อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

จากบทสัมภาษณ์อาสาสมัคร ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ผลสืบเนื่องจากสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ก่อให้เกิดการสร้างสืบทอดและขยายเครือข่ายอาสาสมัครค่ายจากการสื่อสารแบบปากต่อปากของอาสาสมัครที่เคยมาเข้าค่ายก่อน สู่เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิด

(2) การสืบทอดคณะผู้จัดค่าย

ผู้วิจัยได้พบกับทีมอาสาสมัครจากราชภัฏสวนดุสิต ที่ยังคงความตั้งใจในการมาร่วมค่าย เช่นเดียวกับครูปลาที่เป็นผู้ดูแลทีมอาสาสมัครมาตลอดในฐานะครูล่ามภาษามือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ถึงแม้ปัจจุบันจะย้ายที่ทำงานไปสังกัดกทม.แล้ว ก็กลับมาช่วยกิจกรรมค่ายเหมือนทุกปี

“เหมือนกลายเป็นความคุ้นเคยแล้วว่าในช่วงเดือนกรกฎาคมของทุกปี ต้องมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน อีกอย่างเป็นห่วงน้องๆด้วย เราเคยดูแลกันมาตลอด ก็อยากมาช่วยกัน...” (ครูปลา, ล่ามภาษามือ, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

สำหรับในค่ายครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นพัฒนาการของพี่เลี้ยงค่ายด้วย เช่น น้องโอมที่นอกจากจะรับผิดชอบหน้าที่ดูแลเยาวชนแล้ว ยังได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้คุมรถบัสของเยาวชน

“...ตอนแรกก็ไม่เชื่อว่าจะทำได้ เพราะไม่เคยทำหน้าที่นี้มาก่อน แต่มีพี่ๆ หลายคนช่วยกัน แล้วอีกอย่างเราก็คุ้นเคยกับงานค่ายมาหลายปีแล้ว...ทั้งที่รู้ว่าเหนื่อยมากนะ แต่พอได้มาเจอเยาวชน มาเจอน้องๆก็อึ้งใจ มีความสุขทุกปีก็เป็นแบบนี้...” (น้องโอม, พี่เลี้ยง, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

“...พี่เชื่อว่าเค้าทำได้ เพราะ ดูจากความตั้งใจ ความรับผิดชอบ แล้วก็พัฒนาการจากการที่เค้าเป็นอาสาสมัครค่ายมาป็นี่เป็นปีที่ 3 แล้ว...อีกอย่างบนรถก็มีทีมช่วยกัน...” (อัศม์เดช พรอนันต์สกุล, คณะทำงานฝ่ายอาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

พี่ตา จากเดิมที่เคยเป็นทีมร้าน six ten ปีนี้ ได้มีโอกาสชวนเพื่อนๆมาช่วยกันทำหน้าที่ฝ่ายอาหาร โดยการดูแลของคุณประพุดติ จากที่เคยเป็นเจ้าของร้านที่มูลนิธิ ได้ไปเริ่มต้นธุรกิจเสื้อผ้า ก็ได้กลับมาช่วยกิจกรรมค่าย ด้วยความรู้สึกที่ว่าเป็นกิจกรรมที่เราได้มีโอกาสแบ่งปันเพื่อใครสักคน

“...เหมือนที่พี่เคยบอกว่ามันเป็นการปรับสมดุลในชีวิตพี่ และค่ายปีที่แล้วก็ประทับใจมากจริงๆ ปีนี้ก็เลยช่วยเพื่อนๆมาช่วยกัน..เพื่อนๆก็ประทับใจไม่ผิดหวังที่ตามมา...” (พี่ตา, ฝ่ายอาหาร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

“...เรื่องเหนื่อยเป็นเรื่องธรรมดาที่เราเตรียมใจอยู่แล้ว การที่มาดูแลปากท้องของทุกคน ทุกมือ ทุกวัน เป็นเรื่องที่ต้องรอบคอบ ต้องจัดเตรียมให้พร้อม... เห็นใหม่ว่าเด็กๆเค้ามีความสุขนะ (มองไปที่เยาวชนที่กำลังรับของว่าง)...เราเองก็ได้ยิ้มไปด้วย...” (ประพฤติ ลีลาพฤทธิ, คณะทำงานฝ่ายอาหาร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

เช่นเดียวกับฝ่ายวิชาการ พี่มนต์จากที่เคยเป็นที่มิวิจัย และเกิดความประทับใจในกิจกรรมค่าย จึงได้อาสามาเป็นอาสาสมัครฝ่ายวิชาการ ร่วมกับน้องปิ๊อบ ที่แม้จะมองเห็นเลือนรางแต่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน เห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายวิชาการในรูปแบบใหม่ด้วยตนเอง โดยมีที่มิวิจัยช่วยหลายคนด้วยกัน ได้แก่ น้องเจี๊ยบ น้องลูกแพร์ และน้องแป๊บ ทุกคนเป็นอาสาสมัครจากคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งผู้วิจัยเองก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายวิชาการ ซึ่งการได้มาเข้าค่ายครั้งนี้ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนมุมมองหลายอย่างจากทีมฝ่ายวิชาการซึ่งปีนี้ในปีแรกที่มีทั้งคนพิการและไม่พิการได้มาทำงานฝ่ายวิชาการร่วมกัน หลังจากกิจกรรมผ่านไปเป็นวันที่ 4 ทีมฝ่ายวิชาการก็ได้มีโอกาสมาสรุปงานร่วมกัน หนึ่งในนั้นเป็นประเด็นที่ทุกคนได้พูดคุยถึงกิจกรรมค่ายกับการสร้างทัศนคติและประสบการณ์ใหม่ๆแก่เยาวชนที่พิการและไม่พิการ ว่าในระยะเวลาเพียง 5 วันนี้ ค่ายจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติของคนพิการที่มีกรอบป้องกันตนเองมาตลอดทั้งชีวิตได้อย่างไร

เจี๊ยบ: ทำไมการที่ได้มาค่าย 5 วันนี้จะเปลี่ยนความคิดความเชื่อของคนพิการได้ อาจไม่ทุกคนที่จะเปิดใจ ผมเชื่อว่าคนพิการเองต้องมีกรอบปลอดภัยของตัวเองมาตลอดชีวิต แต่ช่วงเวลาเพียง 5 วันจะให้เราเปิดใจได้เลย คงยาก

พี่มนต์: จากที่พี่คุยกับน้องๆหลายคนเค้าก็รู้สึกเปลี่ยนไปนะ พี่เห็นว่าน้องๆสนิทกันมากขึ้น ค่ายเหมือนเป็นพื้นที่สำหรับเด็กๆทุกคนมาใช้กฎระเบียบร่วมกัน ให้ได้มาเรียนรู้...แล้วสำหรับเด็กแล้วยิ่งเหมือนผ้าขาว เค้าจะเรียนรู้ง่ายอีกอย่างด้วยบรรยากาศของค่ายที่ทีมงานทุกคนเตรียมมาเป็นอย่างดี มีกิจกรรมมีการแสดง เด็กก็มีความสุข มันไม่เหมือนกับอยู่บ้านไง

เจี๊ยบ: บางทีน้องตาบางคนอาจจะขี้อายไม่ชอบแสดงออก อย่างผมเป็นต้น

แพร์: ได้ไปสัมภาษณ์น้องตาคนหนึ่ง เค้าไม่ถนัดร้องเพลง บอกว่าชอบเขียนกลอน แต่ยังไม่เข้าฐานอาจารย์เนาวรัตน์เลย เพราะ ฐานวรรณศิลป์มีอยู่ฐานเดียวน้องหูบางคนก็อายไม่ชอบเต้น

พุ่มนตร์: เท่าที่สังเกตดูบางทีน้องหูก็มีความอึดอัดในการสื่อสาร จากที่ได้มีโอกาสสัมภาษณ์มาในครั้งที่แล้ว ส่วนน้องตาบางคนก็รู้สึกว่าจะปรับตัวไม่ได้ อันนี้พี่ว่าเป็นเรื่องเฉพาะคนมากกว่า แต่อย่างน้อยพอได้มาค่ายทุกคนก็จะได้เรียนรู้ที่จะปรับตัว แล้วเด็กๆเหมือนผ้าขาว จะเรียนรู้ง่ายและปรับตัวง่าย ขนาดบางคนมาวันแรกๆ ดูเหมือนไม่ค่อยสนุก แต่พอปรับตัวได้แล้วก็เข้ากับเพื่อนๆ ได้ดี

จากผลสืบเนื่องจากค่ายครั้งที่ 11 สู่ค่ายครั้งที่ 12 และการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองกับเยาวชน และทีมงานฝ่ายวิชาการที่มีทั้งคนพิการและคนไม่พิการมาทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้วิจัยมีความชัดเจนในมุมมองที่มีต่อคนพิการ และกาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ กล่าวคือ ในมุมมองที่มีต่อคนพิการนั้น การยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย ด้วยเข้าใจว่าทุกคนต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะคนพิการหรือคนไม่พิการก็มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความชอบ มีลักษณะ หรือ “แนวทางเฉพาะ” ของตนเองได้เช่นเดียวกัน ในขณะเดียวกันกิจกรรมค่ายนี้ช่วยให้สมาชิกทุกคน “มีบางส่วน” ที่คล้ายคลึงกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันในฐานะสมาชิกของ Art for All ที่มีปรัชญาให้ทุกคนก้าวข้ามขีดจำกัด และเรียนรู้ร่วมกันแบบ “ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ” ช่วยให้ทั้งคนพิการและคนไม่พิการในค่ายนี้ต่างช่วยเหลือร่วมมือรวมใจกัน ด้วยพื้นฐานแห่งหัวใจที่ไม่พิการ

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์มุมมองของผู้ร่วมค่ายที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ ดังประเด็นต่อไปนี้

1. คนไม่พิการได้เข้าใจตัวเอง
2. คนไม่พิการได้เข้าใจคนไม่พิการ
3. คนพิการได้เข้าใจตัวเอง
4. คนพิการได้เข้าใจคนไม่พิการ ดังต่อไปนี้

มุมมองจากคนไม่พิการ		มุมมองจากคนพิการ	
มิติที่ 1 คนไม่พิการได้ เข้าใจตัวเอง	มิติที่ 2 คนไม่พิการได้ เข้าใจคนพิการ	มิติที่ 3 คนพิการได้ เข้าใจตัวเอง	มิติที่ 4 คนพิการได้ เข้าใจคนไม่พิการ
มีความสุขที่ได้ เสียสละ	คนพิการมี ความสามารถ ไม่ ควรมองด้วยความ สงสาร	คนพิการรู้ว่า ตนเองก็มี ความสามารถ ไม่ ควรทอดทิ้ง	คนไม่พิการก็เป็น เพื่อนกับเราได้
รักชีวิต/ดีใจที่ได้ เกิดมา	ควรให้โอกาสคน พิการ	คนพิการก็เป็น ผู้ให้/เสียสละได้	คนไม่พิการควรทำ ความเข้าใจคนไม่ พิการด้วย
มีกำลังใจในการ ดำเนินชีวิต			

1. คนไม่พิการได้เข้าใจตัวเอง

จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ส่งผลให้คนไม่พิการได้เข้าใจตัวเอง ในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 มีความสุขที่ได้เสียสละ
- 1.2 รักชีวิต/ดีใจที่ได้เกิดมา
- 1.3 มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 มีความสุขที่ได้เสียสละ

“...เรายังงงเลยที่เรามีความพยายาม อดทนเพื่อเด็กๆ ได้มากขนาดนี้เลยแหละ แต่พอเห็นเด็กๆ มีความสุขเราก็อึ้งใจ และนี่ก็คงเป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมทุกๆ คนถึงกลับมาช่วยงานค่ายทุกปี...” (พิสมัย หงษาชาติ, คณะทำงาน, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...หนูเองก็เป็นคนมีโลกส่วนตัวสูงเป็น คนแข็งๆ แต่พอได้มาเข้าค่ายนี้มาเจอเพื่อนพิการแบบที่ไม่เคยเจอมาก่อน ได้มาดูแลเค้าทำกิจกรรมด้วยกัน มี

บางครั้งที่เราต้องอดทนทำอะไรที่ไม่เคยทำมาก่อน..แต่พอเห็นเค้าก็มีความสุข หนูก็มีความสุขด้วย..” (น้องหญิง,เยาวชนไม่พิการ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม,2552)

“...มีเด็กคนหนึ่งตั้งใจมาประกวดวาดภาพ ศิลปะ 4 คน ดนตรี 2 คน แต่พอถึงเวลาประกวดวาดภาพจริงๆ ไปกัน 3 คน อีกคนไม่ลงประกวด เค้าให้เหตุผลว่า “...ถ้าผมลงประกวดก็จะมีใครดูแลเพื่อน...” เพื่อนในความหมายของเค้าคือ เพื่อนที่เป็นดาวนซ์ซินโดรม ออทิสติก พิการ แขนขา เราก็อธิบายเค้าว่า เด็กๆ ได้ก้าวข้ามขีดจำกัดของเค้าไปแล้วในทัศนะครูศิลปะ เค้านี่เป็นการแบ่งปันความรู้สึกกันมากกว่า เติมความงดงามในจิตใจมวลมนุษย์แต่ละประเภท ไม่ได้สอนวิชาการ ไม่ได้สอนให้เราวาดรูปให้เหมือน เรารู้สึกได้เลยว่าถึงแม้เด็ก ม.6 ที่เค้าคิดว่าโตแล้ว แต่จริงๆ ก็ยังเด็กสำหรับเรา พอเค้าได้มาค่าย...เค้ารู้จัก การให้ แบ่งปันเสียสละ สิ่งที่เค้าได้รับกลับมาคือ ความอึดอึด เป็นการเติมเต็ม ในจิตใจ...” (อาจารย์จากโรงเรียนวัดมงกุฏกษัตริย์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

1.2 รักชีวิต/จิตใจที่ได้เกิดมา

“...อย่างน้อยๆถ้าเค้า(นักเรียนที่มาพร้อมค่าย)ไม่ได้อะไรเลยเค้าก็จะรู้สึกขอบคุณว่าเค้าเกิดมาครบ 32 เราารู้สึกได้เลยตอนที่เค้าบอกว่า “...ขอบคุณพ่อกับแม่เนาะ ที่ให้หนูมาครบแบบนี้...” (อาจารย์จากโรงเรียนวัดมงกุฏกษัตริย์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...ขนาดเราเองสายตาสั้นต้องใส่แว่นแล้วลองคิดว่าถ้ามองไม่เห็นขึ้นมาจริงๆจะทำยังไง...ก่อนหน้านี้ตั้งใจใช้ชีวิตโลดโผนมาก แบบถึงไหนถึงกัน เคยเกิดอุบัติเหตุมีแผลอยู่หลายที่มาก แต่ตอนนี้มันทำให้ตัวรู้สึกรักชีวิตรักตัวเอง ใช้ชีวิตอย่างระวังมากขึ้นจริงๆ...” (ตี, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

1.3 มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต

“...รู้สึกที่เราเองก็ต้องไม่ท้อแท้ มีพลังต่อสู้กับปัญหาที่ประสบอยู่ขนาด
เด็กๆ พิจารณายังสร้างสรรค์อะไรได้ตั้งหลายอย่าง...” (ธารณา จันทร์แจ้, เจ้าของร้าน
นวดแผนไทยบริเวณโซนต้อนรับ, กรกฎาคม, 2552)

“...ตั้งแต่เกิดมา จริงๆเลย ผมไม่เคยให้ใครมาฉีใส่มือผมแบบนี้เลย
นอกจากฉีตัวเอง คิดแล้วก็ยังทำได้จนทุกวันนี้ เรื่องนี้สามารถ ทำให้ผมยิ้มได้ ทุก
ครั้งเวลาที่ผม ไม่สบายใจ หรือ มีความทุกข์...” (ปาล์ม, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์,
กรกฎาคม 2552)

“...ทุกครั้งที่ได้เห็นความพยายามของเยาวชนผู้พิการเป็นการเติมเต็ม
กำลังใจให้กับตัวเอง...” (จักรพันธ์ ธนธีรานนท์, วิทยาการ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม
, 2552)

2. คนไม่พิการเข้าใจคนพิการ

2.1 คนพิการมีความสามารถ ไม่ควรมองด้วยความสงสาร

“...ประทับใจในความสามารถของเยาวชนพิการที่แม้จะมีอวัยวะไม่ครบ
32 ประการ แต่ก็สามารถทำอะไรได้มากมาย แม้ไม่มีแขนขา มองไม่เห็น...”
(ธารณา จันทร์แจ้, เจ้าของร้านนวดแผนไทยบริเวณโซนต้อนรับ, กรกฎาคม
, 2552)

“...ตอนแรกจะเฉยๆ คิดว่าเค้าทำได้มั้ง แต่พอมาเห็นจริงๆก็อ้าวเค้าทำ
ได้นี้ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้...” (ปาน, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, มิถุนายน,
2553)

“...จากที่ชีวิตตีปกติแล้วไม่ได้คุ้นเคยกับคนพิการเลย พอมาเจอเอมที่
เรียนชั้นเดียวกันก็เรียกว่ามุมมองที่มีต่อคนพิการก็เปลี่ยนไประดับหนึ่งแล้วนะ
แต่พอได้มาเข้าค่ายจริงๆมาเจอน้องๆที่พิการหลายๆอย่าง ใจโหดอึ้งมาก เค้ามี

ความพยายามมาก เช่น น้องแขนขา ก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ พยายามจะใช้
อวัยวะส่วนที่มีอยู่ช่วยเหลือตัวเอง หรือน้องตาก็ไปไหนมาไหนเองได้ หาของได้
...”(ตี-อาสาสมัคร,สัมภาษณ์, มิถุนายน, 2553)

“...สิ่งที่เยาวชนทำพิสูจน์ได้ว่าเยาวชนพิการมิใช่บุคคลที่เราต้องให้
ความเห็นใจเนื่องจากศักยภาพและความพยายามในการสร้างสรรค์ผลงาน มี
คุณภาพสูงจนต้องชมเชย...”(จักรพันธ์ ธนธีรานนท์,สัมภาษณ์, กรกฎาคม,2552)

“...ถ้าออกจากค่ายนี้คิดเหมือนกันไหมคะ ว่ามุมมองที่เรามองคนพิการ
ของจะต่างไป เราเพิ่งมาค่ายนี้เป็นครั้งแรก อย่างเมื่อก่อนมองคนพิการก็จะ
สงสาร แต่จะเราไม่เข้าใจเค้า แต่ตอนนี้เหมือนเราเข้าใจเค้ามากขึ้น ในฐานะ
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน...” (อาจารย์จากโรงเรียนวัดมงกุฏกษัตริย์, สัมภาษณ์,
กรกฎาคม, 2552)

2.2 ควรให้โอกาสคนพิการ

นักเรียนที่พามาเข้ามาบอกว่า “...ครู...ขอบคุณนะที่เลือกหนูมา ความ
จริงเพียงแค่ว่าเปิดใจเอง รับมันเข้ามา และก็ให้เค้าออกไป...” รับมันเข้า
มาแล้วก็ให้ออกไป เด็กพูดคำนี้ (เน้นเสียง)

...มองเค้า(คนพิการ)มีตัวตน มีศักยภาพ สามารถทำอะไรได้เหมือนกัน
เพียงแต่จะมีคนให้โอกาสหรือเปล่า ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก...”
(อาจารย์โรงเรียนวัดมงกุฏกษัตริย์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...ปีแรกๆเราเลือกเด็กเก่งๆไปนะ บางคนทำเป็นอาชีพเลย แต่พอหลังๆ
มาไม่ต้องเก่งก็ได้ แต่อยากให้เด็กที่ไม่เคยเปิดหูเปิดตาอย่างเช่น น้องยุพา ตอน
เลือกเค้ามาครูจะถามว่าเคยไปกรุงเทพฯไหม พอบอกไม่เคย ก็พาไปเลย...”
(อาจารย์จากโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดตาก, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...พี่เคยพาเด็กมาหลายครั้งแล้ว พอเด็กได้ไปเค้าก็จะกลับมาเล่าให้
เพื่อนฟังเพื่อนๆเค้าก็อยากมาบ้าง เราเองก็มีแรงกระตุ้นตามเด็กไปด้วย พอเห็น
เด็กส่งผลงานสมัครมาแล้วได้รับการคัดเลือก ถ้าเราไม่พามาแล้วเค้าจะมา

อย่างไร เพราะ ที่โรงเรียนมีครูศิลปะอยู่คนเดียว...” (อาจารย์จากโรงเรียน พิษณุโลกปัญญานุกูล, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...เห็นเด็กๆทุกคนที่นี้มีความสุข เด็กพิการบางคนจะด้อย พ่อแม่ไม่พยายามพาลูกออกมา แต่พอมีกิจกรรมแบบนี้ เห็นว่าพาออกมาได้ พอมาก็มีตัวอย่าง มีแรงจูงใจ ขนาดลูกคนอื่นยังเป็นแบบนี้ ยังออกมาได้ เราก็ต้องพาออกมาได้บ้าง เรียกว่า สิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญ ถ้าให้โอกาสก็จะดีกับเค้า..” (คุณสุรัตน์ เรืองรุ่งโรจน์,คุณวิภา สวयरูป, พยาบาลค่าย,สัมภาษณ์,กรกฎาคม, 2552)

“...น้อง(ลูกชายพิการทางปัญญา)มีความสุขมาก แล้วเค้าก็ปรับตัวได้ดี จากตรงนี้เป็นครั้งแรกที่แม่ได้มีโอกาสประเมินจากการเลี้ยงดูเฉพาะครอบครัว เพราะ เวลาอยู่กับคนอื่นเค้าเป็นอย่างไร ซึ่งเค้าสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ และร่วมกิจกรรมในค่ายได้...” (คุณแม่น้องนนท์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...คนพิการและโอกาสนั้นสำคัญมาก ถ้าคนเราได้ให้โอกาส และความเข้าใจกัน ก็จะทำให้มีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นไม่เพียงแต่คนปกติที่จะต้องเข้าใจคนพิการ แต่คนที่พิการก็ต้องพยายามเข้าใจคนปกติด้วยเช่นกัน นอกจากนี้จะเข้าใจ ซึ่งกันและกันแล้ว ก็ต้องพยายามเข้าใจสังคม และสังคมก็ต้องพยายามเข้าใจคนพิการด้วยอีกเช่นกัน..” (ยุทธนา ศรีมูลชัย, วิทยากรพิการ,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

3. คนพิการเข้าใจตัวเอง

3.1 เข้าใจว่าตัวเองมีความสามารถ ไม่ควรทอดทิ้ง

“...คนพิการบางคนถ้อยทอด แต่ที่นี้สู้สุด ขนาดแขนไม่มีพยายามเขียน เวลาไปที่ห้องพยาบาลต้องเขียนชื่อ เราบอกเค้าว่าบอกชื่อมา เดี่ยวเราเขียนให้ เค้าบอกว่าจะเขียนเอง...” (พยาบาลประจำค่าย,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...หนูไม่เคยคิดว่าอยู่พิการ หนูทำอะไรได้เหมือนคนอื่น เพียงแต่ต้องใช้
วีลแชร์เท่านั้น ทำให้เรามีความพยายามมากขึ้น...” (น้องจำ, เยาวชนแขนขา,
,สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2552)

“...คิดว่าตัวเองโชคดีกว่าใครหลายคน มีแขนขา มองเห็นได้...”
(น้องยุพา, เยาวชนหู, สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2552)

3.2 คนพิการก็เป็นผู้ให้ได้

“...ตอนเดินจากฐานกิจกรรมกำลังจะมาทานข้าว แล้วฝนเกิดตกลงมา
มีน้องบางคนที่ทำเสื้อกันฝนของตัวเองหาย หนูก็เลยเอาเสื้อกันฝนของหนูให้น้อง
แบ่งกันคลุม เหลือน้องคนหนึ่งเป็นน้องหนู ผู้ชาย หนูก็ยื่นเสื้อกันฝนให้เค้าแต่เค้า
ปฏิเสธ บอกหนูว่า...ไม่เป็นไร หนูเป็นผู้หญิง เค้าเป็นผู้ชายแข็งแรง ให้น้องคลุม
เสื้อกันฝน ไป...” (หนูดี, อาสาสมัคร, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...ตอนอยู่ค่ายหนูก็มีโอกาสได้ช่วยเหลือเพื่อน ช่วยเข็นรถให้เพื่อน...”
(น้องก้อย, เยาวชนปัญญา, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...เคยพาเพื่อนตา ไปเข้าห้องน้ำ ตอนนั้นไม่มีใครอยู่ตรงแถวนั้นเลยเพื่อ
ใช้ป้ายคล้องคอยื่นให้แล้วชี้ว่าจะให้ไปไหน หนูพาเค้าไปเข้าห้องน้ำได้ รู้สึกภูมิใจ
ที่ได้ช่วยเค้า...” (น้องยุพา, เยาวชนหู, สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2552)

4. คนพิการเข้าใจคนไม่พิการ

4.1 คนไม่พิการก็เป็นเพื่อนกับเราได้

“...หนูมีความสุขมากที่ได้มาเจอพี่ๆที่นี่ พี่ๆใจดี ทุกคนรักหนู และหนูก็
คิดถึงทุกคนมาก โดยเฉพาะพี่โอมคะ(พี่เลี้ยงกลุ่ม)...” (น้องแหว, เยาวชนปัญญา,
,สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...เพื่อนน่ารัก ทุกคนช่วยเหลือกันเวลาไม่เข้าใจอะไรก็จะถามเพื่อนจะ
ช่วยอธิบายให้ ได้สอนภาษามือเพื่อน จะคุยกับแอมบ๋อย ถ้าไม่เข้าใจก็จะใช้
เขียน แต่ตอนนี้ไม่ต้องใช้แล้ว เพื่อนๆน่ารัก ค่ายสนุกมาก ชอบมาก...” (น้องแนน
ชี, เยาวชนหู, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

“...มาค่ายสนุกมากค่ะ เพื่อนเยอะมากค่ะ ไม่เหงาเลยเพราะจะได้ยิน
เสียงเพื่อนคุยกันตลอด เวลาที่เพื่อนพาเดินแรกๆก็จะมีสะดุดบ้าง แต่ก็บอก
เพื่อนว่าไม่ต้องเกร็ง...” (น้องฟลุค, เยาวชนตา, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2552)

“...รู้สึกชอบที่ได้มาค่ายนี้ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ รู้สึกมีความสุขที่ทุกคนรักกัน
ดี ได้สื่อสารกับเพื่อนปกติ และรู้สึกดีที่เพื่อนสามารถสื่อสารกับเราได้...”
(น้องยุพา, เยาวชนหู, สังเกต, กรกฎาคม 2552)

4.2 คนพิการควรพยายามเข้าใจคนไม่พิการ

“...คนพิการและโอกาสนั้นสำคัญมาก ถ้าคนเราได้ให้โอกาส และความ
เข้าใจกัน ก็จะทำให้มีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นไม่เพียงแต่คนปกติที่จะต้องเข้าใจคนพิการ แต่
คนที่พิการก็ต้องพยายามเข้าใจคนปกติด้วยเช่นกัน นอกจากจะเข้าใจ ซึ่งกันและ
กันแล้ว ก็ต้องพยายามเข้าใจสังคม และสังคมก็ต้องพยายามเข้าใจคนพิการด้วย
อีกเช่นกัน...” (ยุพธนา ศรีมูลชัย, วิทยากรพิการ, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

จากมุมมองของคนพิการและคนไม่พิการ ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากการร่วม
กิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติได้พิสูจน์แล้วว่า ความสำเร็จของการจัดค่ายแห่งนี้ อยู่
ที่การสร้าง “หัวใจที่ไม่พิการ” ของผู้ร่วมกิจกรรมค่ายทุกคน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ.2552 และ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เดิมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารค่าย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 และใช้การสังเกตกิจกรรมการจัดค่ายทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เดิมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

สำหรับในบทที่ 6 นี้ จะเป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.สรุปผลการวิจัย

(1) คำถามนำวิจัยข้อ 1 ในกระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ผู้ริเริ่มค่าย ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและการบริหารจัดการทรัพยากรค่ายในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร (S-M-C-R-E) สามารถแบ่งได้ 3 ช่วงเวลาดังนี้

ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2542)

ในช่วงนี้เป็นช่วงก่อนเริ่มต้นการจัดค่าย ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ใช้เวลากว่า 2 ปี จึงจะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเด็กพิเศษครั้งแรกได้ ในปี พ.ศ. 2542 และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในองค์ประกอบการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร (Sender) ผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสารในการก่อตั้งค่ายครั้งแรกมีคุณสมบัติในด้านของประสบการณ์ค่าย คนพิการ และศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

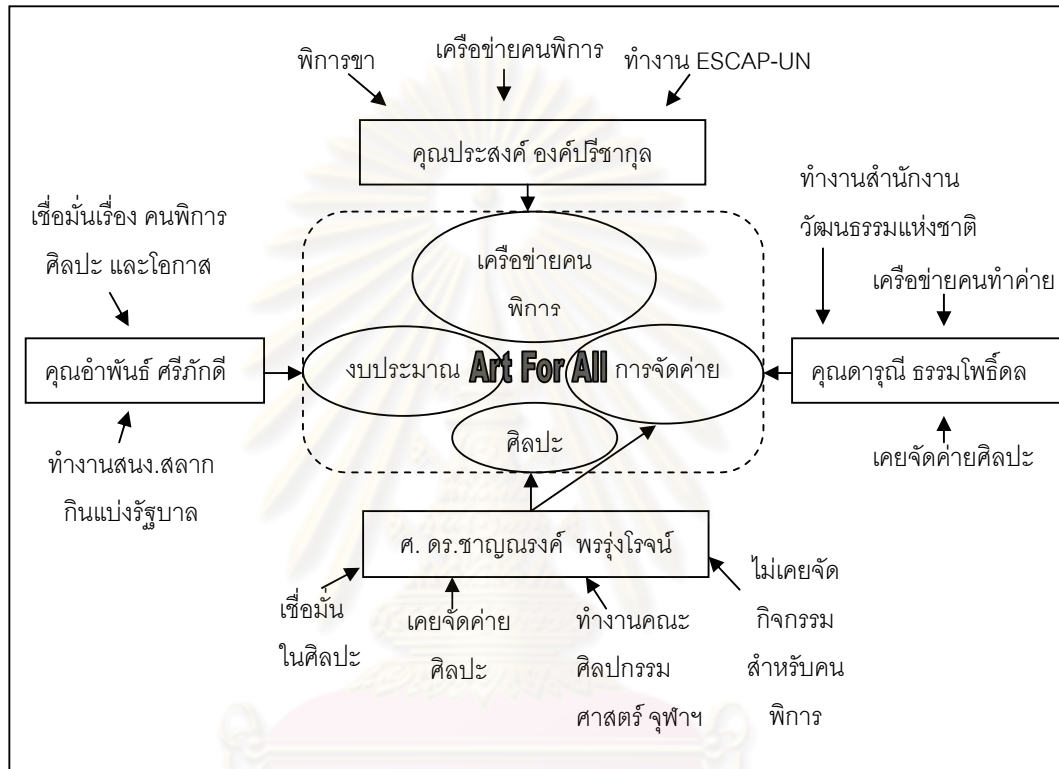
ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ มีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ และเชื่อมั่นในศักยภาพศิลปะที่สามารถเป็น “สื่อภาษา” สำหรับมนุษย์ แต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการเพียงว่า เป็นกลุ่มที่น่าสงสารที่สุด จึงมีความคิดที่จะจัดกิจกรรมค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการ ประกอบกับการเป็นอาจารย์ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงสามารถประสานงานกับคณาจารย์ นิสิตนักศึกษาของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นกำลังสำคัญในการจัดค่ายได้

คุณประสงค์ องค์ปรีชากุล มีประสบการณ์ตรงจากการที่ตนเองเป็นคนพิการ (ขา) และทำงานในแอสแคป องค์การสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนคนพิการ จึงสามารถประสานงานด้านเครือข่ายคนพิการ

คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการ ได้มาทำหน้าที่ประสานงานโครงการจัดค่ายจนสำเร็จลุล่วง

คุณอำพันธ์ ศรีภักดี จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพคนพิการ และเคยทำงานร่วมกับศิลปินวาดรูปด้วยปาก จึงได้ประสานงานในการขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมจากกองสลาก และ ประสานงานศิลปินพิการมาร่วมกิจกรรมค่าย

จึงสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารในการจัดค่ายเกิดจากการรวบตัวของผู้ส่งสารที่มีต้นทุนในด้านประสบการณ์ค่าย เครือข่ายคนพิการ และศิลปะ มาผสมผสานความร่วมมือ เพื่อเติมเต็มซึ่งกันและกันจนสามารถขับเคลื่อนโครงการ “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ” (ชื่อเดิมก่อนจะเปลี่ยนเป็น “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All”) ได้สำเร็จขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ

ภาพที่ 6.1 การรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย

ช่วงที่ 2 การพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2544)

ในช่วงนี้เป็นช่วงเริ่มจัดกิจกรรมค่ายครั้งที่ 1-3 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระ สื่อ/ช่องทาง การสื่อสาร และผู้รับสาร จากกระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียม ขั้นตอนจัดกิจกรรม และขั้นตอนประเมินผล ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นเป็นขั้นตอนเหมือนกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษอยู่หลายประการในรายละเอียดการทำงาน ดังต่อไปนี้

(1) **ในขั้นเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย** เนื่องจากผู้จัดค่าย (ผู้ส่งสาร-Sender) ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายสำหรับคนพิการที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษมาก่อนทำให้

ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนและการจัดเตรียมงานล่วงหน้า และหากเป็นการจัดค่าย สำหรับเยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการ(ผู้รับสาร – Receiver) ที่ต้องการการดูแลเฉพาะด้านยิ่ง ต้องมีการเตรียมการเป็นพิเศษมากกว่าการจัดค่ายเยาวชนปกติ จึงต้องมีการวางแผนโดยใช้ทั้ง จิตสำนึกและจิตใต้สำนึก (จินตนาการ) ในการมองให้ทะลุปัญหาและเตรียมแนวทางแก้ไขไว้ ล่วงหน้า โดยเน้นหลักเรื่องเน้นในเรื่องการดูแลสุขอนามัยและความปลอดภัยในทุกๆกระบวนการ เป็นหัวใจสำคัญ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นใจต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการที่จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย จนเกิดเป็นปรัชญาค่ายที่ว่า **“ก้าวข้ามขีดจำกัด”** ส่วนการคัดเลือกผู้ร่วมค่าย(ผู้รับสาร) นั้นคณะทำงานได้มีการวางแผนให้ เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีความหลากหลาย ทั้งด้านความพิการ เพศ สถาบัน และ ภูมิภาค เช่นเดียวกับครูอาจารย์ ที่มีความหลากหลายในด้านสถาบัน ประสบการณ์สอน เป็นต้น ก่อนที่จะ พัฒนามาเป็นรูปแบบการจัดหลักสูตรสำหรับผู้เข้าร่วมค่าย ได้แก่ หลักสูตรสำหรับเยาวชน หลักสูตรสำหรับครูผู้ปกครอง หลักสูตรสำหรับวิทยากร หลักสูตรสำหรับอาสาสมัคร เป็นต้น เพื่อให้การสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการ **เผยแพร่ประชาสัมพันธ์** เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานค่ายได้วางแผนประชาสัมพันธ์ ทั้งในระดับสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ข่าวสารในวงกว้าง และสื่อเฉพาะกิจโดยการส่งเอกสาร ประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นการจัดงาน แลกส่งข่าวรวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับคน พิการและการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดค่าย

(2) **ขั้นจัดกิจกรรมค่าย** ในค่ายศิลปะ Art for All ถึงแม้จะมีกระบวนการคล้ายคลึงกับ ค่ายศิลปะทั่วไปในเรื่องของรูปแบบกิจกรรมทั้งการจัดกิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และ กิจกรรมฐานเรียนรู้ศิลปะ แต่มีความแตกต่างอยู่หลายประการ ตามคุณลักษณะของสื่อกิจกรรม ค่ายที่เป็นแบบ Open-text ซึ่งผู้จัดค่าย หรือผู้ส่งสารสามารถบรรจุเนื้อหาใดๆก็ได้ สำหรับการ จัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการนี้ ซึ่งเงื่อนไขด้านข้อจำกัดของผู้รับสาร ที่เป็นโจทย์สำคัญใน การจัดค่ายให้ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงในการบรรจุเนื้อหาสาระ ที่เหมาะสมสำหรับผู้รับสารทั้งที่พิการ และไม่พิการแต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรม (Message Design) ให้ ผู้เรียนทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียมสามารถเข้าถึงผู้รับสารที่พิการซึ่งมีข้อจำกัด ด้านอวัยวะรับสารหลากหลายได้เช่นการวาดภาพด้วยปากเท้า หรือ การปิดตาวาดรูป กิจกรรม ปฐมนิเทศ ซึ่งมีทั้งการกำหนดกฎกติกาและใช้สื่อเพลงเป็นเครื่องมือ พร้อมกับใช้ท่าภาษามือ ประกอบ 2) นอกจากกิจกรรมด้านศิลปะแล้ว ยังมีการผสมผสานเนื้อหากิจกรรมแบบตะวันออก ได้แก่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การละเล่นแบบไทย การฝึกสมาธิ หรือแม้แต่กิจกรรมอ้อลา ก็ยัง

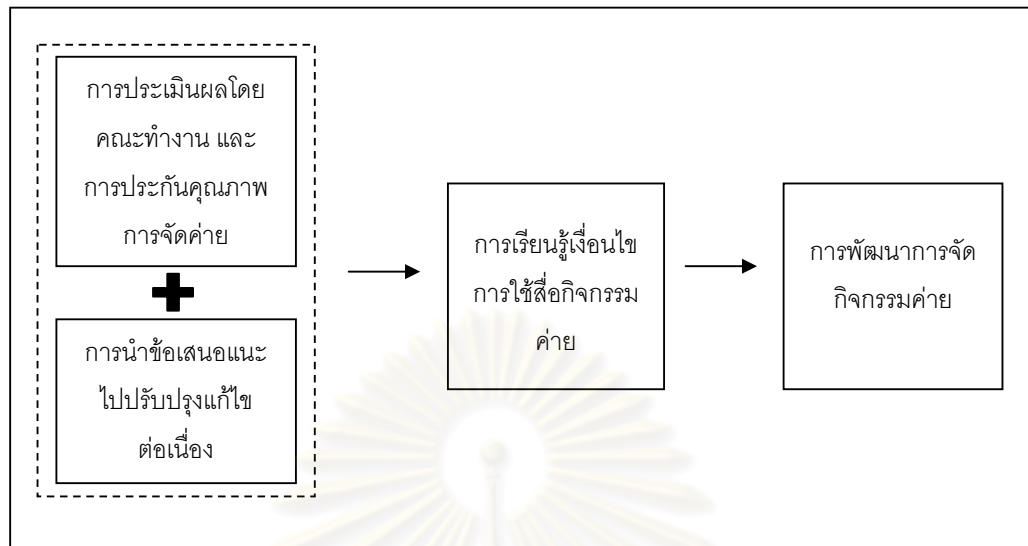
เป็นการนำกิจกรรมมาลาบูชาครู เพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ที่ได้มาให้ความรู้ในการจัดค่ายได้ค้นพบข้อสรุปประการสำคัญว่า “ศิลปะ เป็นยานานเอก” ที่ช่วยให้คนพิการลืมความพิการไปชั่วขณะ และจากกิจกรรมที่ 3) กำหนด “เงื่อนไขให้เยาวชนทุกคนต้องช่วยเหลือกันเพื่อเติมเต็มส่วนที่เพื่อนขาดหายไป เช่น หู ตา ปัญญา หรือ แขนขา” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ”

(3) **ขั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมค่าย** (ผลจากการสื่อสาร- Effect) ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All มีการประเมินผลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นเดียวกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษที่แตกต่างจากค่ายศิลปะอื่นๆ คือ ไม่ได้ประเมินผลที่ความสวยงามของผลงานศิลปะ แต่เน้นที่ความคิดสร้างสรรค์และความสุขความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายเป็นสำคัญ นอกจากนี้ส่วนของผลการจัดค่าย ผู้จัดค่ายพบว่าทัศนคติที่มีต่อคนพิการได้เปลี่ยนไปตั้งแต่การจัดค่ายครั้งแรก และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดค่ายครั้งที่ 3 ผู้จัดได้พบว่าการจัดค่ายการจัดค่ายช่วยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีต่อคนพิการและเกิดเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับคนพิการด้วย

ช่วงที่ 3 การพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2545 –พ.ศ. 2552)

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ผู้จัดค่ายได้มีการประเมินผลการจัดค่ายอย่างเป็นระบบ โดยเพิ่มการประกันคุณภาพการจัดค่าย ซึ่งเป็นการประเมินผลการจัดค่ายจากผู้ประเมินภายนอก ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง ในช่วงนี้จึงเน้นศึกษาวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการด้านการวิเคราะห์ผลจากกระบวนการสื่อสาร และปฏิบัติยาตอบกลับจากกระบวนการสื่อสาร

จากตัวอย่างผลการประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน ครั้งที่ 4 – 8 แสดงให้เห็นเงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย ที่คณะทำงานได้เรียนรู้จากข้อเสนอแนะของการประกันคุณภาพการจัดค่าย โดย ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน ซึ่งเป็นมุมมองของผู้ประเมินภายนอก นำไปใช้ในการปรับปรุงค่าย ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นข้อสรุปที่น่าสนใจ กล่าวคือ **การประเมินผลจากกระบวนการสื่อสารโดยคณะทำงานค่าย (Effect) ประกอบกับการประกันคุณภาพการจัดค่าย (feedback) และการนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย** ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดกิจกรรมค่ายในที่สุด ดังภาพ

ภาพที่ 6.2 กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย

จากการพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดค่าย ดังนี้

(1) เงื่อนไขการใช้สื่อบุคคล

1.1) อาสาสมัคร

จากผลการจัดค่ายตั้งแต่ครั้งที่ 1 จนถึงการจัดค่ายครั้งที่ 4 การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนจัดค่ายสำหรับอาสาสมัคร เป็นเพียงการอบรม 1 วัน ซึ่งยังไม่เพียงพอกับการให้อาสาสมัครพัฒนาทักษะเกี่ยวกับคนพิการด้านต่างๆ ต่อมาในการจัดค่ายครั้งที่ 9 ได้มีการจัดปฐมนิเทศในลักษณะการจัดค่าย แต่ยังมีอาสาสมัครบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทำให้การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศอาสาสมัครไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

หลังจากที่มีการประกันคุณภาพค่าย ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 คณะทำงานค่ายได้พัฒนากระบวนการบริหารจัดการอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการเรียนรู้ว่า นอกจากการจัดค่ายปฐมนิเทศที่จำลองกระบวนการทำงานในค่ายจริงแล้ว อาสาสมัคร “ทุกคน” ควรได้รับการปฐมนิเทศก่อนจัดค่าย ในเรื่อง ฝ่ายและ หน้าที่ของอาสาสมัคร รวมถึงทราบบุคคลที่รับผิดชอบที่สามารถติดต่อได้ในแต่ละฝ่าย โดยมีการใช้สื่อวัตถุ ได้แก่ คู่มืออาสาสมัคร ประกอบ

1.2) วิทยากร

จากผลการประเมินผลในค่ายครั้งที่ 4-5 พบว่า วิทยากรยังไม่ทราบตารางกิจกรรมตลอดทั้งค่าย รวมถึงยังไม่ทราบตารางกิจกรรมล่วงหน้าทำให้เกิดการสับสนในการประจำแต่ละฐานกิจกรรม นอกจากนี้ วิทยากรบางท่านอาจไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดค่ายทำให้การประสานงานด้านการจัดการตารางสอนในแต่ละวันต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีข้อเสนอแนะในการจัดค่ายครั้งที่ 6 ให้คณะทำงานควรมีการยืนยันตารางเวลาล่วงหน้าของวิทยากร เพื่อสามารถบริหารจัดการด้านตารางกิจกรรมฐานเรียนรู้ของเยาวชนในแต่ละวันได้

จึงเกิดเงื่อนไขการบริหารสื่อบุคคล ด้านวิทยากรควรรับทราบตารางเวลาที่แน่นอนของกิจกรรม รวมถึงการยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรมของวิทยากร และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ตารางเวลา กิจกรรมที่แจกล่วงหน้า

(2) เงื่อนไขการใช้สื่อสถานที่

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า ภาระงานของสถานที่สำคัญต่างๆในค่าย ไม่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อประสานงาน ตัวอย่างเช่น มีการจัดการแผนกอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องประชุม ห้องอาหาร ฐานกิจกรรม ห้องพัสดุอยู่ใกล้กัน หรือ ในบางกรณีที่แผนกอำนวยความสะดวกต่างๆอยู่ใกล้กัน แต่อยู่ไกลจากกองอำนวยการที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่มีป้ายบอกทางที่สำคัญรวมถึงแผนที่ที่ชัดเจน

ดังนั้นจึงมีการวางแผนเงื่อนไขในการจัดสื่อสถานที่ ได้แก่ จุดสำคัญต่างๆในค่ายต้องคำนึงถึงภาระงานของจุดติดต่อที่สำคัญ และระยะห่างจากกองอำนวยการด้วย รวมถึงพื้นที่ทางเชื่อมระหว่างฐานกิจกรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนที่ต้องใช้รถวีลแชร์ และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ป้ายบอกทางที่ชัดเจน และมีแผนที่ แจกสำหรับผู้ร่วมค่ายทุกคน

(3) เงื่อนไขการใช้อุปกรณ์สื่อสาร

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า มีการใช้มีการใช้วิทยุสื่อสารตลอดเวลาและวุ่นวาย รวมถึงอาสาสมัครไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ถือวิทยุสื่อสาร และในกรณีที่ต้องการติดต่อประสานงานจะสามารถติดต่อได้ที่บริเวณใด จึงมีการวางแผนเงื่อนไขในการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารให้มีการกำหนดบุคคลที่ใช้วิทยุสื่อสาร และจุดที่สมาชิกค่ายสามารถติดต่อได้

(4) เงื่อนไขการบริหารจัดการในการเตรียมวัสดุสำหรับการจัดกิจกรรม

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมแต่ละฐานยังไม่มีภาระบวญรายละเอียดที่ชัดเจน ทำให้การเตรียมอุปกรณ์ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับที่

วิทยากรระบุไว้ และอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการระบุรายละเอียด และจำนวนของสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในฐานะจากวิทยากรล่วงหน้า แต่ในขณะเดียวกันวิทยากร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศิลปินมักจะเขียนรายการสิ่งของที่ต้องใช้ในฐานกิจกรรมเพียงสั้นๆ ไม่ระบุถึงรายละเอียด ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ จึงวางแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้บุคลากรในห้องพัสดุเป็นผู้พิจารณาทางรายได้ยิน เพื่อให้ศิลปินเขียนรายการพัสดุให้ละเอียดขึ้น เนื่องจากไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกับผู้พิจารณาทางรายได้โดยตรงและมีสื่อวัตถุคือ จัดให้มีแบบฟอร์มตรวจสอบรายการพัสดุไว้ที่กล่องแต่ละใบ เพื่อให้อาสาสมัครมีการตรวจสอบรายการพัสดุที่ต้องใช้ทำกิจกรรมให้เรียบร้อย ก่อนยกไปที่ฐานกิจกรรม

จากองค์ประกอบข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดค่ายกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะมีการประเมินผลและการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว จะต้องมีการบริหารจัดการองค์ประกอบด้านการสื่อสารต่างๆภายใต้เงื่อนไขของการใช้สื่อกิจกรรมด้วย

(2) คำถามนำวิจัยข้อ 2 กระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 แบ่งการนำเสนอได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม”

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารในการเตรียมงานก่อนจัดค่าย ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย และ ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารหลังการจัดค่าย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารในการเตรียมงานก่อนจัดค่าย

การสื่อสารในการเตรียมงานก่อนจัดค่าย สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 สรุปการสื่อสารก่อนการจัดค่าย

วัตถุประสงค์การสื่อสาร	คู่สื่อสาร	สื่อ/ช่องทาง	เป้าหมายการสื่อสาร
1. การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน			
1.1 การสื่อสารเพื่อวางแผนในกลุ่มคณะทำงาน	คณะทำงาน กับ คณะทำงาน	การประชุม	เพื่อให้คณะทำงานอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่รีสอร์ท และเจ้าหน้าที่จากจังหวัด
1.2 การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการสถานที่	คณะทำงาน กับ เจ้าหน้าที่รีสอร์ท	การประชุม	นครนายก สามารถเข้าใจกระบวนการในการจัดค่าย
1.3 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทีมงานจังหวัดนครนายก	คณะทำงาน กับ ทีมงานจังหวัดนครนายก	การประชุม	ตามที่ได้รับผิดชอบ เพื่อให้กิจกรรมค่ายสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่วันที่แรก
1.4 การสื่อสารเพื่อรับสมัครและจัดอบรมอาสาสมัคร	คณะทำงาน กับ อาสาสมัคร	การจัดค่าย การฝึกงาน การประชุมสรุปความเข้าใจ	ของการจัดกิจกรรม
2. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายนอกไปยังกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย			
2.1 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครเยาวชนพิการและไม่พิการ	คณะทำงาน กับ เยาวชน	เว็บไซต์ จดหมายประชาสัมพันธ์ โทรศัพท์	เพื่อให้เยาวชน ครูอาจารย์ และผู้ปกครองรับทราบข่าวสารการสมัครและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม
2.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครครู อาจารย์ ผู้ปกครอง	คณะทำงาน กับ ครูอาจารย์	เว็บไซต์ /จดหมายประชาสัมพันธ์/ โทรศัพท์	2.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครครู อาจารย์ ผู้ปกครอง
2.3 การประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์การธุรกิจ และการจัดแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชน	คณะทำงาน กับ สื่อมวลชน	จดหมายประชาสัมพันธ์/จัดแถลงข่าว	2.3 การประชาสัมพันธ์เพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์การธุรกิจ และการจัดแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชน

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า การสื่อสารก่อนการจัดค่ายมีการสื่อสารไปยังผู้รับสารสองกลุ่มด้วยกัน ได้แก่

(1) การสื่อสารในการเตรียมงานสำหรับกลุ่มคณะทำงาน ซึ่งในขั้นตอนเตรียมงานก่อนการจัดค่ายเน้นการสื่อสารแบบสองทาง ที่ “คู่สื่อสาร” ซึ่งได้แก่ คณะทำงาน และอาสาสมัคร ได้แลกเปลี่ยนเนื้อหาสาระซึ่งกันและกัน “ผ่านสื่อกิจกรรม” หลากหลาย อาทิ การประชุม การจัดกิจกรรมค่ายปฐมนิเทศ การฝึกอบรมบุคลากร การฝึกงาน หรือแม้แต่การประชุมสรุปความเข้าใจก่อนจัดกิจกรรมค่าย โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมค่าย ให้ผู้ร่วมจัดกิจกรรมทุกคนทั้งคณะทำงานและอาสาสมัครมีความตระหนักในภาระหน้าที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนได้นั้นกลุ่มผู้จัดกิจกรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจก่อน

(2) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายนอกไปยังกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมค่าย ผ่านการสื่อสารทางเว็บไซต์ /จดหมายประชาสัมพันธ์/โทรศัพท์ เพื่อให้เยาวชน ครูอาจารย์และผู้ปกครองรับทราบข่าวสารการสมัครและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย

การสื่อสารระหว่างการจัดค่าย สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.2 สรุปการสื่อสารระหว่างการจัดค่าย

ระดับการสื่อสารและคู่สื่อสาร	กิจกรรม	สื่อ / การสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการ	เป้าหมาย / การสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ
(1) กิจกรรมพื้นฐาน			
การสื่อสารกลุ่มใหญ่ระหว่างคณะทำงานกับสมาชิกค่าย	พิธีเปิด การแบ่งกลุ่มและการปฐมนิเทศในห้องประชุมและแนะนำสถานที่ต่างๆในค่าย	มีกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ -การปฐมนิเทศในห้องประชุมมีการใช้ล่ามภาษามือ และวีดิทัศน์ประกอบ -การแนะนำสถานที่ต่างๆในค่ายมีผู้บรรยายประกอบกับเยาวชนได้เห็นและสัมผัสบรรยากาศจากสถานที่จริง	เพื่อต้อนรับเยาวชนทุกคนทั้งพิการและไม่พิการเป็นสมาชิกค่าย Art for All ทุกคนในค่ายได้เข้าใจในข้อตกลงร่วมกันว่า “ค่ายนี้ไม่มีคนพิการ มีแต่ หู ตา บัญญา แชนชา ไม่พิการ และเมื่อ“ห้าคนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ”ช่วยให้ทุกคนสามารถ “ก้าวข้ามขีดจำกัด” ของตนเองได้

ระดับการสื่อสารและคู่สื่อสาร	กิจกรรม	สื่อ / การสื่อสารระหว่างคน พิกการและไม่พิกการ	เป้าหมาย / การสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิกการและไม่พิกการ
กิจกรรมพื้นฐาน (ต่อ)			
การสื่อสารกลุ่มใหญ่ระหว่างคณะทำงานกับสมาชิกค่าย	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน	มีการใช้ล่ามภาษามือ วีดิทัศน์ เสียงเพลง และมีผู้บรรยายกิจกรรมตลอดการจัดกิจกรรม	ทุกคนได้มีส่วนร่วมและซาบซึ้งในกิจกรรมที่ถ่ายทอดความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้รู้สึกว่าคุณพิกการหรือไม่พิกการก็มีคุณค่าเช่นเดียวกัน
	พิธีปิดค่าย	มีล่ามภาษามือ มีผู้ประกาศรายชื่อ และมีผู้เดินนำเยาวชนมีสื่อวัตถุประกอบ ได้แก่ สื่อค่ายเพื่อจัดกลุ่มสมาชิกแต่ละกลุ่ม แผนที่ค่ายสำหรับผู้ร่วมค่ายทุกคน	มอบเกียรติบัตรที่แสดงถึงส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการร่วมกิจกรรมค่ายของเยาวชนไม่ว่าจะพิกการหรือไม่พิกการ
การสื่อสารกลุ่มเล็กระหว่างวิทยากรเยาวชน	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน	ฐานปั้น ฐานวาด ฐานสื่อประสมมีล่ามภาษามือคอยอธิบายกิจกรรม มีการสาธิตกิจกรรม มีการให้เยาวชนได้ทดลองสัมผัสแบบวาดและปฏิบัติด้วยตนเอง มีการปิดตาให้ทุกคนมองไม่เห็นเหมือนกัน รวมถึงมีกิจกรรมให้วาดภาพด้วยปาก เท้าด้วยฐานดนตรี มีล่ามภาษามือคอยอธิบายกิจกรรม มีการใช้เครื่องเคาะและเครื่องเขย่าประกอบ	ได้เรียนรู้การสร้างกิจกรรมแบบ 5 คนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ เยาวชนไม่พิกการ ได้ฝึกเรียนรู้และเข้าใจข้อจำกัดของเพื่อนที่พิกการผ่านกิจกรรมการปิดตาวาดภาพ หรือ การวาดภาพด้วยปาก เท้า ส่วนเยาวชนพิกการได้แสดงออกถึงศักยภาพซ่อนเร้นของตนเอง และเกิดความภูมิใจที่สามารถร่วมกิจกรรมต่างๆได้ รวมถึงเกิดกำลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไป

ระดับการสื่อสารและคู่สื่อสาร	กิจกรรม	สื่อ / การสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการ	เป้าหมาย / การสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ
(2) กิจกรรมประจำวัน			
การสื่อสารระหว่างบุคคลของเยาวชนพิการและไม่พิการ	กิจกรรมประจำวัน	มีเยาวชนไม่พิการคอยเป็นสื่อบุคคลเชื่อมโยงเพื่อนที่พิการ มีสื่อวัตถุมีการใช้ป้ายอักษรเบรลล์สำหรับเยาวชนหูกับเยาวชนตา	เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่พิการและไม่พิการทำให้เยาวชนไม่พิการได้เรียนรู้ความสามารถของเพื่อนพิการในขณะเดียวกันเยาวชนพิการก็ได้เรียนรู้ว่าเพื่อนไม่ได้รังเกียจและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการต้องใช้เวลา มากกว่า 1 ประเภท ได้แก่ สื่อภาพ สื่อเสียง และสื่อวัตถุ เพื่อเติมเต็มอวัยวะรับสารที่ขาดหายไป กล่าวคือ 1) เยาวชนที่พิการทางการได้ยิน ไม่สามารถได้ยินเสียงได้ มีการใช้สื่อภาพ ลามภาษามือ และสื่อวัตถุที่เป็นลายลักษณ์อักษร ช่วยเติมเต็มประสาทสัมผัสทางการได้ยิน 2) เยาวชนที่พิการทางการมองเห็น ไม่สามารถมองเห็นได้ มีการใช้สื่อเสียง และสื่อวัตถุที่เป็นอักษรเบรลล์ช่วยเติมเต็มประสาทสัมผัสทางการมองเห็น 3) สำหรับเยาวชนที่มองเห็นได้ สื่อภาพ สื่อเสียงและสื่อวัตถุที่เป็นทั้งลายลักษณ์อักษร เช่น ตารางกิจกรรม สีเสื้อ หรือป้ายชื่อ ช่วยให้คนไม่พิการทำงานได้สะดวก ดังนั้น ในการจัดค่ายที่มีสมาชิกค่ายที่ขาดอวัยวะจึงต้องการการใช้สื่อครบทุกประเภท ได้แก่ สื่อภาพ สื่อเสียง สื่อวัตถุที่บ่งบอกสี บอกรายละเอียด เพื่อขยายผัสสะของสมาชิกค่ายทั้งที่พิการและไม่พิการ

ขั้นตอนที่ 3 การสื่อสารหลังการจัดค่าย

ในขั้นตอน การสื่อสารหลังการจัดค่าย ผู้วิจัยสรุปออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การประเมินผลการจัดค่ายและการประกันคุณภาพค่าย 2) การสื่อสารเพื่อขยายผลสู่การจัดค่ายครั้งต่อไป ดังนี้

(1) การประเมินผลการจัดค่ายและการประกันคุณภาพค่าย จากการประเมินผลทันที ทำให้ทราบผลการจัดค่ายจากกลุ่มผู้จัดเองโดยเฉพาะจากกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นทั้งผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆในค่าย และเป็นผู้เรียนรู้ในฐานะที่ค่ายนี้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ที่น่าสังเกตคือ นอกจากอาสาสมัครจะได้เรียนรู้และเข้าใจผู้อื่น แล้วยังได้เรียนรู้และเข้าใจตัวเองด้วย

กระบวนการประเมินผลทั้งแบบภายในและการประกันคุณภาพภายนอก โดยการประเมินภายใน คณะทำงานจะเน้นการประเมินความสุขและความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายเป็นสำคัญ สอดคล้องกับคำขวัญในการจัดค่ายที่ว่า “เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ซึ่งศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2552) ได้สรุปในผลการประเมินว่า ทั้งกลุ่มเยาวชน ครูอาจารย์ ผู้ปกครองและอาสาสมัคร ทั้งที่พิการและไม่พิการ **รู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นมากที่สุด** ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกโดยทีมประเมินคุณภาพของศาสตราจารย์อุทุมพร จามรมาน (2552) ได้สรุปผลการประเมินว่า อยู่ในระดับผ่านอย่างดีมาก

จากแนวทางการประเมินค่ายจะเห็นได้ว่าผู้จัดมีการประเมินค่ายทั้งแบบเป็นทางการเช่น การประเมินภายในโดยใช้แบบสอบถาม และการประกันคุณภาพจากภายนอก และส่วนการประเมินแบบไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมหลังจัดกิจกรรมค่ายในแต่ละวัน ซึ่งการประเมินทั้งสองแบบนี้ช่วยให้ผู้จัดสามารถการพัฒนาทั้งรูปแบบเนื้อหาในการจัดกิจกรรม และแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมค่ายด้วย

(2) การสื่อสารเพื่อขยายผลสู่การจัดค่ายครั้งต่อไป จากการได้มาเข้าร่วมค่ายครั้งที่ 13 ผู้วิจัยพบว่าค่ายสามารถสร้างให้เกิดการสื่อสารในจังหวัดที่ 2 ซึ่งช่วยให้เกิดการขยายเครือข่ายผู้ร่วมค่ายทั้งเครือข่ายคณะทำงาน และเครือข่ายอาสาสมัครที่ได้เรียนรู้และเปิดใจในการสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการเพิ่มมากขึ้น

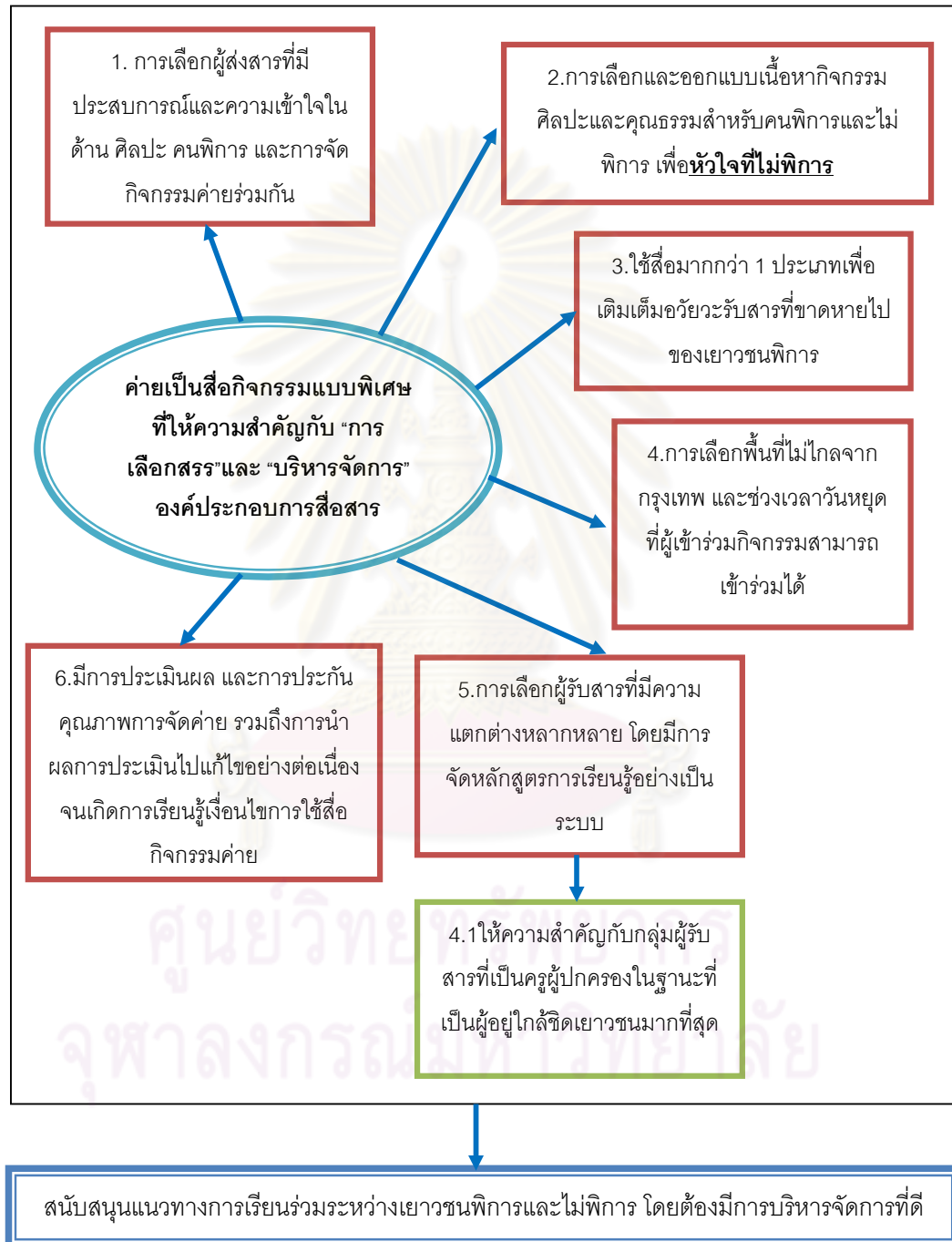
ส่วนที่ 2 ความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

ผลการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ ผ่านสื่อกิจกรรมค่าย ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All พบได้โดยสรุปใน 4 มิติ กล่าวคือ คนพิการเข้าใจตนเอง คนพิการเข้าใจคนไม่พิการ คนไม่พิการเข้าใจตนเอง และ คนไม่พิการเข้าใจคนพิการ ดังนี้

มุมมองจากคนไม่พิการ		มุมมองจากคนพิการ	
มิติที่ 1 คนไม่พิการได้เข้าใจตัวเอง	มิติที่ 2 คนไม่พิการได้เข้าใจคนพิการ	มิติที่ 3 คนพิการได้เข้าใจตัวเอง	มิติที่ 4 คนพิการได้เข้าใจคนไม่พิการ
1.มีความสุขที่ได้เสียสละ	1.คนพิการมีความสามารถ ไม่ควรมองด้วยความสงสาร	1.คนพิการรู้ว่าตนเองก็มี ความสามารถ ไม่ควรท้อถอย	1.คนไม่พิการก็เป็นเพื่อนกับเราได้
2.รักชีวิตดีใจที่เกิดมา	2.ควรให้โอกาสคนพิการ	2.คนพิการก็เป็นผู้ให้/ผู้เสียสละได้	2.คนไม่พิการควรทำความเข้าใจคนไม่พิการด้วย
3.มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต			

2. การอภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบพิเศษที่ให้ความสำคัญกับ “การเลือกสรร” และ “บริหารจัดการ” องค์ประกอบด้านการสื่อสาร

ภาพที่ 6.3 ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบพิเศษที่ให้ความสำคัญกับ “การเลือกสรร” และ “บริหาร
จัดการ” องค์ประกอบการสื่อสาร

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษของสื่อกิจกรรมค่ายว่า ค่ายมีการวางแผนและบริหารจัดการในทุกองค์ประกอบค่ายเป็นสื่อกิจกรรมที่มีได้เกิดขึ้นตามยถากรรม หากแต่เป็นสื่อกิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนองค์ประกอบทุกส่วนเอาไว้ล่วงหน้า (planned activities) องค์ประกอบที่สำคัญๆของค่ายทุกประเภท ก็ได้แก่ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของค่ายซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้จัดคาดหวังให้ผู้เข้าร่วมได้รับหลังจากการเข้าร่วมค่ายพักแรม ซึ่งจะส่งผลมาถึงการระบุกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้รับผิดชอบค่าย จากนั้นก็เป็นองค์ประกอบเรื่องเวลาและสถานที่ การวางแผนเรื่องรูปแบบ/ประเภทและลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่จะใช้ การวางกฎระเบียบและมาตรการ/กลไกเพื่อรักษาความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน วิธีการติดตามประเมินผล เป็นต้น ซึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือ สื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อที่ต้องการการบริหารจัดการ (management) องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น

สำหรับกระบวนการสร้างค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งใจโรจน์ในฐานะผู้ริเริ่มค่าย ได้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและการบริหารจัดการทรัพยากรค่ายในฐานะองค์ประกอบการสื่อสาร (S-M-C-R-E) ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายการสื่อสารในการจัดค่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร(Sender) ในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ที่มีความเข้าใจในด้านข่ายด้านศิลปะ ด้านคนพิการ และด้านการจัดกิจกรรมค่าย เป็นพื้นฐานสำคัญจนสามารถเพื่อการขับเคลื่อนโครงการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกในประเทศไทย และได้ขยายเครือข่ายผู้จัดค่ายออกไปโดยการเปิดรับสมัครบุคคลที่มีจิตอาสามาเป็นอาสาสมัครค่าย ซึ่งต้องผ่านการเข้าค่ายปฐมนิเทศก่อนจึงจะสามารถทำหน้าที่อาสาสมัครได้ แสดงให้เห็นว่าในการจัดกิจกรรมค่ายนั้น ผู้จัดค่ายจะต้องมีประสบการณ์หรือความเข้าใจพื้นฐานในหลักการของกิจกรรมค่ายให้ดีเสียก่อน ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้กล่าวถึงปรัชญาความเชื่อดังกล่าวจะเป็นเครื่องชี้นำแนวทางในการปฏิบัติของผู้ที่รับผิดชอบงานค่าย ไว้ดังนี้

- ความเชื่อที่ว่ามนุษย์เราทุกคนสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้
- ความเชื่อที่ว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงนั้นมีใช้การลงโทษ การควบคุม หรือการอบรมพร่ำสอน หากแต่เกิดจากการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมให้
- ความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้เป็นกลุ่มเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- ความเชื่อที่ว่า การมี “ผู้แนะแนวทาง” (mentor) ไม่ใช่ “ผู้พร่ำสอน” เป็นสิ่งสำคัญ และผู้แนะแนวทางนี้ควรผ่านการฝึกอบรมมา

จะเห็นได้ว่า การแนวทางการบริหารจัดการผู้ส่งสารในการจัดค่ายของค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์ ได้ช่วยขจัดอุปสรรคด้านบุคลากรในการจัดกิจกรรม ตามที่วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์, 2546: 75) ได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญของการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการว่า **ด้านผู้จัดและดำเนินการที่ไม่เพียงพอ เป็นปัญหาถึง ร้อยละ 40.7**

2. การเลือกพื้นที่และช่วงเวลาในการจัดค่าย ค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์ได้จัดขึ้นในช่วงวันหยุดติดต่อกัน 5 วัน ในจังหวัดใกล้กรุงเทพฯ เพื่อขอจัดข้อจำกัดด้านช่วงเวลาและระยะทาง ในฐานะช่องทางการสื่อสารของผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ตามที่วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์, 2546: 75) กล่าวถึง ปัญหาสำคัญของการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการว่า **ด้านการเดินทาง เป็นปัญหาถึงร้อยละ 78.9**

นอกจากการเลือกสถานที่และช่วงเวลาจัดค่ายแล้วคณะทำงานค่ายยังมีกระบวนการปรุงปรุงพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมสำหรับเยาวชนพิการ เช่น การเตรียมทางลาดสำหรับเยาวชนที่ใช้วีลแชร์ หรือ การปฐมนิเทศนอกสถานที่เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักพื้นที่โดยรอบค่าย โดยเฉพาะเยาวชนพิการทางสายตาที่ต้องมีผู้นำทาง ซึ่งกิจกรรมปฐมนิเทศนอกสถานที่นี้เป็นคุณลักษณะเฉพาะของการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการที่แตกต่างจากการจัดค่ายทั่วไป เพื่อขอจัดข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการจัดกิจกรรม ตามที่วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์, 2546: 75) กล่าวถึง ปัญหาสำคัญของการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการว่า **ด้านอุปสรรคที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม (Architectural Barriers) เป็นปัญหา ร้อยละ 32**

3. การเลือกและออกแบบเนื้อหากิจกรรมศิลปะและคุณธรรมสำหรับคนพิการและไม่พิการ เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่งได้เช่นเดียวกัน จากการศึกษาของศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ได้ศึกษาในสาขาศิลปะมาตลอด โดยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขา ศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาเอกด้านศิลปศึกษา จาก Illinois State University สหรัฐอเมริกา และทำงานด้านศิลปะทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ ระดับอาเซียน มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 ทำให้มีความศรัทธาเชื่อมั่นในธรรมชาติของศิลปะที่สร้างสรรค์โดยใช้ **“จินตนาการในการก้าวข้ามขีดจำกัด”** และในอีกทางหนึ่ง **“ศิลปะก็เป็นสื่ออารมณ์ความรู้สึก”** ที่เหมาะจะนำมาสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ อย่างไรก็ตามในการเรียนรู้ศิลปะนั้น จำเป็นต้องใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ในการรับรู้ภาพ เสียง สัมผัส ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับบุคคลพิการที่ขาดอวัยวะรับ

สัมผัสบางประการไป เช่น ตาในการมองเห็น หูในการได้ยินเสียง มือสำหรับจับดินสอหรือพู่กันในการวาดรูป ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนที่พิการและไม่พิการ จึงใช้แนวทาง “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มได้เติมเต็มอวัยวะรับสัมผัสของเพื่อนที่ขาดหายไปในการร่วมกิจกรรมที่เรียกว่า “ศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ หรือ Art for All”

สอดคล้องกับดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา(2533) กล่าวไว้ว่า ศิลปะมีคุณค่าในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ คือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และ อารมณ์ นอกจากนี้ยังช่วยในบำบัดปัญหา โดยเฉพาะการช่วยขจัดความต้อย เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกต้อย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความไม่สมปรารถนา การขาดความรู้สึกมั่นใจ ความขลาดอาย ความพิการหรือต้อยความสามารถบางอย่างความต้อยยอมทำให้เด็กหมดความสุข เกิดความไม่สบายและความคับข้องใจ กิจกรรมทางศิลปะเป็นวิธีหนึ่งที่บรรเทาทุกข์ดังกล่าวได้ เช่น เด็กที่ขลาดอายไม่กล้าแสดงตัว อาจแสดงความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตนเองออกมาด้วยการวาดรูป ปั้น ระบายสี ฯลฯ และเมื่อผลงานของเขาได้รับความสนใจจากเพื่อนและครู เขาก็จะค่อยรู้สึกว่าเขาเองมีความสำคัญ และกล้าแสดงตัวได้มากขึ้น หรือเด็กที่อ่อนแอ พิการ แต่อยากเป็นคนแข็งแรงกล้าหาญ ก็อาจวาดรูป ปั้นรูป สมมติตัวเองเป็นซูเปอร์แมน ซึ่งก็นับว่าได้ระบายนความต้องการไปได้บ้าง ด้วยวิธีที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนอื่นแต่สร้างความสบายใจให้ตนเองได้

นอกเหนือจากการออกแบบเนื้อหากิจกรรมในด้านศิลปะแล้ว ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติยังเปรียบเสมือน “ห้องเรียนคุณธรรมที่ไม่ต้องมีคำบรรยาย” ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ได้ กล่าวไว้ว่า “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติเปรียบเสมือนห้องเรียนคุณธรรมขนาดใหญ่ ที่หล่อหลอม กล่อมเกลาจิตใจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีความสุข ซึ่งก็คือ การพัฒนาโดยใช้ “มนุษย์ต่างกระจกสะท้อนความคิดและจิตใจ” เพื่อให้รู้คุณค่าชีวิต เกิดภูมิทัศน์เป็น “วัดขึ้นชีวิต” จากการทำเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการได้ตระหนักถึงคุณธรรมความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ตัว ในการช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ เช่น การช่วยเข็นรถวีลแชร์ การป้อนข้าว การอาบน้ำ ซึ่งในชีวิตประจำวันปกติสำหรับเยาวชนไม่มีโอกาสได้ทำแบบนี้ นอกจากการเรียนรู้คุณธรรมแล้วยังชนยังได้ฝึกสติ และสมาธิผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในแต่ละวันด้วย อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา โดยเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการได้มีโอกาสมาทำบุญร่วมกัน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าเยาวชนพิการ หรือไม่พิการก็สามารถเป็นคนดี คนเก่งได้ ด้วยหัวใจที่ไม่พิการ

4. การใช้สื่อในการสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารต้องใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท ได้แก่ สื่อภาพ สื่อเสียง และสื่อวัตถุ เพื่อเติมเต็มอวัยวะรับสารที่ขาดหายไป

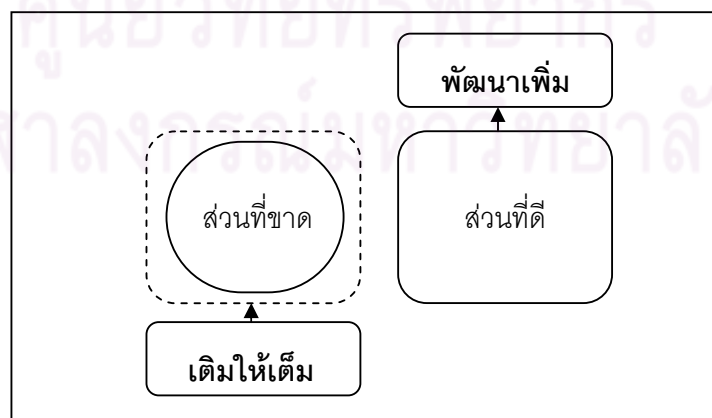
สำหรับเยาวชนที่พิการทางการได้ยิน ไม่สามารถได้ยินเสียงได้ มีการใช้สื่อภาพ ล่ามภาษามือ และสื่อวัตถุที่เป็นลายลักษณ์อักษร ช่วยเติมเต็มประสาทสัมผัสทางการได้ยิน สอดคล้องกับ ประพัทธ์ ลักษณะพิสุทธ์ (2546) ที่กล่าวถึง คำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางการได้ยิน การจัดกิจกรรมควรมีล่ามภาษามือ มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจของเยาวชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิตวัจน์ ณรงค์แสง (2542) ที่พบว่า การสื่อสารกับคนหูหนวกโดยใช้ภาพ โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถรับสารโดยใช้สายตา เช่น ละคร เป็นต้น และหากมีภาษามือประกอบจะช่วยให้คนหูหนวกมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ควรใช้คำบรรยายที่ยาวเกินไป เนื่องจากเป็นภาระในการอ่านของเยาวชนพิการ (ไวยวุฒิ วุฒิมอรรธสาร, 2549)

ส่วนเยาวชนที่พิการทางการมองเห็น ไม่สามารถมองเห็นได้ มีการใช้สื่อเสียง และสื่อวัตถุที่เป็นอักษรเบรลล์ช่วยเติมเต็มประสาทสัมผัสทางการมองเห็น และใช้ป้ายพลาสติกเคลือบแข็ง อักษรเบรลล์แขวนคอสำหรับสื่อสารกับเยาวชนหู สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศโสฬส (2542) ว่าการเปิดรับสื่อของคนตาบอดจะให้ความสำคัญกับการรับฟังเสียงมากที่สุด ดังนั้นในการสื่อสารผู้ส่งสารควรมีการบรรยายรายละเอียดหรือภาพประกอบด้วย และนอกจากนี้ในการใช้สื่อที่พิมพ์เป็นอักษรเบรลล์ซึ่งเป็นตัวนูนควรพิจารณาถึงคุณภาพของวัสดุที่ใช้เพื่อไม่ให้ความนูนของอักษรเบรลล์หายไป เนื่องจากคนตาบอดต้องใช้การสัมผัสในการอ่าน และสอดคล้องกับ ประพัทธ์ ลักษณะพิสุทธ์ (2546) กล่าวถึงคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางสายตาแสดงให้เห็นว่า ควรมีการออกแบบกิจกรรมให้ได้ใช้ทุกสัมผัส

ในกรณีของเยาวชนที่มองเห็นได้ เช่น เยาวชนหู เยาวชนปัญญา และเยาวชนไม่พิการ สื่อภาพ สื่อเสียงและสื่อวัตถุที่เป็นทั้งลายลักษณ์อักษร เช่น ตารางกิจกรรม สื่อเสียง หรือป้ายชื่อ ช่วยให้คนไม่พิการทำงานได้สะดวก ดังนั้น ในการจัดค่ายที่มีทั้งสมาชิกค่ายที่พิการและไม่พิการจึงต้องการการใช้สื่อครบทุกประเภท ได้แก่ สื่อภาพ สื่อเสียง สื่อวัตถุที่บ่งบอกสี บอกรายละเอียด เพื่อขยายผัสสะของสมาชิกค่ายทั้งที่พิการและไม่พิการ สอดคล้องกับประพัทธ์ ลักษณะพิสุทธ์ (2546) กล่าวถึงคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการที่มีความพิการทางสติปัญญา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบกิจกรรม ที่มีตัวอย่างการสาธิตและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม มีการให้ช่วยเหลือกันเป็นกลุ่ม และเยาวชนสามารถทำเองได้โดยไม่ต้องรอ

ส่วนเยาวชนพิการทางการเคลื่อนไหวนั้น จะให้ความสำคัญของพื้นที่ เช่น ทางลาดเอียง หรือทางเชื่อมต่อ สอดคล้องกับ Faith Evans and Jane Pamberton (2007) กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมในค่ายที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ ต้องคำนึงถึงลักษณะรายละเอียดของ องค์ประกอบเบื้องต้นให้คนพิการ สามารถใช้สถานที่ได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบเหล่านี้ได้แก่ ช่องทางสัญจร ทางเข้าและประตู บันได ทางลาด และป้าย เป็นต้น ส่วนที่สองเป็นการเสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่ใช้งานพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้อง ทางด้านขนาด และลักษณะพื้นที่ รวมทั้งการจัดวางเครื่องเรือนในพื้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ห้องพัก พื้นที่ทำงาน และพื้นที่ทานอาหาร เป็นต้น สอดคล้องกับประพัทธ์ ลักษณะพิสุทธิ์ (2546) กล่าวถึงคำแนะนำและเทคนิคการดำเนินการนันทนาการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว แสดงให้เห็นว่า การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมในค่ายต้องคำนึงถึงการเคลื่อนไหวของเยาวชนโดยใช้รหัสวีลแชร์ด้วย

จากแนวทางการใช้สื่อดังกล่าว ได้ขจัดอุปสรรคด้านการสื่อสารในกรณีที่มีการจัดค่าย สำหรับคนพิการและคนไม่พิการ ตามที่วอห์น และ วินสโลว์ได้กล่าวไว้ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์, 2546: 75) โดยใช้วิธีการ **สร้างกิจกรรม Art for All ให้ทุกคนมีส่วนร่วมได้ จากจัดกิจกรรมโดยยึดหลัก“ห้าคนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” และให้สมาชิกค่ายได้เรียนรู้การ “ก้าวข้ามขีดจำกัด”ของตนเองได้** แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์ Art for All มีมุมมองในการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการและคนไม่พิการใน 2 ด้าน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น คนพิการที่ขาดแขนขา สามารถใช้ปากวาดรูปได้ คนพิการที่ไม่ได้ยินเสียงแต่สามารถใช้มือสร้างสรรค์งานศิลปะได้ เป็นต้น และ 2) การเสริมเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ตัวอย่างเช่น คนพิการที่มองไม่เห็น แต่สามารถวาดรูประบายสี ตามแนวคิด 5 คนเป็น หนึ่งอัจฉริยะได้ โดยเสนอความคิดเห็นผ่านเพื่อนไม่พิการ เป็นต้น แสดงได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 6.4 แนวคิดการเติมเต็มและการพัฒนาเพิ่ม

สอดคล้องกับ ข้อเสนอของ เจมส์ เอฟ เมอร์ฟี (James F. Murphy, 1980 , อ้างใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์, 2546 : 74 - 75) ที่กล่าวถึงเป้าหมายทั่วไปของการให้บริการด้านการใช้ เวลาว่างภายใต้กรอบของความเป็นมนุษย์ (Humanistic Framework) คือ

1) ต้องทำให้มีความเป็นไปได้ผ่านเหตุการณ์หรือชุดของประสบการณ์ ทำให้มนุษย์มีโอกาสในการแสดงออกอันจะช่วยใหบุคคลเจริญเติบโตและพัฒนาการไปอย่างสง่างามและอย่างมีคุณค่าในตนเองและพัฒนาสมรรถภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่ที่สุด

2) จัดสิ่งกีดขวางที่จะขัดขวางหน่วงเหนี่ยวหรือมีข้อห้ามที่จะทำให้พวกเขาไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่าง ไม่ว่าจะผ่านทางด้านเชื้อชาติ ร่างกาย และสังคม หรืออันเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางเพศ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ **อัฐมา โภคาพานิชวงษ์ (2549)** ที่ได้ให้ข้อเสนอในการต่อรอง ความหมายจากความพิการ การต่อสู้เพื่อยืนยันความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ การต่อรองทางสังคม เพื่อมีส่วนร่วมในกา กำหนดรูปแบบชีวิต การสร้างและแบ่งปันความรู้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพใน ฐานะของ subject ในกระบวนการรักษาฟื้นฟู ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการดำรงตนท่ามกลางสังคม ที่แบ่งขั้วระหว่างความเป็น “ปกติ” และ “พิการ” โดยการต่อสู้ต่อรอง 1 ใน 5 ลักษณะ คือ การนิยาม ความพิการเป็น “ความแตกต่าง” ที่ทดแทนได้โดยใช้ผัสสะที่แตกต่าง

5.การคัดเลือกผู้รับสาร (Receiver) คณะทำงานค่ายให้ความสำคัญกับความ หลากหลายของผู้ร่วมค่ายในแง่ประเภทความพิการ เพศ และภูมิภาค โดยคณะทำงานได้มีการจัด หลักสูตรผู้ร่วมค่ายอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยจัดอุปสรรคด้านการจัดการผู้ร่วมค่าย ตามที่วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow,1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์, 2546: 75) ได้ กล่าวถึงปัญหาสำคัญของการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการว่า **ด้านการระบุความเป็นสมาชิก (Identification of members) ของประชากรกลุ่มพิเศษ เป็นปัญหาถึง ร้อยละ 45.2%**

นอกจากนี้ยังมีการจัดหลักสูตรสำหรับครูและผู้ปกครอง ในฐานะที่เป็นกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับ เยาวชนมากที่สุด ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2552) ยังได้กล่าวถึงตัวอย่างจากประสบการณ์ของ โครงการการสื่อสารสุขภาพพบว่า จำเป็นต้องขยาย **“หน่วยของการวางแผน”** ให้กว้างขวาง ออกไปตามสภาพความเป็นจริงและเป้าหมายของโครงการ กล่าวคือ ถึงแม้กิจกรรมจัดค่ายจะมี กลุ่มเป้าหมายหลักอยู่ที่เด็กและเยาวชน แต่ทางโครงการก็เรียนรู้ว่า หากต้องการให้ประสิทธิผลที่ เกิดจากการเข้าค่ายของเด็กมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ก็จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจาก

กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (stakeholder) ไม่ว่าจะเป็นครู/โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น วัด สถานีนามัย ฯลฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปจากงานวิจัยหลายชิ้น ตัวอย่างเช่น

แหวดาว ทองเจิม (2540) ศึกษาการมองตนเองและและโลกทัศน์ของเด็กตาบอด กรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร ศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 56 คน ตลอดจนครูพี่เลี้ยงและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกตและบันทึกภาพถ่าย รวมทั้งการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกรณีอีก 5 คน ผลการศึกษาพบว่าการมองตนเองของเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ทุกคนคิดว่าคนในครอบครัวจะดูแลเอาใจใส่ตนอย่างดี เด็กที่อยู่กับญาติมองว่าความสุขในครอบครัวน้อยกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ แต่เด็กก็จะพยายามปรับตัวได้

นอกจากทัศนคติของผู้ปกครองในอดีตแล้ว งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมในสังคมไทย ซึ่งมีครูเป็นบุคคลสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนหลายชิ้น ยังพบว่า อุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนพิการ ตัวอย่างเช่น

สุชาติ ชัยวรศิลป์ (2541) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป ในสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2539 ผลการศึกษาจากครูประจำชั้น พบว่าครูประจำชั้น มีอายุตั้งแต่ 36 ปี ขึ้นไป ส่วนมากมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและมีความคิดเห็นว่าการเรียนมีความบกพร่องทางการได้ยินมีปัญหาต่างๆ

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของบุคคลใกล้ตัวคนพิการที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ เช่นเดียวกันกับที่งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการหลายชิ้นได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า การพัฒนาคนพิการต้องเริ่มจากทัศนคติและความเข้าใจที่ถูกต้องของบุคคลในครอบครัว ดังนี้

ภัทรพร อ่อนใสว (2547) เสนอยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรี ระดับปัจเจกบุคคล ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวด้านทัศนคติ ได้เสนอแนวทาง ในการพัฒนาศักยภาพของสตรีพิการต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทัศนคติของคนในครอบครัวและสังคม การพัฒนาทัศนคติของคนในสังคมทำได้จากการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการให้กว้างขวาง การเปลี่ยนทัศนคติแบบ “เวทนานิยม” เป็น “ศักยภาพนิยม”

จากแนวทางของงานวิจัยดังกล่าว ได้สนับสนุนแนวคิดในการจัดหลักสูตรครูผู้ปกครองใน ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งมีกลุ่มครูและผู้ปกครองจากทุกภูมิภาคเข้าร่วมในแต่ละปี ประมาณ 30 – 50 คน สำหรับกิจกรรมที่เข้าร่วมจะเป็นในรูปแบบฐานกิจกรรมเหมือนกับเยาวชน แต่วิทยากรจะมีการปรับเนื้อหาในแง่มุมของการนำไปใช้ในการเรียนการสอน และการดูแลเยาวชน พิการ ซึ่งนอกจากการจัดกิจกรรมจะช่วยให้ความรู้แก่ครูผู้ปกครองแล้ว ยังช่วยสร้าง เครือข่ายครูผู้ปกครอง ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการเข้าถึงข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรม ต่าง ๆ สำหรับเยาวชนพิการ และช่วยให้ผู้ปกครองลดความเครียดในการปรับตัวเพื่อดูแล บุตรหลานที่พิการด้วย

สอดคล้องกับศศิธร แก้วนพรัตน์ (2541) ที่ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมจากเครือข่าย ทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของ บิดามารดาเด็กออทิสติกของศูนย์สุขวิทยาจิต พบว่าการ สนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านบริการจากเครือข่ายทางสังคมที่บิดา มารดาเด็กออทิสติกได้รับมีผลในเชิงบวกต่อความเครียด โดยทำให้ความวิตกกังวลลดลง เกิด ความเข้มแข็ง และปรับตัวต่อปัญหาที่เผชิญอยู่บิดามารดาของเด็กออทิสติกจึงมีความเครียดอยู่ใน ระดับน้อย

6. การประเมินผลการจัดกิจกรรมค่าย มีทั้งการประเมินผลโดยคณะทำงานค่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านผลจากกระบวนการสื่อสาร (Effect) และการประกันคุณภาพการจัดค่าย ปฏิบัติการตอบกลับจากกระบวนการสื่อสาร (feedback) ซึ่งคณะทำงานค่ายสามารถเรียนรู้เงื่อนไข การใช้สื่อกิจกรรมค่ายได้จากนำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการ พัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย

สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2552) ที่กล่าวไว้ว่า ถึงแม้สื่อกิจกรรมค่ายจะมีศักยภาพ สูงในการใช้ แต่ด้วย “ธรรมชาติเฉพาะตัว” ของสื่อกิจกรรมค่ายว่า มิใช่สื่อที่สามารถดำเนินงานได้ ตามมาตรฐานและศักยภาพของสื่อประเภทนี้จะสามารถแสดงออกได้ก็ต่อเมื่อ “รู้จักวิธีใช้และใช้ ตามกรรมวิธีหรือเงื่อนไขเบื้องต้นของสื่อ” เท่านั้น (Basic requirement)

จากแนวทางการบริหารองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดค่าย แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของการบริหารจัดการองค์ประกอบด้าน ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร สื่อ ในการจัด กิจกรรมค่าย ซึ่งสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้ร่วมระหว่างเยาวชนพิการและไม่พิการ โดย ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมระหว่างคนพิการ ดังนี้

สารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2548) สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะควรให้ความสำคัญกับเนื้อหา และสื่อการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมได้ รวมถึงครูผู้สอนควรมีวุฒิทางการศึกษาด้านศิลปะหรือการศึกษาพิเศษด้วย

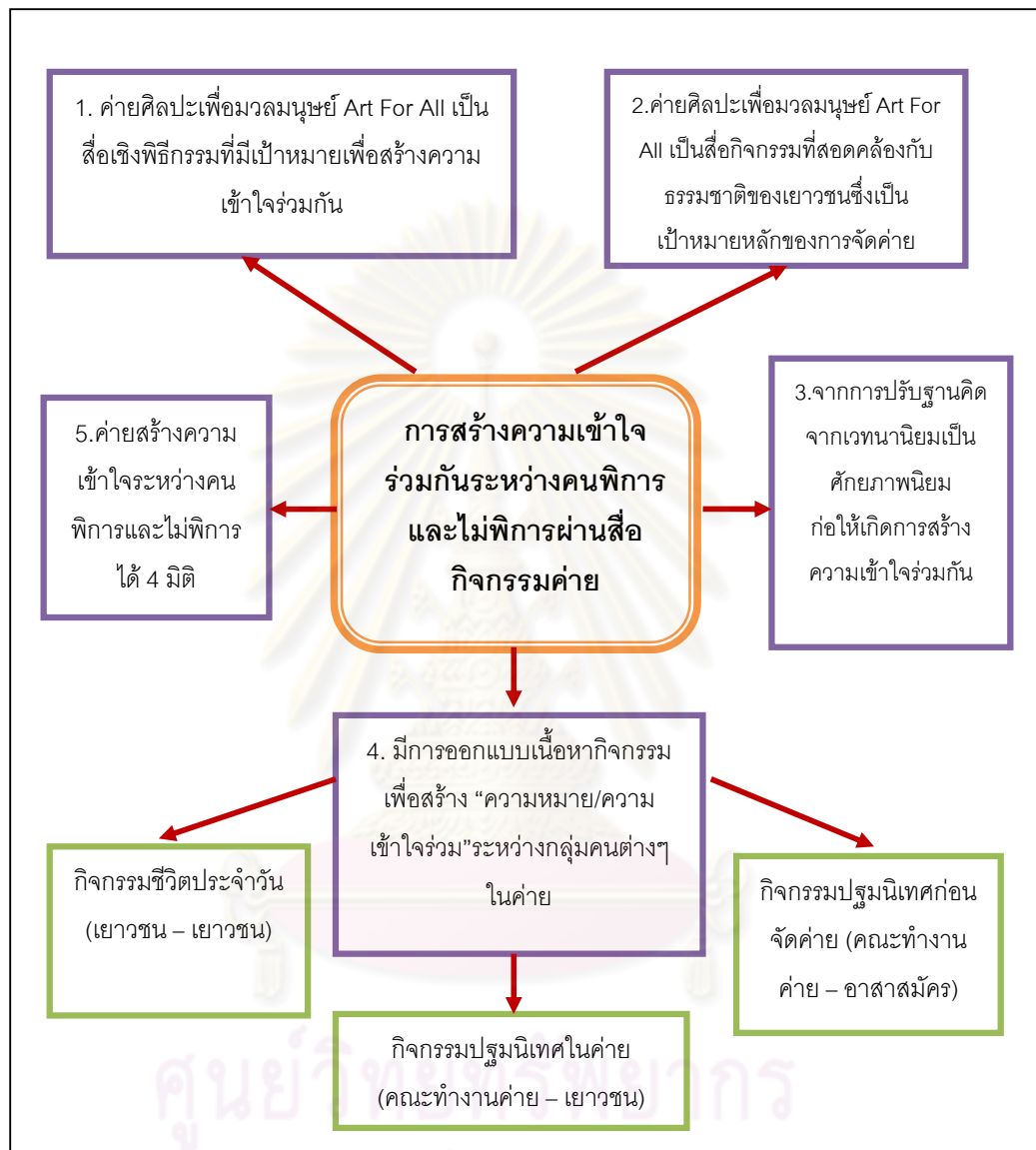
จิตติมา อิ่มอุดม (2543) การให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้ได้มากที่สุด ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่มได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านงบประมาณ และจำนวนผู้เรียน และการบริหารจัดการที่ดีด้วย

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร (2544) แสดงให้เห็นปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการเรียนร่วม คือ การอบรมให้ความรู้ครูผู้สอนนักเรียนด้านการศึกษาพิเศษ รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการจัดการอุปกรณ์

สุพันธ์วิดิ ไวยรูป (2540) แสดงให้เห็นว่า เยาวชนพิการและไม่พิการสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ โดยมีการปรับสื่อ ตำแหน่งที่นั่งของเด็ก ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีต่างๆ เพื่อทดแทนการมองเห็นของเด็ก และเด็กทั้งสองกลุ่มควรได้รับการเตรียมพร้อมมีการเตรียมพร้อมให้เข้าใจธรรมชาติของเพื่อนที่พิการและไม่พิการ อีกทั้งครูผู้สอนเองก็ควรความรู้ความสามารถในการส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็กทั้ง 2 กลุ่มในชั้นเรียนร่วม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นที่ 2 การสื่อสารผ่านสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการได้

ภาพที่ 6.5 การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่าย

จากแผนภาพแสดงคุณลักษณะที่สำคัญของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน Art for All ในฐานะเป็นสื่อกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ สามารถอธิบายเหตุผลสนับสนุนประเด็นดังกล่าวได้ ดังต่อไปนี้

(1) สื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชน เป็นการสื่อสารตามแบบจำลองเชิงพิธีกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2552)

ที่เปรียบเทียบคุณลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรม กับคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายได้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะของการสื่อสารเชิงพิธีกรรม	คุณลักษณะสื่อกิจกรรมค่าย	คุณลักษณะของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยย์ Art for All
1. เป็นรูปแบบของวัตรปฏิบัติที่ แยกตัวและแตกต่าง ออกจากกิจกรรมปกติในชีวิตประจำวัน	1. กิจกรรมในค่ายจะเป็นกิจกรรมที่แตกต่างจากการใช้ชีวิตประจำวัน และการไปค่ายจะแยกออกไปจากชีวิตประจำวัน	การจัดค่ายโดยให้คนพิการหู ตา บัญญา และแขนขา และคนไม่พิการมาใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นประสบการณ์ที่ต่างออกไปจากชีวิตประจำวันของผู้ร่วมค่ายทุกคน
2. การลงมือทำกิจกรรมจะมีแบบแผน/ขั้นตอนที่ค่อนข้าง แน่นอน/เป็นทางการ (formalized)	2. การใช้ชีวิตในค่ายจะถูกกำหนดจังหวะชีวิตที่แน่นอน (มีตารางกิจกรรม)	มีการกำหนดกิจกรรมประจำวัน และตารางเวลาในแต่ละวันที่อยู่ในค่ายตั้งแต่ 6.00 น. -22.00 น.
4. กิจกรรมส่วนใหญ่มัก เกี่ยวเนื่องกับการใช้อารมณ์ความรู้สึก (sensational)	4. กิจกรรมค่ายจะสร้างอารมณ์ความรู้สึกแบบต่างๆ เช่น ผจญภัย ตื่นเต้น สนุกสนาน การใช้ความพยายาม ดีใจ เสียใจ ฯลฯ	มีการออกแบบกิจกรรมให้ทุกคนพิการได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้หลักการ 5 คนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ ให้ทุกคนได้ก้าวข้ามขีดจำกัดของตนเอง
5. มีการกำหนดตัวบุคคล บทบาท เวลา สถานที่ กิจกรรมที่จะทำอย่าง แน่นอน	5. สื่อค่ายมีการวางแผนและแบ่งบทบาทกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องไว้อย่างแน่นอน	มีการกำหนดรายชื่อบุคคลในแต่ละฝ่ายหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และผู้ดูแลหรือผู้ที่สามารถติดต่อได้ในกรณีที่เกิดปัญหาในการทำงานไว้อย่างชัดเจน
6. เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ คุณค่าอันลึกซึ้ง บางอย่างทีอาจจะสัมผัสได้ยากในชีวิตประจำวัน เช่น ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความสามัคคีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	6. กิจกรรมต่างๆภายในค่ายรวมทั้งการสร้างบรรยากาศมักจะโน้มนำไปสู่การกระตุ้นให้บุคคลได้แสดงคุณค่าอันลึกซึ้งออกมา	- เน้นการสร้างบรรยากาศของการเป็น"ห้องเรียนธรรมชาติ" - มีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน ที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมและซาบซึ้งในกิจกรรมที่ถ่ายทอดความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้รู้สึกว่าคุณพิการหรือไม่พิการก็มีคุณค่าเช่นเดียวกัน

(2) **ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์เป็นสื่อกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดค่าย**

เมื่อผู้วิจัยได้นำข้อสรุปของกาณูณา แก้วเทพ (2552) เกี่ยวกับสื่อกิจกรรมค่ายที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถแสดงเปรียบเทียบกับกิจกรรมของ Art for All ได้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายกับธรรมชาติเยาวชน (กาณูณา แก้วเทพ, 2552)	ตัวอย่างของ Art for All
1) ธรรมชาติของสื่อกิจกรรมค่ายที่เน้นความสนุกสนานเป็นพื้นฐาน	Art for All มีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และทุกกิจกรรมมีเพลงเป็นสื่อพิเศษ
2) กิจกรรมหรือค่ายนั้นเป็นกิจกรรมที่แยกออกไป และแตกต่างจากกิจกรรมที่เคยทำในชีวิตประจำวัน	Art for All มีตารางเวลาและการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ 6.00 – 22.00 น. ที่ทุกคนต้องทำเหมือนกันทุกๆวันที่อยู่ในค่าย
3) สื่อกิจกรรมค่ายนั้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ขยาย/ท่องเที่ยวในโลกกว้างให้แก่เด็ก/เยาวชน	Art for All เป็นการนำเยาวชนพิการและไม่พิการมาใช้ชีวิตร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจากการใช้ชีวิตปกติทั่วไป
4) สื่อกิจกรรมค่ายช่วยขยายแวดวงกลุ่มสังคม/กลุ่มเพื่อนให้กับเด็ก	ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ทำให้เยาวชนพิการได้มาเจอเพื่อน ครูและวิทยากร ที่พิการและไม่พิการ รวมทั้งศิลปินแห่งชาติ
5) สื่อค่ายเป็นภาพจำลองโลกใบเล็กๆของสังคมที่เป็นจริง	ค่ายมีกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกัน ให้เยาวชนได้ปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับการที่เป็นสมาชิกของสังคม
6) สื่อกิจกรรมค่ายเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบความสนใจและความสามารถของตนเอง	ค่ายมีการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี วรรณศิลป์ในรูปแบบที่หลากหลายโดยให้เยาวชนได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง
7) สื่อกิจกรรมค่ายเป็นรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่สุดของแนวคิด“สาระบันเทิง”	ค่ายให้เยาวชนได้เรียนรู้พร้อมกับความสนุกสนานเป็นพื้นฐานในทุกๆกิจกรรม

นอกเหนือจากกิจกรรมค่ายที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ค่ายก็เป็นกิจกรรมที่ผู้ใหญ่ เช่น ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งบุคคลที่สนใจทั่วไปสามารถมีส่วนร่วมได้ด้วย ดังเช่นที่ ค่าย

ศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ได้จัดกิจกรรมสำหรับครูผู้ปกครองให้ร่วมกิจกรรมฐานการเรียนรู้เช่นเดียวกับเยาวชน หรือ การจัดให้ผู้เยี่ยมชมค่ายได้ร่วมสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หรือ ร่วมกิจกรรมการสัมมนาในค่าย เป็นต้น

(3) จากการปรับฐานคิดจากเวทนานิยมเป็นศักยภาพนิยม ก่อให้เกิดการสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน

สำหรับการสื่อสารระหว่างคนพิการและไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All ได้กำหนดเนื้อหาสาระในการสื่อสาร คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการ บนพื้นฐานความคิดความเชื่อที่ว่า ค่ายนี้เป็นค่ายสร้างคนดี ไม่ว่าจะคนพิการหรือไม่พิการ ก็สามารถเป็นคนดีและคนเก่งได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังมีปรัชญา “ก้าวข้ามขีดจำกัด” ที่ให้คนพิการและไม่พิการ ได้ข้ามผ่านอุปสรรคข้อจำกัดต่างๆด้วยตนเองมากกว่ารอรับความช่วยเหลือรวมทั้งแนวคิดในการทำงานร่วมกับคนพิการ มิใช่ทำงานเพื่อคนพิการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ร่วมกิจกรรมค่ายโดยเฉพาะคนไม่พิการมีมุมมองตามทางดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

“...สิ่งที่เยาวชนทำพิสูจน์ได้ว่าเยาวชนพิการมิใช่บุคคลที่เราต้องให้ความเห็นใจเนื่องจากศักยภาพและความพยายามในการสร้างสรรค์ผลงาน มีคุณภาพสูงจนต้องชมเชย...” (จักรพันธ์ ธนธีรานนท์, วิทยากร, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

“...ถ้าออกจากค่ายนี้คิดเหมือนกันไหมคะ ว่ามุมมองที่เรามองคนพิการของจะต่างไป เราเพิ่งมาค่ายนี้เป็นครั้งแรก อย่างเมื่อก่อนมองคนพิการก็จะสงสาร แต่จะเราไม่เข้าใจเค้า แต่ตอนนี้เหมือนเราเข้าใจเค้ามากขึ้น ในฐานะเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน...” (อาจารย์โรงเรียนวัดมงกุฎกษัตริย์, สัมภาษณ์, กรกฎาคม, 2552)

ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของงานวิจัยด้านคนพิการหลายชิ้นด้วยกัน ได้แก่

ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ (2551: 75 - 78) ได้นำเสนอการจัดแบ่งประเภทการช่วยเหลือและบริการคนพิการการสงเคราะห์ หรือการประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) หมายถึง การบริการช่วยเหลือคนพิการแบบชั่วคราว เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า คนพิการมีฐานะเป็น

ผู้ขอรับบริการการช่วยเหลือหรือฐานะต่ำกว่าผู้ให้และมักเป็นการดำเนินงานบนฐานคิดปรัชญาการทำบุญกุศล เป็นการแบ่งปันของผู้มีจิตเมตตาสงสาร การทำบุญกุศลต่อคนพิการ (Philanthropy and Charity Basis) เป็นหลัก เช่น การบริจาคหรือการให้เงิน อาหารแห้ง ผ้าห่ม สิ่งของ รวมทั้งการให้เบี้ยยังชีพคนพิการ แม้จะดูเหมือนเป็นสวัสดิการ แต่ก็เป็นการสงเคราะห์ของรัฐต่อคนพิการเป็นต้น แม้ว่าจะมีการให้เหตุผลว่าเป็นเพราะในสภาพความเป็นจริงคนพิการส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีความพิการรุนแรง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ แต่แท้จริงการช่วยเหลือบริการประเภทนี้มักมีรากเหง้าเกิดจากฐานคิดความเชื่อ ค่านิยมของสังคมหรือชนเผ่าที่มีต่อคนพิการ ว่ามีความแตกต่างจากคนปกติทั่วไปจึงมีข้อเสนอให้ปรับเปลี่ยนไปสู่ การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) หมายถึง การมีส่วนร่วม การควบคุม การมีอำนาจในการตัดสินใจ การกำหนดทางเลือก และทรัพยากรให้แก่ตนเองของคนพิการ (Nosek,1992; Gutierrez,Parsons and Cox,1998;Wils,2001) โดยมีเป้าหมายเพื่อการจัดสรรอำนาจและการเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสียใหม่ เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ของบุคคลและสังคม การเปลี่ยนแปลงสำนักสาธารณะและการบรรลุความต้องการของมนุษย์ และการนำไปสู่การปลดปล่อย (Emancipatory) ปราศจากการกดทับ กดขี่ ซึ่งการบริการแบบนี้มีฐานคิดปรัชญา เป็นแบบแผนทางสังคม (Social Model) เน้นความเท่าเทียมในศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง

สอดคล้องกับ **ภัทราพร อ่อนไสว (2547)** เสนอยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรี ระดับปัจเจกบุคคล เน้นให้สตรีพิการต้องเป็นคนกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้าแสดงออก ถึงความรู้สึกภายในของตนเอง ฝึกการเป็นผู้ส่งเสียงสะท้อนให้สังคมรับทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการเพื่อถ่ายทอดพลังศักยภาพที่มีอยู่ภายในและพึ่งตนเองก่อนให้สังคมเห็นความสามารถของคนพิการให้มากที่สุด หากทำไม่ได้จริงๆจึงจะขอความช่วยเหลือ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า **การสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการ เริ่มต้นจากระดับปัจเจกบุคคลก่อนจึงจะไปสู่บุคคลอื่นได้**

ทั้งนี้ ในการพัฒนาศักยภาพของสตรีพิการต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทัศนคติของคนในครอบครัวและสังคม การพัฒนาทัศนคติของคนในสังคมทำได้จากการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการให้กว้างขวาง การเปลี่ยนทัศนคติแบบ “เวทนานิยม” เป็น “ศักยภาพนิยม” นอกจากนี้ในข้อเสนอแนะต่อ คนพิการ ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการและสังคม ของ **อัฐมา โภคาพานิช วงษ์ (2549)** ได้เสนอแนะเชิงแนวคิด คือ สร้างวาทกรรมหรือความรู้ชุดใหม่ต่ออัตลักษณ์ความพิการที่อยู่บนพื้นฐานของการเชิดชูคุณค่า การเปลี่ยนมุมมองจากความเป็ยเบนพิการ มาสู่เชิงสร้างสรรค์ ปฏิเสธการมองคนพิการแบบเดิมๆ ที่ทำให้คนพิการตกอยู่ในภาวะจำนน ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้หลากหลายโดยเฉพาะความรู้จากประสบการณ์ เพื่อดึงความรู้มาอยู่ในมือตนเองมากขึ้นเพิ่มอำนาจในการต่อรองและการสร้างความเข้มแข็งแก่คนพิการ

(4) การสร้างความเข้าใจร่วมกันในค่ายเกิดจากการออกแบบเนื้อหากิจกรรมเพื่อสร้างความหมายร่วมระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในค่าย

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ค่ายเป็นสื่อ**กิจกรรมประเภทปลายเปิด** (open text) ซึ่งหมายความว่า ค่ายจะมีเพียง “รูปแบบ” (form) ที่วางเอาไว้ให้ แต่ทว่าสำหรับ “เนื้อหา” (content) ที่จะนำมาใส่นั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปได้ เปรียบเสมือน “ขวดน้ำ” (form) ที่สามารถเปลี่ยน “น้ำ” (content) ที่อยู่ในขวดได้ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาค่ายจึงสามารถแปรเปลี่ยนไปได้ตามความประสงค์ของผู้จัดทำค่าย

สำหรับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติที่มีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและไม่พิการ ซึ่งคณะทำงานได้ออกแบบเนื้อหากิจกรรมโดยวางเป้าหมายไว้เพื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนต่างในค่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ “แนวคิดการสร้างความหมายร่วม” ของ Shutz ที่กล่าวว่า ลักษณะพิเศษเฉพาะของการกระทำมนุษย์ คือ การกระทำที่มีความหมาย ซึ่งในระยะแรกนั้นคนอาจยังไม่เข้าใจความหมายที่กล่าวถึง เนื่องจากยังไม่ได้สร้าง “ระบบความหมายร่วมกัน” แต่เมื่อได้อธิบายหรือทำความเข้าใจ เมื่อนั้นก็แปลว่าทั้งสองได้สร้าง “ระบบความหมายร่วมกันแล้ว” สังคมมนุษย์จึงมิใช่อะไรอื่นนอกจาก “ที่เก็บรวบรวมระบบความหมายร่วมกัน” (Shared Stock of meaning) ซึ่งนอกจากแนวคิดของ Shutz แล้ว Merleau-Ponty ยังได้สนับสนุนสอดคล้องกันว่า สังคมจะมีโลกร่วมกัน (Shared World) เหมือนกับที่มีคลังแห่งความหมายร่วมกัน (Stock of Shared Meaning) และ เมื่อปัจเจกบุคคลไปเรียนรู้ภาษามาจากโลกร่วมกันนั้น เขาแต่ละคนก็จะมี “โลกของฉัน” (My world) ที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกับคนอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะเฉพาะตัวด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การสร้างความหมายร่วมระหว่างคณะทำงาน กับอาสาสมัคร โดยคณะทำงานได้มีการวางแผนการสื่อสารที่เข้มงวดว่า “หากอาสาสมัครไม่สามารถเข้าค่ายปฐมนิเทศได้จะไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมค่ายใหญ่” การจัดค่ายครั้งนี้ได้จำลองรูปแบบการจัดค่ายจริงๆ เพื่อให้อาสาสมัครทุกคนได้เตรียมพร้อมและทำงานได้ตั้งแต่วันที่แรกของการจัดค่าย โดยอาสาสมัครจะได้เรียนรู้การใช้ชีวิตประจำวันตามตารางเวลาในการจัดค่ายจริง ได้ทำความรู้จักกับฝ่ายต่างๆ และหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ รวมทั้งเข้าใจเยาวชนพิการกลุ่มต่างๆจากการฝึกปฏิบัติในการดูแลเยาวชนพิการและการทดลองเป็นเยาวชนพิการทางสายตาในการรับประทานอาหาร เป็นต้น

ส่วนการสร้างความหมายร่วมระหว่าง “คณะทำงานกับเยาวชน” เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ เช่น การใช้คำว่า “ค่ายนี้ไม่มีคนพิการ มีแต่ หู ตา ปัญญา แขนขา และทุกคนรวมเป็น 1

อัจฉริยะได้ สามารถก้าวข้ามขีดจำกัดของตนเองได้” ทำให้เยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและยังสามารถช่วยเหลือเพื่อนได้อีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนด้วยกัน ในกิจกรรมชีวิตประจำวันที่คุณะทำงานได้ออกแบบไว้ให้เยาวชนได้ช่วยเหลือกัน ตัวอย่างเช่น กรณีของกลุ่มของน้องแนนซี่ ดาหวัน ครีม หนิง แอม และ แวว ดังนี้

“...แนนซี่ เยาวชนพิการทางการได้ยิน ออกจากห้องคนแรกเพื่อไปเตรียมวีลแชร์ที่อยู่นอกห้องมาวางไว้รอดาหวัน ในขณะที่ครีมและหนิงช่วยกันอุ้มดาหวันขึ้นรถ น้องแววเยาวชนบกพร่องทางสติปัญญาช่วยเหลือตัวเอง โดยการใส่เสื้อกันฝน และช่วยเพื่อนใส่เสื้อกันฝนให้ดาหวัน น้องแอมตรวจสอบความเรียบร้อยภายในห้อง ก่อนที่สมาชิกทุกคนทั้งหมดจะเดินไปร่วมกิจกรรมที่ห้องประชุม ซึ่งทางเดินเป็นหินค่อนข้างขรุขระ และลื่นเนื่องจากฝนเพิ่งหยุดตก น้องหนิงเดินคู่กับน้องแววที่ถือธงกลุ่มอยู่คอยนำทางและเตือนให้เพื่อนๆระวังพื้นลื่น แนนซี่ช่วยเข็นวีลแชร์ให้ดาหวันมีน้องครีมเดินไปข้างๆ ปิดท้ายด้วยน้องแอมที่คอยช่วยดันวีลแชร์ให้เพื่อนอีกที่เดินปิดท้าย...” และในที่สุดทุกคนไปถึงห้องประชุมก่อนเวลาร่วมกิจกรรม

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หากเปรียบเทียบค่าเป็นโลกใบเล็กของเยาวชน จะพบว่า ค่าศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติได้มีกระบวนการ “สร้างระบบความหมายร่วม” ซึ่งเป็นกระบวนการออกแบบเนื้อหากิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มบุคคลต่างๆภายในค่านั่นเอง

5. ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art For All สามารถสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการได้ใน 4 มิติ

ด้วยคุณสมบัติของสื่อกิจกรรมค่ายเปรียบเสมือนสังคมจำลองแห่งหนึ่ง การสื่อสารในค่ายจึงเป็นศูนย์กลางของประสบการณ์แห่งความเป็นจริง (Reality Experience) ที่ผู้ร่วมค่ายได้มีโอกาสเปรียบเทียบกับความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับคนพิการและคนไม่พิการ ที่เป็นประสบการณ์ผ่านสื่อ (mediated experience) กับประสบการณ์ตรง (direct experience) ที่ได้สัมผัสด้วยตนเองผ่านสื่อกิจกรรมค่ายที่ส่งผลให้เกิดความเข้าใจใหม่ในความหมายใหม่ของคำว่าคนพิการและไม่พิการ ซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันได้ ถึง 4 มิติ กล่าวคือ คนพิการเข้าใจตนเอง คนพิการเข้าใจคนไม่พิการ คนไม่พิการเข้าใจตนเอง และ คนไม่พิการเข้าใจคนพิการ

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมค่าย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากงานวิจัย ได้ข้อสรุปว่า ไม่ว่าจะคนพิการหรือคนไม่พิการก็สามารถมี “หัวใจที่ไม่พิการ” ได้ เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในการสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและไม่พิการ ไม่ควรให้คนพิการเรียนรู้ คนไม่พิการ หรือ คนไม่พิการเรียนรู้คนพิการ เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ทั้งคนพิการและไม่พิการควรมีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยเน้นหลักการปรับฐานคิดจากเวทนานิยม เป็นศักยภาพนิยม ให้คุณค่าและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

(2) ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการร่วมกัน

1) ในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ควรมีการใช้สื่อมากกว่าหนึ่งประเภทเพื่อเติมเต็มอวัยวะรับสารที่ขาดหายไปของผู้รับสาร

2) ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามมีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการ และไม่สามารถวัดความเที่ยงตรงได้ในการเก็บข้อมูลกับเยาวชนพิการ จึงควรมีการเก็บข้อมูลโดยใช้การประเมินที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น หรือลดภาระการอ่านและตัวอักษร รวมทั้งการประเมินผลจากการสังเกตกิจกรรมของเยาวชนในภาพรวมอีกทางหนึ่ง

3) ในการประเมินผลการจัดกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรมควรให้ความสำคัญกับการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

(3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาคนพิการนั้นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ ทักษะคิด และความเข้าใจของบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ครอบครัว และครูผู้สอน ซึ่งการวิจัยในประเด็นนี้ยังไม่ค่อยเด่นชัดมากนัก จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดผู้พิการต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). สื่อเล็กๆที่นำไปในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรส.
- เกศกัญญา ซาญเขียวกอบกิจ. (2544). กระบวนการสื่อสารในการเรียนร่วมของเด็กตาบอดกับเด็กสายตาทาบอดในห้องเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิเทศศาสตร์-พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศรินทร์ สุขสวัสดิ์. (2542). บอกเล่าความในใจจากเด็ก. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 194. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. (2550). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554. (จัดสำเนา)
- "ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ อีกก้าวหนึ่งของผู้ด้อยโอกาสในสังคม". (13 กันยายน 2552). มติชน: 20.
- จักรพันธ์ ธนธีรานนท์. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552
- จิตติมา อิมอุตม. (2543). การประเมินโครงการการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติ : กรณีศึกษา โรงเรียนพญาไทและโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัยวัฒน์ พสกภักดี. (2542). ความสำคัญและความเป็นมา. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 13. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2542). ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2543). กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพฯ: แม็ทส์ปอยท์.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2544). การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

- ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์. (2544). ศิลป์: ยิน ยล สัมผัส. กรุงเทพฯ: ฟอร์แมท แอสโซซิเอทส์.
- ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). พลังแห่งศิลป์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ถ่าย อินเตอร์.
- ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์. (2549). ศิลปะเพื่อมวลมนุษย. กรุงเทพฯ: แพลน ฟรื้นดิ่ง.
- ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์. (2552). ประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All. บรรยาย, 3 กรกฎาคม 2552.
- ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์. (2552). ประธานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All. สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2552.
- เซีย ไทยรัฐ. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552
- ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล. (2542). ความทรงจำอันสร้างสรรค์ของผู้จัด. ใน ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 232-233. กรุงเทพฯ: โอเอส ฟรื้นดิ่ง เอ้าส์.
- ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล. (2543). ความทรงจำ...จากใจผู้จัด. ใน ชาวนรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ, หน้า 232-233. กรุงเทพฯ: แมทส์ปอยท์.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2551). มองความพิการผ่านแนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- ทิตวัจน์ ณรงค์แสง. (2542). การศึกษาเปรียบเทียบการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่เด็กหนุ่มกโดยผ่านสื่อละครใบ้และสื่อละครใบ้ประกอบภาษามือ, วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- นันทริกา ชันช้อย. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552
- ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์. (2546). เอกสารคำสอน รายวิชา 3906308 นันทนาการเพื่อกลุ่มบุคคล พิเศษ. สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพุดติ ลีลาพุดธิ์. (2553). คณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, มิถุนายน 2553

ประสงค์ องค์ปรีชากุล. (2542). ความทรงจำอันสร้างสรรค์ของผู้จัด. ใน ชาตยณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 233-234. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ประสงค์ องค์ปรีชากุล. (2545). การเรียนรู้ที่ไม่รู้จบ. ใน ชาตยณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), พลังแห่งศิลป์, หน้า 188-189. กรุงเทพฯ: ศูนย์ถ่าย อินเทอร์เน็ต.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2533). ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. ใน เลิศ อานันทนະ (บรรณาธิการ), แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะศึกษา, หน้า 29-33. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

พันธ์ชนะ สุนทรพิพิธ. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552

พิษมัย หงษาชาติ. (2552). คณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552

ภัทรพร อ่อนไสว. (2548). ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสตรีศึกษา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย (2552). เอกสารค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม. (อัดสำเนา)

ยุทธนา ศรีมูลชัย. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552

เยเนวีฟ คอลฟีลด์. (2531). อาณาจักรภายใน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์.

เลิศ อานันทนະ. (2542). การเตรียมความพร้อมก่อนไปค่าย. ใน ชาตยณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 181-182. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

"แลกเปลี่ยน-รู้ความพิการ" สร้างสังคมมิติใหม่. (2 กรกฎาคม 2552). มติชนรายวัน: 23.

วลัยลักษณ์ คงนิล. (2542). การรับรู้ การแปลความหมาย การจดจำ และอารมณ์จากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของคนหนุ่มสาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,กระทรวง. (2549). ข่าวกระทรวงวิทยาศาสตร์. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://www.most.go.th/news/newsgov/default.asp?GID=601> [2552, สิงหาคม 16]

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์และคณะ. (ม.ป.ป.). การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ. รายงานการศึกษาวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=264&Itemid=11 [2552, สิงหาคม 16]

วีรพงษ์ ทวีศักดิ์. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์. สัมมนา, กรกฎาคม 2552

แหวดาว ทองเจิม. (2540). การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไวยวุฒิ วุฒิอรุณสาร. (2549). การศึกษาคำบรรยายที่เหมาะสมสำหรับการรับรู้ภาพยนตร์ของคนหนุ่มสาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมถวิล บุญน้อม. (2552). คณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์. สัมมนา, มิถุนายน 2552

สมวงศ์ ทัพพรัตน์. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลชนมนุษย์. สัมมนา, กรกฎาคม 2552

สองล้อตะลุยสิบทิศ. (27 ธันวาคม 2552). แนวหน้า: 5.

สารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา. (2548). การศึกษาทัศนะของครูศิลปะและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุชาติ ชัยวรศิลป์. (2541). สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ มาลี. (2542). บอกเล่าความในใจจากเด็ก. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 198. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สุพันธ์วดี ไวยรูป. (2540). การศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติระดับอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2551). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิโสฬส จิตรวานิชกุล. (2542). การศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการเปิดรับสื่อของคนตาบอดในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร แก้วนพรัตน์. (2541). การสนับสนุนทางสังคมจากเครือข่ายทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของ บิดามารดาเด็กออทิสติกของศูนย์สุขวิทยาจิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2542). เปิดใจอาจารย์พี่เลี้ยง. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 205. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- อรุณ พุทธิรสเจริญ. (2552). คณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552
- อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2552). ประธานในพิธีเปิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All. บรรยาย, 3 กรกฎาคม 2552.
- อัฐมา โภคาพานิชวงษ์. (2549). ภาพสะท้อนและเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย. รายงานการวิจัยสนับสนุนโดย แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ศูนย์สิทธิรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. (อัดสำเนา)

- อัศม์เดช พรอนันต์สกุล. (2552). คณะทำงานค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, มิถุนายน 2552
- อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร. (2544). ความเสมอภาคของโอกาสการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา และสังคมของคนพิการ: ศึกษากรณีคนพิการตาบอด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2548). เอกสารการประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ART FOR ALL ปี พ.ศ. 2548. (อัดสำเนา)
- เอกชัย วรรณแก้ว. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย. สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552
- อำพันธุ์ ศรีภักดี. (2542). ความทรงจำอันสร้างสรรค์ของผู้จัด. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 231-232. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- อำไพ สุจริตกุล. (2542). เห็นด้วยตา ยินกับหู ซึ่งใจ. ใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (บรรณาธิการ), ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All, หน้า 100-108. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- อำไพ สุจริตกุล. (2552). วิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All. บรรยาย, 3 กรกฎาคม 2552.
- "โอกาสของเด็กพิการกับการสร้างสรรค์งานศิลป์ในค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All". (8 กันยายน 2552). สยามรัฐ: 23.

ภาษาอังกฤษ

- United Nations. (2006). The Convention on the Rights of Persons with Disabilities. [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml> [2010, September 23]

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวลลิตา จิตต์การุญ เกิดเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2528 ที่จังหวัดตาก ได้รับความศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนมัธโนทัย และมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนตากพิทยาคม อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

เข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโดยได้รับทุนการศึกษาสื่อสารมวลชนเพื่อสังคม รุ่นที่ 1 คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาเอกการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา สาขาวิชาโทศิลปศึกษา และสำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2551 และทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต ระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3/2553

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย